

เพศวิถีในหนังสือแบบเรียน กรณีศึกษา หนังสือเรียนวิชาสุขศึกษา
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

โดย

นางสาวภัทริยา แรมวัลย์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการมรดกวัฒนธรรมและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์
วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2562
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เพศวิถึในหนังสือแบบเรียน กรณึคึษา หนังสือเรียนวิชาสุขคึษา
ชั้นมัธยมคึษาตอนต้น

โดย

นางสาวภัทรึยา แรมวัลย์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการคึษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณทิต
สาขาวิชาการจัดการมรดกวัฒนธรรและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์
วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการคึษา 2562
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

SEXUALITY IN HEALTH EDUCATION TEXTBOOK
OF SECONDARY SCHOOL

BY

MISS PATTARIYA RAMWULYA

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTERS OF ARTS
MANAGEMENT OF CULTURAL HERITAGE AND CREATIVE INDUSTRIES
COLLEGE OF INNOVATION
THAMMASAT UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2019
COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วิทยาลัยนวัตกรรม

วิทยานิพนธ์

ของ

นางสาวภัทริยา แรมวัลย์

เรื่อง

เพศวิถีในหนังสือแบบเรียน กรณีศึกษา หนังสือเรียนวิชาสุขศึกษา
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

เมื่อ วันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2563

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

อติพล เอื้อจรัสพันธุ์

(ดร. อติพล เอื้อจรัสพันธุ์)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รณ รัชนิกร แซ่วัง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัชนิกร แซ่วัง)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ศศิธร ยวโกศล

(ดร. ศศิธร ยวโกศล)

คณบดี

ชยกฤต อัครวิชิตานนท์

(ดร. ชยกฤต อัครวิชิตานนท์)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	เพศวิถีในหนังสือแบบเรียน กรณีศึกษา หนังสือเรียน วิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
ชื่อผู้เขียน	นางสาวภัทริยา แรมวัลย์
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	สาขาวิชาการจัดการมรดกวัฒนธรรม และอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนิกร แซ่หวัง
ปีการศึกษา	2562

บทคัดย่อ

เพศวิถีในสังคมไทยปรากฏให้เห็นตามสื่อต่าง ๆ รวมถึงหนังสือเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดผ่านสถาบันการศึกษาเช่นกัน หนังสือเรียนวิชาสุขศึกษา งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาลักษณะของเพศวิถี ตลอดจนการผลิตซ้ำและมายาคติเกี่ยวกับเพศวิถีในหนังสือเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการวิเคราะห์หัตถ์บท (Textual Analysis) ตามแนวคิดสัญวิทยาผ่านภาษา ภาพ และสี

ผลการศึกษาพบว่าหน้าปกหนังสือแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นไม่นำเสนอเพศวิถี เนื่องจากภาพที่ถูกนำมาใช้เป็นภาพของอาหาร ต่อมาคือ เนื้อเรื่องที่มีภาพประกอบสะท้อนเพศวิถีทั้งแบบค่านิยมความเชื่อ และพฤติกรรม และเนื้อเรื่องที่ไม่มีภาพประกอบมีการแสดงเพศวิถีแบบค่านิยมและความเชื่อ สิ่งเหล่านี้เป็นมายาคติที่แสดงให้เห็นเพศวิถีแบบคู่ต่างเพศ อันนำมาสู่มายาคติอีกหลายประการ เช่น บทบาททางเพศ ซึ่งนำเสนอเพศวิถีตามบทบาททางเพศที่สังคมคาดหวัง และภาพเหมารวมทางเพศ อันนำมาสู่การยกย่องเพศชาย และลดคุณค่าเพศหญิง อย่างไรก็ตาม เนื้อหาบางส่วนในหนังสือได้สะท้อนการรื้อสร้างบทบาททางเพศ โดยนำเสนอเพศวิถีของเพศทางเลือก การปลุกฝังความเท่าเทียมระหว่างเพศ รวมถึงการยอมรับความสามารถและสติปัญญาของเพศหญิง แต่เนื้อหาดังกล่าวพบจำนวนน้อย อันแฝงความหมายการละเลยหรือการยอมรับในวงกว้าง การศึกษาครั้งนี้นำไปสู่การพัฒนาเนื้อหาและภาพประกอบในหนังสือเรียนให้ครอบคลุมประเด็นด้านเพศวิถีมากขึ้นโดยศึกษารูปแบบการเรียนการสอนเพศศึกษาในต่างประเทศเป็นแนวปฏิบัติ

คำสำคัญ : เพศวิถี หนังสือแบบเรียนสุขศึกษา มายาคติ

Thesis Title	SEXUALITY IN HEALTH EDUCATION TEXTBOOK OF SECONDARY SCHOOL
Author	Miss Pattariya Ramwulya
Degree	Master of Arts
Department/Faculty/University	Management of Cultural Heritage and Creative Industries College of Innovation Thammasat University
Thesis Advisor	Assistant Professor Ratchaneekorn Sae-wang, Ph.D.
Academic Year	2019

ABSTRACT

Sexuality in Thai society appears on various media, including textbooks that have been transmitted through educational institutions as health education textbook. This research aimed to study the characteristics of sexuality as well as the reproduction and myths about sexuality in health education textbooks of secondary school by textual analysis according to the semiotic concept through language, images and colors.

The study found that the front cover of the textbook does not present sexuality because the illustrations are image of food. Then, content with illustrations have reflected sexuality characteristic in term of values, beliefs, and behavior. Lastly, content without illustrations have emphasized sexuality in term of values and beliefs. These are myths representing heterosexuality leading to various myths, such as gender roles coming up with gender role expectation, and gender stereotypes accompanying with male superiority and female inferiority. However, some contents reflect the deconstruction of gender roles by representing the sexuality of alternative gender, implantation of gender equality, including acceptance of women ability and intelligence. Noticeably, these contents are rarely found that implies ignorance. This study leads to the development of contents and illustrations to more cover sexuality by studying sex education learning in foreign countries as a guideline.

Keywords: Sexuality, Health education textbook, Myths

กิตติกรรมประกาศ

หลายคนตั้งคำถามว่าทำไมฉันถึงเลือกทำวิทยานิพนธ์หัวข้อนี้ ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะฉันเป็นคนชอบอ่านหนังสือตั้งแต่ยังเด็ก แม้แต่การเลือกหัวข้อที่ต้องการศึกษาก็ยังหนีไม่พ้นเรื่องหนังสือ อย่างไรก็ตาม เหตุผลที่แท้จริงอันเป็นจุดเริ่มต้นเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่เพื่อนวัยเดียวกันส่วนหนึ่งกำลังสนุกกับการท่องเที่ยวหลังจากตรากตรำเรียนอย่างหนักตลอดสี่ปี ส่วนหนึ่งเลือกศึกษาเรียนต่อ และอีกส่วนหนึ่งเคร่งเครียดกับการหางาน ในขณะที่ฉันใช้เวลาจัดระเบียบความคิดตนเองเพื่อทบทวนถึงสิ่งที่จะทำต่อไปในอนาคตไปพร้อม ๆ กับการจัดระเบียบข้าวของในห้อง ฉันสะดุดตากับหนังสือเรียนวิชาสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ฉันหยุดการทำความสะดวกชั่วคราวและเริ่มต้นอ่านอย่างจริงจัง หนังสือเล่มนั้นได้จุดประกายความอยากรู้ของฉัน และกลายเป็นที่มาของหัวข้อวิทยานิพนธ์เล่มนี้

เหนือสิ่งอื่นใด วิทยานิพนธ์เล่มนี้จะเป็นผลงานที่สมบูรณ์แบบเช่นนี้มิได้หากปราศจากการชี้แนะที่ถูกต้อง ฉันไม่อาจสรรหาคำใดมาบรรยายคำขอบคุณที่มีต่ออาจารย์รัชนิกร แซ่หวังได้เลย ถึงแม้จะมีงานรัดตัวเท่าใดแต่อาจารย์ก็พร้อมสละเวลารับฟังและให้คำปรึกษาแก่ลูกศิษย์คนนี้เสมอไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดก็ตาม อาจารย์จะอธิบายชี้แนะหนทางให้กับลูกศิษย์ที่หลงทางในการทำวิจัยด้วยความใจเย็นเสมอ และแน่นอนว่าบ่อยครั้งที่อุปสรรคและปัญหาทำให้ฉันท้อแท้ อาจารย์เป็นผู้จุดประกายไฟของลูกศิษย์คนนี้ขึ้นมาใหม่ในยามที่อุปสรรคและปัญหาทำให้ฉันหมดดับไป อาจารย์ไม่เคยหมดหวัง แต่ยังคงเชื่อมั่นในตัวฉัน อีกทั้งยังให้กำลังใจที่ทำให้ฉันอยากพัฒนาตนเอง (และผลงาน) ให้ดีกว่าเดิม ทำให้ฉันตระหนักว่าฉันโชคดีเพียงใดที่มีโอกาสได้เป็นลูกศิษย์ของอาจารย์

ขอบคุณเพื่อน ๆ ทุกคนในกลุ่ม JRsGangster และ Charles-Rock ที่ยืนเคียงข้างกันมาตลอดทุกช่วงชีวิต และในบางครั้งอาจไม่เข้าใจในสิ่งที่ฉันทำนัก แต่ก็พร้อมให้กำลังใจและสนับสนุนฉันอย่างเต็มที่เสมอขอบคุณกลุ่มนางฟ้าตลกสวรรค์ฯ ที่คอยรับฟังปัญหาตลอดการทำวิจัยของฉันด้วยความอดทนอย่างไม่มีที่สิ้นสุดและมอบกำลังใจที่เป็นพลังให้ฉันสามารถก้าวเดินต่อไปได้ ขอบคุณเพื่อนทุกคนที่ฉันอาจมิได้เอ่ยชื่อ แต่ทุกคนล้วนส่งกำลังใจมาในทุกช่องทางการสื่อสารของฉันเป็นยาชูกำลังใจ อย่างดี ขอบคุณเพื่อน MCI#2 ทุกคนที่ช่วยเหลือดูแลกันและกันเป็นอย่างดี และขอบคุณน้องเอลซ่า สิ่งมีชีวิตสี่ขาตัวน้อยที่มีหัวใจอันยิ่งใหญ่ในการเฝ้าซันน้ำตาของนักศึกษาปริญญาโทที่หมดหวัง และกอบกู้รอยยิ้มคืนมา

ในท้ายที่สุด ฉันก็มาถึงจุดหมายปลายทางในการทำวิทยานิพนธ์ ในฐานะผู้เขียนฉันหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะสามารถเติมเต็มความสงสัยและเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านได้ ทั้งนี้ ฉันขอยกความดีเพื่อเป็นเกียรติแก่ทุกท่านที่กล่าวไว้ข้างต้น และหากมีข้อบกพร่องฉันขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

นางสาวภัทริยา แรมวัลย์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(2)
กิตติกรรมประกาศ	(3)
สารบัญ	(4)
สารบัญตาราง	(7)
สารบัญภาพ	(8)
สารบัญแผนภาพ	(11)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์	8
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	9
1.4 วิธีการดำเนินการวิจัย	9
1.5 ประโยชน์ของการศึกษา	9
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ	10
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับหนังสือแบบเรียน	11
2.1.1 ประวัติความเป็นมาของการศึกษาไทย	11
2.1.2 ประวัติความเป็นมาของวิชาสุขศึกษา	21

2.1.3 องค์ประกอบของหนังสือแบบเรียน	23
2.1.4 นิยามของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน	26
2.1.5 หลักการและแนวคิดของสื่อการเรียนรู้	27
2.1.6 ลักษณะสำคัญที่ควรคำนึงถึงในการจัดการเรียนการสอน	27
2.1.7 วิสัยทัศน์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน	28
2.1.8 หลักการของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน	28
2.1.9 เป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน	29
2.1.10 คุณลักษณะอันพึงประสงค์	29
2.1.11 มาตรฐานการเรียนรู้	30
2.1.12 สาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา	31
2.1.13 คุณภาพผู้เรียน	31
2.1.14 การเรียนการสอนเรื่องเพศศึกษาในต่างประเทศ	36
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับเพศวิถี	38
2.2.1 นิยามหรือคำจำกัดความของเพศวิถี	38
2.2.2 ความเป็นมาของเพศวิถีในสังคมไทย	42
2.2.3 ลักษณะของเพศวิถีในสังคมไทย	45
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับสัณยวิทยา	49
2.3.1 ความหมายของสัณยวิทยา	49
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	54
3.1 ข้อมูล แหล่งที่มาข้อมูล และการเก็บรวบรวมข้อมูล	54
3.2 กลุ่มตัวอย่างของการศึกษา	54
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	65
3.4 การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล	66
3.5 กรอบแนวคิดการวิจัย	71
บทที่ 4 เพศวิถีในหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา	73
4.1 รูปแบบและลักษณะของเพศวิถีในสื่อประเภทหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3	73

บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	159
5.1 สรุปผลการวิจัย	159
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	165
5.3 ข้อเสนอแนะ	170
รายการอ้างอิง	171
ประวัติผู้เขียน	178

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	มาตรฐานการเรียนรู้สาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา
2	คุณภาพผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
3	คุณภาพผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
4	คุณภาพผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
5	คุณภาพผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
6	เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา
7	ตัวละครที่ปรากฏในหน้าปกหรือเนื้อเรื่องที่มีภาพของหนังสือเรียนวิชาสุขศึกษา
8	เปรียบเทียบหน่วยการเรียนรู้ของหนังสือเรียนแต่ละสำนักพิมพ์
9	การแบ่งประเภทหน่วยการเรียนรู้ในหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา
10	ประเภทของตัวละครบนหน้าปกหนังสือเรียนวิชาสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
11	ประเภทของตัวละครบนหน้าปกหนังสือเรียนวิชาสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
12	ประเภทของตัวละครบนหน้าปกหนังสือเรียนวิชาสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
13	สรุปภาพรวมของหน้าปกบนหนังสือแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3
14	ประเภทของตัวละครในเนื้อเรื่องที่มีภาพหนังสือเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
15	ประเภทของตัวละครในเนื้อเรื่องที่มีภาพหนังสือเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
16	ประเภทของตัวละครในเนื้อเรื่องที่มีภาพหนังสือเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
17	สรุปภาพรวมตัวละครในเนื้อเรื่องที่มีภาพของหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3
18	ขอบเขตเนื้อหาการเรียนในหนังสือแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
19	ประเภทของหน่วยการเรียนรู้ในหนังสือแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
20	ขอบเขตเนื้อหาการเรียนในหนังสือแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
21	ประเภทของหน่วยการเรียนรู้ในหนังสือแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
22	การปฏิบัติตนของเพศชายและเพศหญิง
23	ขอบเขตเนื้อหาการเรียนในหนังสือแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
24	ประเภทของหน่วยการเรียนรู้ในหนังสือแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
25	สรุปภาพรวมเนื้อเรื่องที่ไม่มีภาพของหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3
26	สรุปสรุปภาพรวมรูปแบบและลักษณะของเพศวิถีตามองค์ประกอบภายในหนังสือเรียนวิชาสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดไทรอารีรักษ์	3
1.2 ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดคงคาราม	3
2.1 การทำงานของมายาคติ	52
3.1 ตราสำนักพิมพ์เอมพันธ์	58
3.2 หนังสือแบบเรียนวิชาสุศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำนักพิมพ์เอมพันธ์	58
3.3 หนังสือแบบเรียนวิชาสุศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักพิมพ์เอมพันธ์	59
3.4 หนังสือแบบเรียนวิชาสุศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักพิมพ์เอมพันธ์	59
3.5 ตราสำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์	61
3.6 หนังสือแบบเรียนวิชาสุศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์	61
3.7 หนังสือแบบเรียนวิชาสุศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์	62
3.8 หนังสือแบบเรียนวิชาสุศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์	62
3.9 ตราสำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น	63
3.10 หนังสือแบบเรียนวิชาสุศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น	64
3.11 หนังสือแบบเรียนวิชาสุศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น	64
3.12 หนังสือแบบเรียนวิชาสุศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น	65
4.1 หน้าปกหนังสือเรียนวิชาสุศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำนักพิมพ์เอมพันธ์	74
4.2 หน้าปกหนังสือเรียนวิชาสุศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์	74
4.3 หน้าปกหนังสือเรียนวิชาสุศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น	75
4.4 หน้าปกหนังสือเรียนวิชาสุศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักพิมพ์เอมพันธ์	78
4.5 หน้าปกหนังสือเรียนวิชาสุศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์	78
4.6 หน้าปกหนังสือเรียนวิชาสุศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น	79
4.7 หน้าปกหนังสือเรียนวิชาสุศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักพิมพ์เอมพันธ์	82
4.8 หน้าปกหนังสือเรียนวิชาสุศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์	82
4.9 หน้าปกหนังสือเรียนวิชาสุศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์	83
4.10 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำนักพิมพ์เอมพันธ์	90
4.11 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำนักพิมพ์เอมพันธ์	90
4.12 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำนักพิมพ์เอมพันธ์	91

สารบัญแผนภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดการวิจัย	72

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เรื่องเพศถือเป็นสิ่งที่ เป็นปกติธรรมชาติของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตประเภทอื่น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคำว่า เพศ ในความเข้าใจของคนในสังคมมักหมายถึง การมีเพศสัมพันธ์ แต่ในทางทฤษฎี นิยามคำว่า เพศ มีความหมายครอบคลุมเกี่ยวข้องถึง 3 ความหมาย คือ เพศสรีระ (Sex) หมายถึง เพศที่สามารถบอกได้จากหลักฐานทางชีวภาพ เพศภาวะ (Gender) หมายถึง ภาวะของเพศจากการประกอบสร้าง การขัดเกลา และการหล่อหลอมภายในสังคม ตัวอย่างของเพศภาวะที่เห็นได้ชัดและผู้คนรู้จักกันดีคือ ความเป็นหญิง และความเป็นชาย และ เพศวิถี (Sexuality) หมายถึง วิถีชีวิตทางเพศที่ถูกหล่อหลอมประกอบสร้างจากค่านิยม บรรทัดฐาน และระบบวิธีคิด วิธีปฏิบัติที่เกี่ยวกับความปรารถนาและการแสดงออกทางเพศ ความคิดเกี่ยวกับคู่รัก คู่ชีวิตในอุดมคติ และกิจกรรมทางเพศ (กฤตยา อาชวนิจกุล, 2554, น. 44) ซึ่งจากความหมายต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่า การแบ่งแยกความเป็นเพศของบุคคลเกิดจากหลักฐานทางชีวภาพก่อนเป็นอันดับแรก จากนั้นจึงกำหนดบทบาทหน้าที่ให้ตามเพศภาวะบุคคล ภายใต้เพศวิถีที่มีความเคลื่อนไหว โดยเริ่มจากชีวิตของปัจเจกบุคคลตั้งแต่กำเนิดไปจนถึงการเติบโตที่จะยอมรับหรือต่อต้านเรื่องเพศ ซึ่งอยู่บนระเบียบกฎเกณฑ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย

ความรู้ ความเข้าใจเรื่องเพศของคนในสังคมส่งผลอย่างมากต่อวิธีคิด วิธีปฏิบัติ การแสดงออกทางความคิดและท่าทางร่างกาย ตลอดจนวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ โดยวัฒนธรรมทางเพศของไทยมีลักษณะเด่นคือ การมีมาตรฐานช่องทางเพศ การสร้างระบบเพศภาวะแบบตายตัว และการเรียนรู้เรื่องเพศ (กฤตยา อาชวนิจกุล และ พริศรา แซ่ก้วย, 2551, น. 81) การมีมาตรฐานช่องทางเพศคือ ความแตกต่างของการใช้ชุดความรู้ และค่านิยมในการสั่งสอนระหว่างเพศชายกับเพศหญิง เช่น การให้คุณค่าแก่ผู้ชายในเรื่องประสบการณ์ทางเพศ แต่ในการสั่งสอนความรู้ทางเพศของผู้หญิง กลับปล่อยไปตามธรรมชาติ การสร้างระบบเพศภาวะแบบตายตัว ซึ่งในความเป็นจริงเพศภาวะสามารถเลื่อนไหลไปได้

อย่างไรก็ตาม สังคมไทยมีการสร้างระบบเพศภาวะแบบตายตัว นั่นก็คือ ความเป็นชายและความเป็นหญิง และการเรียนรู้เรื่องเพศวิถีทั้งภายในและภายนอกกระบวนการศึกษาที่หล่อหลอม ขัดเกลา และผลิตซ้ำวัฒนธรรมทางเพศของไทย ลักษณะเหล่านี้จึงมีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความรู้ ความเชื่อ หรือค่านิยมแบบไทยมากขึ้น เช่น ค่านิยมความรักนวลสงวนตัว โดยผู้หญิงจะต้องมีกิริยาท่าทางเรียบร้อย สำนวน ปกปิดลักษณะทางเพศ ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกายที่สั้น หรือเปิดเผยร่างกาย รวมถึงการหลีกเลี่ยง

การอยู่ใกล้ชิด หรือแตะเนื้อตัวมากเกินไป เนื่องจากอาจทำให้เกิดอารมณ์ทางเพศได้ ค่านิยมการให้เกียรติและการวางตัวต่อเพศตรงข้าม เช่น ผู้ชายต้องเป็นสุภาพบุรุษ และให้เกียรติผู้หญิง ในขณะเดียวกันผู้หญิงก็ต้องให้เกียรติผู้ชาย วางตัวเหมาะสม ไม่อยู่ในสถานที่เปลี่ยวหรืออยู่ตามลำพังสองต่อสอง ค่านิยมการสร้างควมดีในจิตใจ โดยการสร้างคุณธรรมจริยธรรมในจิตใจทั้งชายและหญิง และค่านิยมความเข้าใจในความเหมือนและความแตกต่างระหว่างเพศ ทั้งผู้ชายและผู้หญิงต่างเข้าใจในความแตกต่างทางกายภาพของทั้งสองฝ่าย เช่น ผู้ชายมีร่างกายที่แข็งแรงกว่า จึงต้องช่วยเหลือและปกป้องผู้หญิง (ชัชววรรณ จุงกลาง, 2559, น. 25)

แนวคิดเพศวิถีในสังคมไทยเน้นการให้คุณค่าทางเพศ ได้รับแนวคิดวัฒนธรรมตะวันตกมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา และยิ่งทวีความเข้มข้นในช่วงจอมพล ป. พิบูลสงครามที่ประกาศนโยบายรัฐนิยม 12 ฉบับ ในช่วงปี พ.ศ. 2482 – 2485 เพื่อกำหนดให้คนในชาติมีรูปแบบของความเป็นไทยที่เหมือนกัน ไม่ว่าจะเป็น การรักษาวลสงวนตัว ประสพการณ์ทางเพศของผู้ชาย ค่านิยมผัวเดียวเมียเดียว ความรักต่างเพศ หรือการมีเพศสัมพันธ์ในที่โหล่นด้วย (กฤตยา อาชวนิจกุล และ พริศรา แซ่ก้วย, 2551, น. 85 - 86) จากหลักดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเรื่องเพศและกิจกรรมทางเพศเป็นเรื่องต้องห้ามถูกจำกัดขอบเขตไว้แค่นั้นในพื้นที่ส่วนตัวหรือพื้นที่ลับเท่านั้น การหยิบยกเรื่องเพศหรือประกอบกิจกรรมทางเพศในที่สาธารณะถือเป็นเรื่องผิดปกติ หรือเป็นเรื่องน่าอาย ซึ่งค่านิยมเหล่านี้ยังคงมีการผลิตซ้ำสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันผ่านสถาบันต่าง ๆ ในสังคม ไม่ว่าจะเป็นสถาบันรัฐที่มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์กันในพื้นที่สาธารณะ ซึ่งเป็นที่ที่บุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงได้โดยมีความผิดฐานลามกอนาจารตามมาตรา 388 ที่ระบุไว้ว่า "ผู้ใดกระทำการอันควรขายหน้าต่อหน้าธารกำนัล โดยเปลือยหรือเปิดเผยร่างกาย หรือกระทำการลามกอย่างอื่น ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 5,000 บาท" (ชนินทร์ มณีดำ, ม.ป.ป) สถาบันกฎหมายจึงเป็นสถาบันใหญ่ที่สุดที่กำหนดกรอบความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อ หรือค่านิยมทางเพศบางอย่างมาเป็นระยะเวลายาวนานแล้ว

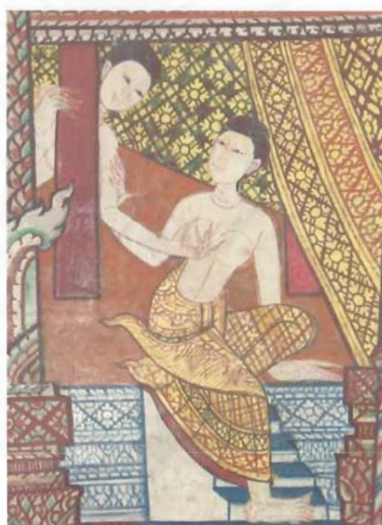
การควบคุมดังกล่าว แสดงให้เห็นว่ารัฐมีความพยายามที่จะควบคุมเรื่องเพศทางตรงผ่านการออกกฎหมาย ซึ่งนอกจากบริบททางกฎหมายแล้ว สังคมก็ยังคงผลิตซ้ำค่านิยมดังกล่าวผ่านรูปแบบความเป็นไทยในชีวิตประจำวัน จนกลายเป็นความเชื่อที่แฝงฝังและการควบคุมทางอ้อม ผ่านวิถีชาวบ้านที่แสดงออกถึงค่านิยม ความเชื่อ หรือวิถีปฏิบัติเรื่องเพศโดยปราศจากการลงโทษตามที่ระบุในกฎหมาย คนไทยจึงมีรูปแบบการแสดงออกทางเพศวิถีที่สามารถพบเห็นได้ในชีวิตประจำวันผ่านงานจิตรกรรม และงานวรรณกรรมในสังคมไทย เช่น ในภาพจิตรกรรมฝาผนังจะมี “ภาพกาทก” ซึ่งมักไม่เกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่องหลัก และอยู่ตามมุม มีขนาดเล็ก อันสะท้อนความต้องการในการแสดงออก โดยเฉพาะเรื่องเพศ วิถีชีวิตที่ห่างไกลจากจิตรกรรมชนบจึงต้องกระทำอย่างหลบซ่อน

ภาพที่ 1.1 ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดไพรอารีรักษ์

ที่มา: <https://rsujournals.rsu.ac.th/index.php/jla/article/view/251/173>

วันที่ 9 มีนาคม 2562

ภาพที่ 1.2 ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดคงคาราม

ที่มา: http://www.thapra.lib.su.ac.th/objects/thesis/fulltext/thapra/Varaporn_Vichayarath/Fulltext.pdf

วันที่ 9 มีนาคม 2562

ส่วนการนำเสนอเพศวิถีที่ปรากฏผ่านภาพกากมีทั้งความสัมพันธ์ชายหญิงและเพศทางเลือก เช่น จิตรกรรมฝาผนังของวัดไพรอารีรักษ์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี (ภาพที่ 1.1) เล่าเรื่องราวการ

ดำเนินชีวิตของชาวไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น แสดงการหยอกล้อเกี้ยวพาราสี รวมถึงการแตะสัมผัสร่างกายระหว่างหนุ่มสาวอีกด้วย (ปาริสุทธิ์ เลิศชาธาร, 2541) ทั้งนี้ เพศวิถีที่แสดงออกมาผ่านลักษณะความเป็นชายและหญิงของตัวละคร ตั้งแต่การหยอกล้อเกี้ยวพาราสี การสัมผัสร่างกาย ไปจนถึงการมีเพศสัมพันธ์ สอดคล้องกับค่านิยมความเชื่อแบบไทย ๆ เช่น ในการแสดงท่าทางที่สื่อออกมาจากภาพจิตรกรรมจะเห็นได้ว่าผู้ชายเป็นผู้นำหรือเป็นฝ่ายรุก ผู้หญิงเป็นผู้ตามหรือเป็นฝ่ายรับ นอกจากนั้น ภาพภาพที่ปรากฏในไทยก็ยังแสดงเรื่องราวของเพศทางเลือกที่แอบซ่อนอยู่ในมุมของภาพวาดด้วย ตัวอย่างเช่น ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดคงคาราม (ภาพที่ 1.2) ที่เล่าเรื่องราวพุทธชาดกเรื่อง สุวรรณสามชาดก ซึ่งถือเป็นเนื้อเรื่องหลัก แต่ก็ยังปรากฏภาพการแสดงท่าทางเชิงสังวาสของนางในสองคนที่หยอกล้อกันด้วยการจับหน้าอกอีกด้วย (วราภรณ์ วิษณุรัฐ, 2549) ส่วนการแสดงออกของเพศทางเลือก ถูกค่านิยมความเป็นชายหญิงครอบงำ โดยจากลักษณะท่าทางจะมีคนหนึ่งที่มีลักษณะความเป็นชายคือเป็นฝ่ายรุก และอีกคนหนึ่งที่มีลักษณะความเป็นหญิงคือเป็นฝ่ายรับ หรือค่านิยมการรักนวลสงวนตัวของผู้หญิง จากลักษณะท่าทางของผู้หญิงในภาพจิตรกรรมต้องสงวนท่าที สำรวมกิริยา ไม่เปิดเผยลักษณะทางเพศ รวมถึงไม่อยู่ในสถานที่เปลี่ยวหรืออยู่ตามลำพังสองต่อสอง เนื่องจากอาจนำมาสู่การเกิดอารมณ์ทางเพศได้ รวมถึงการวางตำแหน่งของภาพบริเวณมุมยังสื่อถึงนัยว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องน่าอายที่ควรปกปิด

นอกจากภาพจิตรกรรมแล้ว เพศวิถีแบบไทย ๆ ยังปรากฏอยู่ในสื่ออีกประเภทคือวรรณกรรมไทย ตัวอย่างเช่น วรรณกรรมสอนหญิงของสุนทรภู่ ซึ่งเป็นกวีคนสำคัญในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เป็นวรรณกรรมที่เกี่ยวกับคำสอน มีความยาว 402 คำกลอน โดยเนื้อหาเป็นการปลูกฝังและสอดแทรกค่านิยมความเชื่อเกี่ยวกับเพศวิถีแบบไทย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

อย่าลืมหันตัวมัวเดินให้เพลินจิต
เป็นนารีที่อายหลายกระบวน

ระวังปิดปกป้องของสงวน
จงสงวนศักดิ์สง่าอย่าให้อาย

(สุนทรภู่, 2558, น. 37)

เกิดเป็นหญิงให้เห็นว่าเป็นหญิง
เป็นหญิงครึ่งชายครึ่งอย่าพึงใจ

อย่าทอดทิ้งกิริยาอัชฌาสัย

ใครเขาไม่สรรเสริญเมินอารมณ์

(สุนทรภู่, 2558, น. 40)

ตัวอย่างจากในบทนี้กล่าวถึงการแต่งกายและแต่งหน้าของผู้หญิงที่ต้องมีความพอดี ต้องรู้จักแต่งกายให้ตนเองสวยงามอยู่เสมอ แม้ว่าตนเองจะรูปลักษณ์งามอยู่แล้ว ท่าทางการเดินก็ควรสง่า ไม่เดินแกว่งแขน เดินยกหรือย้ายผ่าน่งไปมา เนื่องจากอาจทำให้ผู้อื่นเห็นเนื้อหนังร่างกายของตนเองได้ และความประพฤติของผู้หญิงที่ต้องมีกิริยามารยาทในแบบของหญิง หากประพฤติปฏิบัติตนแปลกแยกไปจาก

ชนบทธรรมนิยม หรือมีกิจกรรมการถ่ายทอดจากผู้ชายถือเป็นที่น่ารังเกียจของคนในสังคม (สาทิต แทนบุญ, 2558) รูปแบบการนำเสนอเพศวิถีที่ปรากฏผ่านวรรณกรรมไทย มีลักษณะการนำเสนอผ่านตัวอักษรเป็นหลัก จะเห็นได้ว่าวรรณกรรมส่งเสริมและผลิตซ้ำค่านิยมความเชื่อเรื่องเพศแบบไทยอย่างชัดเจน เช่น ภายในเนื้อหาไม่กล่าวถึงเพศที่สาม แต่เน้นการยกย่องความรักต่างเพศระหว่างชายหญิง (Heterosexuality) มากกว่า เนื่องจากสังคมไทยแบ่งแยกความเป็นชายและหญิงจากเพศกำเนิด จึงทำให้เกิดการแบ่งแยกและกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละเพศไว้ตายตัว เช่น บทบาทของภรรยาหรือลักษณะความเป็นหญิงที่สังคมกำหนดคือ การรักษนวลสงวนตัว การทำหน้าที่แม่ศรีเรือน ดูแลบ้านและบริวาร ลูกหลานให้เรียบร้อย ต้องอยู่ในโอวาทของผู้อาวุโสกว่าและสามี จึงอาจกล่าวได้ว่าผู้หญิงต้องเป็นช้างเท้าหลัง หรือเป็นผู้ตามที่ดี ในขณะที่บทบาทหน้าที่ของชายหรือลักษณะความเป็นชายคือ การเป็นผู้นำครอบครัว หรือเป็นช้างเท้าหน้า จึงต้องมีความเข้มแข็ง ปกป้องสตรีและบ้านเมือง (กาญจนา วิชญาปกรณ์, 2554, น. 1 – 19)

นอกจากนี้ รูปแบบเพศวิถีในวรรณกรรมที่เห็นได้ชัดเจนคือ ส่วนมากผู้ประพันธ์วรรณกรรมมักเป็นผู้ชายที่สะท้อนลักษณะสังคมไทยในระบอบปิตาธิปไตย หรือชายเป็นใหญ่ โดยการดึงผู้หญิงออกจากโลกภายนอก และผูกขาดกับงานบ้านงานเรือนแทน ทำให้เพศชายมีอำนาจในการควบคุมกลไกทางสังคม โดยถ่ายทอดชนบทธรรมนิยมในรูปแบบของวรรณกรรม เพื่อเป็นบรรทัดฐานในการประพฤติปฏิบัติตนของทั้งสองเพศ อย่างไรก็ตาม โลกของวรรณกรรมกลับไม่มีการนำเสนอเพศวิถีของบุคคลที่เป็นเพศทางเลือกเลย ถึงแม้ว่าทั้งวรรณกรรมและภาพจิตรกรรมจะถูกผลิตขึ้นในยุคสมัยเดียวกัน และมีหลักฐานการมีตัวตนของเพศทางเลือกปรากฏอยู่ในภาพจิตรกรรมฝาผนังก็ตาม

จวบจนกระทั่งปัจจุบัน เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้รับการพัฒนาและเข้ามามีบทบาทในชีวิตคนมากขึ้น ทำให้เพศวิดียังคงถูกผลิตซ้ำและปรากฏในสื่อสมัยใหม่มากมายที่วนเวียนอยู่ในชีวิตประจำวันของผู้คน สื่อจึงเป็นสถาบันสำคัญในการผลิต นำเสนอ และถ่ายทอดสารให้กับคนในสังคม ถึงแม้ว่าสื่อจะมีรูปแบบวิธีการนำเสนอที่แตกต่างกันออกไปตั้งแต่อดีตผ่านงานจิตรกรรม งานวรรณกรรม จนถึงสื่อสมัยใหม่ผ่านเพลง ภาพยนตร์ และละครโทรทัศน์ แต่จุดร่วมที่เห็นได้จากการนำเสนอของสื่อในทุกยุคทุกสมัยก็คือ การสอดแทรกค่านิยม ความเชื่อเพศวิถีแบบเก่าที่คอยควบคุมสังคมไทยอยู่ เช่น เรื่องเพศเป็นเรื่องที่ต้องหลีกเลี่ยงการนำเสนอโดยตรงในที่สาธารณะ จึงทำให้สถาบันสื่อต้องระมัดระวังและจำกัดขอบเขตในการนำเสนอเรื่องทางเพศเป็นอย่างมาก

จากตัวอย่างการนำเสนอเรื่องทางเพศผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ ในสังคมไทย จึงสามารถจัดกลุ่มประเภทการนำเสนอของสื่อสามารถแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบคือ การนำเสนอผ่านการใช้คำพูด เช่น วรรณคดี และวรรณกรรมไทย จะเห็นได้ว่าสื่อประเภทดังกล่าวเน้นการนำเสนอผ่านการใช้คำเป็นหลัก ทั้งนี้ อาจมีการใช้ภาพประกอบเพียงเล็กน้อย ดังนั้น ผู้ประพันธ์จึงต้องพยายามนำเสนอด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายที่สุด ในการสื่อความหมายมีทั้งการสื่อความหมายโดยตรง ซึ่งใช้ในการดำเนินเรื่องในเหตุการณ์ทั่วไป

สามารถแปลสารได้อย่างตรงไปตรงมา เช่น การสั่งสอนบทบาททางเพศของชายหญิง และการสื่อความหมายโดยนัย ต้องอาศัยการตีความ มักใช้ในการเปรียบเทียบลักษณะของอวัยวะเพศหรือท่าทางการร่วมเพศกับสัตว์และสิ่งของที่มีลักษณะคล้ายกัน เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายที่แท้จริง

การนำเสนอผ่านการแสดงท่าทาง เช่น จิตกรรมฝาผนัง ซึ่งเน้นการนำเสนอผ่านการแสดงออกท่าทางและการเคลื่อนไหวเป็นหลัก หรือเรียกได้ว่าเป็นสื่อที่นำเสนอให้ผู้ชมเห็นภาพ ดังนั้น สื่อประเภทนี้จึงถ่ายทอดภาพลักษณ์ของเพศชายหญิงโดยการแบ่งแยกเพศชายหญิงจากเพศสรีระแต่กำเนิด นำมาสู่บทบาทหน้าที่ความเป็นชายและความเป็นหญิง เช่น ความเป็นชายที่ต้องเป็นผู้นำครอบครัว จึงต้องมีความเข้มแข็ง มีเหตุผล ปกป้องผู้ที่อ่อนแอกว่า ตรงข้ามกับความเป็นหญิงที่เป็นเพศอ่อนแอ ใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล ต้องรักนวลสงวนตัว และเป็นแม่ศรีเรือน ซึ่งเป็นเพศวิถีแบบเก่าที่ยังคงถูกผลิตซ้ำให้เห็นจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าบทบาทของผู้หญิงมีความหลากหลายมากขึ้น เช่น ผู้หญิงสามารถออกไปทำงานนอกบ้านได้ สามารถมีสิทธิแสดงความคิดเห็นได้ หรือสามารถแสดงความแข็งแกร่ง ความเป็นผู้นำได้ก็ตาม

อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าเพศวิถีในสังคมไทยเป็นการตีกรอบบทบาทหน้าที่และการปฏิบัติตัวของสองเพศ ซึ่งถูกถ่ายทอดและปลูกฝังผ่านสถาบันทางสังคมอย่างเข้มข้นจากสถาบันกฎหมาย ครอบครัว และสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะในสถาบันการศึกษาที่สามารถถ่ายทอด ปลูกฝัง และบ่มเพาะเพศวิถีผ่านกฎระเบียบ ข้อปฏิบัติในโรงเรียน เช่น ในโรงเรียนหญิงล้วนจะเน้นอบรมการประพฤติตนเป็นกุลสตรีตามค่านิยมสังคมไทย เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายที่จำกัดการแสดงออกและท่าทางของนักเรียนหญิงให้มีความสำรวมอยู่เสมอ (จอมญาดา ชื่นประจักษ์กุล, 2548, น. 126) รวมถึงหนังสือเรียนที่มีการสอดแทรกภาพตัวแทนความเป็นชาย ความเป็นหญิงอย่างตายตัว เช่น ภาพประกอบในหนังสือเรียนเด็กปฐมวัย มักนำเสนอภาพเด็กผู้ชายสวมกางเกง ตัดผมสั้น ในขณะที่เด็กผู้หญิงสวมกระโปรง ไว้ผมยาว ในกรณีที่เด็กหญิงไว้ผมสั้นก็จะติดกับหรือรีบขึ้น เพื่อบ่งบอกถึงความรักสวยรักงามที่เป็นลักษณะของเพศหญิง (รัชนิกร แซ่วัง, 2549, น. 81 - 82)

แม้แต่หนังสือเรียนวิชาภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ก็มีการสอดแทรกลักษณะของเพศวิถีไว้ด้วย เช่น ภาพเหมารวมทางเพศสภาพ (Gender Stereotypes) ของเพศหญิงและเพศชายที่มีลักษณะเป็นข้อตรงข้าม โดยส่วนมากเพศหญิงมีภาพเหมารวมในเชิงลบ และเพศชายมีภาพเหมารวมในเชิงบวก เช่น ผู้หญิงใช้อารมณ์มากกว่า ส่วนผู้ชายใช้เหตุผลมากกว่า ซึ่งเกิดจากแนวคิดปิตาธิปไตยที่ทำให้เพศชายมีอำนาจในการควบคุมและจำกัดกรอบเพศหญิง ซึ่งนำมาสู่การควบคุมเพศหญิงจากในสังคม เช่น วาทกรรมการรักนวลสงวนตัว ซึ่งแสดงออกทั้งในเรื่องการแต่งกาย มารยาทการพูด และพฤติกรรมการแสดงออก ซึ่งหลอมรวมกลายเป็นวัฒนธรรมอันดีงามของไทยและกลายเป็นภาพหญิงชายในอุดมคติ, บทบาททางเพศสภาพ (Gender Roles) อันมีรากฐานจากแนวคิดปิตาธิปไตยที่เพศชายใช้เพศสรีระที่แข็งแรง กับความอ่อนแอและความเป็นแม่ของเพศหญิงในการกำหนดบทบาทหน้าที่การทำงานนอกบ้าน เพื่อหารายได้เป็นหน้าที่ของเพศชาย และการทำงานบ้านและการเลี้ยงดูลูกให้ฝ่ายหญิง ซึ่งยังส่งผลถึงเรื่อง

พื้นที่ (Sphere) ในการจำกัดให้พื้นที่ในบ้านกลายเป็นของผู้หญิงและพื้นที่นอกบ้านเป็นของผู้ชายอีกด้วย ยิ่งไปกว่านั้นการสร้างวาทกรรมพื้นที่ภายนอกบ้านเป็นอันตรายต่อผู้หญิงก็ยิ่งเป็นการสนับสนุนวาทกรรมพื้นที่นอกบ้านของเพศชายมากยิ่งขึ้น และเพศวิถี (Sexuality) ที่ถูกนำเสนอมีเพียงแค่ความสัมพันธ์ระหว่างเพศหญิงและเพศชายเท่านั้น แต่กลับไม่กล่าวถึงเพศวิถีของเพศทางเลือก ส่วนในแง่ของการแสดงออกด้านความต้องการทางเพศ (Sexual Desire) ถูกนำเสนอว่าต้องอยู่ภายใต้การควบคุมเพื่อป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร (จิราพัชร ใจเที่ยงธรรม, 2556, น.94 - 96)

หลักฐานเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ความหมายของเพศวิถีที่แฝงในสถาบันการศึกษาก็ยังหลีกเลี่ยงกรอบค่านิยมเพศวิถีแบบเก่าไปไม่พ้น โดยเฉพาะหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา เนื่องจากคำว่า “สุขศึกษา” มาจากคำว่า “สุขภาพ” หรือ “สุขภาวะ” ซึ่งหมายถึง ภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางสังคม และทางปัญญา หรือจิตวิญญาณ สุขภาพ หรือสุขภาวะจึงเป็นเรื่องสำคัญ เพราะเกี่ยวข้องกับทุกมิติชีวิต จึงควรมีการศึกษาเรียนรู้ เพื่อที่จะได้มีความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้อง มีเจตคติ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม รวมทั้งมีทักษะปฏิบัติด้านสุขภาพจนเป็นกิจนิสัย อันจะส่งผลให้สังคมโดยรวมมีคุณภาพ ภายในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงกำหนดกรอบเนื้อหาของกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาประกอบด้วย 1) การเจริญเติบโตและการพัฒนาการของมนุษย์ 2) ชีวิตและครอบครัว 3) การเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกม กีฬาไทย และกีฬาสากล 4) การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพ และการป้องกันโรค และ 5) ความปลอดภัยในชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 164 - 165) จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ จำนวนทั้งหมด 8 กลุ่มคือ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย, กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์, กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์, กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม, กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ, กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา, กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ และกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 8)

เมื่อเปรียบเทียบการเรียนการสอนเรื่องเพศศึกษาระหว่างไทยกับประเทศอื่น เช่น ฟินแลนด์ เป็นประเทศในกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย มีอาณาเขตอยู่ทางทวีปยุโรปตอนเหนือ การศึกษาขั้นพื้นฐานของฟินแลนด์มี 2 ระดับคือ หลักสูตรแกนกลางก่อนประถมศึกษา (National Core Curriculum for Pre-Primary Education) มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กให้เป็นบุคคลที่มีมนุษยธรรม และเป็นสมาชิกที่มีจริยธรรมและมีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยเป็นหลักสูตรแบบบูรณาการแบ่งเป็น 7 สาระการเรียนรู้คือ 1. ภาษาและปฏิสัมพันธ์ (Language and Interaction) 2. คณิตศาสตร์ (Mathematics) 3. จริยธรรมและศาสนา (Ethics and Religion) 4. สิ่งแวดล้อมศึกษาและธรรมชาติศึกษา (Environmental and Natural Studies) 5. สุขศึกษา (Health) 6. การพัฒนาร่างกายและการเคลื่อนไหว (Physical and Motor Development) และ 7. ศิลปะและวัฒนธรรม (Arts and Culture) และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (National Core Curriculum for Basic Education) ซึ่งมีการบูรณาการและหัวข้อ

การสอนข้ามหลักสูตรคือ การเรียนการสอนภาษาแม่และภาษาประจำชาติในฐานะภาษาที่ 2 ภาษาแม่และวรรณคดี ภาษาประจำชาติในฐานะภาษาที่ 2 ภาษาต่างประเทศ คณิตศาสตร์ สิ่งแวดล้อมศึกษาและธรรมชาติศึกษา ชีววิทยาและภูมิศาสตร์ ฟิสิกส์และเคมี สุขศึกษา ศาสนา จริยศึกษา ประวัติศาสตร์ สังคมศึกษา ดนตรี ทัศนศิลป์ การฝีมือ พลศึกษา คหกรรม และวิชาเลือก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2559, น.41 – 43)

ฟินแลนด์ให้ความสำคัญต่อครูในการเลือกเนื้อหาในตำราเรียน ระเบียบวินัย นโยบายการประเมิน งบประมาณ หรือการจัดสรรทรัพยากร สำหรับการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษา การวิจัยเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาการฝึกอบรมครูและองค์ความรู้ใหม่ในวิชาสุขศึกษา ทั้งโครงการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาการรับรู้วิธีการสอนความรู้ทักษะและทัศนคติของนักเรียน ครู การจัดสรรทรัพยากร และวัฒนธรรมการดำเนินงานในโรงเรียน ในมหาวิทยาลัย Jyväskylä ภาควิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพเริ่มหลักสูตรใหม่เป็นครั้งแรก รวมถึงหลักสูตรการศึกษาเกี่ยวกับสุขภาพจิต มีการผลิตสื่อสำหรับครู ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาวิชาเรียนใหม่ ทั้งนี้ สื่อสำหรับครูที่มุ่งพัฒนาความรู้และทักษะในการสอนหัวข้อเกี่ยวกับสุขภาพจิตและทักษะทางสังคมและจิตใจ โดยนักเรียนในโรงเรียนขั้นพื้นฐานและมัธยมศึกษาได้รับหนังสือเรียนใหม่ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาด้านจิตใจ ทักษะด้านสุขภาพและสังคมอารมณ์ นอกจากนี้ ศูนย์วิจัยเพื่อส่งเสริมสุขภาพที่มหาวิทยาลัย Jyväskylä ร่วมกับคณะกรรมการแห่งชาติของประเทศฟินแลนด์ได้รวบรวมข้อมูลในปี 2550 เกี่ยวกับความคิดเห็นและประสบการณ์ของเกี่ยวกับสุขศึกษาจากอาจารย์สุขศึกษาและนักเรียน ซึ่งการศึกษาดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินและการพัฒนาวิชาใหม่ของโรงเรียนและยังช่วยในการพัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรมครูในปัจจุบัน (Kannas, n.d.)

ในขณะที่ระบบการศึกษาของไทย ทั้งหนังสือแบบเรียน ระเบียบวินัย นโยบายการประเมิน งบประมาณ หรือการจัดสรรทรัพยากรล้วนถูกควบคุมดูแลโดยหน่วยงานย่อยของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งกำกับดูแลโดยรัฐ ด้วยเหตุนี้ หนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาจึงมีความสำคัญเนื่องจากเป็นสื่อประเภทหนึ่งที่มีการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนค่านิยมและความเชื่อเรื่องเพศวิถีในสังคมไทยให้แก่เด็กเยาวชนในประเทศไทย อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือของรัฐในการกำหนดควบคุมเรื่องเพศ และเป็นสิ่งที่สังคมให้การยอมรับร่วมกันโดยไม่มีการตั้งคำถาม เนื่องจากเป็นสื่อในสถาบันการศึกษา ด้วยเหตุนี้ จึงนำมาสู่คำถามงานวิจัยว่ารูปแบบและลักษณะของเพศวิถีของหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาเป็นอย่างไร มีแนวคิดมายาคติ หรือการผลิตซ้ำเพศวิถีอย่างไร

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษารูปแบบและลักษณะของเพศวิถีในสื่อประเภทหนังสือแบบเรียน วิชาสุขศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3

1.2.2 เพื่อวิเคราะห์และอภิปรายการผลิตซ้ำของมายาคติเพศวิถีในหนังสือแบบเรียน วิชาสุขศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตด้านเนื้อหา หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน สุขศึกษาและพลศึกษา มัธยมศึกษา 1 - 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จำนวนทั้งหมด 9 เล่ม จากสำนักพิมพ์ของประเทศไทยจำนวน 3 แห่ง ตีพิมพ์ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2560 โดยมุ่งศึกษาประเด็นการนำเสนอค่านิยม บรรทัดฐาน ระบบวิธีคิด และวิธีปฏิบัติที่เกี่ยวกับการแสดงออกทางเพศทั้งในด้านบวกและลบ รวมถึงสัญลักษณ์เรื่องเพศที่แฝงอยู่ในหนังสือแบบเรียน

1.4 วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาเพศวิถีผ่านหนังสือแบบเรียนกระทรวงศึกษา เป็นการศึกษารูปแบบและลักษณะของเพศวิถีที่ปรากฏผ่านหนังสือแบบเรียนกระทรวงศึกษา กลุ่มสาระวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 โดยเลือกศึกษาประเด็นการนำเสนอค่านิยม บรรทัดฐาน ระบบวิธีคิด และวิธีปฏิบัติที่เกี่ยวกับการแสดงออกทางเพศทั้งในด้านบวกและลบ รวมถึงสัญลักษณ์เรื่องเพศที่แฝงอยู่ในหนังสือแบบเรียน การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยกำหนดวิธีด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

1.5 ประโยชน์ของการศึกษา

1.5.1 ทำให้ทราบถึงรูปแบบและลักษณะของเพศวิถีในหนังสือแบบเรียน วิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3

1.5.2 ทำให้สามารถนำปัญหาช่องว่างทางความรู้ที่เกิดขึ้นไปปรับปรุงพัฒนาหนังสือแบบเรียนของกระทรวงศึกษา วิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.6.1 เพศวิถี (Sexuality) หมายถึง ค่านิยม แนวความคิด ความเชื่อ ความรู้ ความเข้าใจของ คนที่นำมาสู่วิถีปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ทางเพศ การนำเสนอร่างกาย อุดมคติและ การเลือกคู่ครอง ความปรารถนาทางเพศ เพศสัมพันธ์ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ เพศวิถี คือ ค่านิยม ความเชื่อ และพฤติกรรมที่ศึกษาผ่านภาพประกอบและข้อความในหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้น

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “เพศวิถีในหนังสือแบบเรียน กรณีศึกษา หนังสือเรียนวิชาสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น” ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการทบทวนวรรณกรรมโดยมีแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับหนังสือแบบเรียน
2. แนวคิดเกี่ยวกับเพศวิถี
3. แนวคิดเกี่ยวกับสัณยวิทยา

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับหนังสือแบบเรียน

2.1.1 ประวัติความเป็นมาของการศึกษาไทย

การศึกษาของไทยมีมาตั้งแต่ยุคสมัยโบราณ เริ่มตั้งแต่สมัยสุโขทัยปีพ.ศ. 1781 – 1921 ที่มีวัดและรัฐเป็นศูนย์รวมของคนในสังคม กิจกรรมของวัดและรัฐจึงเป็นการสอนคนไปด้วย วิชาที่สอนคือ ภาษาไทย ภาษาบาลี รวมถึงวิชาสามัญขั้นต้น สำนักเรียนที่เปิดสอนมีวัด ซึ่งเป็นสำนักเรียนของประชาชนทั่วไปจนถึงขุนนาง การสอนที่วัดจะมีครูผู้สอนคือ พระที่เชี่ยวชาญในภาษาบาลี เนื่องจากบริบททางสังคมในสมัยนั้นเน้นการเรียนภาษาบาลีเป็นพื้นฐาน การมีความรู้ความเชี่ยวชาญในพระธรรมวินัยอย่างรู้แจ้งถือว่าบุคคลผู้นั้นเป็นปราชญ์ นอกจากนี้ก็ยังปรากฏหลักฐานในพงศาวดารว่าผู้ที่เป็ดยุวกษัตริย์ จะเข้ารับการการศึกษาในสำนักราชบัณฑิตอีกด้วย ต่อมาในสมัยอยุธยาตั้งแต่ปีพ.ศ. 1893 – 2310 การศึกษาในยุคนี้นิยมให้บุตรหลานเรียนหนังสือกับพระที่วัด ซึ่งจะทำให้ได้รับการอบรมสั่งสอนทั้งในเชิงวิชาการและในเชิงศีลธรรมไปในเวลาเดียวกัน อีกทั้งยังเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับบุตรในการบวชเรียนเป็นพระต่อไปในอนาคต ทั้งนี้ เนื่องจากสมัยพระเจ้าบรมโกศทรงเน้นการศึกษาพุทธศาสนามาก ผู้ที่จะเป็นข้าราชการจะต้องเคยผ่านการอุปสมบทบวชเรียนมาแล้วเท่านั้น จึงส่งผลให้วัดทั่วประเทศกลายเป็นโรงเรียน และพระภิกษุทุกรูปทำหน้าที่เป็นครูตามความสามารถและความเชี่ยวชาญ การเรียนการสอนถูกจัดขึ้นในกุฏิ พระแต่ละรูปมีลูกศิษย์จำนวนไม่มากนัก เพราะพระจะต้องบิณฑบาตนำอาหารมาเลี้ยงดูลูกศิษย์ด้วย ลูกศิษย์ก็จะดูแลปรนนิบัติท่านเป็นการตอบแทน ตามที่ปรากฏหลักฐานในหนังสือราชอาณาจักรไทย โดยมองเซนยอร์ ป็ลเลอกัวซ์ สังฆราชแห่งมัลลอสในคณะสอนศาสนาโรมันคาทอลิกของฝรั่งเศสประจำประเทศไทย ตีพิมพ์จัดจำหน่ายในปีพ.ศ. 2397 ซึ่งมีเนื้อหาบางตอนที่อธิบายถึงการศึกษาของสังคมไทยไว้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, ม.ป.ป.)

“...บิดามารดาจะส่งบุตรไปอยู่ที่วัดภายหลังหรือบางครั้งมาก่อนพิธีโกนจุก เพื่อเรียนการอ่านและการเขียนกับพระวันละ 1 – 2 ครั้ง นอกจากนั้น เด็กเหล่านี้ก็จะมีหน้าที่ในการรับใช้ดูแลพระ และรับประทานอาหารที่พระได้รับบิณฑบาตมา ส่วนการศึกษาของเด็กหญิงจะแตกต่างออกไปโดยเน้นการทำครัว เช่น ตำน้ำพริก ทำขนมมวนบุหรี และจีบพลู...” (กระทรวงศึกษาธิการ, ม.ป.ป.)

ในช่วงอยุธยาตอนปลาย ตรงกับรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช การศึกษาของไทยเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก มีทั้งการสอนวิชาภาษาไทย บาลี สันสกฤต เขมร พม่า มอญ ญวน ลาว ฝรั่งเศส และจีน อีกทั้ง พระโหราธิบดียังเขียนแบบเรียนภาษาไทยที่เรียกว่า จินตามณี ถวายแก่พระนารายณ์ ซึ่งต่อมาได้ถูกใช้เป็นแบบเรียน และได้รับความนิยมมาเป็นระยะเวลายาวนาน นอกจากนี้ สำนักเรียนในยุคสมัยนี้ก็มีจำนวนมากมาย ไม่ว่าจะเป็นวัด สำนักราชบัณฑิต ราชสำนัก และโรงเรียนมิชชันนารี จึงทำให้การศึกษาในสมัยนั้นเจริญรุ่งเรืองและแพร่หลายทั่วถึงมาก กล่าวกันว่าแม้แต่นายประตูก็สามารถประพันธ์โคลงกลอนได้ เนื่องจากในช่วงนั้นประเทศไทยเป็นชาติเดียวในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงที่ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางเชื้อชาติและศาสนา ซึ่งทำให้ชาวตะวันตกเล็งเห็นโอกาสในการเผยแพร่คำสอนทางศาสนา และเข้ามาก่อตั้งโรงเรียนมิชชันนารีในไทยจำนวนมาก โดยเฉพาะสมเด็จพระนารายณ์มหาราชที่พระราชทานทรัพย์ให้แก่บาทหลวงเพื่อสร้างโบสถ์และโรงเรียน เรียกว่า โรงเรียนสามเณร เพื่อให้การศึกษาแก่ประชาชนที่ต้องการเข้ารับ แต่นอกจากการสอนศาสนาแล้วก็ยังมีสอนหนังสือและวิชาอื่นประกอบด้วย สมเด็จพระนารายณ์เองก็ทรงส่งมหาดเล็กอายุน้อยจำนวนมากมาเรียนที่โรงเรียนดังกล่าว จึงถือว่าโรงเรียนสามเณรเป็นสำนักเรียนวิชาสามัญอีกแห่งหนึ่งของไทยในสมัยนั้น (กระทรวงศึกษาธิการ, ม.ป.ป.)

จนกระทั่งถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ยังคงรูปแบบการศึกษาค้นคว้ากับสมัยอยุธยา เช่น สถาบันวัดและครอบครัวก็ยังคงมีหน้าที่ในการให้การศึกษา อบรมบ่มเพาะคนอยู่นั่นเอง โดยมีรัฐปกครองควบคุมดูแลในภาพรวม เซอร์ จอห์น บาวริง ราชทูตแห่งประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษที่เดินทางมาเจริญสัมพันธไมตรีระหว่างสองประเทศในสมัยรัชกาลที่ 4 ปีพ.ศ. 2398 กล่าวถึงการศึกษาของไทยในสมัยนั้นไว้บางตอนจากในหนังสือราชอาณาจักรและชาวสยาม ซึ่งมีใจความสำคัญดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, ม.ป.ป.)

“...การศึกษาเริ่มต้นตั้งแต่กระบวนการโกนจุกของเด็กชาย จากนั้นจึงถูกส่งไปอาศัยอยู่ที่วัดเพื่อเรียนการอ่านเขียนและคำสอนทางศาสนากับพระ พระจึงได้รับมอบหมายให้อบรมสั่งสอนไปโดยปริยาย ส่วนมากโรงเรียนมักมีทำเลที่ตั้งติดกับวัด การอบรมสั่งสอนบ่มเพาะจึงผูกพันกับพุทธศาสนาอย่างมากในระบบการศึกษาของไทย ประชากรชายส่วนหนึ่งสามารถอ่านเขียนได้ สำหรับการเรียนเพื่อเพิ่มพูนความรู้ระดับสูงในสาขาวิชาใดมีอยู่ค่อนข้างน้อย อย่างไรก็ตาม ขุนนางจำนวนหนึ่งก็สนใจเรียนวิชาเครื่องจักรกล

เครื่องมือเดินเรือ และปรัชญา ในขณะที่การศึกษาของผู้หญิงกลับถูกละเลย ผู้หญิงจำนวนน้อยในสังคมที่จะอ่านหรือเขียนได้...” (กระทรวงศึกษาธิการ, ม.ป.ป.)

อย่างไรก็ตาม ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ 1) ไทยขาดการติดต่อกับชาติตะวันตกไประยะหนึ่ง จนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2) มีการเจรจาทำหนังสือสัญญากับประเทศอังกฤษ ซึ่งในการดำเนินงานเป็นไปอย่างยากลำบาก เนื่องจากปัญหาทางด้านภาษา ในสมัยนี้มีการสร้างโรงเรียนแล้ว แต่ก็ยังคงอยู่ควบคู่กับวัดอย่างตัดไม่ขาด และไม่ใช้การศึกษาภาคบังคับ โดยเน้นการเรียนหนังสือเป็นหลัก ในบางคราวก็สอนวิชาคณิตศาสตร์เบื้องต้นตามแบบแผนการศึกษารูปแบบเก่า ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ไทยตระหนักถึงความจำเป็นในการชวนชาวศึกษาวิชาความรู้ใหม่แบบตะวันตก โดยเฉพาะภาษาต่างประเทศ จึงเป็นเหตุให้ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) การค้าขายกับชาวต่างชาติเจริญรุ่งเรืองมาก รัชกาลที่ 4 ทรงโปรดให้จ้างครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อสอนเชื้อพระวงศ์ ซึ่งพระเจ้าลูกเธอที่ศึกษาภาษาอังกฤษในขณะนั้น และศึกษาต่อจนทรงมีความรู้แตกฉานอย่างดียิ่งคือ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) แต่กระนั้น ประชาชนไทยที่รู้ภาษาตะวันตกก็มีจำนวนน้อยมาก เนื่องจากเกรงว่าหากส่งบุตรไปเรียนกับกลุ่มมิชชันนารีจะถูกปลูกฝังให้เปลี่ยนศาสนา (กระทรวงศึกษาธิการ, ม.ป.ป.)

การศึกษาในสมัยนั้นเป็นรูปแบบแผนการศึกษาโบราณตามแบบแผนและประเพณี ไม่มีการศึกษาค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ สำหรับวิชาชีพ เช่น วิชาแพทย์แผนโบราณ วิชาช่างฝีมือ ซึ่งประกอบด้วย ช่างทอง ช่างถม ช่างปั้น ช่างแกะ ตลอดจนวิชาชีพอื่นมักมีการเรียนที่สืบทอดกันในตระกูลหรือท้องถิ่น โดยจะเห็นได้ว่าวิชาชีพเหล่านี้ก็ยังคงผูกติดอยู่กับบางท้องถิ่นในกรุงเทพมหานครจนเป็นชื่อที่ผู้คนคุ้นชิน เช่น บ้านช่างหล่อ บ้านบาตร บ้านพานถม หรือถนนตีทอง ในเวลาต่อมา รัชกาลที่ 5 โปรดให้มีการจัดรวมช่างประเภทต่าง ๆ ออกเป็นหมู่ กรม เรียกว่า “กรมช่างสิบหมู่” ส่วนการศึกษาของผู้หญิงเน้นการเรียนรู้งานบ้าน เช่น การครีว การเย็บปักถักร้อย หรืองานบ้านอื่น ๆ สำหรับการเรียนหนังสือ ผู้คนสมัยนั้นไม่นิยมส่งเด็กหญิงเรียนหนังสือ แต่จะส่งเข้าไปอยู่ในตำหนักเจ้านายในวัง เพื่อเป็นโอกาสในเรียนรู้ขนบธรรมเนียมประเพณี วิชาความรู้ ตลอดจนกิริยามารยาท และการประพาดิตน ซึ่งประเพณีดังกล่าวก็ถูกปฏิบัติมาตลอดรัชสมัยรัชกาลที่ 5 (กระทรวงศึกษาธิการ, ม.ป.ป.)

ทั้งนี้ การตั้งโรงเรียนในสมัยรัตนโกสินทร์ในช่วงปีพ.ศ. 2411 – 2453 ซึ่งตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ถือได้ว่าเป็นยุคแห่งการปฏิรูปการศึกษาอย่างแท้จริง การปฏิรูปการศึกษาในครั้งนี้สืบเนื่องจากปัจจัยหลายประการคือ อิทธิพลของลัทธิจักรวรรดินิยมหรือชาติตะวันตกที่เริ่มเข้ามาในประเทศไทยแถบเอเชีย ดังเช่นในสมัยรัชกาลที่ 4 สญเสียดินแดนเขมรส่วนนอกให้แก่ฝรั่งเศส จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ไทยต้องปฏิรูปพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะด้านการศึกษา ปัจจัยที่สองคือ การเข้ามาอย่างเสรีของมิชชันนารีชาติตะวันตก มิชชันนารีเหล่านี้เข้ามาเผยแพร่ศาสนา

วิทยาการ และอิทธิพลทางความคิดผ่านการตีพิมพ์หนังสือพิมพ์ การก่อตั้งโรงเรียน และการรักษาโรคด้วยความรู้ทางการแพทย์ โดยในปีพ.ศ. 2420 ศาสตราจารย์แมกฟาร์แลนด์ (Samuel G. Mcfarland) เขียนจดหมายเปิดผนึกเพื่อเสนอแผนการจัดตั้งวิทยาลัยสำหรับหนุ่มสาวที่กรุงเทพฯ ซึ่งเป็นที่สนพระทัยของรัชกาลที่ 5 มาก และต่อมาได้จัดตั้งโรงเรียนในปีพ.ศ. 2421 ที่วังนันทอุทยาน โดยมีนักเรียนคือพระบรมวงศานุวงศ์และบุตรขุนนาง และครูผู้สอนคือศาสตราจารย์แมกฟาร์แลนด์ ปัจจัยต่อมาคือ การเสด็จประพาสต่างประเทศของรัชกาลที่ 5 ทำให้ท่านพบปัญหาของนักเรียนไทยที่เข้ารับการศึกษากับต่างประเทศว่าต้องใช้ระยะเวลาการปรับตัวและศึกษานานมาก จึงทรงมีพระราชดำริร่างโครงการแผนการศึกษาในกรุงสยาม โดยเรียบเรียงจากแบบแผนของประเทศอังกฤษและฝรั่งเศส นอกจากนี้ยังทรงจัดตั้งโรงเรียนสอนภาษาอังกฤษขึ้นที่ตึก 2 ชั้น ด้านประตูตะวันออกของประตูพิมานชัยศรีในพระบรมมหาราชวัง และปัจจัยสุดท้ายคือการปฏิรูปสังคม เนื่องจากรัชกาลที่ 5 เมื่อขึ้นครองราชย์ก็มีพระราชประสงค์ที่จะปฏิรูปสังคมโดยการเลิกทาส ซึ่งในการปลดปล่อยทาสให้เป็นอิสระและสามารถดำรงชีพได้ด้วยตนเองก็จะต้องใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือหนึ่งด้วย จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมไทยไปอย่างสิ้นเชิง (วรวิทย์ หุ่นเจริญ, 2545, น. 16 - 29)

แนวทางการศึกษาในรัชสมัยของรัชกาลที่ 5 สืบต่อมาจากแนวคิดการจัดการศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 4 จึงส่งเสริมให้มีการจัดตั้งโรงเรียนมากยิ่งขึ้น และดำเนินการศึกษาตามแบบแผนของชาติตะวันตก นักเรียนส่วนมากในสมัยนั้นมักเป็นพระบรมวงศานุวงศ์ บุตรขุนนาง รวมถึงชาวบ้านที่สมัครใจ เมื่อทรงเห็นว่าการจัดการศึกษาเป็นไปด้วยดี จึงขยายขอบเขตออกไปยังวัด เพื่อให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาแก่สามัญชน การจัดตั้งโรงเรียนจึงขยายตัวออกมาจากกรุงเทพฯ ไปยังหัวเมืองต่าง ๆ และทรงมอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รับผิดชอบจัดการให้วัดเป็นสถานศึกษา และให้เด็กผู้หญิงสามารถเข้าเรียนได้ด้วย ส่วนกระทรวงนครบาลเป็นผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาในกรุงเทพฯ ต่อมา ในปีพ.ศ. 2454 เริ่มมีพระราชบัญญัติบังคับเด็กอายุ 8 - 14 ปีเข้าเรียน กระทรวงธรรมการเป็นผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาแบบเลี้ยงตนเอง ซึ่งก็คือการเก็บเงินค่าเรียนและบังคับให้เด็กเรียนหาโรงเรียนเอง โดยทางกระทรวงจะจัดโรงเรียนรัฐบาลในระดับชั้นประถมศึกษาหนึ่งเมืองต่อโรง และระดับชั้นมัธยมศึกษาหนึ่งมณฑลต่อโรง นอกจากนี้ รัชกาลที่ 5 ทรงสนับสนุนกิจกรรมทางการศึกษาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการบริจาคเงินเพื่อซื้ออุปกรณ์การเรียน, สร้างอาคารเรียน, เงินเดือนครู และมอบรางวัลนักเรียนดีเด่น จึงเป็นตัวอย่างให้แก่ชนชั้นสูงและผู้มีฐานะในสังคมปฏิบัติตาม (วรวิทย์ หุ่นเจริญ, 2545, น. 16 - 29)

จนกระทั่งถึงสมัยรัชกาลที่ 6 ที่ดำเนินการศึกษาต่อเนื่องมาจากรัชสมัยของรัชกาลที่ 5 กระทรวงธรรมการ กระทรวงนครบาล และกระทรวงมหาดไทยร่วมมือจัดการประถมศึกษา โดยกระทรวงธรรมการมีหน้าที่จัดทำและปรับปรุงหลักสูตรให้ถูกต้องตามระเบียบและความต้องการของสังคม ควบคุมการสอบ และจัดสรรงบประมาณของกรมศึกษาธิการเป็นเงินอุดหนุน กล่าวคือ หน้าที่ทางด้านวิชาการ ส่วนกระทรวงนครบาลมีหน้าที่จัดการศึกษาในเขตกรุงเทพฯ และกระทรวงมหาดไทยมีหน้าที่จัดการศึกษา

ในเขตหัวเมืองทั้งหมด จึงอาจกล่าวได้ว่าการบริหารประถมศึกษาเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบหลักของกระทรวงทั้งสอง อีกทั้งยังมีการร่างพระราชบัญญัติประถมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และจัดตั้งโรงเรียนประชาบาล ซึ่งเน้นความสำคัญของการศึกษาผ่านการขยายการศึกษาออกไปให้กว้างขวางยิ่งขึ้น รวมถึงส่งเสริมการศึกษาด้านอาชีพ เช่น เกษตรกรรม พาณิชยกรรม และหัตถกรรม โดยจัดตั้งโรงเรียนอาชีพ และขยายการศึกษาระดับประถมให้เรียนวิชาสามัญหรือวิชาอาชีพต่อจากชั้นประถมสามัญอีก 2 ปี อย่างไรก็ตาม ในช่วงยุคดังกล่าวเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองหลายเหตุการณ์ทั้งภายในและภายนอกประเทศ รัชกาลที่ 6 จึงนำนโยบายชาตินิยมของอังกฤษอันประกอบด้วยชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ มาปรับใช้กับบริบทในสังคมไทยผ่านการศึกษา เพื่อกระตุ้นและถ่ายทอดความรู้รักชาติและความเป็นไทยของคนไทย (วรัญญา หุ่นเจริญ, 2545, น. 16 - 29)

ประเทศไทยมีการจัดการศึกษาตั้งแต่สมัยสุโขทัย โดยริเริ่มการใช้ภาษาไทยที่เป็นลายลักษณ์อักษรเมื่อพ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงประดิษฐ์อักษรไทยในปีพ.ศ. 1826 จึงเป็นเหตุให้เริ่มมีการจัดการศึกษาอย่างเป็นแบบแผน ในช่วงยุคนั้นเน้นการศึกษาภายในวัดหรือวัง วิชาเรียนเป็นการศึกษาด้านศิลปการต่อสู้ป้องกันตนเอง เพื่อการเป็นทหารรับใช้ชาติ จึงทำให้ผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย อีกทั้งผู้ชายยังสามารถบวชเรียนที่วัด ซึ่งมีพระเป็นครูผู้สอน วัดจึงเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้มาตั้งแต่โบราณ ในขณะที่การเรียนของผู้หญิงในสมัยนั้นเน้นเรียนรู้งานบ้านงานเรือนเพื่อการเป็นแม่บ้าน (ศุภวิชช์ กิจสนาโยธิน, 2559, น.1)

การพัฒนาการศึกษาอย่างมีระบบแบบแผนเริ่มต้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) เช่น การบริหารราชการแผ่นดินในรูปแบบกระทรวง ทบวง กรม การบริหารราชการส่วนกลาง การบริหารราชการส่วนภูมิภาค โครงสร้างและกลไกการจัดการศึกษาจึงเกิดขึ้นในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2435 รวมถึงสถาปนากระทรวงธรรมการ มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้กับประชาชน โดยมีเสนาบดีกระทรวงธรรมการเป็นผู้รับผิดชอบ ทำให้การศึกษากระจายไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ ภายในประเทศ อย่างไรก็ตาม กระทรวงธรรมการมีการปรับเปลี่ยนชื่อตามความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม โดยในปีพ.ศ. 2435 – 2461 ใช้ชื่อกระทรวงธรรมการ ในปีพ.ศ. 2462 – 2468 ใช้ชื่อกระทรวงศึกษาธิการ ในปีพ.ศ. 2469 – 2483 ใช้ชื่อกระทรวงธรรมการ และในปีพ.ศ. 2484 - ปัจจุบัน ใช้ชื่อกระทรวงศึกษาธิการ (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวง, 2557, น.1)

ทั้งนี้ กระทรวงศึกษาธิการมีส่วนราชการเพื่อรับผิดชอบในการบริหารการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย และอุดมศึกษา หรือเรียกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร, 2557, น.1) โครงสร้างและกลไกการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศมีการพัฒนาและปรับเปลี่ยนมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 จนกระทั่งถึงช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยในปีพ.ศ. 2475 กระทรวงศึกษาธิการมีการบริหารราชการส่วนภูมิภาคโดยจัดตั้งศึกษาธิการอำเภอ ศึกษาธิการมณฑล มีหน้าที่ดูแลจัดการศึกษา

ในเขตจังหวัดที่สังกัดการปกครองโดยมณฑล และศึกษาธิการจังหวัด มีหน้าที่ดูแลจัดการศึกษาในเขตอำเภอที่สังกัดจังหวัดรัฐจัดการศึกษาให้กับประชาชนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษา (ศุภวิชช์ กิจสนาโยธิน, 2559, น.3)

ปีพ.ศ. 2462 – 2468 กระทรวงธรรมการเปลี่ยนชื่อเป็นกระทรวงศึกษาธิการ การบริหารจัดการศึกษามีการวางโครงการศึกษาแบบใหม่เพื่อสนับสนุนให้ประชาชนประกอบอาชีพอื่น ๆ นอกเหนือจากงานราชการ ในปีพ.ศ. 2464 ประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษาเพื่อให้ประชาชนทุกท้องที่ของประเทศต้องเข้ารับการศึกษาระดับประถมศึกษา (พระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2464, 2464, น.248) ในปีพ.ศ. 2469 – 2483 กระทรวงศึกษาธิการเปลี่ยนชื่อเป็นกระทรวงธรรมการ ในช่วงยุคนี้ตรงกับช่วงเวลาที่ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตย จึงทำให้เกิดการปฏิรูประเบียบกรมในกระทรวง การบริหารจัดการศึกษาแบ่งเป็นการบริหารราชการส่วนกลาง และกระจายอำนาจสู่ภูมิภาคผ่านเขตการศึกษาจังหวัด และอำเภอตามลำดับที่กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในแต่ละระดับ

ในปีพ.ศ. 2469 – 2483 การศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในขอบเขตความรับผิดชอบของกรมศึกษาธิการ ในปีพ.ศ. 2484 จนถึงปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นกระทรวงศึกษาธิการ อีกทั้ง การจัดการศึกษาในช่วงปีพ.ศ. 2484 – 2509 มีการตราพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรมหลายครั้ง และมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้การบริหารราชการภายในกระทรวงศึกษาธิการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในขอบเขตความรับผิดชอบของกรมวิสามัญศึกษาและกรมสามัญศึกษา ปีพ.ศ. 2509 มีการตราพระราชบัญญัติโอนโรงเรียนประถมศึกษาบางประเภทไปสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2509 การศึกษาระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่มีผู้รับผิดชอบดูแลคือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด สังกัดกระทรวงมหาดไทย เนื่องจากการกำหนดนโยบายของรัฐตั้งแต่พ.ศ. 2502 เพื่อการกระจายอำนาจสู่การปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนในแต่ละท้องถิ่นสามารถมีส่วนร่วมในการบริหารงานท้องถิ่นได้ (พระราชบัญญัติโอนโรงเรียนประถมศึกษาบางประเภทไปสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2509, 2509, น.9)

ส่วนการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นความรับผิดชอบของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในปีพ.ศ. 2523 มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติในกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อดำเนินงานด้านประถมศึกษา จึงมีพระราชบัญญัติโอนโรงเรียนประถมศึกษาที่สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดไปยังสังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัตินี้กล่าวถึงบริหารจัดการโดยสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (พระราชบัญญัติโอนกิจการบริหารโรงเรียนประชาบาลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดและโรงเรียนประถมศึกษาของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการไปเป็นของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2523, 2523, น.23)

สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาบริหารจัดการโดยกรมสามัญศึกษา จะเห็นได้ว่าการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติและกรมสามัญศึกษาเป็นหลัก ซึ่งหน่วยงานทั้งสองต่างก็ปรับปรุงและพัฒนาการบริหารราชการหลายครั้ง เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้รับมอบหมาย

ปีพ.ศ. 2540 มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ทำให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาขึ้น ต่อมามีการตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงมีการปฏิรูประบบบริหารและการศึกษาโดยรวมหน่วยงานการศึกษา ซึ่งก็คือทบวงมหาวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และกระทรวงศึกษาเข้าเป็นหน่วยงานเดียวกันภายใต้สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ (ระพีพรรณ ลาวัณยจรัสโยธิน, 2556, น.6) และมีการตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ที่แบ่งส่วนราชการของกระทรวงศึกษาธิการออกดังต่อไปนี้ (ระพีพรรณ ลาวัณยจรัสโยธิน, 2556, น.3)

1. สำนักงานรัฐมนตรี
2. สำนักงานปลัดกระทรวง
3. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
4. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา
6. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ยุคสมัยรัชกาลที่ 7 เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมไทย เนื่องจากมิได้เปลี่ยนแปลงเฉพาะด้านการเมืองการปกครองเพียงเท่านั้น แต่ยังนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงในด้านอื่น เช่น สังคม เศรษฐกิจ รวมถึงการศึกษาด้วยเช่นกัน ซึ่งคณะราษฎรที่มีบทบาทอำนาจในการปกครองในช่วงเวลานั้นได้พยายามให้ความสำคัญกับการศึกษามาก เนื่องจากเป็นการเอื้อประโยชน์สำหรับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยเห็นได้จากประกาศของคณะราษฎร ฉบับที่ 1 กำหนดในหลักประการที่ 6 ว่าจะต้องให้การศึกษาอย่างเต็มที่แก่ราษฎร เพื่อประโยชน์ในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยและมุ่งหมายที่จะพัฒนาการศึกษาของชาติให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2533, น.133)

ในช่วงแรกของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง รัฐบาลกำหนดนโยบายการศึกษาให้แพร่หลายอย่างกว้างขวางในทุกระดับ และปรับปรุงคุณภาพการศึกษาไปในเวลาเดียวกัน เช่น การจัดหาครูเพิ่มขึ้นทุกปี โดยเฉพาะช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งประเทศไทยเข้าร่วมองค์การสหประชาชาติ (UNO) และองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ทั้งนี้ เมื่อคณะผู้เชี่ยวชาญสำรวจสภาพการศึกษาไทยต่างก็เห็นความจำเป็นในการปรับปรุงอย่างเร่งด่วน ส่งผลให้เกิดการร่วมมือเพื่อปรับปรุงการศึกษาไทยที่เห็นผลชัดเจนที่สุดนับแต่ปีพ.ศ. 2494 เป็นต้นมา ระหว่างองค์การ

ยูเนสโก องค์การบริหารวิเทศกิจแห่งสหรัฐอเมริกา (USOM) นอกจากนี้ ในปีพ.ศ. 2490 – 2494 กระทรวงศึกษามีนโยบายส่งข้าราชการจำนวนมากไปต่างประเทศเพื่อศึกษาดูงานด้วยทุนจากทั้งรัฐบาลไทยและรัฐบาลต่างชาติ (จุไรรัตน์ แสงบุญนำ, 2538, น. 25)

ในช่วงระยะการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 – 2502 สามารถแบ่งการบริหารและจัดการการศึกษาของรัฐบาลออกเป็น 3 ช่วง โดยช่วงระยะแรกอยู่ระหว่างปีพ.ศ. 2475 – 2485 ถือเป็นช่วงที่รัฐพยายามเน้นขยายการศึกษาให้กว้างขวางในเชิงปริมาณมากกว่าเชิงคุณภาพ ต่อมาในระยะที่สองในปีพ.ศ. 2485 – 2493 ตรงกับช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง รัฐจึงพยายามรักษาสถานภาพของการศึกษาให้มั่นคงมากที่สุด ภายหลังสงครามรัฐจึงต้องใช้เวลาในการฟื้นฟูประเทศ อย่างไรก็ตามประเทศไทยได้รับความช่วยเหลือจากองค์การระหว่างประเทศในการปรับปรุงการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา อุดมศึกษา ตลอดจนการศึกษาผู้ใหญ่ และระยะที่สามในปีพ.ศ. 2493 – 2502 รัฐพยายามปรับปรุงการศึกษาให้เจริญก้าวหน้า ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะสามารถนำไปสู่การพัฒนาประเทศในด้านอื่น ๆ ได้ ตามแผนการศึกษาชาติ 2494 กำหนดให้จัดแบ่งการศึกษาออกเป็น 4 ส่วนคือ พุทธศึกษา จริยศึกษา หัตถศึกษา และพลศึกษา โดยได้รับแนวคิดจากการจัดการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2526, น.94 - 95)

ในขณะนั้น การศึกษาภาคบังคับมีกำหนดระยะเวลา 4 ซึ่งต่อมารัฐบาลกำหนดให้มีชั้นมัธยมศึกษา 3 ปีขึ้นมาในระดับมัธยมศึกษา เพื่อเป็นการวางพื้นฐานขยายการศึกษาภาคบังคับกลายเป็น 7 ปี อีกทั้งการจัดการศึกษาระดับฝึกหัดครู เพื่อผลิตครูโดยเฉพาะ ตลอดจนการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ขยายตัวขึ้นเป็นอย่างมากในช่วงเวลานี้ เนื่องจากการจัดการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยถูกละเลยในช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง มีเพียงเหตุการณ์เมื่อรัชกาลที่ 5 ทรงจัดตั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปีพ.ศ. 2459 เท่านั้น อย่างไรก็ตาม ภายหลังรัฐบาลเริ่มมีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยเพิ่มขึ้นอีกจำนวนมาก เช่น มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองในปีพ.ศ. 2476 เพื่อเป็นตลาดวิชาให้แก่ประชาชนในการศึกษาหาความรู้ทางการเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตยทั้งทางตรงและทางอ้อม ในขณะที่การจัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษาช่วงภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองค่อนข้างหยุดนิ่ง ไม่พัฒนาเท่าที่ควร เนื่องจากไม่เป็นที่นิยมและขาดการจัดการที่ดี ภายหลังปีพ.ศ. 2494 กระทรวงศึกษาธิการจึงให้ความสำคัญกับอาชีวศึกษามากยิ่งขึ้น เช่น จัดตั้งโรงเรียนอาชีวศึกษาชั้นสูงและวิทยาลัยเทคนิคในภูมิภาคต่าง ๆ จึงทำให้การศึกษาระดับอาชีวศึกษาเจริญก้าวหน้าและขยายตัวขึ้นเช่นเดียวกัน (จุไรรัตน์ แสงบุญนำ, 2538, น. 26 - 27)

การจัดการศึกษาในช่วงปีพ.ศ. 2503 – 2537 ในช่วงแรก (พ.ศ. 2503 - 2520) เกิดความร่วมมือขององค์การระหว่างประเทศเพื่อขยายการศึกษาทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ เช่น การจัดตั้งโครงการทดลองและพัฒนาการศึกษาในระดับจุลภาคและมหภาคจำนวนมาก อีกทั้งยังมีการประกาศใช้แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 เพื่อใช้ควบคู่กับแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 - 2509) จนกระทั่งในปีพ.ศ. 2506 มีการเพิ่มการศึกษาภาคบังคับเป็น 7 ปี และปี พ.ศ. 2509 เกิดการโอนการศึกษาประชาบาลไปสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด กระทรวงมหาดไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2533, น.191)

ในช่วงแรกของการจัดการศึกษา องค์การระหว่างประเทศมีอิทธิพลและบทบาทสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ที่เริ่มจัดการประชุมสัมมนาเกี่ยวกับประเด็นทางการศึกษามากมายตั้งแต่ปีพ.ศ. 2495 เป็นต้นมา จึงมีมติในการสนับสนุนและปรับปรุงการศึกษาในระดับประถมศึกษาในทวีปเอเชีย การจัดการศึกษาทุกระดับ เพื่อให้ประชาชนทุกคนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม โดยเฉพาะการศึกษาภาคบังคับแบบให้เปล่าแก่เด็กเยาวชน การขยายและปรับปรุงมัธยมศึกษาสายวิชาการ สายวิชาชีพ และอุดมศึกษา เพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถศึกษาเล่าเรียนตามความถนัดเหมาะสม และสามารถพัฒนาขับเคลื่อนประเทศชาติได้ต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2530, น.246) ซึ่งประเทศไทยก็นำมติการประชุมต่าง ๆ มาปรับใช้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2503 ด้วย ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มการศึกษาภาคบังคับเป็น 7 ปี การจัดการศึกษาตามความถนัด ตลอดจนการปรับปรุงวิทยาการด้านอาชีพ ต่อมาในแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ให้ความสำคัญกับการผลิตผู้สำเร็จการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการแรงงาน เพื่อพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ และในแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 3 เป็นการส่งเสริมและปรับปรุงการศึกษาทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นสามัญศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา และมีความต้องการปฏิรูปการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 โดยมีจอมพลถนอม กิตติขจร ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2517, น.3)

อย่างไรก็ตาม ได้มีการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2520 ขึ้นเป็นธรรมนูญสำหรับการบริหารและจัดการศึกษาในปีพ.ศ. 2520 - 2524 เนื่องจากปัญหาการขยายการศึกษาภาคบังคับจากแผนการศึกษาฉบับก่อนไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร สามารถจัดการศึกษาภาคบังคับได้เพียงร้อยละ 51.42 เท่านั้น ปัญหาความสนใจในการศึกษาสายอาชีวะเพิ่มมากขึ้น แต่ความสนใจในการศึกษานักเรียนฝึกหัดครูลดลง ปัญหาด้านระบบบริหารการศึกษา เนื่องจากการโอนโรงเรียนประชาบาลจากกระทรวงศึกษาธิการไปสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด กระทรวงมหาดไทย จึงทำให้ไม่สามารถบริหารจัดการได้ตามวัตถุประสงค์ นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการยังนำนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้ในการศึกษาในโรงเรียน เพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงและก้าวหน้าในโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2533, น.191) จึงเปลี่ยนระบบการศึกษาจาก 4: 3: 3: 2 เป็น 6: 3: 3 เพื่อแก้ไขปัญหาการขยายการศึกษาภาคบังคับอย่างทั่วถึงเป็น 6 ปี (กองประเมินผลการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2520, น.1 - 3) อีกทั้งยังมีการจัดตั้งจัดตั้งกรมศึกษานอกโรงเรียน และสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติในปีพ.ศ. 2522 เพื่อรองรับแผนการศึกษาฉบับนี้ และโอน

โรงเรียนประถมศึกษากลับมาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการดังเดิมในปีพ.ศ. 2523 สำหรับจัดตั้งเป็นสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ เพื่อพัฒนาการศึกษาระดับประถม (บรรจง ชูสกุลชาติ, 2533, น. 107) ในขณะนั้น ก็มีการจัดตั้งคณะกรรมการข้าราชการครู เพื่อการบริหารจัดการข้าราชการครูโดยตรง ด้วยเหตุนี้ กระทรวงศึกษาธิการจึงมีหน่วยงานเพียงพอในการรองรับและดำเนินนโยบายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2525, น.40)

แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 สำหรับการบริหารและจัดการศึกษาในปีพ.ศ. 2525 – 2529 ตรงกับช่วงภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในปีพ.ศ. 2526 – 2528 จึงทำให้เกิดปัญหาในการวางแผนการศึกษา เนื่องจากมีการกู้เงินจากธนาคารโลกมาใช้ในการพัฒนาระบบวางแผนการศึกษา (กองประเมินผลการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2520, น.10) จึงส่งผลต่อการจัดทำแผนการศึกษาฉบับที่ 6 และ 7 ในเวลาต่อมาที่มีการวางแผนและประเมินผลอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ปีพ.ศ. 2530 – 2534 เกิดภาวะเงินเฟ้อขึ้น การขยายตัวทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดช่องว่างความแตกต่างระหว่างคนจนกับคนรวยมาก ประชาชนขาดโอกาสทางการศึกษา จึงส่งเสริมการศึกษาและฝึกอบรมเพื่อปลูกฝังค่านิยมความคิดและความสามารถเพื่อประกอบอาชีพ เช่น การพัฒนาระบบแนะแนวเกี่ยวกับอาชีพในสถาบันการศึกษา การจัดการศึกษาระบบโรงเรียนและโรงงานเพิ่มขึ้น การพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารทรัพยากรมนุษย์และการประกอบอาชีพ และการจัดระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงาน (สมศักดิ์ ชูโต และคณะ, 2526, น.6 - 9)

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ปีพ.ศ. 2535 – 2539 มีจุดมุ่งหมายต่อเนื่องมาจากแผนการศึกษาฉบับที่ 6 คือ โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตชนบทยากจน 38 จังหวัด ซึ่งดำเนินงานจริงในปีพ.ศ. 2532 และขยายการศึกษามาอีก 3 ปี จึงมีการแก้ไขแผนการศึกษาแห่งชาติและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องด้วย โดยให้สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติจัดทำโครงการกับโรงเรียนในสังกัดทั้งหมด 216 แห่งแบบไม่บังคับต่อไปอีก 3 ปีและไม่เก็บค่าเล่าเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2535, น.1) ขณะเดียวกันในปีพ.ศ. 2533 กระทรวงศึกษาธิการแห่งประเทศไทยร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศคือ องค์การยูเนสโก โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) องค์การยูนิเซฟ และธนาคารโลกในการจัดการประชุมระดับนานาชาติเรื่องการศึกษาเพื่อปวงชน ซึ่งมีแนวคิดในการจัดการศึกษาให้แก่มนุษย์ทุกคน และทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้วย (Education for all and all for education) มีการเสนอการจัดตั้งและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้โดยยึดชุมชนเป็นพื้นฐาน เพื่อกระตุ้นทุกฝ่ายร่วมกันจัดระบบเครือข่ายการเรียนรู้ให้แก่ประชาชน ทำให้ 2 ปีต่อมา เมื่อมีการประกาศใช้แผนการศึกษาฉบับนี้มีการยกประเด็นเรื่องเครือข่ายการเรียนรู้และระบบการเรียนรู้ตามแนววิถีชีวิตตามมติของการประชุมดังกล่าว (วิชัย ตันศิริ, 2535, น.57 - 58)

จะเห็นได้ว่าการศึกษาของไทยเริ่มต้นขึ้นตั้งแต่ยุคโบราณ โดยผูกพันกับสถาบันศาสนา อย่างวัดที่ถือเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ จนต่อมาเมื่อชาวต่างชาติเข้ามา ประเทศไทยมากขึ้นเพื่อเผยแพร่ศาสนาและวิทยาการความรู้ตะวันตก จึงทำให้ไทยเริ่มสนใจให้ความสำคัญกับการศึกษามากขึ้น แต่ก็ยังคงเป็นระบบการศึกษาตามความสมัครใจ และผูกพันกับวัดโดยมีพระเป็นครูอยู่นั่นเอง ระบบการศึกษาเช่นนี้ดำเนินมาเรื่อย ๆ จนกระทั่งถึงสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งถือเป็นการปฏิรูปสังคมและระบบการศึกษาอย่างแท้จริง เนื่องจากมีการร่างแบบแผนการศึกษาของไทยอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร มีการจัดตั้งโรงเรียน มีกระทรวงหรือหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบด้านการศึกษา รวมถึงเริ่มมีการศึกษาภาคบังคับ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 6 ก็มีการจัดตั้งโรงเรียนสายอาชีพเพิ่มขึ้นมาเป็นการขยายขอบเขตการศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

2.1.2 ประวัติความเป็นมาของวิชาสุศึกษา

ความพยายามในการสอนวิชาเพศศึกษาในสังคมไทยเริ่มต้นขึ้นในช่วงปีเดียวกันกับการก่อตั้งกระทรวงสาธารณสุขในปีพ.ศ. 2485 ผ่านการดำเนินงานของสำนักวัฒนธรรมทางจิตใจ สภาวัฒนธรรมแห่งชาติ และมีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อวางหลักสูตรเพศศึกษาขึ้น แต่ก็ต้องหยุดชั่วคราวเนื่องจากเกิดสงครามโลกครั้งที่สอง จนกระทั่งถึงปีพ.ศ. 2496 จึงมีการรื้อฟื้นกลับมาทำต่อ กลายเป็นรายงานแนวสอนเพศศึกษา สำหรับชั้นอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และเตรียมอุดมศึกษา ตีพิมพ์ในปีพ.ศ. 2501 จัดทำโดยคณะกรรมการอบรมวัฒนธรรมทางจิตใจสำหรับเด็ก สภาวัฒนธรรมแห่งชาติ แต่ก็ใช้ระยะเวลานานกว่าเนื้อหาเรื่องเพศศึกษาจะได้รับการบรรจุเข้าไปในระบบโรงเรียน ซึ่งต้องรอถึงปีพ.ศ. 2521 ด้วยเหตุผลเนื่องจากสังคมไทยยังไม่พร้อมที่จะศึกษาเรื่องเพศในโรงเรียน (ระวีวรรณ แสงฉาย, 2538, น. 89 - 101)

ความเป็นมาของการกำเนิดวิชาเพศศึกษาในประเทศไทยเริ่มต้นขึ้นในปีพ.ศ. 2485 สภาวัฒนธรรมแห่งชาติจัดตั้งคณะกรรมการวางหลักสูตรเพศศึกษาสำหรับการค้นคว้าเรียนรู้ จึงกลายเป็นแนวทางการสอนเพศศึกษาสำหรับชั้นอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และเตรียมอุดมศึกษา เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2501 แต่ยังไม่ได้ถูกบรรจุในหลักสูตรของกระทรวงศึกษา เนื่องจากการศึกษาไทยยังไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนเรื่องเพศศึกษา แต่ก็ได้รับการบรรจุอย่างเป็นทางการครั้งแรกในเวลาต่อมาในปีพ.ศ. 2521 โดยหลักเลี้ยงใช้คำอื่นแทน เช่น ชีวิตและครอบครัวศึกษา บุคคลและชีวิตครอบครัว หรือธรรมชาติแห่งชีวิต เนื่องจากในอดีตยังคงมองเรื่องเพศเป็นเรื่องต้องห้ามที่จะสอนในระบบโรงเรียน หรือบูรณาการเข้ากับเนื้อหาวิชาอื่น ๆ เช่น วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาสุศึกษา หรือวิชาส่งเสริมประสบการณ์ชีวิต ซึ่งในภายหลังกระทรวงศึกษาจึงเริ่มส่งเสริมการเรียนการสอนเรื่องเพศศึกษาทั้งภายในและภายนอกระบบโรงเรียน เช่น ปีพ.ศ. 2525 เพศศึกษาถูกจัดอยู่ในหมวดวิชาสุศึกษา วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา

ตลอดจนวิชาคหกรรมศาสตร์ ลูกเสือ อนุภาษาด และกิจกรรมแนะแนว รวมถึงยังมีการอบรมครูผู้สอนในเรื่องเพศศึกษาอีกด้วย

ในปีพ.ศ. 2530 กระทรวงศึกษาร่วมมือกับสมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย (สวท.) เพื่อตีพิมพ์หนังสือคู่มือการสอนเรื่องครอบครัวศึกษา และผลิตสื่อประกอบการสอนเรื่องชีวิตครอบครัวศึกษา สำหรับโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษาระดับมัธยมศึกษาทั่วประเทศ ต่อมาในปีพ.ศ. 2543 กระทรวงศึกษาร่วมมือกับกรมอนามัยและกรมสุขภาพจิต สังกัดกระทรวงสาธารณสุข เพื่อจัดทำโครงสร้างหลักสูตรเพศศึกษา แต่เมื่อนำไปใช้ในสถานการณ์จริงกลับเปลี่ยนชื่อหลักสูตรกลายเป็นชีวิตและครอบครัวศึกษาแทน และนำไปบรรจุในวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา โดยตีพิมพ์หนังสือคู่มือชุดแนวทางให้การศึกษารื่องชีวิตและครอบครัวศึกษา: ขอบข่ายสาระตามระดับชั้น และใช้หลักสูตรดังกล่าวอย่างเป็นทางการเมื่อปีพ.ศ. 2545 (กฤตยา อาชวนิจกุล, 2554, น. 54 - 57)

ประเภทการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาภายในระบบโรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษาออกเป็น 2 รูปแบบ โดยรูปแบบแรกคือ การเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาอย่างเป็นทางการ ซึ่งเริ่มต้นในประเทศไทยเมื่อปีพ.ศ. 2485 โดยคณะกรรมการอบรมวัฒนธรรมทางจิตใจสำหรับเด็กมีความพยายามที่จะจัดการสอนเรื่องเพศศึกษาในโรงเรียน แต่ด้วยบริบทการศึกษาของไทยในสมัยนั้นยังไม่พร้อมรองรับ จึงทำให้เรื่องเพศศึกษายังไม่ได้รับการบรรจุในโรงเรียน จนในปีพ.ศ. 2501 มีการศึกษาและจัดทำรายงานเรื่องแนวการสอนเพศศึกษาสำหรับชั้นอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และเตรียมอุดมศึกษา จากนั้นในปีพ.ศ. 2521 จึงบรรจุการสอนเรื่องเพศศึกษาเข้าในระบบโรงเรียน โดยหลักสูตรของระดับชั้นประถมและมัธยมศึกษาประเด็นเรื่องเพศศึกษาจะถูกสอดแทรกอยู่ในรายวิชาต่าง ๆ หลักสูตรของระดับชั้นอุดมศึกษาประเด็นเรื่องเพศศึกษาถูกสอดแทรกอยู่ในบางรายวิชา และหลักสูตรในระดับปริญญาตรีและปริญญาโทจะมีการสอนเรื่องเพศศึกษาโดยเฉพาะ และการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาอีกรูปแบบคือ การเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาอย่างไม่เป็นทางการ กล่าวคือ เป็นการศึกษาที่ไม่มีการวัดประเมินผล อีกทั้งผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองผ่านสื่อ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ หรืออินเทอร์เน็ต ซึ่งในปัจจุบันสามารถเข้าถึงได้ง่ายและมีความสำคัญจำป็นต่อชีวิตมนุษย์อย่างมาก (ฉวีวรรณ ประริเทสโน, 2549, น. 13 - 15)

กล่าวโดยสรุปคือ การเรียนรู้วิชาสุขศึกษาเริ่มต้นมาเป็นระยะเวลาานแล้ว เพียงแต่ไม่มีการสอนเรื่องเพศศึกษาอย่างจริงจัง ถึงแม้จะมีความพยายามที่จะบรรจุเรื่องเพศศึกษาเข้าไปในการเรียนการสอนผ่านการวางแผนทางการสอนเพศศึกษาในระดับชั้นต่าง ๆ ในปีพ.ศ. 2501 แต่เนื่องด้วยสภาพบริบททางสังคมที่ยังไม่พร้อมต่อการเรียนเพศศึกษา จึงต้องอาศัยระยะเวลาหนึ่งในการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เรื่องเพศศึกษาสามารถได้รับการบรรจุสำหรับการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนได้ในปีพ.ศ. 2521 โดยในระยะแรกของการเรียนการสอนเพศศึกษาถูกนำไปรวมเข้ากับการเรียนศาสตร์สาขาวิชาอื่น เช่น วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาสุขศึกษา ในภายหลังปีพ.ศ. 2525 กระทรวงศึกษาจึงเริ่มส่งเสริมการเรียนการสอนเรื่องเพศศึกษาทั้งภายในและภายนอกระบบโรงเรียน เพศศึกษาถูกจัดอยู่ในหมวดวิชาสุขศึกษา วิทยาศาสตร์

สังคมศึกษา ตลอดจนวิชาเกษตรศาสตร์ ลูกเสือ อนุชาชาติ และกิจกรรมแนะแนว รวมถึงยังมีการอบรมครูผู้สอนในเรื่องเพศศึกษาอีกด้วย

2.1.3 องค์ประกอบของหนังสือแบบเรียน

โดยทั่วไปแล้วในการจัดทำหนังสือเล่มหนึ่งจะสามารถแบ่งองค์ประกอบของหนังสือออกเป็น 14 ส่วนหลักที่มีความสำคัญและทำหน้าที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่ผู้เขียนควรคำนึงถึงไม่แตกต่างจากเนื้อหาสาระภายในเล่ม เพื่อให้หนังสือเล่มนั้นมีความสมบูรณ์ที่สุด ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ปกหน้า ทำหน้าที่สำคัญในการดึงดูดความสนใจอยากให้คนอ่าน อีกทั้งยังต้องสื่อสารให้เห็นแนวความคิดและลักษณะของเนื้อหาภายในอีกด้วย ภายในปกหน้ามีองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ชื่อเรื่องหรือชื่อหนังสือ เป็นองค์ประกอบที่เป็นตัวอักษร ซึ่งควรออกแบบให้โดดเด่นกว่าส่วนอื่น ขนาดของตัวอักษรจึงมีขนาดใหญ่เพื่อให้สะดุดตาผู้พบเห็น และรูปแบบของตัวอักษรควรแสดงลักษณะประเภทของหนังสือ เช่น นิยายรักมักใช้รูปแบบตัวอักษรโค้งมน และมีหางลากยาว ทั้งนี้อาจเลือกตัวอักษรที่คุ้นเคยอยู่แล้ว หรือนำตัวอักษรมาเรียงในรูปแบบใหม่ก็ได้ ในการจัดวางตำแหน่งของชื่อหนังสือสามารถจัดวางที่ใดก็ได้ แต่ส่วนมากนิยมจัดวางบริเวณส่วนบนของหน้ากระดาษ เนื่องจากเป็นตำแหน่งสายตาที่ผู้อ่านมองเป็นอันดับแรก

1.2 ชื่อผู้แต่งหรือชื่อผู้แปล เป็นองค์ประกอบที่เป็นตัวอักษร และมีความสำคัญรองจากชื่อหนังสือ โดยเฉพาะเมื่อผู้แต่งหรือผู้แปลหนังสือเล่มดังกล่าวมีชื่อเสียงโด่งดัง มีผู้อ่านติดตามจำนวนมากก็ยิ่งต้องจัดทำให้องค์ประกอบส่วนนี้โดดเด่น ดังนั้น ขนาดของตัวอักษรจึงควรเล็กกว่าชื่อหนังสืออย่างน้อยครึ่งหนึ่ง เพื่อไม่ให้โดดเด่นมากกว่าชื่อหนังสือ รูปแบบของตัวอักษรที่นิยมใช้กันมีสองรูปแบบคือ ตัวอักษรที่เป็นลายมือหรือลายเซ็นของผู้แปลหรือผู้แต่ง หรืออาจใช้ตัวอักษรสำเร็จรูปตามความเหมาะสมของลักษณะหนังสือ สำหรับตำแหน่งในการจัดวาง กรณีที่ผู้แต่งหรือผู้แปลมีชื่อเสียงอาจจัดวางอยู่เหนือชื่อหนังสือเพื่อให้ผู้อ่านสังเกตเห็นได้ทันที ในกรณีทั่วไปก็สามารถจัดวางใต้ชื่อหนังสือ หรือแยกมาจัดวางในส่วนล่างของหน้ากระดาษก็ได้

1.3 ภาพประกอบปกหน้า นอกจากชื่อหนังสือและผู้แต่งแล้ว ภายในปกหน้ายังไม่มีเนื้อหาสาระหรือข้อความอื่น จึงต้องใส่รูปภาพประกอบเพื่อให้ปกหน้าดึงดูดและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น รวมถึงต้องสื่อความคิดและลักษณะของเนื้อหาให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่าย โดยสามารถเลือกใช้ภาพวาด ภาพถ่าย ภาพนามธรรม หรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ มาจัดวางเป็นภาพได้ การนำเสนอภาพประกอบสามารถจัดวางแยกส่วนกับชื่อเรื่องและชื่อผู้แต่งได้หากรูปภาพที่ใช้มีสีสันที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้อ่านได้ง่ายยิ่งขึ้น หรือสามารถขยายภาพเต็มหน้าปกแล้วจัดวางชื่อหนังสือและผู้แต่งรวมอยู่ในภาพ

1.4 ข้อความประกอบปกหน้า นอกจากองค์ประกอบดังกล่าวไปแล้วในข้างต้น หนังสือบางเล่มก็ยังมีองค์ประกอบนี้เพื่อเพิ่มเติมรายละเอียดตามด้วย เช่น หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่ได้รับรางวัล หรือเป็นหนังสือชุด ข้อความจะได้รับการออกแบบและให้ความสำคัญรองลงมาจากชื่อหนังสือและชื่อผู้แต่งไม่ว่าจะเป็นรูปแบบ ขนาด หรือตำแหน่งในการจัดวาง

1.5 ตราสัญลักษณ์ของสำนักพิมพ์ การจัดวางอาจอยู่ที่ปกหน้าหรือส่วนอื่นก็ได้ แต่มักจัดวางอยู่ในตำแหน่งที่แยกจากองค์ประกอบอื่นอย่างเห็นได้ชัด โดยมักมีขนาดไม่ใหญ่มาก

2. ใบหุ้มปก หนังสือบางเล่มมีการจัดทำใบหุ้มปก โดยใช้หลักการจัดทำเช่นเดียวกับปกหน้า ซึ่งส่วนใหญ่ ไม่มีองค์ประกอบอื่นใดมากนอกจากชื่อหนังสือและผู้แต่ง

3. ลิขสิทธิ์ ถือเป็นหน้าที่เป็นทางการที่สุดของหนังสือ เนื่องจากประกอบด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับหนังสือ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ต้องและสามารถนำไปอ้างอิงได้ทั้งในเชิงกฎหมายและเชิงวิชาการ ในส่วนหน้านี้จึงมักออกแบบอย่างเรียบง่าย ขนาดตัวอักษรมีขนาดเล็กกว่าตัวอักษรที่เป็นเนื้อเรื่องเล็กน้อย การจัดวางเรียงเป็นแถวเสมอหน้าหรือหลังก็ได้

4. คำอุทิศ เขียนเพื่อใช้ในการอุทิศหนังสือให้แก่บุคคลหนึ่ง ในการจัดวางองค์ประกอบเน้นความเรียบง่ายเพื่อแสดงความเคารพ ไม่ใช้ขนาดของตัวอักษรที่ใหญ่มาก ประมาณ 16 – 24 พอยต์เท่านั้น และสามารถจัดวางตำแหน่งอยู่ส่วนใดของหน้ากระดาษก็ได้

5. คำนำ ประกอบด้วยข้อความคำนำ ชื่อผู้เขียน หรือหนังสือบางเล่มอาจมีภาพผู้เขียนด้วย ใช้ตัวอักษรขนาดใกล้เคียงกับเนื้อหา และจัดเรียงอย่างเรียบง่ายและสุภาพ หรือสามารถจัดวางเรียงเป็นแถวเสมอหน้าหรือหลังก็ได้ นอกจากนั้นก็ยังมีชื่อผู้เขียนที่ใช้ขนาดตัวอักษรขนาดเดียวกันหรือใหญ่กว่าเล็กน้อย หรืออาจจะใช้ลายเซ็น

6. กิตติกรรมประกาศ เขียนเพื่อแสดงความขอบคุณผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำหนังสือ มีการจัดวางองค์ประกอบอย่างเรียบง่ายเพื่อแสดงความขอบคุณ เช่นเดียวกับหน้าคำอุทิศ

7. คำนิยม เป็นหน้าที่ให้บุคคลที่มีชื่อเสียงหรือเป็นที่ยอมรับในสาขาที่เกี่ยวข้องกับหนังสือเขียนแนะนำหนังสือ หรือผู้เขียน โดยใช้องค์ประกอบเดียวกับคำนำ

8. สารบัญ เขียนเพื่อบ่งบอกเนื้อหาใดอยู่ในเรื่องใด หรืออยู่หน้าใด จึงประกอบด้วยชื่อตอนและเลขหน้า ไม่ตกแต่งองค์ประกอบอื่นเพื่อให้ผู้อ่านสามารถค้นหาข้อมูลอย่างสะดวก และใช้ตัวอักษรขนาดใกล้เคียงกับเนื้อหาและจัดเรียงเสมอหน้า จัดเรียงเลขหน้าเป็นแนวเดียวกันทุกบรรทัด ดังนั้น การออกแบบหน้าสารบัญจึงเน้นความเป็นระเบียบเรียบร้อย คำนึงถึงความสะดวกในการอ่านค้นหาข้อมูลเป็นหลัก

9. เนื้อเรื่อง มีการแบ่งบทมากนักน้อยตามที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอ สามารถแบ่งเนื้อเรื่องออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

9.1 เนื้อเรื่องที่มีภาพประกอบ หมายถึง ส่วนเนื้อเรื่องบางส่วนหรือทั้งหมดในหนังสือมีการนำภาพมาเป็นองค์ประกอบร่วมกัน การจัดวางตำแหน่งของภาพประกอบควรวางให้อยู่ใกล้เคียงกับเนื้อเรื่องที่เกี่ยวข้อง และอาจใส่คำบรรยายใต้ภาพเพื่อช่วยเพิ่มความเข้าใจและความน่าสนใจประกอบการอ่าน ในการจัดวางองค์ประกอบประเภทนี้มีความหลากหลาย จึงต้องคำนึงถึงจังหวะในการนำเสนอด้วย เช่น เมื่อนำภาพขนาดใหญ่มาประกอบเต็มหนึ่งหน้า อีกสับนหน้าจึงเป็นเนื้อหาและภาพขนาดเล็ก แล้วจึงเป็นภาพขนาดใหญ่สลับกันไป

9.2 เนื้อเรื่องที่ไม่มีภาพประกอบ หมายถึง ส่วนเนื้อหาทั้งหมดที่เป็นตัวอักษรเท่านั้น ขนาดของตัวอักษรขึ้นอยู่กับกลุ่มคนอ่านและเป้าหมายในการสื่อสาร ซึ่งตัวอักษรที่ง่ายต่อการอ่านมีขนาดระหว่าง 14 – 16 พอยต์ การจัดวางองค์ประกอบประเภทนี้จึงเป็นรูปแบบเรียบง่าย และซ้ำเหมือนกันทุกหน้า

องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของหนังสือคือ ส่วนที่เป็นเนื้อเรื่อง เนื่องจากเป็นส่วนที่ใช้ประโยชน์มากกว่าองค์ประกอบส่วนอื่น และยังเป็นส่วนที่คนอ่านสนใจติดตาม ในการออกแบบจึงต้องคำนึงถึงการอ่านง่ายเป็นหลัก โดยทำให้คนอ่านเข้าใจเนื้อเรื่องได้อย่างดีและรวดเร็ว เช่น ขนาดของตัวอักษรที่ทำให้คนอ่านสามารถจำแนกความแตกต่างระหว่างหัวข้อใหญ่ที่เป็นโครงสร้างของเนื้อหาและหัวข้อย่อย เพื่อแบ่งเนื้อหาแยกส่วนกันไป และคนอ่านสามารถพักสายตาได้ อีกทั้งยังมีการใช้ความเข้มข้น หรือลักษณะที่แตกต่างกันของตัวอักษรเพื่อเน้นความสำคัญของข้อความ ตลอดจนคำนึงถึงการรักษาแนวทางการออกแบบให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันตลอดทั้งเล่ม

10. ภาคผนวก เป็นองค์ประกอบที่แยกส่วนไว้ท้ายหนังสือ โดยออกแบบเช่นเดียวกับเนื้อเรื่อง หากมีปริมาณเนื้อหามากก็อาจลดขนาดตัวอักษรลงได้ เนื่องจากไม่ใช่เนื้อเรื่องหลัก แต่ผู้แต่งเห็นว่ามีส่วนประโยชน์กับผู้อ่าน เช่น หนังสือเชิงวิชาการ อาจใช้ภาคผนวกเพื่อบ่งบอกที่มาของข้อมูลที่ใช้ในการอ้างอิง

11. เชิงอรรถ เป็นส่วนที่อ้างอิงจากหนังสือสิ่งพิมพ์ ไปจนถึงการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องเกี่ยวข้อง องค์ประกอบส่วนนี้ปรากฏเฉพาะหนังสือเชิงวิชาการเท่านั้น

12. บรรณานุกรม ปรากฏเฉพาะหนังสือเชิงวิชาการเท่านั้น เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่ง ที่ควรออกแบบให้มีความเรียบง่าย และควรเขียนตามหลักการรูปแบบของบรรณานุกรมที่ถูกต้อง ขนาดของตัวอักษรควรมีขนาดใกล้เคียงกับเนื้อเรื่อง

13. ดัชนี ปรากฏเฉพาะหนังสือเชิงวิชาการเท่านั้น อาจมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบตัวอักษรเพื่อให้สังเกตเห็นได้ง่าย ขนาดตัวอักษรควรมีขนาดเล็กกว่าเนื้อเรื่อง

14. ปกหลัง องค์ประกอบส่วนนี้อาจใส่ข้อมูลของผู้แต่ง เช่น ประวัติ ผลงานของผู้แต่ง โดยจัดวางไว้ที่ปกหลังด้านใน หรืออาจเว้นว่างเอาไว้ก็ได้ (รัชชนก สวนสีดา, 2547, น. 7 - 14)

จากการศึกษาองค์ประกอบต่าง ๆ ภายในหนังสือจึงทำให้เห็นความสำคัญและหน้าที่ในแต่ละส่วน ซึ่งสามารถนำไปเป็นเครื่องมือหนึ่งในการวิเคราะห์หนังสือแบบเรียนกลุ่มตัวอย่างได้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้อ้างอิงประกอบส่วนของหน้าปก โดยเฉพาะภาพประกอบ เนื่องจากเป็นส่วนแรกๆ ที่ผู้เขียนต้องการสื่อสารให้เห็นแนวความคิดและลักษณะของเนื้อหาภายในผ่านการเลือกใช้ภาพวาด ภาพถ่าย ภาพนามธรรม หรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ มาจัดวางเป็นภาพอย่างมีนัยสำคัญ รวมถึงเนื้อเรื่อง ทั้งเนื้อเรื่องที่มีภาพประกอบและเนื้อเรื่องที่ไม่มีภาพประกอบ เนื่องจากเป็นส่วนหลักที่ผู้เขียนต้องการสื่อสารถึงเนื้อหาที่เป็นใจความสำคัญของหนังสือให้กับผู้อ่าน

2.1.4 นิยามของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Basic education curriculum) หมายถึง หลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในระดับการศึกษาที่ต่ำกว่าอุดมศึกษา โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีความสมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา อีกทั้งมีความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต และมีคุณภาพได้มาตรฐานสากลเพื่อการแข่งขันในยุคปัจจุบัน ซึ่งหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วยส่วนที่เป็นแกนกลางที่กำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งพัฒนาโดยเขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับท้องถิ่น และส่วนที่สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับความสนใจ ความต้องการ และความถนัดของผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2553, น. 8 – 9)

หลักสูตรแกนกลาง (Core curricular) หมายถึง หลักสูตรที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดเพื่อใช้ในการพัฒนาผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีองค์ประกอบสำคัญคือ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้แกนกลาง โครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐานที่ระบุการจัดเวลาเรียนของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และเกณฑ์กลางในการจบหลักสูตร หลักสูตรแกนกลางจึงเป็นกรอบทิศทางการพัฒนากรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่นและหลักสูตรสถานศึกษา และเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นพลเมืองดีของชาติ สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม ความเจริญทางวิทยาการในโลกยุคปัจจุบัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2553, น.9 – 10)

การศึกษาในประเทศไทยมีหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในระดับการศึกษาที่ต่ำกว่าอุดมศึกษาคือ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้โดยแบ่งออกเป็นศาสตร์วิชาต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อผู้เรียน อย่างไรก็ตามเนื่องจากประเทศไทยมีสถานศึกษาต่าง ๆ มากมายที่บรรจุหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงต้องมีการจัดตั้งหลักสูตรแกนกลางขึ้นเพื่อเป็นมาตรฐานให้สถาบันการศึกษาทุกแห่งใช้เป็นบรรทัดฐานเดียวกัน มี

ตัวชี้วัดผลการศึกษาของผู้เรียนในรูปแบบเดียวกัน ทั้งนี้ ในปัจจุบันการศึกษาในประเทศไทยกำลังใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นมาตรฐานในการจัดการเรียนการสอน รวมถึงหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยเช่นกัน

2.1.5 หลักการและแนวคิดของสื่อการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานฯ มุ่งส่งเสริมในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การเรียนรู้ด้วยตนเอง
2. การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
3. การใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์
4. การสนองความต้องการของผู้เรียนตลอดจนประเทศชาติ
5. การยืดหยุ่น
6. การเรียนรู้จากสื่อการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ รวมถึงเครือข่ายการเรียนรู้

ภายในท้องถิ่นและแหล่งอื่น (ฉวีรักษ์ มาศจรส, 2554, น. 18)

การจัดตั้งหลักสูตรแกนกลางมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นมาตรฐานให้สถาบันการศึกษาทุกแห่งใช้เป็นบรรทัดฐานเดียวกัน มีตัวชี้วัดผลการศึกษาของผู้เรียนในรูปแบบเดียวกัน ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพต่อผู้เรียนมากที่สุด จึงมีการกำหนดหลักการและแนวคิดของสื่อการเรียนรู้ขึ้นควบคู่กับการจัดการเรียนการสอน

2.1.6 ลักษณะสำคัญที่ควรคำนึงถึงในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

การจัดทำสื่อเพื่อจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีลักษณะสำคัญที่ควรคำนึงถึง ดังต่อไปนี้

1. ในการจัดทำสื่อประกอบการเรียน ควรเน้นให้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนเกิดการศึกษา ค้นคว้า หาความรู้ด้วยตนเอง
2. ในการจัดทำสื่อประกอบการเรียนตามลักษณะประการแรก รูปแบบของสื่อดังกล่าวก็ควรมีความหลากหลายด้วยเช่นกัน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจใฝ่หาความรู้มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง

3. นอกจากสองประการข้างต้นแล้ว ลักษณะของสื่อประกอบการเรียนก็ควรเป็นสิ่งที่หาได้ง่ายหรืออยู่รอบตัว ซึ่งจะทำให้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนสามารถพัฒนาต่อยอดสื่อประกอบการเรียนได้ด้วยตนเอง (ถวัลย์ มาศจรัส, 2554, น. 18 - 19)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ยังกำหนดถึงลักษณะสำคัญที่ควรคำนึงถึงในการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะสื่อประกอบการเรียน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพแก่ผู้เรียนมากที่สุด โดยสื่อประกอบการเรียนที่สำคัญและจำเป็นที่สุดสำหรับผู้เรียนคือ หนังสือแบบเรียน

2.1.7 วิสัยทัศน์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีวิสัยทัศน์เพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยมุ่งเน้นที่ผู้เรียนเป็นหลัก เนื่องจากถือว่าผู้เรียนทุกคนเป็นพลังของประเทศชาติ ให้มีความสมดุลทั้งในด้านร่างกาย คุณธรรม ความรู้และทักษะพื้นฐาน ทศนคติที่จำเป็นในการศึกษาและการประกอบอาชีพ รวมถึงอุดมด้วยจิตสำนึกความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ด้วยพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มความสามารถ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 4)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีการกำหนดวิสัยทัศน์ขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลสัมฤทธิ์ในการเรียนตามเป้าหมาย มิใช่แค่เพียงบรรลุผลทางด้านการศึกษาเท่านั้น แต่ผู้เรียนจะต้องนำความรู้ไปประกอบอาชีพ และดำรงชีวิตอย่างมีคุณธรรมด้วย ซึ่งวิสัยทัศน์ของหลักสูตรแกนกลางก็เป็นหนึ่งในเกณฑ์การจัดทำหนังสือแบบเรียนด้วยเช่นกัน

2.1.8 หลักการของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีหลักการสำคัญดังนี้

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำขึ้นโดยเน้นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประเทศชาติ มีจุดมุ่งหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ทศนคติ ทักษะ และจริยธรรมในบริบทของทั้งความเป็นไทยและสากล โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสนับสนุนการกระจายอำนาจ โดยให้สังคมท้องถิ่นสามารถมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของชุมชนนั้น
3. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานถูกออกแบบมาให้เหมาะสมกับผู้เรียนทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ หรือการศึกษาตามอัธยาศัย อีกทั้งผู้เรียนยังสามารถเทียบโอนผลการเรียนและประสบการณ์อื่นได้ด้วย
4. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานถูกออกแบบเพื่อให้มีโครงสร้างที่ยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนดัดแปลงให้เข้ากับด้านเวลา สาระการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้

5. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรที่ออกแบบมาเพื่อปวงชนอย่างแท้จริง เพื่อให้ประชาชนทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมกัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 4)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีการกำหนดหลักการขึ้น เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้เรียนบรรลุผลสัมฤทธิ์ในการเรียนตามเป้าหมาย โดยในการบรรลุผลทางด้านการศึกษานั้นจะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนในสังคม ซึ่งหลักการของหลักสูตรแกนกลางก็เป็นหนึ่งในเกณฑ์การจัดทำหนังสือแบบเรียนด้วยเช่นกัน

2.1.9 เป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

1. เพื่อให้บรรลุกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรการศึกษามีเป้าหมายให้ผู้เรียนเป็นคนดีของสังคม มีคุณธรรม จริยธรรม ยึดถือปฏิบัติตนตามหลักคำสอนทางศาสนา และหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีความรู้เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการศึกษา การประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิต มีสุขภาพกายและจิตใจที่ดี ตลอดจนค่านิยมสำนึกรักชาติ ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และค่านิยมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย สิ่งแวดล้อม

2. เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุศักยภาพ ไม่ว่าจะเป็นศักยภาพในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ อย่างสร้างสรรค์ มีวิจารณญาณ และคิดอย่างมีระบบแบบแผน เพื่อการสร้างองค์ความรู้ใหม่ หรือการตัดสินใจต่อตนเองและสังคมได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ศักยภาพในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ตามหลักเหตุผลและความถูกต้องดีงาม ศักยภาพในการดำรงชีวิต สามารถเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยและผู้คนในสังคมได้ดี ศักยภาพในการสื่อสาร สามารถสื่อสารถ่ายทอดนำเสนอแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดของตนที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม และศักยภาพในการใช้เทคโนโลยี สามารถเลือกใช้เทคโนโลยีในการทำงาน ดำรงชีวิต และแก้ไขปัญหาตนเองและสังคมได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 5)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลสัมฤทธิ์ในการศึกษา และผู้เรียนยังต้องสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพ และดำรงชีวิตอย่างมีคุณธรรม รวมถึงยังสอดแทรกความคาดหวัง ค่านิยม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมของสังคมไทยต่อผู้เรียนอีกด้วย ซึ่งเป้าหมายต่าง ๆ ของหลักสูตรแกนกลางก็เป็นหนึ่งในเกณฑ์การจัดทำหนังสือแบบเรียนด้วยเช่นกัน

2.1.10 คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ในฐานะประชาชนของไทยและโลก ไม่ว่าจะเป็นความสำนึกรักใน

ชาติและความเป็นไทย การมีวินัย มานะในการประกอบอาชีพ ซื่อสัตย์สุจริต ใฝ่เรียน ดำรงชีวิตด้วยความพอเพียง และมีจิตสาธารณะต่อสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 7)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เมื่อผู้เรียนบรรลุผลสัมฤทธิ์ในการศึกษาตามเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางแล้ว คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสามารถเป็นตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรแกนกลางได้เป็นอย่างดี หากคุณลักษณะของผู้เรียนไม่ตรงตามเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางก็จะต้องพิจารณาปรับแก้หลักสูตรแกนกลางของการศึกษาไทยต่อไป

2.1.11 มาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ จำนวนทั้งหมด 8 กลุ่ม เพื่อพัฒนาผู้เรียนทางสมองและพหุปัญญาอย่างสมดุล ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
2. กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์
3. กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์
4. กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
5. กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ
6. กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา
7. กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
8. กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

ทั้งนี้ แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ที่ระบุสิ่งที่ผู้เรียนควรรู้ และปฏิบัติ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีที่ต้องการให้ผู้เรียนบรรลุเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานไปแล้ว ซึ่งมาตรฐานดังกล่าวจะเป็นแนวทางการสอนให้แก่ครูผู้สอน และเป็นตัวชี้วัดเพื่อตรวจสอบประเมินคุณภาพการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 8)

ตามที่ได้กล่าวไปแล้วว่าหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีความสมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา อีกทั้งมีความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต และมีคุณภาพได้มาตรฐานสากลเพื่อการแข่งขันในยุคปัจจุบัน จึงมีการจัดแบ่งกลุ่มสาระการเรียนรู้ออกเป็นศาสตร์สาขาวิชาจำนวน 8 กลุ่ม ทั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเพศวิถีในหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา

2.1.12 สาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา

สาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษากำหนดมาตรฐานในการเรียนรู้ เพื่อเป็นกรอบแนวทางการเรียนและขอบเขตของเนื้อหาสาระให้สอดคล้องตามเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตามตารางต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 17)

ตาราง 1 มาตรฐานการเรียนรู้สาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา

สาระที่ 1 การเจริญเติบโตและพัฒนาการของมนุษย์	เข้าใจธรรมชาติของการเจริญเติบโตและพัฒนาการของมนุษย์
สาระที่ 2 ชีวิตและครอบครัว	เข้าใจและเห็นคุณค่าของตนเอง ครอบครัว เพศศึกษา และมีทักษะในการดำเนินชีวิต
สาระที่ 3 การเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกมและกีฬา	เข้าใจในการเคลื่อนไหว กิจกรรมทางกาย การเล่นเกมและกีฬา รวมถึงมีทัศนคติที่ดีในการออกกำลังกาย การเล่นเกมและกีฬา มีวินัย เคารพกติกา มีน้ำใจนักกีฬา ชื่นชมสุนทรีย์ภาพของการกีฬา
สาระที่ 4 การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพและการป้องกันโรค	เห็นคุณค่าและมีทักษะในการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค และการสร้างเสริมสุขภาพและสมรรถภาพ
สาระที่ 5 ความปลอดภัยในชีวิต	ป้องกัน หลีกเลี่ยงปัจจัยและพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ อุบัติเหตุ การใช้ยา สารเสพติด และความรุนแรง

กระทรวงศึกษาธิการมีการกำหนดมาตรฐานให้แก่กลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อให้ขอบเขตเนื้อหาสอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตร ทั้งนี้ สาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาก็มีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ดังที่กล่าวไปข้างต้น อย่างไรก็ตาม สำนักพิมพ์กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาจำกัดเฉพาะหนังสือแบบเรียนรายวิชาสุขศึกษา จึงทำให้มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับรายวิชาสุขศึกษาเฉพาะสาระการเรียนรู้ที่ 1 2 4 และ 5 เท่านั้น

2.1.13 คุณภาพผู้เรียน

ผู้เรียนทุกระดับชั้นปีการศึกษาล้วนยึดมาตรฐานการเรียนรู้สาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาตามตารางข้างต้นเพื่อให้การศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามในแต่ละช่วงชั้นปีมีเกณฑ์การวัดคุณภาพการศึกษาแตกต่างกันออกไปตามตารางต่อไปนี้

ตาราง 2 คุณภาพผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

สาระที่ 1 การเจริญเติบโตและพัฒนาการของมนุษย์	1.1 มีความรู้และเข้าใจในเรื่องการเจริญเติบโตและพัฒนาการของมนุษย์ ปัจจัยที่มีผลต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาการ วิธีการสร้างสัมพันธภาพในครอบครัวและกลุ่มเพื่อน
สาระที่ 2 ชีวิตและครอบครัว	2.1 ปฏิบัติตนตามกฎ ระเบียบ ข้อตกลง คำแนะนำ และขั้นตอนต่าง ๆ และให้ความร่วมมือกับผู้อื่นด้วยความเต็มใจจนงานประสบความสำเร็จ 2.2 ปฏิบัติตามสิทธิของตนเองและเคารพสิทธิของผู้อื่นในการเล่นเป็นกลุ่ม
สาระที่ 3 การเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกม กีฬาไทย และกีฬาสากล	3.1 ควบคุมการเคลื่อนไหวของตนเองได้ตามพัฒนาการในแต่ละช่วงอายุ มีทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางกาย กิจกรรมสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพ และเกมได้อย่างสนุกสนาน และปลอดภัย
สาระที่ 4 การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพและการป้องกันโรค	4.1 มีสุขนิสัยที่ดีในเรื่องการกิน การพักผ่อนนอนหลับ การรักษาความสะอาดอวัยวะทุกส่วนของร่างกาย การเล่น และการออกกำลังกาย 4.2 ปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมเมื่อมีปัญหาทางอารมณ์ และปัญหาสุขภาพ
สาระที่ 5 ความปลอดภัยในชีวิต	5.1 ป้องกันตนเองจากพฤติกรรมที่อาจนำไปสู่การใช้สารเสพติด การถูกล่วงละเมิดทางเพศและรู้จักปฏิเสธในเรื่องที่ไม่เหมาะสม 5.2 มีทักษะในการเลือกบริโภคอาหาร ของเล่น ของใช้ ที่มีผลดีต่อสุขภาพ หลีกเลี่ยงและป้องกันตนเองจากอุบัติเหตุได้

ตาราง 3 คุณภาพผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

สาระที่ 1 การเจริญเติบโตและพัฒนาการของมนุษย์	1.1 เข้าใจความสัมพันธ์เชื่อมโยงในการทำงานของระบบต่าง ๆ ของร่างกาย และรู้จักดูแลรักษาที่สำคัญของระบบนั้น ๆ 1.2 เข้าใจธรรมชาติการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม แรงขับทางเพศของชายหญิง เมื่ออย่างเข้าสู่วัยแรกรุ่นและวัยรุ่น สามารถปรับตัวและจัดการได้อย่างเหมาะสม
สาระที่ 2 ชีวิตและครอบครัว	2.1 เข้าใจและเห็นคุณค่าของการมีชีวิตและครอบครัวที่อบอุ่น และเป็นสุข 2.2 ภูมิใจและเห็นคุณค่าในเพศของตน ปฏิบัติสุชนามัยทางเพศได้ถูกต้องเหมาะสม
สาระที่ 3 การเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกม กีฬาไทย และกีฬาสากล	3.1 มีทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานและการควบคุมตนเองในการเคลื่อนไหวแบบผสมผสาน 3.2 รู้หลักการเคลื่อนไหวและสามารถเลือกเข้าร่วมกิจกรรมทางกาย เกม การละเล่นพื้นเมือง กีฬาไทย กีฬาสากลได้อย่างปลอดภัยและสนุกสนาน มีน้ำใจนักกีฬา โดยปฏิบัติตามกฎ กติกา สิทธิ และหน้าที่ของตนเองจนงานสำเร็จลุล่วง
สาระที่ 4 การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพและการป้องกันโรค	4.1 วางแผนและปฏิบัติกิจกรรมทางกาย กิจกรรมสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพได้ตามความเหมาะสมและความต้องการเป็นประจำ 4.2 จัดการกับอารมณ์ ความเครียด และปัญหาสุขภาพได้อย่างเหมาะสม 4.3 มีทักษะในการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสารเพื่อใช้สร้างเสริมสุขภาพ
สาระที่ 5 ความปลอดภัยในชีวิต	5.1 ป้องกันและหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยง พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพและการเกิดโรค อุบัติเหตุ ความรุนแรง สารเสพติด และการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

ตาราง 4 คุณภาพผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

สาระที่ 1 การเจริญเติบโตและพัฒนาการของมนุษย์	1.1 เข้าใจและเห็นความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การเจริญเติบโตและพัฒนาการที่มีต่อสุขภาพและชีวิตในช่วงวัยต่าง ๆ
สาระที่ 2 ชีวิตและครอบครัว	2.1 เข้าใจ ยอมรับ และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกทางเพศ ความเสมอภาคทางเพศ สร้างและรักษาสัมพันธภาพกับผู้อื่น และตัดสินใจแก้ปัญหาชีวิตด้วยวิธีการที่เหมาะสม 2.2 มีทักษะในการประเมินอิทธิพลของเพศ เพื่อน ครอบครัว ชุมชน และวัฒนธรรมที่มีต่อเจตคติ ค่านิยมเกี่ยวกับสุขภาพและชีวิต และสามารถจัดการได้อย่างเหมาะสม 2.3 สำนึกในคุณค่า ศักยภาพและความเป็นตัวของตัวเอง
สาระที่ 3 การเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกม กีฬาไทย และกีฬาสากล	3.1 เข้าร่วมกิจกรรมทางกาย กิจกรรมกีฬา กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพ โดยนำหลักการของทักษะกลไกมาใช้ได้อย่างปลอดภัย สนุกสนาน และปฏิบัติเป็นประจำสม่ำเสมอตามความถนัดและความสนใจ 3.2 ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา หน้าที่ความรับผิดชอบ เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น ให้ความร่วมมือในการแข่งขันกีฬาและการทำงานเป็นทีมอย่างเป็นระบบด้วยความมุ่งมั่นและมีน้ำใจนักกีฬา จนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายด้วยความชื่นชมและสนุกสนาน
สาระที่ 4 การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพและการป้องกันโรค	4.1 เลือกกินอาหารที่เหมาะสม ได้สัดส่วน ส่งผลดีต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาการตามวัย 4.2 แสดงความตระหนักในความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมสุขภาพ การป้องกันโรค การดำรงสุขภาพ การจัดการกับอารมณ์และความเครียด การออกกำลังกายและการเล่นกีฬากับการมีวิถีชีวิตที่มีสุขภาพดี
สาระที่ 5 ความปลอดภัยในชีวิต	5.1 ป้องกันและหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยง พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพและการเกิดโรค อุบัติเหตุ การใช้ยา สารเสพติด และความรุนแรง รู้จักสร้างเสริมความปลอดภัยให้แก่ตนเอง ครอบครัว และชุมชน

ตาราง 5 คุณภาพผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

สาระที่ 1 การเจริญเติบโต และพัฒนาการของมนุษย์	1.1 วางแผนดูแลสุขภาพตามภาวะการณ์เจริญเติบโต และพัฒนาการของตนเองและบุคคลในครอบครัว
สาระที่ 2 ชีวิตและครอบครัว	2.1 แสดงออกถึงความรัก ความเอื้ออาทร ความเข้าใจในอิทธิพลของครอบครัว เพื่อน สังคม และวัฒนธรรมที่มีต่อพฤติกรรมทางเพศ การดำเนินชีวิต และวิถีชีวิตที่มีสุขภาพดี
สาระที่ 3 การเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกม กีฬาไทย และกีฬาสากล	3.1 ออกกำลังกาย เล่นกีฬา เข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมสร้างเสริมสมรรถภาพเพื่อสุขภาพโดยนำหลักการของทักษะกลไกมาใช้ได้อย่างถูกต้องสม่ำเสมอด้วยความชื่นชม และสนุกสนาน 3.2 แสดงความรับผิดชอบ ให้ความร่วมมือและปฏิบัติตามกฎ กติกา สิทธิหลักความปลอดภัยในการเข้าร่วมกิจกรรมทางกาย และเล่นกีฬาจนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของตนเองและทีม 3.3 แสดงออกถึงการมีมารยาทในการดู การเล่น และการแข่งขัน ด้วยความมีน้ำใจกีฬาและนำไปปฏิบัติในทุกโอกาสจนเป็นบุคลิกภาพที่ดี
สาระที่ 4 การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพและการป้องกันโรค	4.1 สามารถดูแลสุขภาพ สร้างเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค หลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยงและพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ อุบัติเหตุ การใช้ยา สารเสพติด และความรุนแรงได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยการวางแผนอย่างเป็นระบบ 4.2 วิเคราะห์และประเมินสุขภาพส่วนบุคคลเพื่อกำหนดกลวิธีลดความเสี่ยงสร้างเสริมสุขภาพ ดำรงสุขภาพ การป้องกันโรค และการจัดการกับอารมณ์และความเครียดได้ถูกต้องเหมาะสม
สาระที่ 5 ความปลอดภัยในชีวิต	5.1 ใช้กระบวนการทางประชาสังคม สร้างเสริมให้ชุมชนเข้มแข็งปลอดภัย และมีวิถีชีวิตที่ดี

กระทรวงศึกษาธิการมีการกำหนดมาตรฐานให้แก่แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อให้ขอบเขตเนื้อหาสอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตร ซึ่งรวมถึงการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้สาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา โดยแบ่งออกเป็นช่วงชั้นเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสามารถเป็นตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ ผู้วิจัยยังสามารถใช้มาตรฐานการเรียนรู้สาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาเป็นแนวทางการวิเคราะห์เพศวิถีในหนังสือแบบเรียนรายวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 ด้วยเช่นกัน

2.1.14 การเรียนการสอนเรื่องเพศศึกษาในต่างประเทศ

สหรัฐอเมริกามีการจัดทำหลักสูตรการสอนเรื่องเพศฉบับใหม่ออกมา เนื่องจากสหรัฐอเมริกากำลังเผชิญกับปัญหาเรื่องการคุกคามทางเพศและแม่วัยรุ่นมากขึ้นเรื่อย ๆ รัฐบาลจึงปฏิรูปการสอนเพศศึกษาที่เน้นให้เข้าใจความแตกต่างทางเพศ เพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย และการป้องกันการถูกคุกคาม เพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกันในโรงเรียนทุกแห่ง โดยมีการกำหนดมาตรฐานเนื้อหาการสอนดังนี้ ช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 (เกรด 2) ผู้เรียนต้องรู้จักใช้ชื่อที่เหมาะสมเรียกอวัยวะเพศชายและเพศหญิงได้ และเข้าใจว่าสิ่งมีชีวิตทุกชนิดต้องสืบพันธุ์ และทุกคนมีสิทธิที่จะปฏิเสธการถูกจับเนื้อต้องตัว สามารถบอกถึงรูปแบบของครอบครัวที่แตกต่างกันได้ เช่น ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว รวมถึงความเข้าใจว่าทำไมการกลั่นแกล้งรังแกผู้อื่นจึงเป็นสิ่งที่ผิด ช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (เกรด 5) รู้ว่า “รสนิยมทางเพศ” เป็นเรื่องความหลากหลายเฉพาะบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องว่าจะเป็นเพศเดียวกันหรือต่างเพศ หรือการเรียนรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงของร่างกายเมื่อก้าวเข้าสู่วัยรุ่น และเข้าใจว่าการคุกคามทางเพศ หรือการล่วงละเมิดทางเพศเป็นสิ่งที่ผิด และมัธยมศึกษาปีที่ 3 (เกรด 8) รู้จักประเมินค่า การใช้ยาเสพติด คุมกำเนิด และวิธีการมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัย รวมถึงรู้จักยาคุมกำเนิดฉุกเฉิน ซึ่งเรื่องเหล่านี้ก็จะถูกเน้นย้ำในการเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายด้วย (The Asian parent Thailand, ม.ป.ป.) นอกจากการเรียนการสอนในห้องเรียนแล้ว ยังมีการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาผ่านทางแอปพลิเคชันชื่อ Juicebox โดยมีเป้าหมายให้นักเรียน นักศึกษาทุกคนสามารถเข้ามาปรึกษาหรือขอคำแนะนำเรื่องเพศได้อย่างอิสระโดยไม่ต้องแสดงตัวตน เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกานี้เป็นประเทศที่ค่อนข้างใหญ่ และมีรัฐในการปกครองจำนวนมาก จึงเกิดความพยายามที่จะเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในเรื่องเพศศึกษาอย่างจริงจัง (Campus star, 2560)

ประเทศจีนมีการผลักดันการปฏิรูปหลักสูตรเพศศึกษาด้วยเช่นกัน ตัวอย่างเช่น การออกหนังสือแบบเรียนฉบับใหม่สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีเนื้อหาอธิบายการกำเนิดของมนุษย์ และเพศสัมพันธ์อย่างตรงไปตรงมาพร้อมภาพประกอบชัดเจน และยังสอนเด็กให้เคารพความหลากหลายทางเพศ เช่น “พ่อและแม่รักกันมาก” “อวัยวะเพศชายของพ่อเข้าไปในช่องคลอดของแม่” หรือ “อสุจิของพ่อจะเข้าไปในมดลูกของแม่” ซึ่งเป็นประโยคที่ใช้จริงในหนังสือแบบเรียนฉบับปรับปรุงใหม่ของจีน ในหลักสูตรเพศศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ของจีน ผู้เรียนจะได้เรียนรู้การกำเนิดและการตั้งครรภ์ และการศึกษาเรื่องความเท่าเทียมทางเพศ เช่น ภาพประกอบที่แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงสามารถเป็นตำรวจและนักบินอวกาศได้ ในขณะที่ผู้ชายก็สามารถเป็นพยาบาลหรือครูประจำเนิร์สเซอรี่ได้เช่นกัน อีกทั้งยังสอนการจับเนื้อต้องตัวแบบไม่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักว่าการล่วงละเมิดทางเพศอาจไม่ได้เกิดจากคนแปลกหน้าเท่านั้น แต่เกิดจากญาติหรือคนรู้จักได้เช่นกัน ยิ่งไปกว่านั้น ผู้ที่มีพฤติกรรมล่วงละเมิดทางเพศก็อาจเป็นได้ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย โดยการสร้างสถานการณ์สมมติ เช่น คุณลุงบอกหลานสาวว่าให้ถอดเสื้อออก เด็กหญิงจึงพยายามบ่ายเบี่ยงโดยตอบว่าพ่อกำลังทำอาหารเที่ยงอยู่ในครัว จึงต้องไปช่วยพ่อ และอีกสถานการณ์หนึ่งคือ ป้าบอกกับหลานชายให้ถอดกางเกงเพื่อดูความยาวของอวัยวะเพศ

ชาย เด็กชายตอบปฏิเสธและต้องการกลับบ้านทันที และยังสอนให้บอกผู้ปกครองทันที หากมีใครพยายามจับเนื้อต้องตัวเด็ก ๆ ในลักษณะที่ไม่เหมาะสม จากนั้นเด็กก็จะได้รับคำชมจากพ่อแม่ โดยที่พ่อแม่ก็จะช่วยกันแก้ปัญหาและหาทางออก (VoiceTV, 2560)

การสอนเพศศึกษาในจีนยังสอดแทรกการสอนเรื่องความหลากหลายทางเพศ หรือการเป็นไบเซ็กชวลไม่ใช่เรื่องผิดปกติ และวิธีป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ทั้งในเพศสัมพันธ์กับเพศตรงข้ามและเพศเดียวกัน ยิ่งไปกว่านั้น ยังปลูกฝังว่าทุกคนมีสิทธิที่จะเลือกที่จะแต่งงานหรือครองตัวเป็นโสด ซึ่งต้องเคารพการตัดสินใจเรื่องนี้ รวมไปถึงการแต่งงานระหว่างกลุ่มคนรักเพศเดียวกันเป็นสิ่งถูกกฎหมายในบางประเทศด้วยเช่นกัน (VoiceTV, 2560) นอกจากนี้ยังมีการเปิดหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้นักเรียนพามาเรียนด้วย โดยหลักสูตรนี้ก่อตั้งโดยนางพยาบาลที่มีชื่อว่า “โจวหลี่” เพราะสังคมครอบครัวชาวจีนมักคิดว่าเรื่องเพศเป็นสิ่งที่ต้องห้าม ทำให้เด็กเกิดความเข้าใจผิดเรื่องเพศศึกษา และหากมีเรื่องจะเก็บไว้กับตน ไม่ยอมปรึกษาใคร จนสุดท้ายเกิดปัญหาขึ้นมา ซึ่งการสอนจะตรงไปตรงมาโดยสอนให้รู้ถึงการมีเพศสัมพันธ์อย่างถูกต้อง และรู้จักการป้องกันอีกด้วย (Campus star, 2560)

ประเทศญี่ปุ่นเริ่มต้นการเรียนการสอนเรื่องเพศศึกษาขึ้นในปี 1992 จากการบรรจุเรื่องเพศศึกษาไว้ในแบบเรียนวิชาสุขศึกษาของชั้นประถม ท่ามกลางกระแสคัดค้านจากหลายฝ่าย ถึงแม้จะเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับที่เว็บไซต์ของญี่ปุ่นนำเสนอเรื่องเกี่ยวกับเพศหรือเพศสัมพันธ์จำนวนมาก อีกทั้งวัฒนธรรมการเปิดเผยร่างกายในที่สาธารณะในบางสถานการณ์ เช่น การแช่น้ำพุร้อน การอาบน้ำรวมในห้องน้ำสาธารณะ หรือการตรวจสุขภาพนักศึกษาแรกเข้า โดยมีนักศึกษาแพทย์เป็นผู้ตรวจ ทำให้ชาวต่างชาติเข้าใจว่าประเทศญี่ปุ่นเปิดเผยเรื่องเพศมาก อย่างไรก็ตาม กระแสคัดค้านที่เกิดขึ้นทำให้เกิดการปรับปรุงหลักสูตรการสอนเพศศึกษา โดยให้เหตุผลว่าไม่ควรสอนรายละเอียดแบบลงลึกจนเกินไป แต่ควรให้เด็กได้เรียนรู้เมื่อถึงวัยที่เหมาะสม ด้วยเหตุนี้ จึงนำมาสู่การปรับเปลี่ยนหนังสือแบบเรียนเกี่ยวกับเพศศึกษาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 ในรายวิชาสุขศึกษาและวิทยาศาสตร์ ว่าด้วยการเกิดของสิ่งมีชีวิตและการปฏิสนธิ แต่คู่มือการสอนของกระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้สอนพัฒนาการทางร่างกายจากเด็กสู่ผู้ใหญ่ โดยหลีกเลี่ยงการกล่าวถึงขั้นตอนการตั้งครรภ์ เนื่องจากเร็วเกินไปที่จะสอนเด็กชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น (วรินทร์ ววงค์ และภรณี อเนกจินดารัตน์, 2560, น.107 – 108) ประเทศญี่ปุ่นจึงกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้รายวิชาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น โดยในระดับประถมศึกษารายวิชาสุขศึกษา มุ่งสร้างความเข้าใจ ความสำคัญของสุขภาพร่างกายต่อชีวิต วิถีชีวิตที่มีสุขภาพ พัฒนาการของร่างกาย การป้องกันการเกิดบาดแผล การรักษาแผล การดูแลตนเองเมื่อเกิดความเครียด และในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมุ่งสร้างความรู้ ความเข้าใจและการปฏิบัติต่อเนื่องจากระดับประถมศึกษา และเพิ่มการเรียนรู้การป้องกันโรค (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2559, น.86 – 87)

ญี่ปุ่นให้ความสำคัญต่อการเรียนเรื่องเพศศึกษาของเยาวชน จึงได้จัดกิจกรรมเวียนตามโรงเรียนประถมและมัธยมต้นโดยได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองผ่านชั่วโมงเรียนในหัวข้อการเรียนรู้สิ่งมีชีวิต ซึ่งสอดแทรกการสอนเรื่องเพศให้แก่เด็กและเยาวชน เช่น การจัดทำแผ่นภาพวาดจำนวนมากเพื่ออธิบายอวัยวะสืบพันธุ์ มดลูก การมีประจำเดือน น้ำเชื้อ อสุจิ การมีเพศสัมพันธ์ การแสดงละคร การนำแม่ที่กำลังตั้งครรภ์มาเป็นตัวอย่าง และให้เด็กฟังเสียงหัวใจของทารกในครรภ์ เป็นต้น นอกจากนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งให้ความสนใจในเรื่องการสอนเพศศึกษาแก่เด็กและเยาวชนด้วยเช่นกัน เช่น เมืองอึนาเบะ จังหวัดมิเอะ จัดโครงการร่วมกับโรงพยาบาลในการให้ความรู้เรื่องเพศสัมพันธ์แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยเชิญสูตินารีแพทย์มาเป็นวิทยากรด้วยการสอนวิธีการป้องกันการตั้งครรภ์ การร่วมเพศ และโรคต่าง ๆ ที่เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์ เช่นเดียวกับจังหวัดอาคิตะที่นำแพทย์มาเป็นวิทยากรในการให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีละ 60 โรงเรียน ซึ่งการจัดกิจกรรมได้ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้อัตราการทำแท้งของเยาวชนในจังหวัดดังกล่าวลดลงมากเมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยการทำแท้งของเยาวชนทั้งประเทศ (วรินทร์ วุจส์ และภรณ์ อเนกจินดารัตน์, 2560, น.107 – 108)

จากการศึกษาประเด็นการเรียนการสอนเรื่องเพศในต่างประเทศ ซึ่งมีความแตกต่างกันทางเชื้อชาติ ภูมิประเทศ สภาพสังคมวัฒนธรรม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี จึงทำให้มีกรอบความคิดที่แตกต่างกัน และนำมาสู่ระบบการศึกษาในรูปแบบที่แตกต่างกัน ถึงแม้ประเทศในแถบทวีปเอเชียจะมีความอนุรักษ์นิยมสูง แต่ทว่าในปัจจุบันที่สังคมเริ่มมีความหลากหลายทางเพศมากขึ้น ความเป็นเพศไม่ได้ถูกจำกัดเพียงหญิงชายเท่านั้น จึงต้องมีการให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องเพศวิถีเพื่อคนในสังคมจะสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขโดยเริ่มจากระบบการศึกษาในประเทศ ประเทศที่มีความเป็นอนุรักษ์นิยมสูงก็เริ่มมีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาการเรียนการสอนเรื่องเพศให้เข้ากับยุคสมัยมากขึ้นด้วยเช่นกัน ในการศึกษาการเรียนการสอนเรื่องเพศศึกษาของต่างประเทศจึงสามารถนำมาเปรียบเทียบและเป็นแนวทางให้กับการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษาในประเทศไทยได้ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับเพศวิถี

2.2.1 นิยามหรือคำจำกัดความของเพศวิถี

ยุคแรกเริ่มของแนวคิดสตรีนิยมคลื่อนลูกที่หนึ่ง ตั้งแต่คริสต์ทศวรรษ 1850 – 1910 ซึ่งก่อนหน้านี้ส่วนมากเป็นการศึกษาเพศภาวะจากทัศนะของนักวิชาการผู้ชายในประเด็นครอบครัว ระบบญาติ และการแต่งงาน โดยมุ่งอธิบายการจัดบทบาททางสังคมระหว่างหญิงกับชายผ่านแนวคิดทฤษฎีทางชีววิทยาและโครงสร้างหน้าที่นิยม (Structural-functionalism) บทบาทระหว่างเพศที่แตกต่างกัน (Sexual differences) ถูกมองว่ามีส่วนในการจัดการความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างสมดุล และส่งเสริม

ความเป็นหนึ่งเดียวกันในสังคม แต่ก็เริ่มตระหนักถึงการขาดหายของการศึกษาประสบการณ์ของผู้หญิงที่มาจากทัศนะของผู้หญิง

ยุคที่สองตั้งแต่คริสต์ทศวรรษ 1920 – 1960 ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของแนวคิดสตรีนิยม เนื่องจากเริ่มมีการจัดแบ่งประเภทระหว่างเพศสรีระ (Sex) และเพศภาวะ (Gender) โดย Margaret Mead นักมานุษยวิทยาวัฒนธรรมชาวอเมริกันเป็นคนแรกที่น่าเสนอแนวคิดที่ว่าความเป็นหญิงชายถูกนิยามโดยวัฒนธรรม นอกจากนี้ก็ยังมี Simone de Beauvoir นักสตรีนิยมชื่อดังที่ได้ให้มุมมองเกี่ยวกับประเด็นทางเพศ และกลายเป็นแนวคิดที่มีอิทธิพลในยุคนี้เป็นอย่างมาก โดยคำว่า เพศ (Sex) คือ สิ่งที่บ่งบอกแบ่งแยกความแตกต่างในรูปร่างกายเชิงกายภาพหรือลักษณะทางชีววิทยาที่ปรากฏในเชิงประจักษ์ แต่คำว่า เพศสภาพ (Gender) คือ สิ่งที่บ่งบอกแบ่งแยกความแตกต่างความหมายที่สังคมเป็นผู้กำหนด ดังคำกล่าวที่ว่า “เราไม่ได้เกิด แต่เติบโตมาเป็นหญิง” (De Beauvoir, 2001, p. 295) ทั้งนี้ เนื่องจากผู้หญิงได้รับการอบรมสั่งสอนจากครอบครัวและสังคมเพื่อเติบโตในแบบของผู้หญิง ดังนั้น เพศสภาพจึงหมายถึงการประกอบสร้างของสังคมในการกำหนดกลุ่มคุณลักษณะและพฤติกรรมทางวัฒนธรรมให้ชายหญิงปฏิบัติตาม จึงทำให้สังคมมีความคาดหวังต่อบุคคลเพศนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นความเป็นหญิงหรือชาย บทบาทสถานภาพของหญิงชาย เช่น บริบทครอบครัวภายในบ้าน เพศหญิงอยู่ในฐานะภรรยาและแม่ และเพศชายอยู่ในฐานะพ่อและสามี หรือบริบทของการทำงานที่อยู่ในพื้นที่สาธารณะ เพศหญิงจึงถูกจำกัดบทบาทหน้าที่มากกว่า จึงทำให้อยู่ในฐานะที่เป็นรองเพศชาย ดังนั้น ในช่วงยุคนี้ เพศวิถีในมุมมองของนักวิชาการสายสตรีนิยมจึงมองเพศวิถีเพียงแบบเดียวในลักษณะของความคาดหวังทางสังคมที่หล่อหลอมยกย่องเชิดชูเพศชาย และกดทับเพศหญิง หรืออาจกล่าวได้ว่าผู้หญิงมีสถานภาพต่ำกว่าผู้ชาย

ยุคที่สาม เริ่มต้นในช่วงยุคคริสต์ทศวรรษ 1970 อาจกล่าวได้ว่าระบบเพศภาวะในสังคมทั่วโลกมีลักษณะชายเป็นใหญ่ (Male – dominated society is universal) ในช่วงยุคนี้มีการพัฒนาแนวคิดทฤษฎีที่ก้าวหน้ามากกว่ายุคก่อนหน้า การกดทับเพศหญิงที่เกิดขึ้นในสังคมถูกอธิบายผ่านแนวคิดความสัมพันธ์แบบชนชั้นของ Carl Marx นอกจากนี้ยังมีกลุ่มนักสตรีนิยมที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดสำนักโครงสร้างนิยมของ Levi – Strauss กลุ่มดังกล่าวสร้างกรอบวิเคราะห์ระบบเพศภาวะแบบคู่ตรงข้ามเพื่ออธิบายสภาพของการกดขี่ผู้หญิงในสังคม เช่น Michelle Rosaldo ปี 1974 สร้างแนวคิดคู่ตรงข้ามของเพศชายที่มีบทบาทในพื้นที่สาธารณะ (Public) ส่วนผู้หญิงมีบทบาทในพื้นที่ของบ้าน (Domestic) นักสตรีนิยมที่โดดเด่นอีกคนในยุคนี้คือ Gayle Rubin ปี 1975 พัฒนาแบบการวิเคราะห์ระบบเพศสรีระ/เพศภาวะ (Sex/gender system) ที่ริเริ่มไปแล้วในยุคก่อนโดย Margaret Mead เพื่อความชัดเจนยิ่งขึ้น รูบินเน้นคำว่า เพศ (Sex) ในแง่ของลักษณะทางชีววิทยา ส่วนเพศภาวะ (Gender) เป็นพฤติกรรมทางสังคม (สุชาติ ทวีสิทธิ์, 2550, น.316 – 319) โดยใช้ระบบเพศ / เพศภาวะ เพื่ออธิบายการมีเพศสัมพันธ์และการให้กำเนิดของมนุษย์ว่าถูกสร้างขึ้นโดยมนุษย์การแทรกแซงทางสังคม รูบินใช้ระบบนี้เพื่ออธิบายว่า “ส่วนหนึ่งของชีวิตทางสังคมซึ่งเป็นที่ตั้งของการกดขี่สตรี” และอธิบายเพศว่าเป็น“

การแบ่งเพศของสังคม” รูบินคิดว่าแม้ความแตกต่างทางชีวภาพจะได้รับการแก้ไข แต่ความแตกต่างระหว่างเพศนั้นเป็นผลมาจากการแทรกแซงทางสังคม ซึ่งกำหนดว่าผู้หญิงและผู้ชายควรประพฤติตนอย่างไร ผู้หญิงถูกกดขี่ในฐานะผู้หญิง และ “ต้อง เป็น ผู้หญิง” อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเพศมีความเกี่ยวข้องกับสังคม จึงสามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยการปฏิรูปทางการเมืองและสังคม ซึ่งท้ายที่สุดจะเป็นการยุติการอยู่ใต้บังคับบัญชาของผู้หญิง สตรีควรตั้งเป้าหมายที่จะสร้าง “สังคมที่ไร้เพศ (แม้ว่าจะไม่ใช่ทางเพศ) ซึ่งกายวิภาคทางเพศของคนนั้นไม่เกี่ยวข้องกับคนที่เป็ใครสิ่งที่ทำและผู้ที่รักกัน” (Rubin, 1975, p. 165 - 204)

Juliet Mitchell นักสตรีนิยมหัวก้าวหน้า ได้นิยามเพศวิถีว่าเป็น 1 ใน 4 ของโครงสร้างทางสังคมที่กดทับผู้หญิง นอกจากค่านิยมเรื่องปิตาธิปไตยหรือชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) เรื่องชนชั้น (Class) และทุนนิยม (Capitalism) แนวคิดสตรีนิยมยังชี้ให้เห็นถึงอำนาจที่ผู้ชายมีเหนือร่างกายของผู้หญิง เช่น การควบคุมระบบอนามัยเจริญพันธุ์ของผู้หญิงว่าควรมีเพศสัมพันธ์เมื่ออายุเท่าใด หรือการตั้งครรภ์ของผู้หญิง จึงทำให้ชายมีสถานภาพที่สูงกว่าหญิงเสมอ และยังส่งผลต่อความคิดความเชื่อของผู้หญิงว่าร่างกายของผู้หญิงมีไว้เพื่อตอบสนองความเพลิดเพลินทางเพศ (Sexual pleasure) และการมีบุตรให้แก่ผู้ชาย (Reproductive responsibility) ซึ่งบทบาทดังกล่าวมีส่วนในการจำกัดเพศหญิงเอาไว้กับกิจกรรมและพื้นที่ภายในบ้าน

Oxford (2019) นิยามคำว่า Sexuality เป็น 3 ความหมายคือ ความสามารถของอารมณ์ความรู้สึกทางเพศ รสนิยมทางเพศในแต่ละบุคคล และกิจกรรมทางเพศ อย่างไรก็ตาม คำว่า เพศมีความหมายที่หลากหลายมากกว่านั้น ในการศึกษาเรื่องเพศตามนิยามของ Mediterranean Institute of Gender Studies ซึ่งแบ่งคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศออกเป็น 3 คำคือ

1. เพศ (Sex) หมายถึง ลักษณะทางชีวภาพระหว่างชายและหญิงที่เป็นสากลและไม่เปลี่ยนแปลง เพื่อแยกความแตกต่างของมนุษย์เป็นเพศชายและเพศหญิง ในฐานะที่เป็นเชื้อชาติ ชนชั้น อายุ กลุ่มชาติพันธุ์ ฯลฯ

2. เพศสภาพ (Gender) หมายถึง คุณลักษณะทางสังคมที่เรียนรู้หรือได้รับระหว่างการขัดเกลาทางสังคมในฐานะสมาชิกของชุมชน เพศสภาพจึงเป็นอัตลักษณ์ที่ได้มา เพราะสามารถเรียนรู้คุณลักษณะได้ผ่านพฤติกรรม ซึ่งมีบริบท หรือเวลาเฉพาะ และสามารถเปลี่ยนแปลงได้แตกต่างกันไปตามวัฒนธรรม เพศสภาพจึงหมายถึงคุณสมบัติที่ได้รับจากสังคม บทบาท กิจกรรม ความรับผิดชอบ และความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการเป็นเพศชายและหญิงในสังคม ในช่วงเวลาที่กำหนด และในฐานะสมาชิกของชุมชนเฉพาะภายในสังคมนั้น อัตลักษณ์ทางเพศสภาพของผู้หญิงและผู้ชายกำหนดการรับรู้ วิธีที่พวกเขาจะคิด และการแสดงออกความเป็นชายและหญิงอย่างไร เพศสภาพยังกำหนดสิ่งที่คาดหวัง สิ่งที่ได้รับอนุญาต และคุณค่าของผู้หญิงหรือผู้ชายในบริบทที่กำหนด ในสังคมส่วนใหญ่มีความแตกต่างและความไม่

เท่าเทียมกันระหว่างผู้หญิงและผู้ชายตามความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย กิจกรรมที่ดำเนินการเข้าถึง และควบคุมทรัพยากรเช่นเดียวกับโอกาสในการตัดสินใจ

3. เพศวิถี (Sexuality) เป็นลักษณะสำคัญของการเป็นมนุษย์ตลอดชีวิตและครอบคลุมเพศ อัตลักษณ์ทางเพศและบทบาท, รสนิยมทางเพศ, ความรู้สึกทางเพศ, ความสุข, ความใกล้ชิดและการสืบพันธุ์ เพศเป็นประสบการณ์และแสดงออกมาในความคิดจินตนาการความปรารถนา ความเชื่อทัศนคติค่านิยม พฤติกรรมการปฏิบัติบทบาทและความสัมพันธ์ ในขณะที่เพศสามารถรวมสิ่งเหล่านี้ทั้งหมด มิติไม่ใช่ทั้งหมดที่มีประสบการณ์หรือแสดงออกมาเสมอ เรื่องเพศเป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ของชีววิทยาจิตวิทยาสังคมเศรษฐกิจการเมืองวัฒนธรรมจริยธรรมกฎหมาย ปัจจัยทางประวัติศาสตร์และศาสนาและจิตวิญญาณ (Josie Christodoulou, 2005, p. 9 – 27)

สำหรับประเทศไทยก็มีการศึกษาให้คำนิยามคำว่าเพศวิถีด้วยเช่นกัน กฤตยา อาชวนิจกุล ให้นิยามคำว่า เพศ มีความหมายครอบคลุมเกี่ยวข้องถึง 3 ความหมาย คือ เพศสรีระ (Sex) หมายถึง เพศที่สามารถบอกได้จากหลักฐานทางชีวภาพ เพศภาวะ (Gender) หมายถึง ภาวะของเพศจากการประกอบสร้าง การขัดเกลา และการหล่อหลอมภายในสังคม ตัวอย่างของเพศภาวะที่เห็นได้ชัดและผู้คนรู้จักกันดีคือ ความเป็นหญิง และความเป็นชาย และ เพศวิถี (Sexuality) หมายถึง วิถีชีวิตทางเพศที่ถูกหล่อหลอมประกอบสร้างจากค่านิยม บรรทัดฐาน และระบบวิถีคิด วิถีปฏิบัติที่เกี่ยวกับความปรารถนา และการแสดงออกทางเพศ ความคิดเกี่ยวกับคู่รัก คู่ชีวิตในอุดมคติ และกิจกรรมทางเพศ (กฤตยา อาชวนิจกุล, 2554, น. 44)

วราภรณ์ แหม่มสนิท กล่าวถึงความหมายของเพศวิถี (Sexuality) ว่าเป็นคำที่ไม่มี ความหมายตายตัว องค์กรที่ดี ในการกล่าวถึงเพศวิธียังมีความเข้าใจร่วมกันคือ นอกจากหมายถึงกิจกรรมทางเพศแล้ว ยังหมายถึงอัตลักษณ์ทางเพศ การแสดงออกทางเพศของบุคคล รวมทั้งความเป็นไปได้ในการมีคู่รักเป็นเพศใดก็ตาม ทั้งในด้านอารมณ์ความรู้สึก ความผูกพันจนถึงการมีเพศสัมพันธ์ โดยเพศวิถีเกี่ยวข้องกับบุคคลทุกเพศ ครอบคลุมถึงประเด็นสิทธิในร่างกาย อนามัยเจริญพันธุ์ และปัญหาความรุนแรงทางเพศ เพศวิถีจึงมิได้เป็นเพียงเรื่องส่วนตัวของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่สัมพันธ์กับสังคมและการเมือง กำหนดระบบคุณค่าทางวัฒนธรรมนั้น ส่วนเพศภาวะ (Gender) มีความเกี่ยวข้องกับเพศวิถีในด้านความหมายและความสัมพันธ์ของความเป็นหญิงชาย (วราภรณ์ แหม่มสนิท, 2551, น.4 - 5)

ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์ (2550) มีมุมมองเรื่องเพศภาวะ หมายถึง สิ่งที่สังคมสร้างขึ้น มิใช่เรื่องที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น ความเป็นหญิง หรือความเป็นชาย สืบเนื่องจากการอบรม ปลูกฝัง หรือหล่อหลอมเกลียดด้วยบริบททางสังคมวัฒนธรรม ซึ่งสังคมไทยอยู่ในระบบที่มีเพียงสองเพศอย่างเข้มงวด (Dichotomous gender system) ซึ่งมีเพศสภาพความเป็นชายเหนือกว่าเพศสภาพความเป็นหญิง จึงส่งผลต่อความสัมพันธ์ในสังคม โดยเพศวิถีเกิดขึ้นภายใต้โครงสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจแบบหนึ่ง และยังเป็นสิ่งที่กำหนดกฎเกณฑ์ความสัมพันธ์ของคนในแต่ละสังคม เพศวิถีประกอบด้วยองค์ประกอบที่

หลากหลาย ทั้งมิติทางอัตลักษณ์ ความปรารถนาทางเพศ หรือการกระทำ อีกทั้งยังเกี่ยวข้องกับการนำเสนอร่างกาย พฤติกรรม กิริยาท่าทางเพื่อแสดงตัวตนทางเพศ การมีเพศสัมพันธ์ และมาตรฐานการร่วมเพศ

ในที่นี้ ผู้วิจัยจึงศึกษาเรื่องเพศวิถีที่หมายถึงค่านิยม แนวความคิด ความเชื่อ ความรู้ ความเข้าใจของคนที่น่ามาสู่วิถีปฏิบัติที่ปรากฏในหนังสือแบบเรียน ไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ทางเพศ การนำเสนอร่างกาย อุดมคติและการเลือกคู่ครอง ความปรารถนาทางเพศ เพศสัมพันธ์ อันเกิดจากพื้นฐานการจัดประเภทของมนุษย์จากเพศสรีระ หรือหลักฐานทางชีวภาพ ดังนั้น เพศสรีระจึงมีเพียงเพศชายและหญิงเท่านั้น การแบ่งเพศจากหลักฐานทางชีวภาพยังเกี่ยวข้องถึงเพศสภาพ เนื่องจากสังคมกำหนด หล่อหลอม ประกอบสร้างความเป็นชายและความเป็นหญิงจากเพศสรีระ และเพศวิถีก็เชื่อมโยงวิธีคิดแบบสองเพศสภาพ

2.2.2 ความเป็นมาของเพศวิถีในสังคมไทย

ความเป็นมาของเพศวิถีในไทยมีจุดเริ่มต้นจากการได้รับอิทธิพลตะวันตกในช่วงทศวรรษ 1960 – 1970 ที่ถือเป็นช่วงเวลาสำคัญทางประวัติศาสตร์ของการปะทะของความรู้หรือวิถีคิดทางการแพทย์สมัยใหม่ในประเด็นเกี่ยวกับเพศ ไม่ว่าจะเป็นประเด็นเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ ประเด็นเกี่ยวกับโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การคุมกำเนิดโสเภณี รวมถึงประเด็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ ในพื้นที่สาธารณะของสังคมไทย จึงเปรียบเสมือนเป็นยุคสมัยของการปฏิวัติทางเพศ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเสรีทางเพศที่เปิดกว้างยิ่งขึ้น เนื่องจากทำให้ผู้คนเลิกหวาดกลัวการตั้งครมร์ นอกจากนี้ ยังมีการตีพิมพ์สื่อสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับเพศที่เขียนถึงการมีเพศสัมพันธ์และความสุขทางเพศอย่างตรงไปตรงมาและแพร่หลาย เช่น งานวิจัยทางเพศของสูตินรีแพทย์ William Masters และงานวิจัยของนักจิตวิทยา Virginia Johnson ที่ค้นพบการถึงจุดสุดยอดของผู้หญิง เมื่อเปรียบเทียบกับสังคมไทยในช่วงแรกก็เริ่มมีการแพร่กระจายสื่อสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับเพศตามมาอย่างจำกัด เช่น สื่อสิ่งพิมพ์เรื่องเพศในเชิงการแพทย์ คู่มือเกี่ยวกับการเลือกคู่ครอง การแต่งงาน โดยจะเห็นได้ว่าการปรับเปลี่ยนเนื้อหาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกับความรู้ทางการแพทย์ของตะวันตก ปรากฏการณ์ข้างต้นจึงแสดงให้เห็นถึงการขยายตัวของความรู้ทางการแพทย์เกี่ยวกับเรื่องเพศในพื้นที่สื่อสาธารณะของไทยได้อย่างดี จึงทำให้เกิดการบรรจุหลักสูตรการเรียนเรื่องเพศศึกษาอย่างเป็นทางการในโรงเรียนในปี 1978 หรือเทียบเท่ากับปีพ.ศ. 2521 และคอลัมน์เพศศึกษาในหนังสือพิมพ์รายวันในเวลาต่อมา (ณภัค เสรีรักษ์, 2559)

Michel Foucault นักประวัติศาสตร์สังคมเขียนหนังสือชุด The History of Sexuality ในปี 1976 ฉบับภาษาฝรั่งเศส และฉบับภาษาอังกฤษในปี 1978 เสนอคำว่า เพศวิถี ว่าเป็นความหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ตัวตนของมนุษย์ ซึ่งเป็นสิ่งที่สร้างความหมาย (Construction) ของสถานะสมัยใหม่ที่ย้อนกลับไปไม่เกินกลางศตวรรษที่ 18 โดยเฉพาะความหมายที่เกี่ยวข้องกับความ

ผิดปกติและความปกติทางเพศที่รัฐมีส่วนในการดูแลสอดส่อง ทั้งนี้ เป็นอิทธิพลของความรู้เชิงการแพทย์ ในศตวรรษที่ 19 จึงนำมาสู่การศึกษาประวัติศาสตร์ของเพศวิถีในช่วงเวลาต่อมา (ณภัค เสรีรักษ์, 2559)

ฝั่งชาติตะวันตกซึ่งตรงกับช่วงเวลาก่อนกำเนิดรัฐสมัยใหม่ ปัญหาสุขภาพของประชาชนจึงกลายเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งของรัฐด้วยเช่นกัน ปัญหาเรื่องทางเพศ เช่น โสเภณี, อีสทรีเรีย, โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ รวมทั้งการสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง ประเด็นเหล่านี้ที่เคยถูกนับเป็นปัญหาเชิงการแพทย์ กลายเป็นปัญหาเรื่องทางเพศแทน (Sexual problems) ในศตวรรษที่ 19 จึงกล่าวได้ว่าเป็นจุดกำเนิดความเข้าใจทางเพศที่สืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากความรู้ความเข้าใจทางเพศ (Sexuality) สมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดแบ่งประเภท “ความปกติ” (Normal) และ ความเบี่ยงเบน (Deviation) ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานี้ (ณภัค เสรีรักษ์, 2559)

ฝั่งยุโรปในช่วงศตวรรษที่ 19 หลังการปฏิวัติอุตสาหกรรม จึงทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็ว อีกทั้ง ทฤษฎีวิวัฒนาการของ Charles Darwin และ ทฤษฎีประชากรของ Thomas Malthus ก็ส่งอิทธิพลต่อบริบทความคิดของคนในสังคมเป็นอย่างมาก สุขภาพร่างกายของประชาชนจึงถูกเชื่อมโยงกับเรือนร่างของสังคม (Social body) ผ่านคำอธิบายเชิงชีวอินทรีย์ (Organic) แนวความคิดดังกล่าวถูกนำมาพัฒนาเป็นศาสตร์ “Eugenics” โดยมีวัตถุประสงค์ในการปรับปรุงเชื้อพันธุ์ของประชาชนให้มีคุณภาพ และเกิดการขยายตัวในการควบคุมเรื่องทางเพศและความคิดต่อเพศศึกษา เช่น พฤติกรรมทางเพศที่ถูกจัดกลุ่มเป็นสภาวะปรกติธรรมดาหรือสภาวะเบี่ยงเบน วิตถารภายใต้กรอบแนวคิดเชิงจิตเวชศาสตร์ (ณภัค เสรีรักษ์, 2559)

ช่วงเวลาข้างต้นจัดเป็นช่วงยุคสมัยแรกของการเกิด “Sexology” หมายถึง ศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ (The science of sex) และขยายอิทธิพลสู่ทวีปยุโรป โลกภาษาอังกฤษ จนถึงชาติอื่น ๆ ผ่านการแปลหนังสือและตำราที่ว่าด้วยแนวคิดนี้ โดยการศึกษาเรื่องทางเพศจำกัดกรอบอยู่ที่ยุทธินิยมความหมายและอธิบายพฤติกรรมทางเพศผ่านแนวคิดความปกติและความเบี่ยงเบน จนถึงปัจจุบันก็ยังคงมีการนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้อยู่ แต่อาจไม่ได้มีความหมายเดิมอีกต่อไป เช่น Sadism, Masochism, Paedophilia, Homosexuality, Heterosexuality ที่เป็นผลผลิตที่เกิดขึ้นในศตวรรษนี้ (ณภัค เสรีรักษ์, 2559)

ต่อมาในช่วงตั้งแต่ก่อนจนถึงหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ถือเป็นช่วงเวลาของกระแสการถกเถียงเรื่องทางเพศ โดยเฉพาะการขยายตัวประเด็นการปลดปล่อยทางเพศและการคุมกำเนิด จนกลายเป็นยุคสมัยที่สองของ Sexology ในช่วงระหว่างคริสต์ทศวรรษที่ 1920 – 1950 โดย André Béjin นักประวัติศาสตร์ได้ขนานนามว่าเป็นยุคของการเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการบรรลุจุดสุดยอดทางเพศ (Orgasmology) และการขยับขยายสู่การบำบัดความบกพร่องหรือผิดปกติทางเพศที่เรียกว่า “การบำบัดทางจิตใจ” หรือ “จิตบำบัด” หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ผู้เชี่ยวชาญทางด้าน Sexology ในโลกตะวันตกได้ย้ายศูนย์กลางไปที่สหรัฐอเมริกา อันจะพบหลักฐานของการแพร่กระจายขยายตัวของการศึกษา

งานวิจัยในประเด็นพฤติกรรมทางเพศ ตลอดจนสื่อสิ่งพิมพ์ที่แนะนำเรื่องทางเพศอย่างกว้างขวาง (ณัฏ ศรียักษ์, 2559)

อย่างไรก็ตาม นักประวัติศาสตร์บางส่วนก็มองว่าช่วงปลายทศวรรษ 1960 ถือเป็นช่วงที่ Sexology เริ่มตกต่ำลง เนื่องจากกระแสการเคลื่อนไหวที่ต่อต้านวิธีคิดแบบจิตเวชศาสตร์ (Anti – psychiatry movement) ที่เริ่มก่อตัวขึ้น ประกอบกับกระแสการเคลื่อนไหวของกลุ่มเกย์และเฟมินิสต์ในสหรัฐอเมริกา ซึ่งตั้งคำถามถึงนิยามคำว่า ความเป็นปกติ และ ความเป็นธรรมชาติ ที่เป็นคำอธิบายเชิงการแพทย์ว่าทั้งสองคำถูกนำมาใช้ภายใต้อคติทางเพศสภาพ และถูกสร้างให้กลายเป็นบรรทัดฐานทางเพศในรูปแบบหนึ่ง จึงเปรียบเทียบการดำรงอคติทางวัฒนธรรมไว้ในรูปแบบของความรู้เชิงการแพทย์ (Chris Waters, 2006, p. 49 – 50)

ในช่วงเวลาเดียวกันนั้น เพศวิถีในสังคมไทยก็เริ่มต้นในทศวรรษ 2480 – 2500 โดยมีจุดเริ่มต้นจากการรับแนวคิดวัฒนธรรมตะวันตกมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา และยิ่งทวีความเข้มข้นในช่วงจอมพล ป. พิบูลสงครามที่ประกาศนโยบายรัฐนิยม 12 ฉบับในช่วงปี พ.ศ. 2482 – 2485 เพื่อกำหนดให้คนในชาติมีรูปแบบของความเป็นไทยที่เหมือนกัน ไม่ว่าจะเป็น การรักษานวลสงวนตัว ประสพการณ์ทางเพศของผู้ชาย ค่านิยมผัวเดียวเมียเดียว ความรักต่างเพศ หรือการมีเพศสัมพันธ์ในที่รโหฐาน (กฤตยา อาชวนิจกุล และ พริศรา แซ่ก้วย, 2551, น. 85 - 86) ต่อมาในปีพ.ศ. 2475 ซึ่งตรงกับช่วงที่ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครอง ทำให้เกิดการล่มสลายของชนชั้นศักดินา และการเติบโตของชนชั้นกลาง รวมถึงการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลอีกหลายชุด ซึ่งสำหรับสังคมไทยในสมัยนั้นที่ถือแรงงานเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ โดยมองว่าประชากรก็เป็นหนึ่งในแรงงานการผลิตด้วย ดังนั้น ความรู้เชิงการแพทย์และการสาธารณสุขสมัยใหม่ของตะวันตกที่เข้ามามีบทบาทสำคัญที่สุดจึงเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องประชากร โดยเห็นได้ชัดในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปีพ.ศ. 2475 ซึ่งระบบสาธารณสุขมีการขยายตัวอย่างมาก โดยเฉพาะในยุคการสร้างความเป็นชาติของจอมพล ป. พิบูลสงคราม เรื่องทางเพศของประชากรจึงเป็นเรื่องที่รัฐให้ความสนใจและให้ความสำคัญ และถูกอธิบายผ่านกรอบวิธีคิดในเชิงการแพทย์ ไม่ว่าจะเป็นการเจริญพันธุ์, กามโรค, โสเภณี หรือการคุมกำเนิดก็ตาม (ณัฏ ศรียักษ์, 2559)

เพศวิถีของไทยดำเนินมาจนถึงช่วงยุคสำคัญที่สุดคือ ในช่วงปีพ.ศ. 2481 – 2487 เกิดการปกครองแบบรัฐนิยมของจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นครั้งแรก และการเกิดสงครามโลกครั้งที่สองในช่วงปีพ.ศ. 2484 – 2488 ซึ่งเหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก ต่อมาเกิดการแบ่งพรรค แต่เกิดการรัฐประหารขึ้นในปีพ.ศ. 2490 ทำให้จอมพล ป. พิบูลสงครามได้กลับเข้ามาบริหารประเทศอีกครั้ง ซึ่งในช่วงยุคดังกล่าวได้รับความเจริญจากต่างประเทศอย่างรวดเร็ว จึงนำมาสู่ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและความเสื่อมทางจริยธรรม ตลอดจนเกิดการต่อสู้ในประเด็นของเพศภาวะและเพศวิถีอีกด้วย เนื่องจากที่ผ่านมาประเด็นเพศวิถีเป็นเรื่องที่ถูกกดทับ มิให้แสดงออกมา เพราะน่าอับอายและถือเป็นเรื่องส่วนบุคคล อย่างไรก็ตาม

ในช่วงทศวรรษ 2480 – 2500 นี้เองที่จอมพล ป. พิบูลสงครามริเริ่มการควบคุมและกำหนดนโยบายเกี่ยวกับร่างกายของประชาชนขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านสุขภาพอนามัย การปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันผ่านการจัดระเบียบการทำงาน การพักผ่อน การแต่งกาย รวมถึงการกำหนดมาตรฐานรูปร่างส่วนสูงและน้ำหนัก ตลอดจนการสมรสและการมีครอบครัว โดยมีการจัดตั้งองค์การส่งเสริมการสมรสภายใต้กระทรวงสาธารณสุขในปีพ.ศ. 2485 วัดอุปประสงค์เพื่อเพิ่มจำนวนประชากร และเน้นให้เห็นความสำคัญและความมั่นคงในการสมรส จึงมีการกำหนดให้สร้างงานประเพณีรื่นเริงเพื่อให้หนุ่มสาวได้มีโอกาสพบปะกันมากขึ้น การจัดงานสมรสหมู่เพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย การออกกฎหมายแพ่งเพื่อให้ผู้ชายสามารถจดทะเบียนสมรสกับภรรยาได้เพียงคนเดียว และกำหนดระเบียบการประกอบพิธีสมรสที่ถูกต้องของไทย นอกจากนี้ ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามยังก่อตั้งสภาวัฒนธรรม ซึ่งในปีพ.ศ. 2487 องค์การดังกล่าวได้กำหนด “วัฒนธรรมผัวเมีย” ขึ้น เพื่อให้คู่สามีภรรยาปฏิบัติตาม โดยมีเนื้อหาใจความคือคู่สามีภรรยาต้องมีความรัก ความเข้าใจ ความซื่อสัตย์ โดยฝ่ายชายมีข้อปฏิบัติต่อภรรยาคือ การไม่นอกใจ การยกย่อง การให้เครื่องแต่งกาย การให้ภรรยาเป็นผู้ดูแลทรัพย์สิน ส่วนฝ่ายหญิงก็ต้องดูแลญาติฝ่ายสามี ซื่อสัตย์ ขยัน ดูแลรักษาสมบัติ รับผิดชอบงานดี เป็นต้น (สรณัฐ ไตลังคะ, 2553, น. 263 - 264)

กล่าวโดยสรุป เพศวิถีในสังคมไทยได้รับอิทธิพลจากชาติตะวันตก โดยในระยะแรกเรื่องทางเพศถูกนำเสนอผ่านความรู้ทางการแพทย์ เช่น การคุมกำเนิด โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง ทำให้การศึกษาเรื่องทางเพศกลายเป็นกระแสที่ขยายตัวเพิ่มขึ้นมาก จึงทำให้เกิดการแบ่งแยกความบกพร่องทางเพศออกจากความปกติเพื่อเข้ารับการบำบัด ทำให้เห็นว่าถึงแม้จะเป็นกระแสที่กำลังตื่นตัว แต่ก็ยังคงมีการกำหนดขอบเขตและควบคุมเรื่องทางเพศอยู่ดี สังคมไทยก็ได้รับอิทธิพลในเรื่องความรู้ทางการแพทย์สมัยใหม่ของตะวันตก แตกต่างจากยุคก่อนหน้านี้ที่เรื่องเพศถูกกดทับเอาไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มจำนวนประชากรเพื่อรองรับกับจำนวนแรงงานในอุตสาหกรรมในยุคจอมพล ป. พิบูลสงครามที่เป็นจุดเปลี่ยนของเรื่องเพศวิถีในสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นการก่อตั้งกระทรวงสาธารณสุข การสร้างนโยบายเกี่ยวกับคู่ครองและการสมรส นโยบายเกี่ยวกับการจัดระเบียบร่างกายและดูแลรักษาสุขภาพอนามัยของตนเอง รวมถึงค่านิยมผัวเมียเดียว และค่านิยมการรักษาวล สงวนตัว

2.2.3 ลักษณะของเพศวิถีในสังคมไทย

ลักษณะเด่นของวัฒนธรรมทางเพศของไทยคือ การมีมาตรฐานซ้อนทางเพศ การสร้างระบบเพศภาวะแบบตายตัว และการเรียนรู้เรื่องเพศ การมีมาตรฐานซ้อนทางเพศคือ ความแตกต่างของการใช้ชุดความรู้ และค่านิยมในการสั่งสอนระหว่างเพศชายกับเพศหญิง เช่น การให้คุณค่าแก่ผู้ชายในเรื่องประสบการณ์ทางเพศ แต่ในการสั่งสอนความรู้ทางเพศของผู้หญิงกลับปล่อยไปตามธรรมชาติ การสร้างระบบเพศภาวะแบบตายตัว ซึ่งในความเป็นจริงเพศภาวะสามารถสลับไหลไปได้ อย่างไรก็ตาม สังคมไทยมีการสร้างระบบเพศภาวะแบบตายตัว นั่นก็คือ ความเป็นชายและความเป็นหญิง และการเรียนรู้เรื่องเพศ

วิถีทั้งภายในและภายนอกกระบวนการศึกษาที่หล่อหลอม ชัดเจน และผลิตซ้ำวัฒนธรรมทางเพศของไทย (กฤตยา อาชวนิจกุล และ พริศรา แซ่ก้วย, 2551, น. 81)

ด้วยรูปแบบของเพศวิถีนี้เองที่ก่อให้เกิดปัญหาในสังคมไทย ในที่นี้จะยกตัวอย่างของบริบทของข่าวในสื่อหนังสือพิมพ์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการแต่งกายที่เปิดเผยร่างกาย ซึ่งจะเห็นได้ว่าเกิดขึ้นกับเพศหญิงเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากเป็นสิ่งที่ขัดต่อขนบธรรมเนียมที่ดีของสตรีที่มีมาแต่ก่อน ดังที่ปรากฏให้เห็นในสื่อหนังสือพิมพ์ เช่น ข่าวดารานักแสดงไทยที่แต่งกายด้วยชุดที่มีเนื้อผ้าบางเข้าร่วมงานเทศกาลภาพยนตร์นานาชาติ ซึ่งก็ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมาก หรือ วัยรุ่นหญิงสวมชุดสายเดี่ยวและเกาะอกเข้าวัดประกอบพิธีทางศาสนา จะเห็นได้ว่าการแต่งกายของเพศหญิงเป็นประเด็นปัญหาที่ละเอียดอ่อนมากในสังคมไทย โดยเฉพาะบริบททางศาสนา เรื่องเพศสัมพันธ์ที่ปราศจากการสมรส การนำเสนอของข่าวหนังสือพิมพ์มักนำเสนอความอันตรายของการมีเพศสัมพันธ์นอกสมรส โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีเพศสัมพันธ์ในเด็กวัยรุ่นที่นับวันจะยังมีอัตราความเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์มากยิ่งขึ้น เนื่องจากการรับเอาค่านิยมตะวันตกผ่านสถาบันสื่อต่าง ๆ ในสังคม และละทิ้งวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของไทย เช่น ค่านิยมการรักษานวลสงวนตัว อีกทั้งยังขาดการอบรมสั่งสอนในเรื่องเพศอย่างถูกต้อง และเรื่องความสัมพันธ์ที่มีภรรยาหลายคน เช่น ข่าวการต่อต้านเพลงคนเลวที่รักเธอ โดยศิลปินป๊อปด้า เนื่องจากเนื้อเพลงมีการสื่อถึงความรักของหญิงสาวที่เป็นภรรยาน้อย จึงเท่ากับเป็นการส่งเสริมให้ทำลายสถาบันครอบครัว ศีลธรรม และค่านิยมผัวเมียเดียวในทางหนึ่ง (ชลิตาภรณ์ ส่งสัมพันธ์, 2551, น. 2 - 7)

นอกจากนี้ วิลาสินี พิพิธกุล และกิตติ กันภัย (2546) ศึกษาการสื่อสารเรื่องเพศของสื่อมวลชนไทย จึงพบลักษณะของเพศวิถีที่ปรากฏในสังคมไทย ซึ่งมีรายละเอียดหลักดังต่อไปนี้

1. เรื่องเพศเป็นเรื่องของผู้ใหญ่และผู้ชาย จึงเป็นการปิดกั้นการเรียนรู้เรื่องเพศที่ถูกต้องให้แก่เด็กผู้หญิงอย่างมาก และยังทำให้เกิดการเอาเปรียบกับเด็กและผู้หญิงได้ง่าย
2. ผู้หญิงไทยต้องเก็บกดและไม่แสดงออกเรื่องเพศ โดยเฉพาะการเก็บกดอารมณ์ทางเพศเพราะขนบธรรมเนียมประเพณีไทยที่จำกัดกรอบห้ามผู้หญิงเอาไว้ และยังเป็นการตอกย้ำมายาคติเรื่องเพศเป็นเรื่องต้องห้ามสำหรับผู้หญิง
3. เพศเป็นเรื่องลามกสกปรก ทำให้บางคนไม่กล้าพูดเรื่องเพศ และมักมองว่าการสื่อสารเรื่องเพศเป็นเรื่องลามก ทั้งที่เรื่องเพศเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพร่างกายของคนทุกคน ทำให้การนำเสนอสื่อสารเรื่องเพศในสังคมไทยมีทั้งมิติส่วนตัวและสาธารณะ
4. เพศเป็นเรื่องทางการแพทย์เท่านั้น แต่ด้วยค่านิยมความเชื่อนี้เอง ทำให้เรื่องของเพศถูกใส่อคติเข้าไป ผู้หญิงจำนวนมากจึงไม่กล้าตรวจร่างกายและระบบอนามัยเจริญพันธุ์ของตนเองกับแพทย์ เพราะความกระดากอาย ไม่เข้าใจในร่างกายสรีระของตนเอง เนื่องจากสังคมไทยมักไม่สอนให้เด็กผู้หญิงคุ้นเคยกับสรีระทางเพศของตน การทำให้เพศเป็นเรื่องทางการแพทย์จึงทำให้เรื่องเพศเป็นเพียงเรื่องเฉพาะกลุ่มและมีมิติที่แบนราบ

5. การสร้างภาพเหมารวมว่าเพศทางเลือกเป็นพวกวิปริตผิดเพศ และมีความก้าวร้าวรุนแรงทางเพศ สาเหตุเกิดจากการที่สังคมยอมรับความรักต่างเพศเท่านั้น เพศทางเลือกจึงถูกตัดสินว่าผิดและถูกเหมารวมว่าหมกมุ่นกับกิจกรรมทางเพศและมีความรุนแรงทางเพศ ทั้งที่กลุ่มคนเพศทางเลือกก็มีวิถีการดำเนินชีวิตไม่แตกต่างจากคนทั่วไปในสังคม

6. เพศที่ชอบธรรมคือรักต่างเพศและเพศในสมรส โดยอ้างอิงจากเหตุผลทางชีววิทยาและกรอบกฎหมาย ทำให้เพศที่สังคมยอมรับว่าถูกต้องคือรักต่างเพศ ดังนั้น เพศที่มีได้ถูกนิยามจึงกลายเป็นเพศที่ผิด เป็นการฝ่าฝืนบรรทัดฐาน ถูกมองว่ามีปัญหา และต้องถูกลงโทษ

7. การรักษาวลสงวนตัวเป็นหน้าที่ของผู้หญิง การสร้างอคติและขีดเส้นแบ่งบทบาทหน้าที่ของผู้หญิง ผู้หญิงมักถูกเรียกร้องให้รักษาพรหมจรรย์เพราะเชื่อว่าเป็นคุณค่าของผู้หญิง แต่สังคมปล่อยให้ผู้ชายสามารถแสวงหาประสบการณ์ทางเพศได้ การรักษาวลสงวนตัวจึงกลายเป็นมาตรฐานในการตัดสินคุณค่าของผู้หญิง และส่งผลต่อทัศนคติของผู้หญิงที่ผ่านประสบการณ์การถูกล่วงละเมิดทางเพศ เพราะสังคมใช้คำว่า “เสียตัว” ทำให้ผู้หญิงรู้สึกหมดคุณค่า

8. การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์และการทำแท้งเป็นปัญหาของวัยรุ่นใจแตก ซึ่งเป็นผลมาจากค่านิยมการรักษาวลสงวนตัว ทำให้เมื่อเกิดปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ขึ้นจนนำไปสู่การทำแท้งก็มักถูกมองว่าเป็นเรื่องของวัยรุ่นที่รักสนุกแต่ไม่รับผิดชอบ

9. ผู้หญิงดีหรือไม่ดีดูจากเรื่องพฤติกรรมทางเพศ เช่น การรักษาวลสงวนตัว หรือการควบคุมการแสดงออกทางเพศ ทำให้ผู้หญิงที่ถูกตัดสินว่าเป็นผู้หญิงไม่ดีจะถูกประทับตราจากสังคม และถูกปิดกั้นโอกาสและความเข้าใจจากสังคม เช่น ผู้หญิงที่ทำอาชีพค้าประเวณี หรือมีพฤติกรรมทางเพศที่ผิดบรรทัดฐานมักไม่ได้รับความเห็นใจจากสังคม

10. คนไม่รักดีคือคนที่เสี่ยงต่อโรคเอดส์ คนมักมองว่าคนรักดี มีพฤติกรรมทางเพศที่ดีก็จะปลอดภัยจากเอดส์ จึงทำให้คนในสังคมละเลยที่ป้องกันตนเอง เนื่องจากมองว่าคนที่มีโอกาสเสี่ยงน่าจะเป็นกลุ่มนักเที่ยว คนเสพยา หรือหญิงค้าบริการเท่านั้น โรคเอดส์จึงเป็นเรื่องไกลตัวสำหรับความคิดของคนทั่วไป

11. การรู้เท่าทันเรื่องเพศ ในการเรียนเพศศึกษา และการพูดคุยเรื่องเพศ ไม่ควรเป็นเพียงเพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถและทักษะในการป้องกันตนเองจากการมีเพศสัมพันธ์หรือปัญหาที่จะเกิดขึ้นภายหลัง ซึ่งเท่ากับเป็นการสอนการป้องกัน แต่ไม่ได้ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจแก่ผู้คน (วิลาสินี พิพิธกุล และกิตติกันภัย, 2546, น.216 – 223)

ลักษณะของเพศวิถีที่กล่าวไปในข้างต้นเป็นค่านิยมความเชื่อตามขนบธรรมเนียมจารีตของไทยมาเป็นเวลานาน อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมที่เป็นไปตามยุคสมัยก็นำมาซึ่งการปรับเปลี่ยนลักษณะของเพศวิถีในสังคมไทยในปัจจุบัน ดังต่อไปนี้

1. สังคมก็กำหนดเพศที่มีคุณธรรม (Moral sex) คือ ความสัมพันธ์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรักและเคารพในความเป็นมนุษย์ซึ่งกันและกัน รวมถึงการมองเรื่องเพศทั้งในมิติเรื่องส่วนตัวและมิติสาธารณะ

2. ความรุนแรงทางเพศในครอบครัวมิใช่เรื่องส่วนตัว แต่ควรสามารถพูดถึงได้ในพื้นที่สาธารณะ เพื่อที่จะสามารถเป็นประเด็นต่อสู้ในพื้นที่สาธารณะ และเป็นประเด็นในการแก้ไขกลไกของภาครัฐได้

3. การตั้งครกไม่พึงประสงค์และการทำแท้งควรเป็นทางเลือกเพื่อสุขภาพของผู้หญิง ซึ่งปัจจุบันมีการจัดตั้งมูลนิธิสร้างความเข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิง (สคส.) เพื่อนำเสนอว่าผู้หญิงควรมีสติในการตัดสินใจเรื่องดังกล่าวด้วยตนเองในฐานะที่เป็นเจ้าของร่างกาย อีกทั้งควรได้รับคำปรึกษาที่ถูกต้อง ได้รับการคุ้มครองจากการให้บริการด้านสาธารณสุขของรัฐ รวมทั้งการยอมรับว่าการตั้งครกไม่พึงประสงค์และการทำแท้งเป็นทางเลือกเพื่อสุขภาพของผู้หญิง มีใช่อาชญากรรม

4. การมีอำนาจควบคุมสรีระร่างกายของตัวเอง ภายในสังคมปัจจุบันเกิดความขัดแย้งระหว่างแนวคิดแบบเพศเสรี (Sexual freedom) กับแบบอนุรักษ์ (Conventional sex) เกี่ยวกับประเด็นการมีอำนาจอธิปไตยควบคุมร่างกาย (Sexual autonomy) หรือสิทธิเหนือร่างกายตนเอง (วิลาสินี พิพิธกุล และกิตติกันภัย, 2546, น.216 – 223)

เพศวิถีที่ดีในสังคมไทยควรเป็นอย่างไร? ค่านิยมทางเพศที่เหมาะสมกับบริบทในสังคมไทยประกอบด้วยค่านิยมความรักนวลสงวนตัว โดยผู้หญิงจะต้องมีกิริยาท่าทางเรียบร้อย สำรวม ปกปิดลักษณะทางเพศ ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกายที่ส้น หรือเปิดเผยร่างกาย รวมถึงการหลีกเลี่ยงการอยู่ใกล้ชิด หรือแตะเนื้อตัวมากเกินไป เนื่องจากอาจทำให้เกิดอารมณ์ทางเพศได้ ค่านิยมการให้เกียรติและการวางตัวต่อเพศตรงข้าม เช่น ผู้ชายต้องเป็นสุภาพบุรุษ และให้เกียรติผู้หญิง ในขณะเดียวกัน ผู้หญิงก็ต้องให้เกียรติผู้ชาย วางตัวเหมาะสม ไม่อยู่ในสถานที่เปลี่ยวหรืออยู่ตามลำพังสองต่อสอง ค่านิยมการสร้างควมดีในจิตใจ โดยการสร้างคุณธรรม จริยธรรมในจิตใจทั้งชายและหญิง และค่านิยมความเข้าใจในความเหมือนและความแตกต่างระหว่างเพศ ทั้งผู้ชายและผู้หญิงต่างเข้าใจในความแตกต่างทางกายภาพของทั้งสองฝ่าย เช่น ผู้ชายมีร่างกายที่แข็งแรงกว่า จึงต้องช่วยเหลือและปกป้องผู้หญิง (ชัชววรรณ จุงกลาง ,2559, น. 25)

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเพศวิถีนี้นิยามที่กว้างขวางและครอบคลุมถึงหลายประเด็น ทั้งอัตลักษณ์และบทบาททางเพศ รสนิยมทางเพศ ความรู้สึกทางเพศ กิจกรรมทางเพศ ซึ่งสามารถสรุปได้ในภาพรวมว่าเพศวิถีเป็นค่านิยม แนวความคิด ความเชื่อ ความรู้ ความเข้าใจของคนทีนำมาสู่วิถีปฏิบัติ ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษาเรื่องเพศวิถีในประเด็นค่านิยม ความเชื่อ และพฤติกรรม เนื่องจากเมื่อมีค่านิยมความเชื่อใดเกิดขึ้นแล้ว ก็ย่อมนำมาสู่การประพฤติปฏิบัติ เช่น หากปลูกฝังค่านิยมความเชื่อว่าเป็นเพศหญิงเป็นเพศที่อ่อนแอแล้ว ก็จะนำมาสู่การประพฤติปฏิบัติต่อเพศหญิง

เสมือนเป็นผู้ที่อ่อนแอ ต้องการความช่วยเหลือด้วยเช่นกัน โดยแบ่งลักษณะของเพศวิถีในสังคมไทยออกเป็น 2 ประเภทคือ เพศวิถีแบบดั้งเดิม (Traditional sexuality) คือ เพศวิถีแบบเก่าที่ขึ้นอยู่กับขนบจารีตหรือบรรทัดฐานบางอย่างในสังคม และยังคงพบเห็นเพศวิถีแบบดั้งเดิมที่ยังรากลึกอยู่ในสังคม เช่น เพศสภาพที่ตายตัว เนื่องจากความเชื่อว่ามีเพียงสองเพศ จึงปรากฏแค่ความเป็นชายที่กำหนดให้เพศชายต้องเข้มแข็ง เป็นสุภาพบุรุษ ให้เกียรติเพศตรงข้าม แข็งแรง ปกป้อง และเป็นผู้นำครอบครัว ความเป็นหญิงกำหนดให้เพศหญิงต้องมีการียามารยาทอย่างกุลสตรี วางตัวอย่างเหมาะสม แต่งกายสุภาพเรียบร้อย หลีกเลี่ยงการอยู่ในสถานที่เปลี่ยวกับเพศตรงข้ามตามลำพัง ซึ่งสะท้อนถึงการปลูกฝังค่านิยมการรักษาวล สงวนตัวของผู้หญิงเท่านั้น ค่านิยมผัวเมียเดียว การปิดกั้นการเรียนรู้เพศศึกษากับผู้หญิง แต่กลับเปิดโอกาสให้ผู้ชายสามารถแสวงหาประสบการณ์ทางเพศได้ การสร้างภาพเหมารวมเพศทางเลือกว่าวิปริตผิดเพศ ซึ่งเป็นการสร้างความเหลื่อมล้ำโดยยกย่องเพศชาย และกดทับผู้หญิงและเพศทางเลือก และเพศวิถีแบบใหม่ (Modern sexuality) คือ เพศวิถีที่ขัดแย้งกับเพศวิถีแบบดั้งเดิม โดยมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เข้ากับยุคสมัยมากขึ้น เช่น ความพยายามในการพูดถึงความเท่าเทียมระหว่างเพศ ทศนคติเปิดเผยเรื่องเพศในบริบทสาธารณะเพื่อการแก้ไขที่ถูกต้อง การให้สิทธิและอำนาจแก่ผู้หญิงในสรีระร่างกายตนเอง

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับสัญวิทยา

2.3.1 ความหมายของสัญวิทยา

สัญวิทยา (Semiology) เป็นทฤษฎีที่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาวิเคราะห์สัญลักษณ์ต่าง ๆ ในสังคม เช่นเดียวกับบริบทที่เป็นวิธีการในการวิพากษ์ทางวัฒนธรรมและการวิเคราะห์วรรณกรรม ตลอดจนโรงละคร, ภาพวาด, โทรทัศน์, ภาพยนตร์, โฆษณา, และแฟชั่น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการทำงานของภาษาที่มีความคล้ายคลึงกับสัญญาณ (Sign) ที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม

สัญวิทยาเริ่มต้นในคริสต์ศตวรรษที่ 20 Ferdinand de Saussure นักภาษาศาสตร์ชาวสวิสที่นำภาษาศาสตร์มาประยุกต์ใช้เพื่อศึกษาบทบาทของสัญญาณต่อสังคม ทั้งนี้ Ferdinand de Saussure นิยามคำว่า สัญญาณ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างสัญญาณ ซึ่งหมายถึงสิ่งที่มีหรือทำให้เกิดความหมาย กับสัญญาณ ซึ่งหมายถึงตัวความหมาย ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวมีลักษณะที่ไม่ได้ขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ใด เช่น สัญญาณ “เขียว” ก็ได้มีความเขียวอยู่ในคำ นอกจากนั้นจะสังเกตได้ว่าคำที่ใช้สื่อถึงสิ่งเดียวกันในภาษาต่าง ๆ มีความแตกต่างกัน จึงแสดงให้เห็นว่าสิ่งใดก็ตามไม่สามารถเกิดขึ้นก่อนหรือกำหนดชื่อตนเองได้ มิฉะนั้นชื่อของสิ่งใดก็ย่อมหมายถึงสิ่งเดียวกันนั้นในทุกภาษา (Brian Curtin, 2006, p. 53)

แนวคิดเกี่ยวกับสัญวิทยาของโซซูร์จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่จุดประกายความสนใจในประเด็นดังกล่าว ทำให้ในเวลาต่อมา Charles Peirce นักวิชาการชาวอเมริกันนำแนวคิดของโซซูร์ไปต่อ

ยอดโดยเสนอว่าสัญลักษณ์เกิดขึ้นจาก 3 ปัจจัย ประกอบด้วย สัญลักษณ์ หมายถึง สิ่งที่ใช้แทนบางสิ่ง ความแปล ความหมาย หรือผลของความหมาย หมายถึง การแปลความหมาย หรือเมื่อมนุษย์ปฏิสัมพันธ์กับสัญลักษณ์จนเกิดการสร้างภาพขึ้นในใจของมนุษย์ และวัตถุ หมายถึง สิ่งที่สัญลักษณ์อ้างอิง นอกจากนี้ เพียร์ชยังอธิบายเพิ่มเติมว่า สัญลักษณ์ต้องการสื่อกลางเพื่อที่จะใส่ความหมายไปยังวัตถุ เพียร์ชยังแบ่งสัญลักษณ์ออกเป็น 3 แบบดังนี้คือ

1. ไอคอน (Icon) คือ สัญลักษณ์ที่มีลักษณะคล้ายกับวัตถุมากที่สุด เช่น ภาพถ่าย ภาพวาด รูปปั้น การถอดรหัสของไอคอนสามารถถอดความหมายถึงตัววัตถุได้ง่ายเพียงแค่มองเห็น

2. อินดิเคส์ (Index) คือ สัญลักษณ์ที่เกี่ยวพันกันอย่างเป็นเหตุเป็นผลโดยตรงกับวัตถุ การถอดรหัสของอินดิเคส์จึงจำเป็นต้องอาศัยเหตุผลเชื่อมโยงเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างอินดิเคส์กับวัตถุ เช่น รอยเท้าสัตว์เชื่อมโยงถึงสัตว์ เพราะฉะนั้นรอยเท้าสัตว์จึงเป็นอินดิเคส์ของสัตว์ หรือควันไฟเชื่อมโยงถึงไฟ เพราะฉะนั้นควันไฟจึงเป็นอินดิเคส์ของไฟ

3. ซิมโบล (Symbol) คือ สัญลักษณ์ที่ไม่มีความเกี่ยวพันใด ๆ ระหว่างสัญลักษณ์กับวัตถุเลย แต่ความหมายเกิดจากการตกลงร่วมกันในกลุ่มผู้ใช้สัญลักษณ์ การถอดรหัสจึงต้องอาศัยการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ใช้สัญลักษณ์ เช่น ตัวอักษร หรือโลโก้ต่าง ๆ (Brian Curtin, 2006, p. 53)

สัญลักษณ์จึงต้องการสิ่งแทนความเพื่อที่จะก่อให้เกิดความหมายเป็นระบบของสัญลักษณ์ แต่ความหมายก็สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลาและวัฒนธรรม โดยสังคมมีส่วนในการประกอบสร้างความหมาย ดังนั้นความหมายของสัญลักษณ์จึงไม่สามารถเข้าใจได้ภายในครั้งแรกเห็นตามที่ Roland Barthes กล่าวว่า การถอดความหมายมี 2 ประเภท คือ

1. ความหมายโดยตรง (Denotation) คือ ความหมายที่เข้าใจตามตัวอักษร ซึ่งเป็นความหมายที่เข้าใจตรงกันเป็นส่วนมาก หรือความหมายตามพจนานุกรม สามารถเข้าใจได้จากรูปร่าง, เส้น, สี, และข้อความ เป็นความหมายที่ชัดเจนตามความเป็นจริงเช่น แม่ หมายถึง หญิงผู้ให้กำเนิดลูก หมียังหมายถึงสัตว์สี่เท้าชนิดหนึ่ง

2. ความหมายโดยนัย (Connotation) คือ ความหมายทางอ้อมที่เกิดจากข้อตกลง ความเข้าใจเฉพาะกลุ่ม หรือประสบการณ์เฉพาะของแต่ละบุคคล มีความซับซ้อนจากความหมายของรูปสัญลักษณ์ความหมายทางวัฒนธรรม และสัญลักษณ์ ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการไตร่ตรองความคิด, ความรู้สึก, และการมีส่วนร่วม เช่น เมื่อกล่าวถึงแม่ บางคนอาจนึกถึงความเข้มงวด บางคนอาจนึกถึงความอ่อนโยน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละคน (Barnard, M., 2001, P. 149)

ในขณะที่ กาญจนา แก้วเทพ (2542) แบ่งประเภทของความหมายที่อยู่ในสัญลักษณ์คือ ความหมายโดยตรง (Denotative meaning) หมายถึง ความหมายที่เข้าใจตามตัวอักษร เป็นความหมายที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระดับแรกระหว่างตัวหมายกับตัวหมายถึง ซึ่งคนส่วนมากเข้าใจตรงกัน เป็นความหมายที่ยอมรับโดยทั่วไป หรือเป็นความหมายที่ระบุในพจนานุกรม และความหมายโดยนัย

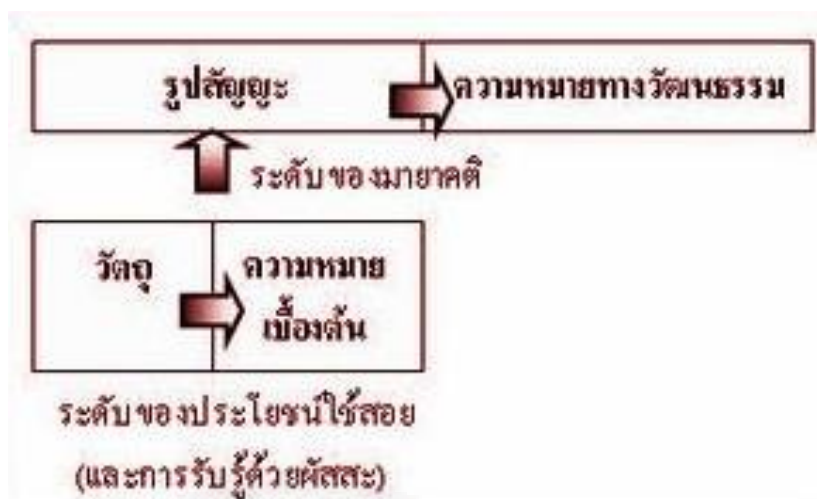
(Connotative meaning) หมายถึง ความหมายทางอ้อมที่เกิดจากประสบการณ์เฉพาะของบุคคลหรือเกิดจากการตกลงของกลุ่ม เป็นความหมายที่ถูกสร้างให้เชื่อมโยงลงไปอีกระดับหนึ่ง ทั้งนี้ หากจะถอดความหมายโดยนัยออกมาจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของแต่ละแห่ง เพื่อที่จะสามารถทำความเข้าใจความหมายได้อย่างกว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น

จะเห็นได้ว่าศาสตร์ด้านสัญวิทยา เป็นการศึกษาวเคราะห์สัญลักษณ์ที่ปรากฏให้เห็น ดังนั้นจึงให้ความสำคัญกับการมองเป็นหลัก และเกี่ยวข้องกับแนวคิดในเรื่องภาพตัวแทนไปโดยปริยาย Brian Curtin ให้นิยามความหมายของสัญวิทยาว่าเป็นศาสตร์การศึกษาและเข้าใจความหมายของภาพตัวแทน และเป็นการศึกษาระบบสัญลักษณ์ สัญศาสตร์จึงเกี่ยวข้องกับภาพ (Visual images) ทัศนธรรม (Visual culture) และวัตถุธรรม (Material culture) ดังนั้น การวิเคราะห์สัญศาสตร์จะทำให้เห็นความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เป็นภาพตัวแทนต่าง ๆ กับมนุษย์ ความหมายของภาพตัวแทนเหล่านี้จึงมีความหมายที่ไหลหรือเปลี่ยนแปลงได้อย่างไม่หยุดนิ่ง (Brian Curtin, 2006, p. 51)

ดังนั้น สัญวิทยาจึงหมายถึงศาสตร์วิชาที่ศึกษาสัญลักษณ์ การสื่อความหมาย หรือสิ่งที่เป็นภาพแทนทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัวจนกลายเป็นความหมายตามความเข้าใจของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นภาษา ภาพ หรือสี กล่าวคือ เมื่อมนุษย์มองเห็นสัญลักษณ์ก็จะเกิดการสร้างภาพที่แปลถึงวัตถุที่สัญลักษณ์อ้างอิง ซึ่งความหมายจากการแปลสัญลักษณ์เหล่านี้มีลักษณะเป็นพลวัต สัญวิทยาจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาวิเคราะห์เชื่อมโยงไปยังความหมายแฝงที่อยู่ในสิ่งต่าง ๆ ซึ่งหนึ่งในนั้นก็คือ มายาคติ

หนึ่งในนักคิดที่นำแนวคิดเรื่องสัญวิทยามาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์มายาคติคือ Roland Barthes บาร์ตส์มองว่าสัญวิทยา คือ ศาสตร์ที่ศึกษากระบวนการสื่อความหมาย ซึ่งพิจารณาจากหน่วยและขั้นตอนการทำงานของ การสื่อความหมาย ในความคิดของบาร์ตส์ มายาคติเองก็ใช้หลักการพื้นฐานของสัญวิทยาเช่นกัน แต่มายาคติเป็นการสื่อความหมายเชิงวัฒนธรรม เช่น นักกีฬามวยปล้ำที่มีร่างกายอ้วนน่าเกลียด สื่อถึงจิตใจที่ชั่วร้าย มายาคติจึงเปลี่ยนแปลงความหมายให้เป็นไปอย่างธรรมชาติ ทำให้ผู้คนเข้าใจในความหมายและเจตนาที่แอบแฝงกลายเป็นหลักเหตุผลได้อย่างแนบเนียน (นพพร ประชากุล, 2544, น. 8 - 10) ทั้งนี้ ความหมายและเจตนาในการสื่อความหมายดังกล่าวขึ้นอยู่กับวิถีในการพูดและความคิดคติของแต่ละบุคคล (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2555, น. 132)

ในประเทศไทยก็มีงานวิจัยที่ศึกษามายาคติโดยใช้สัญวิทยาเช่นกัน รุจษ์สวัสดิ์ ครองภูมินทร์กล่าวถึงความหมายของสัญวิทยาว่าเป็นศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับสัญลักษณ์ในความคิดของบุคคล เช่น รูปภาพ เครื่องหมาย รหัส สัญลักษณ์ หรือทุกสิ่งรอบตัวมนุษย์ หรืออาจเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อให้มีความหมายแทนของจริง อันรวมถึงมายาคติ ซึ่งเป็นความเชื่อของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดก็ตาม และยังถูกสร้างคุณค่าความหมายบางอย่างผ่านกระบวนการสื่อสารจนกลายเป็นความเชื่อที่เป็นที่ยอมรับในสังคม หรือเป็นความเชื่อที่ถูกซ่อนเร้นกลบเกล็นให้เป็นธรรมชาติ สามารถประกอบขึ้นทั้งจากวัจนภาษาและอวัจนภาษา (รุจษ์สวัสดิ์ ครองภูมินทร์, 2558, น. 7)

ภาพ 2.1 การทำงานของมายาคติ

ที่มา: <http://johnnopadon.blogspot.com/2015/10/roland-barthes-myth-post-structural.html>

วันที่ 5 พฤษภาคม 2562

จากภาพประกอบข้างต้น แสดงให้เห็นถึงกระบวนการทำงานอย่างเป็นขั้นตอนของมายาคติ มายาคติเป็นระบบสื่อความหมายที่มีคุณลักษณะพิเศษ เนื่องจากก่อตัวบนกระแสนิเวศสื่อความหมายที่มีมาก่อนแล้ว มายาคติจึงเป็นระบบสัญลักษณ์ระดับที่สอง ผลลัพธ์จากการประกอบรูปสัญลักษณ์และความหมายที่เรียกว่า หน่วยสัญลักษณ์ในระบบแรก มายาคติมีองค์ประกอบที่แตกต่างหลากหลายในการสร้างไม่ว่าจะเป็นวัตถุ ภาพวาด ภาพถ่าย โปสเตอร์ พิธีกรรม หรือภาษา ซึ่งเมื่อถูกยึดโยงเข้ากับมายาคติแล้ว ก็จะถูกลดทอนในรูปสัญลักษณ์ สารสำคัญของมายาคติคือ การเปลี่ยนแปลงข้อเท็จจริง ทำให้เนื้อหาสารนั้นเป็นสากล และเป็นธรรมชาติผ่านกลไกสื่อ เช่น สื่อโทรทัศน์ วิทยุ หรือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ (นพพร ประชากุล, 2544, น. 8 - 10)

สัญวิทยาจึงเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวกับการมองในสิ่งที่ตาเห็น และเข้าใจถึงนัยความหมายที่แอบแฝงตามความเข้าใจของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นภาษา ภาพ หรือสี เมื่อมนุษย์มองเห็นสัญลักษณ์ก็จะเกิดการสร้างภาพที่แปลถึงวัตถุที่สัญลักษณ์อ้างอิง โดยความหมายที่ถูกแปลจะแบ่งออกเป็นความหมายโดยตรงคือความหมายที่คนสามารถทำความเข้าใจได้อย่างชัดเจนในทันทีหรือเป็นความหมายตามพจนานุกรม และความหมายโดยนัยคือ ความหมายทางอ้อมที่ต้องอาศัยการคิดทบทวน เนื่องจากเกิดจากประสบการณ์เฉพาะของบุคคลหรือการตกลงเฉพาะกลุ่ม จึงเป็นความหมายที่มีความซับซ้อนลึกซึ้งกว่าความหมายโดยตรง ดังนั้นการตีความความหมายโดยนัยจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมของแต่ละแห่งด้วยเพื่อที่จะสามารถทำความเข้าใจความหมายได้อย่างกว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น ซึ่งความหมายจากการแปลสัญลักษณ์เหล่านี้มีลักษณะเป็นพลวัต สามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดเกี่ยวกับสัญวิทยามาใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาวิเคราะห์เชื่อมโยงไปยังความหมายแฝงที่อยู่ในหนังสือ

เรียนวิชาสุขศึกษา เพื่ออภิปรายมายาคติ หรือรูปแบบของความเชื่อบางอย่างที่ประกอบสร้างขึ้นจากคนในสังคม ทั้งนี้ มายาคติอาจมีทั้งมายาคติที่ถูกสร้างขึ้นมาอย่างเป็นประโยชน์กับคนในสังคม และมายาคติที่ส่งผลกระทบในแง่ลบต่อคนในสังคมด้วยก็ได้ โดยการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะเน้นมายาคติในประเด็นเรื่องเพศวิถีของสังคมไทยที่ถูกนำเสนอและถ่ายทอดออกมาในสถาบันการศึกษา

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “เพศวิถีในหนังสือแบบเรียน กรณีศึกษา หนังสือเรียนวิชาสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น” ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัยเพื่อวิเคราะห์รูปแบบและลักษณะตลอดจนการผลิตซ้ำของเพศวิถีที่แฝงฝังในหนังสือแบบเรียนไว้ดังต่อไปนี้

3.1 ข้อมูล แหล่งที่มาข้อมูล และการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล ไม่ว่าจะเป็นแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยต่าง ๆ โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับหนังสือแบบเรียน เพศวิถี และสัณยวิทยาในการศึกษาเพศวิถีในหนังสือแบบเรียน ซึ่งข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์ ฯลฯ เพื่อใช้เป็นแนวทางการศึกษาวิจัย เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ที่มุ่งศึกษารูปแบบและลักษณะของเพศวิถีในสื่อประเภทหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นด้วยวิธีการวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) ตามแนวคิดเกี่ยวกับสัณยวิทยาเป็นเครื่องมือในการศึกษากล่าวคือ เป็นการศึกษาความหมายเชิงสัญลักษณ์ของเพศวิถีที่ปรากฏในรูปแบบของภาษา ภาพ และสี และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบวิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

3.2 กลุ่มตัวอย่างของการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างประเภทหนังสือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ หนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 โดยคำนึงถึงหนังสือแบบเรียนที่มีเนื้อหาความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ภายใต้เกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้

3.2.1.1 ความน่าเชื่อถือของสำนักพิมพ์

กลุ่มตัวอย่างหนังสือแบบเรียนที่นำมาใช้ในการศึกษา จะต้องเป็นหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาที่ได้รับการตีพิมพ์จากสำนักพิมพ์ที่มีรายชื่ออยู่ในฐานข้อมูลบัญชีกำหนดสื่อการเรียนรู้อำนาจเลือกใช้ในสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

อีกทั้ง สำนักพิมพ์ก็ต้องได้รับได้รับการยอมรับจากสังคม โดยพิจารณาจากระยะเวลาที่ก่อตั้งสำนักพิมพ์จะต้องมีระยะเวลามากกว่า 15 ปีขึ้นไป หรือจะต้องก่อตั้งสำนักพิมพ์มาเป็นระยะเวลาไม่เกินปีพ.ศ. 2547

3.2.1.2 ขอบเขตเนื้อหาของหนังสือแบบเรียน

กลุ่มตัวอย่างของหนังสือแบบเรียนที่นำมาใช้ในการศึกษา จะต้องเป็นหนังสือแบบเรียนที่จำกัดเฉพาะในรายวิชาสุศึกษาเท่านั้น

3.2.1.3 ระยะเวลาการตีพิมพ์ของหนังสือแบบเรียน

กลุ่มตัวอย่างของหนังสือแบบเรียนที่นำมาใช้ในการศึกษา จะต้องเป็นหนังสือแบบเรียนวิชาสุศึกษาที่ตีพิมพ์ในช่วงปี พ.ศ. 2557 – 2562

จากสำนักพิมพ์ที่มีรายชื่ออยู่ในฐานข้อมูลบัญชีกำหนดสื่อการเรียนรู้สำหรับเลือกใช้ในสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จำนวนทั้งหมด 27 แห่ง เมื่อพิจารณาจากเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยสามารถคัดเลือกสำนักพิมพ์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้ดังนี้

ตาราง 6 เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา

รายชื่อ สำนักพิมพ์ ที่ตีพิมพ์ หนังสือแบบเรียน วิชาสุขศึกษา	เกณฑ์การคัดเลือก			
	ความน่าเชื่อถือ		ขอบเขตเนื้อหา	ระยะเวลา
	มีรายชื่ออยู่ใน ฐานข้อมูลบัญชี	มีระยะเวลา ก่อตั้งมากกว่า 15 ปีขึ้นไป	เป็นหนังสือ เฉพาะรายวิชา สุขศึกษาเท่านั้น	เป็นหนังสือที่ ตีพิมพ์ในช่วง ปี พ.ศ. 2557 – 2562
องค์การคำของ สทศ.	✓	✓	✗	✗
สำนักพิมพ์ อักษรเจริญทัศน์	✓	✓	✓	✓
สำนักพิมพ์ วัฒนาพานิช	✓	✓	✗	✓
สำนักพิมพ์ พัฒนาคุณภาพ วิชาการ (พว.)	✓	✓	✗	✓
สำนักพิมพ์ แม็คเอดดูเคชั่น	✓	✓	✓	✓
สำนักพิมพ์ เอมพันธ์	✓	✓	✓	✓
สำนักพิมพ์ ประสานมิตร (ปสม.)	✓	✓	✗	✓
บริษัท ศูนย์ หนังสือเมืองไทย จำกัด	✓	✗	✓	✓
บริษัทกรพัฒนา ยิ่ง จำกัด	✓	✗	✓	✓

จากตารางเกณฑ์การคัดเลือกสำนักพิมพ์ทั้งหมด 9 แห่งตามเกณฑ์ที่ได้กล่าวไปแล้ว จึงทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างของสำนักพิมพ์จำนวน 3 แห่งคือ สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ สำนักพิมพ์เอมพันธ์ และสำนักพิมพ์แม็คเอ็ดดูเคชั่น โดยแต่ละสำนักพิมพ์ตีพิมพ์หนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาชั้นปีละ 1 เล่ม ดังนั้น จึงมีหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาจำนวนรวมทั้งสิ้น 9 เล่ม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.2.2 สำนักพิมพ์เอมพันธ์

บริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด แบ่งออกเป็นสำนักงานฝ่ายวิชาการ ตั้งอยู่เลขที่ 87/122 ถนนเทศบาลสงเคราะห์ แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ สำนักงานฝ่ายการตลาด และสำนักงานฝ่ายผลิตและจัดส่ง ตั้งอยู่เลขที่ 69/104 หมู่ 1 ซอยพระแม่การุณย์ ต.บ้านใหม่ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี ซึ่งดำเนินกิจการการผลิตและจัดจำหน่ายหนังสือเรียนและสื่อการเรียนรู้ ในระดับก่อนปฐมวัย ปฐมวัย ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งนี้ เนื่องจากปัญหาการขาดแคลนวัสดุตำราเรียนและสื่อการเรียนรู้ของวงการศึกษาในขณะนั้น อ.โสภณ เสือพันธ์ อาจารย์สังกัดกรมอาชีวศึกษา จึงได้จัดตั้งสำนักงานขึ้น และจดทะเบียนเป็น บริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด ในปี พ.ศ. 2534 เพื่อผลิตหนังสือเรียนและสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ โดยแรกเริ่มบริษัทได้ดำเนินการผลิตตำราเรียนระดับอาชีวศึกษาทั้งระดับ ปวช. และระดับ ปวส. ทั้งสายพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม หมวดวิชาพื้นฐาน หมวดวิชาชีพเฉพาะ หมวดวิชาเลือกเสรี และกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ จนปัจจุบัน บริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด (ภาพที่ 3.1) ผลิตและจัดจำหน่ายหนังสือมากกว่า 1,000 วิชา และเติบโตขยายผลิตภัณฑ์และกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง หนังสือของบริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด มีหลากหลายสำหรับทุกระดับการเรียนรู้ และครอบคลุมการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาทั้งภาครัฐบาล และเอกชน โดยแบ่งเป็นระดับชั้นและหมวดวิชาต่าง ๆ ดังนี้

1. ระดับก่อนปฐมวัย (แรกเริ่มเรียนรู้สู่การเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กก่อนปฐมวัย)
2. ระดับปฐมวัย (สำหรับเด็กอายุ 3 – 6 ปี และมีหนังสือเสริมการเรียนรู้)
3. ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 แบ่งออกเป็นวิชาใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
4. ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 แบ่งออกเป็นวิชาใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (ภาพที่ 3.2 – 3.4)
5. อาชีวศึกษา ปวช. และ ปวส. แบ่งเป็นหมวดวิชาทักษะชีวิต และหมวดวิชาทักษะวิชาชีพ

6. การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา)

7. สื่อการเรียนการสอนอื่น ๆ (สื่อแผ่นใส, สื่อแขวน, สื่อแขวนกันน้ำ, สื่อนำเสนอ, Electronic Book, เกมไม้ และอื่น ๆ) (สำนักพิมพ์เอมพันธ์, ม.ป.ป.)

ภาพ 3.1 ตราสำนักพิมพ์เอมพันธ์

ที่มา: <http://aimphan.co.th/about>

วันที่ 22 เมษายน 2562

ภาพ 3.2 หนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำนักพิมพ์เอมพันธ์

ที่มา: <http://aimphan.co.th/productdetails/สุขะ1>

วันที่ 22 เมษายน 2562

ภาพ 3.3 หนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักพิมพ์เอมพันธ์

ที่มา: <http://aimphan.co.th/productdetails/สุขะ2>

วันที่ 22 เมษายน 2562

ภาพ 3.4 หนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักพิมพ์เอมพันธ์

ที่มา: <http://aimphan.co.th/productdetails/สุขะ3>

วันที่ 22 เมษายน 2562

3.2.3 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์

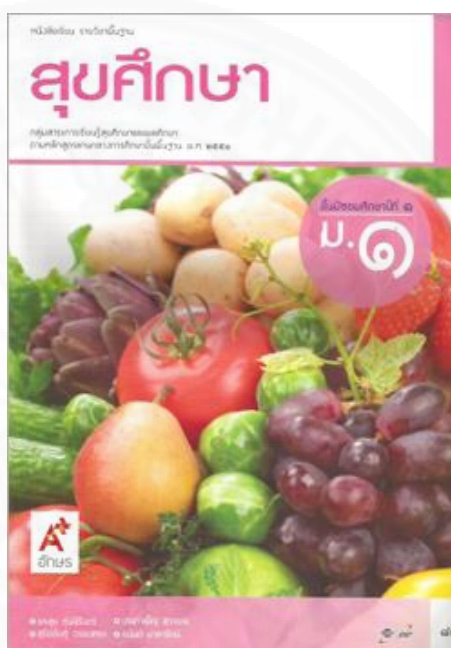
บริษัท อักษร เอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน) ตั้งอยู่ที่ 142 ซอยแพร่ธรรมศาสตร์ ถนนตะนาว แขวงศาลเจ้าพ่อเสือ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200 จุดเริ่มต้นของสำนักพิมพ์นี้ต้องย้อนกลับไปกว่า 80 ปีก่อน (พ.ศ. 2481) คุณปู่ของตะวัน เทวอักษร ประธานเจ้าหน้าที่บริหารบริษัทคนปัจจุบันที่เดินทางมาจากเมืองจีน และเริ่มอาชีพแรกในเมืองไทยด้วยการรับหนังสือมาขายที่วัด จนกระทั่งเริ่มหาช่องทางจนสามารถจัดตั้งสำนักพิมพ์ของตนเองได้ ในช่วงแรกเป็นการพิมพ์บนใบลาน ก่อนจะขยายไปเรื่อย ๆ (โพสท์ทูเดย์, 2561) ซึ่งคุณตะวัน เทวอักษร เข้ามารับช่วงต่อจากคุณพ่อเมื่อ 10 ปีที่แล้ว จึงถือเป็นทายาทรุ่นที่ 3 ที่เข้ามาดำเนินกิจการสำนักพิมพ์แห่งนี้ ในช่วงแรกเขาได้เดินทางไปพบกับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ไม่ว่าจะเป็นคุณครู ผู้ปกครอง เด็กนักเรียนทั่วประเทศ เพื่อสอบถามว่าพวกเขาต้องการให้บริษัททำอะไรมากขึ้น คำตอบที่ได้คือ ไม่ใช่แค่หนังสือเรียนที่ดี แต่พวกเขาต้องการ “การเรียนรู้” ที่ดีขึ้น คำตอบในวันนั้น ทำให้คุณตะวันต้องการเปลี่ยนรูปแบบขององค์กร จากแค่ผู้ผลิตเนื้อหา ทำหนังสือเรียนสู่การเป็นบริษัทที่สามารถสร้างการเรียนรู้ที่ดีให้แก่เด็กและสังคมได้ โดยการออกแบบระบบการเรียนรู้ ที่กระตุ้นให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน การสร้างบรรยากาศของห้องเรียนยุคใหม่ ให้เด็กได้แก้ปัญหา และสามารถนำเสนองานที่ตัวเองทำได้ โดยใช้ครูคนเดิม นักเรียนคนเดิม ตามมาด้วยการพัฒนาคู่มือครู จัดอบรมครูเฉลี่ยปีละกว่า 7 หมื่นคน การพัฒนาหนังสือเรียน โดยใส่อินโฟกราฟิก รูปที่ทำให้เข้าใจบทเรียนได้ง่ายขึ้น สื่อการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ ๆ เช่น คลิปวิดีโอ เพื่อสรุปเนื้อหาที่ครูเคยใช้เวลาอธิบาย 40 นาที เหลือ 3 นาที ทำให้มีเวลาเหลือให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในห้องเรียนมากขึ้น โดยมีการวัดผลอย่างเป็นระบบ ปัจจุบันอักษรเจริญทัศน์มีหนังสือเรียนครบทุกวิชา ตั้งแต่อนุบาลถึงมัธยมศึกษา แถมมีสื่อการเรียนการสอนอื่น ๆ ภายใต้อักษร 3 บริษัท คือ บริษัท อักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด (ภาพที่ 3.5) รับหน้าที่ผลิตหนังสือเรียน แบบฝึกหัด บริษัท อักษรอินสไปร์ จำกัด ผลิตสินค้าประเภทสื่อส่งเสริมการเรียนรู้ นิทานภาพ สื่อดิจิทัล และบริษัท อักษรเน็กซ์ จำกัด ผลิตสื่อการเรียนการสอนรับยุคดิจิทัล 4.0 จำพวกโค้ดดิ้ง และหุ่นยนต์ หรือสื่อสำหรับเด็กที่มีภาวะเสี่ยงต่อการเกิดความบกพร่องทางการเรียนรู้ โดยมีกองทัพของนักวิชาการที่ช่วยกันพัฒนา ออกแบบการเรียนรู้ทั้งระบบกว่า 200 คน (ประชาชาติธุรกิจ ออนไลน์, 2561)

ภาพ 3.5 ตราสำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์

ที่มา: <http://www.aksorn.com/>

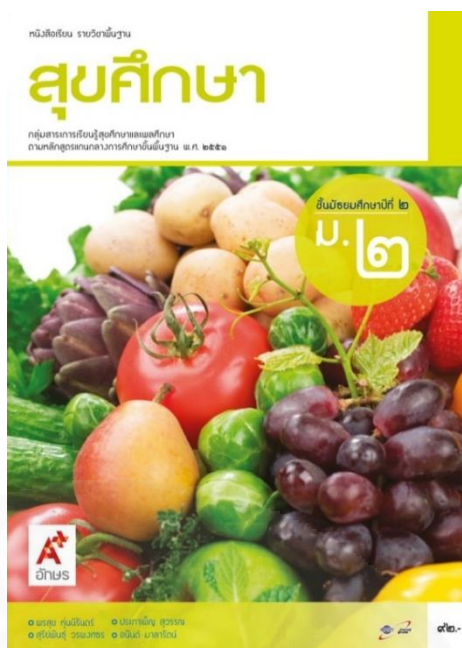
วันที่ 22 เมษายน 2562

ภาพ 3.6 หนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์

ที่มา: <http://www.aksorn.com/>

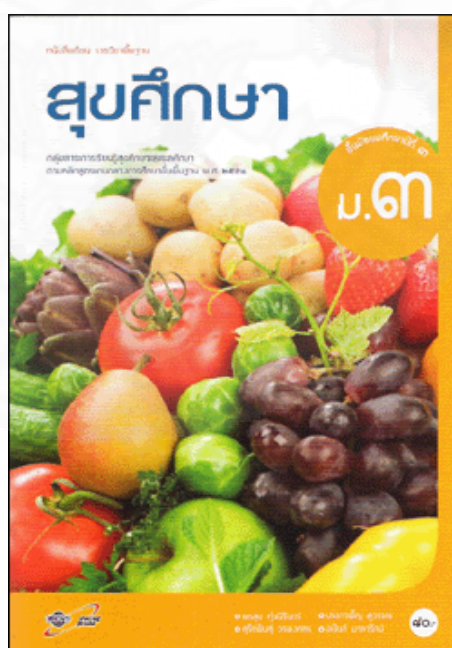
วันที่ 22 เมษายน 2562

ภาพ 3.7 หนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์

ที่มา: <http://www.aksorn.com/>

วันที่ 22 เมษายน 2562

ภาพ 3.8 หนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์

ที่มา: <http://www.aksorn.com/>

วันที่ 22 เมษายน 2562

3.2.4 สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น

จากจุดเริ่มต้นเมื่อปี พ.ศ. 2517 นายพีระ พนาสุภน ได้ชักชวนเพื่อน รุ่นพี่ และ รุ่นน้องคณะต่าง ๆ จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเปิดตัวให้กับน้อง ๆ ที่จะสอบเข้ามหาวิทยาลัยใน นาม “คณะนิสิตบัณฑิต” โดยมีจุดมุ่งหวังเพื่อที่จะติวน้อง ๆ สอบเข้ามหาวิทยาลัยให้ได้ จึงทำให้ น้อง ๆ เป็นจำนวนมากที่มาติวสามารถสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ดังที่ตั้งใจ หลังจากนั้น 1 ปี “คณะนิสิตบัณฑิต” ได้ เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น “Modern Academic Center” และใช้ชื่อย่อว่า “MAC” จากคำร่ำลือปากต่อปากว่า MAC สามารถติวนักเรียนเข้ามหาวิทยาลัยได้จำนวนมาก MAC จึงกลายเป็นโรงเรียนกวดวิชาที่มีสัณติ นักเรียนสูงสุดในเวลานั้นโดยมีนักเรียนมากกว่า 20,000 คนต่อปี จนในที่สุดสำนักพิมพ์แม็ค (ภาพที่ 3.9) จึงได้ถือกำเนิดขึ้นอย่างเป็นทางการโดยนายพีระ พนาสุภน เพื่อทำการผลิตวารสารแม็ค และหนังสือคู่มือ ประกอบการเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายให้วารสารและหนังสือคู่มือเป็น “เพื่อนคู่คิด คู่เรียน” ของนักเรียนทั่ว ประเทศ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของครู ผู้ปกครอง และนักเรียนมาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน ในปี พ.ศ. 2532 MAC ได้เริ่มก้าวสู่การผลิตหนังสือแบบเรียน โดยเริ่มจากหนังสือเรียนสายอาชีพทั้งระดับ ปวช. และปวส. หนังสือเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลายตามลำดับ หนังสือทุกประเภทของ MAC เน้น คุณภาพ ความถูกต้องและ เนื้อหาสาระ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้อ่าน หนังสือที่มีตรา MAC ทุกเล่ม จึงเป็นหนังสือที่นักเรียน ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง ให้ความไว้วางใจในคุณภาพ จวบจนปัจจุบัน เป็น ระยะเวลา 30 ปี MAC เติบโตด้วยปณิธานที่แน่วแน่ และมุ่งมั่นในการรักษาคุณภาพทางการศึกษา ทั้ง ธุรกิจสำนักพิมพ์ หนังสือแบบเรียน ซึ่งเป็นสิ่งยืนยันได้ว่า “MAC คือ สัญลักษณ์แห่งคุณภาพทางวิชาการ” (Thai Franchise Center, 2562)

ภาพ 3.9 ตราสำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น

ที่มา: <https://www.maceducation.com/>

วันที่ 22 เมษายน 2562

ภาพ 3.10 หนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น
ที่มา: <https://www.maceducation.com/product/หนังสือเรียนสุขศึกษา-ม-1/>
วันที่ 22 เมษายน 2562

ภาพ 3.11 หนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น
ที่มา: <https://www.maceducation.com/product/หนังสือเรียนสุขศึกษา-ม-2/>
วันที่ 22 เมษายน 2562

ภาพ 3.12 หนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น
ที่มา: <https://www.maceducation.com/product/หนังสือเรียนสุขศึกษา-ม-3/>
วันที่ 22 เมษายน 2562

ทั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษากลุ่มตัวอย่างหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งตรงกับช่วงมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 เนื่องจากนักเรียนในช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 หรือเทียบเท่ากับเด็กเยาวชนช่วงอายุ 13 – 15 ปี ถือเป็นช่วงวัยแรกเริ่มที่กำลังเข้าสู่ช่วงวัยรุ่น และเป็นช่วงวัยที่มีความเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจ อีกทั้งยังมีความสนใจเรียนรู้ในเรื่องเพศ (วินัดดา ปิยศิลป์ และพนม เกตุมาน, 2542) ดังนั้น จึงเป็นที่น่าสนใจว่าเด็กนักเรียนในช่วงวัยดังกล่าวที่มีความสนใจในเรื่องเพศวิถี และนำความรู้ที่ได้รับเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต จะได้รับความรู้ความเข้าใจในเพศวิถีในรูปแบบใดผ่านสื่อการเรียนอย่างหนังสือเรียน ซึ่งถือเป็นสื่อกระแสหลักที่คนทั่วไปในสังคมให้ความเชื่อถือและยอมรับเป็นแนวคิด ค่านิยม ความเชื่อหลักในสังคม

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยนำหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาจำนวน 9 เล่มมาใช้ในการวิเคราะห์ โดยพิจารณาว่าในหนังสือแบบเรียนแต่ละเล่มมีรูปแบบและลักษณะของเพศวิถีอย่างไร และนำมาวิเคราะห์และอภิปรายการผลิตซ้ำของเพศวิถีในหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 ในการได้มาซึ่งข้อมูลผลการศึกษามีการใช้เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาหรือตัวบท (Text) เชิงเพศวิถีคือแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 3 แนวคิดดังนี้

3.3.1 แนวคิดเกี่ยวกับหนังสือแบบเรียน

จะเห็นได้ว่าภายในหนังสือเล่มหนึ่งมีองค์ประกอบต่าง ๆ จำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นหน้าปก คำนำ สารบัญ เนื้อเรื่อง จนถึงปกหลัง อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เลือกศึกษาองค์ประกอบของหนังสือแบบเรียนเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องและสื่อความหมายเกี่ยวกับเพศวิถีเท่านั้นตามทฤษฎีสัญวิทยา ดังนั้น ส่วนประกอบหลักที่ผู้วิจัยเลือกนำมาศึกษาวิเคราะห์เน้นส่วนปกหน้า เนื้อเรื่องทั้งมีภาพประกอบและไม่มีภาพประกอบเป็นหลัก เพื่อนำแนวคิดสัญวิทยามาใช้โดยวิเคราะห์ทั้งความหมายโดยตรง (Denotation) และความหมายโดยนัย (Connotation) ที่แฝงฝังอยู่ในภาษา ภาพประกอบ สี และการจัดวางองค์ประกอบของภาพในหนังสือแบบเรียน

3.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับเพศวิถี

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเพศวิถีมีนิยามที่กว้างขวางและครอบคลุมถึงหลายประเด็น ทั้งอัตลักษณ์และบทบาททางเพศ รสนิยมทางเพศ ความรู้สึกทางเพศ กิจกรรมทางเพศ ซึ่งสามารถสรุปได้ในภาพรวมว่าเพศวิถีเป็นค่านิยม แนวความคิด ความเชื่อ ความรู้ ความเข้าใจของคนที่น่ามาสู่วิถีปฏิบัติ ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษาเรื่องเพศวิถีในประเด็นค่านิยมความเชื่อและพฤติกรรม เนื่องจากเมื่อมีค่านิยมความเชื่อใดเกิดขึ้นแล้ว ก็ย่อมนำมาสู่การประพฤติปฏิบัติ เช่น หากปลูกฝังค่านิยมความเชื่อว่าเป็นเพศหญิงเป็นเพศที่อ่อนแอแล้ว ก็จะนำมาสู่การประพฤติปฏิบัติต่อเพศหญิงเสมือนเป็นผู้ที่อ่อนแอ ต้องการความช่วยเหลือด้วยเช่นกัน ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเกี่ยวกับเพศวิถี โดยใช้แนวคิดสัญวิทยาของ Roland Barthes ในการถอดความหมายโดยตรง (Denotation) และความหมายโดยนัย (Connotation)

3.4 การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “เพศวิถีในหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น” ผู้วิจัยวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลโดยแบ่งตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยดังต่อไปนี้

3.4.1 เพื่อศึกษารูปแบบและลักษณะของเพศวิถีในสื่อประเภทหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3

ผู้วิจัยกำหนดระเบียบวิธีวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์ตัวบท (Content Analysis) เพื่อวิเคราะห์หนังสือแบบเรียนทั้ง 9 เล่มในส่วนของหน้าปก และเนื้อหาบทเรียนตามแนวคิดทฤษฎีสัญวิทยา คือ พิจารณาจากเนื้อหาสาระที่แสดงออกผ่านการใช้ภาษา และภาพเป็นหลัก ซึ่งการวิเคราะห์รายละเอียดภายในภาพประกอบพิจารณาจากสีและการจัดวางองค์ประกอบของภาพด้วย เพื่อให้ได้มาซึ่งรูปแบบและลักษณะของเพศวิถีในเชิงค่านิยม ความเชื่อในอุดมคติ ตลอดจนการแสดงออกทางพฤติกรรมที่ปรากฏใน

เนื้อหาของหนังสือแบบเรียนโดยจัดทำและนำเสนอผ่านตาราง นอกจากนี้ ผู้วิจัยจะนำกลุ่มตัวอย่างเนื้อเรื่องที่มีภาพประกอบและเนื้อเรื่องที่ไม่มีภาพประกอบที่ปรากฏในหนังสือแบบเรียนบางส่วนเพื่อนำมาวิเคราะห์ความหมายโดยนัย ทั้งนี้ ในการคัดเลือกส่วนที่นำมาเป็นตัวอย่าง เช่น หน้าปกและเนื้อเรื่องที่มีภาพประกอบ ผู้วิจัยพิจารณาจากภาพที่มีการแสดงให้เห็นถึงค่านิยม ความเชื่อ หรือพฤติกรรม และเนื้อเรื่องที่ไม่มีภาพประกอบผู้วิจัยพิจารณาจากการใช้ภาษาเฉพาะในหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีเท่านั้น โดยยกตัวอย่างข้อความหรือประโยคที่มีการแสดงให้เห็นถึงค่านิยม ความเชื่อ หรือพฤติกรรมมาประกอบเพื่อนำไปวิเคราะห์และอภิปรายในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

ตาราง 7 ตัวละครที่ปรากฏในหน้าปกหรือเนื้อเรื่องที่มีภาพของหนังสือเรียนวิชาสุขศึกษา

สนพ.	ตัวละครที่ปรากฏในเนื้อเรื่องที่มีภาพประกอบของหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา																									
	มนุษย์ (เพศ)										อาหาร				ร่างกาย	โรค			สถานเสภาพิด	เครื่องใช้	ที่อยู่	โทรศัพท์				
	ชาย					หญิง																				
	แต่งกาย		กิจกรรม						แต่งกาย		กิจกรรม															
			บ้าน			สาธารณะ					บ้าน			สาธารณะ												
กางเกง	เสื้อ	รองเท้า	ถุงเท้า	ถุงมือ	เสื้อ	กางเกง	เสื้อ	รองเท้า	ถุงเท้า	ถุงมือ	เสื้อ	กางเกง	เสื้อ	รองเท้า		ถุงเท้า	ถุงมือ	เสื้อ				กางเกง				
อพ.																										
อจท.																										
แม่ค																										
รวม																										

ในการวิเคราะห์ส่วนแรกของหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ตาราง 7 ในการวิเคราะห์เพศวิถีบนหน้าปกและเนื้อเรื่องที่มีภาพประกอบเนื่องจากองค์ประกอบของหนังสือแบบเรียนทั้งสองล้วนนำเสนอออกมาในรูปแบบของภาพเช่นเดียวกันตามแนวคิดสัญวิทยา ทั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ตารางดังกล่าวในการแบ่งประเภทของตัวละครที่ปรากฏในภาพของหนังสือเรียนวิชาสุขศึกษาเพื่อพิจารณาสัดส่วนของภาพประกอบเบื้องต้นโดยแบ่งประเภทภาพของตัวละครออกเป็น 7 รูปแบบคือ มนุษย์, อาหาร, ร่างกาย, โรค, สารเสพติด, เครื่องใช้ และภาพตัวละครอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม ในการวิเคราะห์รูปแบบและลักษณะของเพศวิถี ผู้วิจัยพิจารณาจากตัวละครที่เป็นมนุษย์เป็นหลัก แบ่งออกเป็นเพศชายและเพศหญิง โดยใช้หลักเกณฑ์ตามแนวคิดเพศวิถี กล่าวคือ ค่านิยม ความเชื่อ และพฤติกรรมที่แสดงออกผ่านการแต่งกายของตัวละคร เช่น เพศชายสวมกางเกง เพศหญิงสวมกระโปรง พื้นที่ในการทำกิจกรรมของตัวละคร เช่น พื้นที่ภายในบ้านมีกิจกรรมการอบรมเลี้ยงดูลูก การทำงานบ้าน และการพักผ่อน พื้นที่สาธารณะมีกิจกรรมการพบปะสังสรรค์ การออกกำลังกาย การทำงาน และการเรียน นอกจากนี้ ผู้วิจัยจะนำกลุ่มตัวอย่างภาพประกอบที่ปรากฏในหนังสือแบบเรียนบางส่วนเพื่อนำมาวิเคราะห์ความหมายโดยนัย

ตาราง 8 เปรียบเทียบหน่วยการเรียนรู้ของหนังสือเรียนแต่ละสำนักพิมพ์

หน่วยการเรียนรู้	สำนักพิมพ์เอมพันธ์	สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์	สำนักพิมพ์แม็ค
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			

ตาราง 9 การแบ่งประเภทหน่วยการเรียนรู้ในหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา

สำนักพิมพ์ กลุ่ม ตัวอย่าง	ประเภทของหน่วยการเรียนรู้ในหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา						
	ระบบใน ร่างกาย	เพศวิถี	อาหาร	สมรรถภาพ ร่างกาย	สารเสพติด	การปฐม พยาบาล	จำนวน ทั้งหมด (บท)
เอมพันธ์							
อักษร เจริญทัศน์							
แม็ค ฯ							

ในการวิเคราะห์เนื้อเรื่องที่ไม่มีภาพประกอบในหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ผู้วิจัยใช้ตาราง 8 ในการแจกแจงเปรียบเทียบเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้แต่ละระดับชั้นเพื่อพิจารณาว่าภายในหนังสือแบบเรียนแต่ละเล่มมีหน่วยการเรียนรู้หัวข้อใด โดยอ้างอิงจากคำแนะนำหรือสารบัญของในหนังสือแบบเรียนของแต่ละสำนักพิมพ์ อีกทั้ง ผู้วิจัยใช้ตาราง 9 ในการแบ่งประเภทของหน่วยการเรียนรู้ในหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาออกเป็น 6 ประเภทคือ หน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบในร่างกาย, หน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับเพศวิถี, หน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร, หน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพร่างกาย, หน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับสารเสพติด และหน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับการปฐมพยาบาล ทั้งนี้ ผู้วิจัยเน้นพิจารณาจากหน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับเพศวิถีเป็นหลักและนำมาเปรียบเทียบสัดส่วนประเภทของหน่วยการเรียนรู้ทั้งหมด และวิเคราะห์เพศวิถีที่ปรากฏในเนื้อเรื่องที่ไม่มีภาพประกอบตามแนวคิดเพศวิถีที่ประกอบด้วยค่านิยม ความเชื่อ และพฤติกรรมซึ่งแสดงออกผ่านการใช้ภาษาในหนังสือแบบเรียน นอกจากนี้ ผู้วิจัยจะนำกลุ่มตัวอย่างเนื้อหาหรือข้อความที่ปรากฏในหนังสือแบบเรียนบางส่วนเพื่อนำมาวิเคราะห์ความหมายโดยนัย

3.4.2 เพื่อวิเคราะห์และอภิปรายการผลิตซ้ำของมายาคติเพศวิถีในหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3

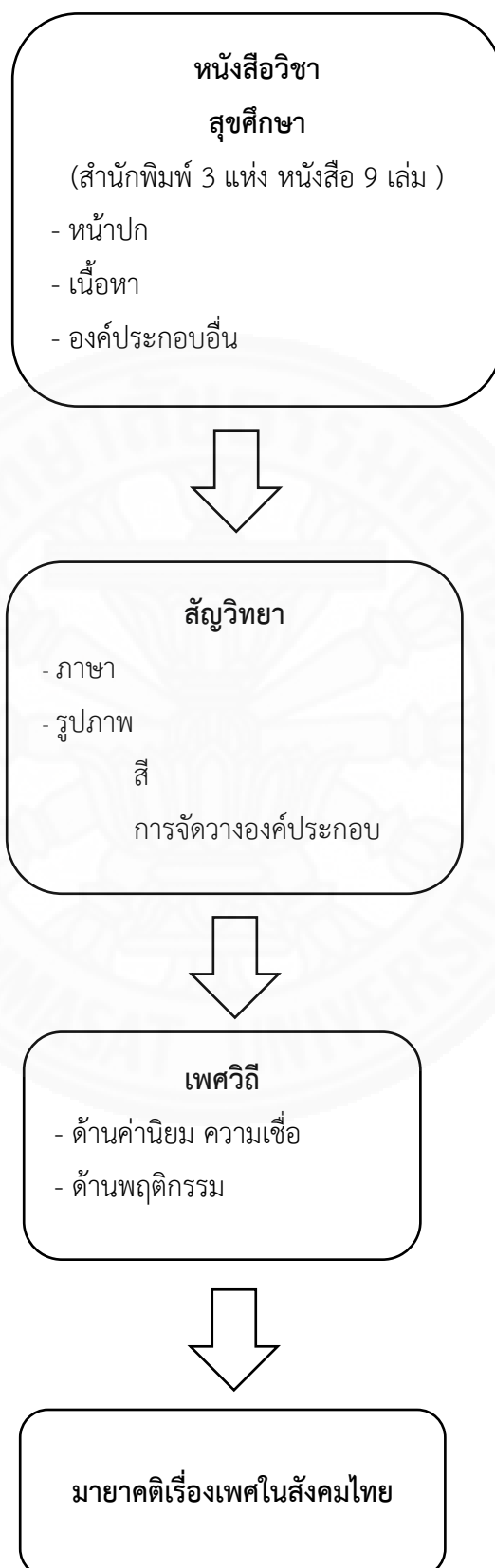
หลังจากการศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบและลักษณะของเพศวิถีในวัตถุประสงค์ข้อแรกแล้ว ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสรุปตารางและข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างเนื้อเรื่องที่มีภาพประกอบและเนื้อเรื่องที่ไม่มีภาพประกอบมาวิเคราะห์และอภิปรายการผลิตซ้ำของเพศวิถีผ่านสัญลักษณ์ที่ยึดโยงกับมายาคติที่ปรากฏในหนังสือแบบเรียน ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ในบทที่ 4 จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ให้เห็นการผลิตซ้ำของเพศวิถีในหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาเพื่อสรุปและอภิปรายผลการวิจัยในบทที่ 5 ต่อไป

3.5 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัยในการศึกษาวิจัยเรื่อง “เพศวิถีในหนังสือแบบเรียน กรณีศึกษา หนังสือเรียน วิชาสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น” สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ตามแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 4

เพศวิถีในหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา

การวิจัยเรื่อง “เพศวิถีในหนังสือแบบเรียน กรณีศึกษาหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น” เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ที่มุ่งศึกษารูปแบบและลักษณะของเพศวิถีในสื่อประเภทหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นด้วยวิธีการวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) ตามแนวคิดเกี่ยวกับสัญวิทยา ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างคือ หนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 ของสำนักพิมพ์เอมพันธ์ สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ และสำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น โดยนำเสนอผลการศึกษาดังต่อไปนี้

4.1 รูปแบบและลักษณะของเพศวิถีในสื่อประเภทหนังสือแบบเรียน วิชาสุขศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3

ในการวิเคราะห์รูปแบบและลักษณะของเพศวิถีในหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา ผู้วิจัยเลือกวิเคราะห์ส่วนประกอบหน้าปกและเนื้อเรื่องของหนังสือแบบเรียน ซึ่งสามารถแบ่งลักษณะของเพศวิถีที่ปรากฏในหนังสือแบบเรียนได้อย่างกว้างเป็น 2 ลักษณะคือ ลักษณะของเพศวิถีที่ถูกนำเสนอผ่านตัวอักษร และลักษณะของเพศวิถีที่ถูกนำเสนอผ่านภาพประกอบต่าง ๆ ตามองค์ประกอบของหนังสือดังต่อไปนี้

4.1.1 หน้าปก

จากการศึกษาลักษณะของเพศวิถีที่ปรากฏผ่านหน้าปกของหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 พบว่าเมื่อนำแนวคิดสัญวิทยามาวิเคราะห์รูปแบบและลักษณะของเพศวิถีที่ปรากฏอยู่บนหน้าปกของหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 จึงสามารถวิเคราะห์และรายงานผลการศึกษาดังต่อไปนี้

4.1.1.1 หนังสือแบบเรียน รายวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

หน้าปกเป็นส่วนประกอบแรกของหนังสือที่สามารถดึงดูดสายตาของผู้ชมตลอดจนสื่อสารถึงขอบเขตเนื้อหาที่นำเสนอภายในเล่มด้วย ในการศึกษาหน้าปกของหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากสำนักพิมพ์กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด (ภาพที่ 4.1 – 4.3) มีการใช้ภาพประกอบตามตัวอย่างดังต่อไปนี้

1) สำนักพิมพ์เอมพันธ์

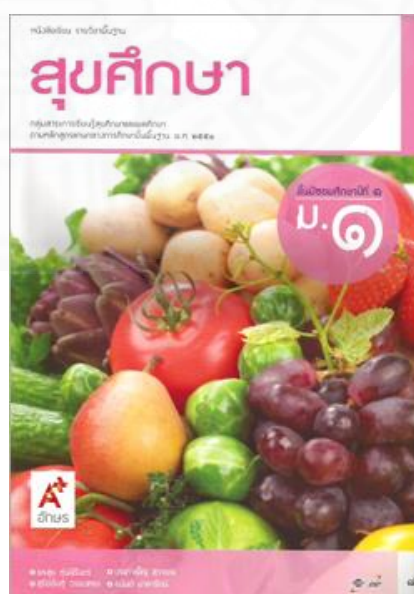

ภาพที่ 4.1 หน้าปกหนังสือเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำนักพิมพ์เอมพันธ์

ที่มา: <http://aimphan.co.th/productdetails/สุขะ1>

วันที่ 5 กันยายน 2562

2) สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์

ภาพที่ 4.2 หน้าปกหนังสือเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์

ที่มา: <http://www.aksorn.com/>

วันที่ 5 กันยายน 2562

3) สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น

ภาพที่ 4.3 หน้าปกหนังสือเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น

ที่มา: <https://www.maceducation.com/product/หนังสือเรียนสุขศึกษา-ม-1/>

วันที่ 5 กันยายน 2562

จากตัวอย่างภาพประกอบในหน้าปกหนังสือเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของสำนักพิมพ์กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 3 สำนักพิมพ์ ทำให้สามารถแบ่งประเภทของตัวละครที่ปรากฏในหน้าปกของหนังสือแบบเรียนได้ตามตารางต่อไปนี้

ตาราง 10 ประเภทของตัวละครบนหน้าปกหนังสือเรียนวิชาสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

สำนักพิมพ์ กลุ่ม ตัวอย่าง	มนุษย์ (เพศ)										อาหาร				ร่าง กาย	โทนสี	
	ชาย					หญิง											
	แต่งกาย		สถานที่		กิจ กรรม	แต่งกาย		สถานที่		กิจ กรรม	สด	แห้ง	เครื่อง ดื่ม	จาน เดียว		ร้อน	เย็น
อพ.	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	ทำอาหาร	-	-	-	-	-	-	✓
อจท.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	✓	-
แม่ค	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	✓
รวม	-					1					1	-	1	-	-	1	2

จากผลการศึกษาพบว่าหน้าปกของหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากสำนักพิมพ์กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ทำให้มีหนังสือแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 3 เล่ม สามารถจำแนกประเภทของตัวละครออกเป็น 3 ประเภทอย่างกว้าง ๆ คือ ตัวละครที่เป็นมนุษย์แบ่งออกเป็นภาพประกอบที่มีตัวละครเพศชาย และภาพประกอบที่มีตัวละครเพศหญิง ประเภทต่อมาคือภาพประกอบที่เป็นอาหารแบ่งออกเป็นอาหารสด อาหารแห้ง อาหารจานเดียว และเครื่องดื่ม และประเภทสุดท้าย ภาพประกอบเกี่ยวกับอวัยวะร่างกาย จากสัดส่วนตามตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่าหน้าปกของหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ส่วนมากใช้ภาพประกอบประเภทอาหารมากที่สุดคือ สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ใช้ภาพประกอบที่เป็นอาหาร ประเภทอาหารสด จำนวน 1 ภาพ และสำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่นใช้ภาพประกอบที่เป็นอาหาร ประเภทเครื่องดื่ม จำนวน 1 ภาพ รองลงมาคือ การใช้ภาพประกอบประเภทมนุษย์ ซึ่งสำนักพิมพ์เอมพันธ์ใช้ภาพประกอบที่มีตัวละครเพศหญิงจำนวน 1 ภาพ โดยตัวละครหญิงกำลังทำอาหารในพื้นที่สาธารณะ ทั้งนี้ ไม่สามารถระบุการแต่งกายของตัวละครได้เนื่องจากเป็นภาพครึ่งตัว และไม่ปรากฏการใช้ภาพประกอบประเภทอวัยวะร่างกายเลย สำหรับการใช้โทนสีของหน้าปก มีการใช้สีโทนเย็นมากที่สุดจำนวน 2 เล่มคือ สำนักพิมพ์เอมพันธ์ และสำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น ส่วนหนังสือแบบเรียนของสำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ใช้สีโทนร้อน

4.1.1.2 หนังสือแบบเรียน รายวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

หน้าปกเป็นส่วนประกอบแรกของหนังสือที่สามารถดึงดูดสายตาของผู้ชมตลอดจนสื่อสารถึงขอบเขตเนื้อหาที่น่าสนใจภายในเล่มด้วย ในการศึกษาหน้าปกของหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากสำนักพิมพ์กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด (ภาพที่ 4.4 – 4.6) มีการใช้ภาพประกอบตามตัวอย่างดังต่อไปนี้

1) สำนักพิมพ์เอมพันธ์

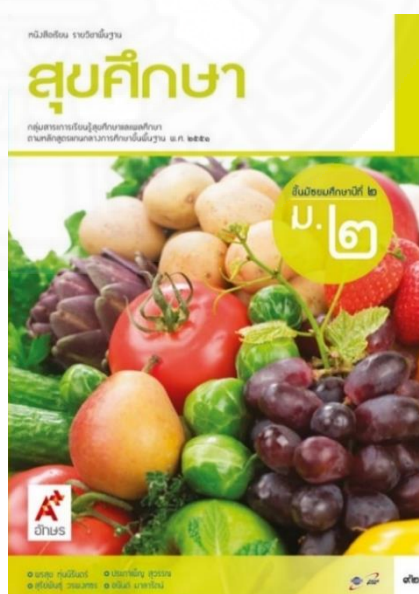

ภาพที่ 4.4 หน้าปกหนังสือเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักพิมพ์เอมพันธ์

ที่มา: <http://aimphan.co.th/productdetails/สุขะ2>

วันที่ 5 กันยายน 2562

2) สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์

ภาพที่ 4.5 หน้าปกหนังสือเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์

ที่มา: <http://www.aksorn.com/>

วันที่ 5 กันยายน 2562

3) สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น

ภาพที่ 4.6 หน้าปกหนังสือเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น

ที่มา: <https://www.maceducation.com/product/หนังสือเรียนสุขศึกษา-ม-2/>

วันที่ 5 กันยายน 2562

จากตัวอย่างภาพประกอบในหน้าปกหนังสือเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของสำนักพิมพ์กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 3 สำนักพิมพ์ ทำให้สามารถแบ่งประเภทของตัวละครที่ปรากฏในหน้าปกของหนังสือแบบเรียนได้ตามตารางต่อไปนี้

ตาราง 11 ประเภทของตัวละครบนหน้าปกหนังสือเรียนวิชาสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

สำนักพิมพ์ กลุ่ม ตัวอย่าง	มนุษย์ (เพศ)										อาหาร				ร่าง กาย	โทนสี	
	ชาย					หญิง										ร้อน	เย็น
	แต่งกาย		สถานที่		กิจ กรรม	แต่งกาย		สถานที่		กิจ กรรม	สด	แห้ง	เครื่อง ดื่ม	จาน เดียว			
ขา ยาว	ขา สั้น	สา ธารณะ	บ้าน		กาง เกง	กระ โปรง	สาธา รณะ	บ้าน									
อพ.	✓	-	✓	-	เล่นดนตรี	✓	-	✓	-	ปรบมือ	-	-	-	-	-	✓	-
อจท.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	✓
แม่ค	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	1	-	-	-	✓
รวม	2					2					6	-	1	-	-	1	2

จากผลการศึกษาพบว่าหน้าปกของหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากสำนักพิมพ์กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ทำให้มีหนังสือแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 3 เล่ม สามารถจำแนกประเภทของตัวละครออกเป็น 3 ประเภทอย่างกว้าง ๆ คือ ตัวละครที่เป็นมนุษย์แบ่งออกเป็นภาพประกอบที่มีตัวละครเพศชาย และภาพประกอบที่มีตัวละครเพศหญิง ประเภทต่อมาคือภาพประกอบที่เป็นอาหารแบ่งออกเป็นอาหารสด อาหารแห้ง อาหารจานเดียว และเครื่องดื่ม และประเภทสุดท้าย ภาพประกอบเกี่ยวกับอวัยวะร่างกาย จากสัดส่วนตามตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่าหน้าปกของหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ส่วนมากใช้ภาพประกอบประเภทอาหารมากที่สุดจำนวนทั้งหมด 8 ภาพ ในจำนวนนี้เป็นอาหารประเภทอาหารสดจำนวน 6 ภาพ และประเภทเครื่องดื่มจำนวน 1 ภาพคือ สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ และสำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น รองลงมาคือ การใช้ภาพประกอบประเภทมนุษย์ จำนวน 4 ภาพคือ สำนักพิมพ์เอมพันธ์ใช้ภาพประกอบที่มีตัวละครเพศชายและเพศหญิง โดยตัวละครชายจำนวน 2 คนแต่งกายด้วยเสื้อยืดและกางเกงขาสั้นกำลังเล่นดนตรี และตัวละครหญิงจำนวน 2 คนแต่งกายด้วยเสื้อยืดกางเกงขาสั้นกำลังปรบมือในพื้นที่สาธารณะ และไม่ปรากฏการใช้ภาพประกอบประเภทอวัยวะร่างกาย สำหรับการใส่โทนสีของหน้าปก มีการใช้สีโทนเย็นมากที่สุดจำนวน 2 เล่มคือ สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์และสำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น ส่วนหนังสือแบบเรียนของสำนักพิมพ์เอมพันธ์ ใช้สีโทนร้อน

4.1.1.3 หนังสือแบบเรียน รายวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

หน้าปกเป็นส่วนประกอบแรกของหนังสือที่สามารถดึงดูดสายตาของผู้ชมตลอดจนสื่อสารถึงขอบเขตเนื้อหาที่น่าสนใจภายในเล่มด้วย ในการศึกษาหน้าปกของหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากสำนักพิมพ์กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด (ภาพที่ 4.7 – 4.9) มีการใช้ภาพประกอบตามตัวอย่างดังต่อไปนี้

1) สำนักพิมพ์เอมพันธ์

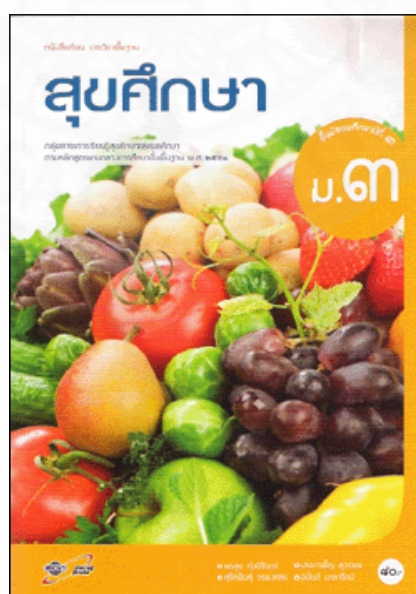

ภาพที่ 4.7 หน้าปกหนังสือเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักพิมพ์เอมพันธ์

ที่มา: <http://aimphan.co.th/productdetails/สุขะ3>

วันที่ 5 กันยายน 2562

2) สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์

ภาพที่ 4.8 หน้าปกหนังสือเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์

ที่มา: <http://www.aksorn.com/>

วันที่ 5 กันยายน 2562

3) สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น

ภาพที่ 4.9 หน้าปกหนังสือเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น

ที่มา: <https://www.maceducation.com/product/หนังสือเรียนสุขศึกษา-ม-3/>

วันที่ 5 กันยายน 2562

จากตัวอย่างภาพประกอบในหน้าปกหนังสือเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของสำนักพิมพ์กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 3 สำนักพิมพ์ ทำให้สามารถแบ่งประเภทของตัวละครที่ปรากฏในหน้าปกของหนังสือแบบเรียนได้ตามตารางต่อไปนี้

ตาราง 12 ประเภทของตัวละครบนหน้าปกหนังสือเรียนวิชาสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

สำนักพิมพ์ กลุ่ม ตัวอย่าง	มนุษย์ (เพศ)										อาหาร				ร่างกาย	โทนสี	
	ชาย					หญิง											
	แต่งกาย		สถานที่		กิจกรรม	แต่งกาย		สถานที่		กิจกรรม	สด	แห้ง	เครื่องดื่ม	จานเดียว		ร้อน	เย็น
อพ.	-	-	✓	-	ออกกำลัง	✓	-	✓	-	ออกกำลัง	1	-	1	-	3	✓	-
อจท.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	✓	-
แม่ค	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	4	1	3	-	-	✓
รวม	1					1					18	4	2	3	3	2	1

จากผลการศึกษาพบว่าหน้าปกของหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากสำนักพิมพ์กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ทำให้มีหนังสือแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 3 เล่ม สามารถจำแนกประเภทของตัวละครออกเป็น 3 ประเภทอย่างกว้าง ๆ คือ ตัวละครที่เป็นมนุษย์แบ่งออกเป็นภาพประกอบที่มีตัวละครเพศชาย และภาพประกอบที่มีตัวละครเพศหญิง ประเภทต่อมาคือภาพประกอบที่เป็นอาหารแบ่งออกเป็นอาหารสด อาหารแห้ง อาหารจานเดียว และเครื่องดื่ม และประเภทสุดท้าย ภาพประกอบเกี่ยวกับอวัยวะร่างกาย จากสัดส่วนตามตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่าหน้าปกของหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้งสามเล่มใช้ภาพประกอบประเภทอาหารมากที่สุดเป็นจำนวนทั้งหมด 27 ภาพ ในจำนวนนี้ เป็นอาหารประเภทอาหารสดจำนวน 18 ภาพ ประเภทอาหารแห้งจำนวน 4 ภาพ ประเภทอาหารจานเดียวจำนวน 3 ภาพ และประเภทเครื่องดื่มจำนวน 2 ภาพ ลำดับรองลงมาคือ การใช้ภาพประกอบประเภทอวัยวะร่างกายจำนวน 3 ภาพคือ สำนักพิมพ์เอมพันธ์ และการใช้ภาพประกอบประเภทมนุษย์ จำนวน 2 ภาพ จึงเป็นประเภทที่น้อยที่สุดคือ สำนักพิมพ์เอมพันธ์ใช้ภาพประกอบที่มีทั้งตัวละครเพศชายและเพศหญิง โดยตัวละครชายจำนวน 1 คนแต่งกายด้วยชุดออกกำลังซึ่งกำลังยกน้ำหนัก และตัวละครหญิงจำนวน 1 คนแต่งกายด้วยเสื้อยืดกางเกงขายาวกำลังทำท่ากายบริหารโดยตัวละครทั้งหมดในพื้นที่สาธารณะ สำหรับการใส่โทนสีของหน้าปก มีการใช้สีโทนร้อนมากที่สุดจำนวน 2 เล่มคือ สำนักพิมพ์เอมพันธ์ และสำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ ส่วนหนังสือแบบเรียนของสำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น มีการใช้สีโทนร้อน

ทั้งนี้ จากการศึกษารูปแบบและลักษณะของเพศวิถีที่ปรากฏบนหน้าปกของหนังสือแบบเรียนทั้งหมดตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 จากสำนักพิมพ์กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจึงสรุปภาพรวมทั้งหมดในรูปแบบของตารางดังต่อไปนี้

ตาราง 13 สรุปภาพรวมของหน้าปกบนหนังสือแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3

ระดับชั้น	สำนักพิมพ์	มนุษย์ (เพศ)										อาหาร				ร่างกาย	โทนสี	
		ชาย					หญิง					สด	แห้ง	เครื่องดื่ม	จานเดียว		ร้อน	เย็น
		แต่งกาย		สถานที่		กิจกรรม	แต่งกาย		สถานที่		กิจกรรม							
		ขายาว	ขาสั้น	นอกบ้าน	ในบ้าน		กิจกรรม	กางเกง	กระโปรง	นอกบ้าน								
ม.1	อพ.	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	ทำอาหาร	-	-	-	-	-	-	✓
	อจท.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	✓	-
	แม่ค	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	✓
ม.2	อพ.	✓	-	✓	-	เล่นดนตรี	✓	-	✓	-	ปรบมือ	-	-	-	-	-	✓	-
	อจท.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	✓
	แม่ค	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	1	1	-	-	-	✓
ม.3	อพ.	-	-	✓	-	ออกกำลัง	✓	-	✓	-	ออกกำลัง	1	-	1	-	3	✓	-
	อจท.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	✓	-
	แม่ค	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	4	1	3	-	-	✓
รวม		3					4					25	5	4	3	3	4	5
												37					9	

จากตารางข้างต้นจึงสามารถสรุปรูปแบบและลักษณะของเพศวิถีที่ปรากฏบนหน้าปกของหนังสือแบบเรียนทั้งหมดตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 จากสำนักพิมพ์กลุ่มตัวอย่างที่แสดงให้เห็นสัดส่วนในภาพรวมของหน้าปกหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ใช้ภาพประกอบของอาหารจำนวนมากที่สุด 37 ภาพ โดยแบ่งเป็นอาหารสดจำนวน 25 ภาพ อาหารแห้งจำนวน 5 ภาพ เครื่องดื่มจำนวน 4 ภาพ และอาหารจานเดียวจำนวน 3 ภาพ ประเภทต่อมาคือ ตัวละครหญิงจำนวนทั้งหมด 4 คนซึ่งปรากฏอยู่บนหน้าปกของสำนักพิมพ์เอมพันธ์แห่งเดียว โดยตัวละครหญิงทั้งหมดมีการทำกิจกรรมที่แตกต่างหลากหลาย เช่น การทำอาหาร การประบมือ และการออกกำลังกายบริหารในบริบทพื้นที่สาธารณะ และส่วนมากมีการแต่งกายด้วยกางเกงขาสั้น และสองประเภทสุดท้ายที่มีจำนวนเท่ากันคือ ประเภทอวัยวะร่างกายและตัวละครชาย จำนวน 3 ภาพ โดยตัวละครชายที่ปรากฏในภาพมีการทำกิจกรรมที่แตกต่างกัน เช่น การเล่นดนตรี และการออกกำลังกายยกน้ำหนักในบริบทพื้นที่สาธารณะ และส่วนมากมีการแต่งกายด้วยกางเกงขาสั้น โทนสีของหน้าปกมีสัดส่วนการใช้โทนสีที่ไม่แตกต่างกันมากคือ มีการสีโทนเย็นมากที่สุดจำนวน 5 เล่ม และสีโทนร้อนจำนวน 4 เล่ม ทั้งนี้ จึงสรุปได้ว่ารูปแบบและลักษณะของเพศวิถีในหนังสือแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นไม่มีการนำเสนอเพศวิถีออกมาอย่างชัดเจน แต่สื่อสารความหมายหรือขอบเขตของวิชาสุขศึกษาออกมาในรูปแบบของอาหาร โดยเฉพาะประเภทอาหารสดที่ปรากฏเป็นจำนวนมากที่สุด

4.1.2 เนื้อเรื่องที่มีภาพประกอบ

เนื้อเรื่องถือเป็นใจความสำคัญที่สุดของหนังสือในการสื่อสารเนื้อหาที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอ โดยเนื้อเรื่องที่มีภาพประกอบเป็นเนื้อเรื่องบางส่วนภายในหนังสือที่นำภาพมาเป็นองค์ประกอบร่วมเพื่อให้หนังสือมีความสมบูรณ์มากขึ้น ในการศึกษาเนื้อเรื่องที่มีภาพประกอบของหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากสำนักพิมพ์กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีการใช้ภาพประกอบตามตัวอย่างดังต่อไปนี้

4.1.2.1 หนังสือแบบเรียน รายวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

การศึกษารูปแบบและลักษณะของเพศวิถีที่ปรากฏภายในหนังสือแบบเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผ่านเนื้อเรื่องที่มีภาพประกอบในหนังสือแบบเรียน ทำให้สามารถแบ่งประเภทตัวละครที่ปรากฏในภาพประกอบตามตารางดังนี้

ตาราง 14 ประเภทของตัวละครในเนื้อเรื่องที่มีภาพหนังสือเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

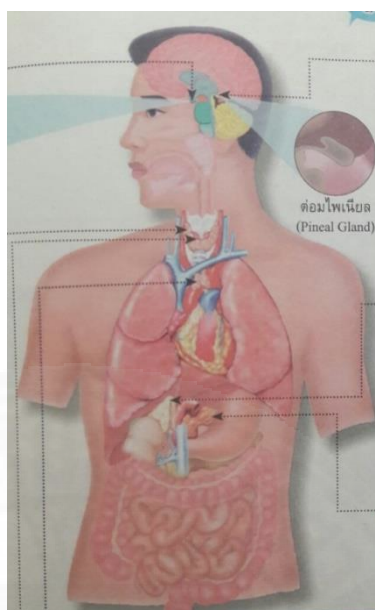
สนพ.	ตัวละครที่ปรากฏในเนื้อเรื่องที่มีภาพประกอบของหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1																														
	มนุษย์ (เพศ)											อาหาร				ผลบ่งชี้	โรค			สารเสพติด	เครื่องมือใช้	อาชีพ	โทษ								
	ชาย								หญิง			รส	แห้ง	เครื่องดื่ม	จานเดียว		อาการ	การรับรู้	ยา				ร้อน	เย็น							
	แต่งกาย		กิจกรรม						แต่งกาย		กิจกรรม																				
			บ้าน				สาธารณะ				บ้าน														สาธารณะ						
เวลาว่าง	เวลาเรียน	เล่นกีฬา	ทำงานบ้าน	พักผ่อน	เล่นดนตรี	ออกกำลังกาย	ทำงาน	เรียน	กางเกง	กระโปรง	เสื้อแขนยาว	ทำงานบ้าน	พักผ่อน	เล่นดนตรี	ออกกำลังกาย	ทำงาน	เรียน	11	3	4	9	9	-	27	-	10	2	3	-	✓	
อพ.	✓	✓	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	✓	✓	✓	✓	8	7	2	5	12	8	11	2	1	4	17	✓	-
อจท.	✓	✓	✓	-	✓	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	-	✓	✓	1	-	1	-	5	4	9	-	-	1	-	-	✓
แม่ค	✓	✓	-	-	-	✓	✓	-	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	✓	✓	20	10	7	14	26	12	47	2	11	7	20	1	2
รวม	384								314									20	51			26	12	61		11	7	20	1	2	
																															3

จากผลการศึกษาพบว่าเนื้อเรื่องที่มีภาพประกอบภายในหนังสือแบบเรียน วิชาสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สามารถจำแนกประเภทของตัวละครออกเป็น 7 ประเภทคือ ตัวละครที่เป็นมนุษย์แบ่งออกเป็นภาพที่มีตัวละครเพศชาย และภาพที่มีเพศหญิง ซึ่งผู้วิจัยจะใช้เกณฑ์เรื่องการแต่งกายและกิจกรรมในการศึกษารูปแบบลักษณะของเพศวิถีของภาพประกอบในประเภทดังกล่าวด้วย ประเภทที่สองคือ ภาพประกอบที่เป็นอาหารแบ่งออกเป็นอาหารสด อาหารแห้ง อาหารจานเดียว และเครื่องดื่ม ประเภทที่สามคือ ภาพประกอบที่เป็นอวัยวะร่างกาย ประเภทที่สี่คือ ภาพประกอบเกี่ยวกับโรค แบ่งออกเป็นลักษณะและอาการของโรค อุปกรณ์และวิธีการรักษาโรค และยารักษาโรค ประเภทที่ห้าคือ ภาพประกอบที่เป็นสารเสพติด ประเภทที่หกคือ ภาพประกอบที่เป็นเครื่องมือ และประเภทที่เจ็ดคือ ภาพประกอบอื่น ๆ เช่น สัตว์ สถานที่ หรือสภาพแวดล้อม

จากตารางข้างต้นทำให้เห็นสัดส่วนจำนวนของตัวละครในแต่ละประเภทของหนังสือแบบเรียนจากสำนักพิมพ์กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด โดยตัวละครชายมีจำนวนมากที่สุดทั้งหมด 384 ภาพ ซึ่งมีทั้งการแต่งกายด้วยกางเกงขาสั้นและกางเกงขายาว และกิจกรรมที่ปรากฏในหนังสือแบบเรียนมากที่สุดเป็นกิจกรรมที่ทำในพื้นที่สาธารณะคือ การออกกำลังกาย และการศึกษา ลำดับถัดมาคือ ตัวละครหญิงจำนวน 314 ภาพ โดยตัวละครมีทั้งแต่งกายด้วยกางเกงและกระโปรง และส่วนมากทำกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะคือ การศึกษา ประเภทที่สามคือ ภาพประกอบที่เกี่ยวกับโรคจำนวนทั้งหมด 61 ภาพ ส่วนมากเป็นภาพที่เกี่ยวกับอุปกรณ์และวิธีการรักษาโรคจำนวน 47 ภาพ ประเภทต่อมาคือ ภาพประกอบที่เกี่ยวกับอาหารจำนวนทั้งหมด 51 ภาพ ส่วนมากเป็นภาพที่เกี่ยวกับอาหารสดจำนวน 20 ภาพ ภาพประกอบที่เป็นอวัยวะร่างกายจำนวนทั้งหมด 26 ภาพ นอกจากนี้เป็นภาพประกอบอื่น ๆ จำนวนทั้งหมด 20 ภาพ ภาพประกอบที่เป็นสารเสพติดจำนวนทั้งหมด 11 ภาพ และภาพประกอบที่เป็นเครื่องมือจำนวนทั้งหมด 7 ภาพตามลำดับ การใช้โทนสีของหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ส่วนมากใช้สีโทนเย็นคือ สำนักพิมพ์เอมพันธ์ และสำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น ส่วนสำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ใช้สีโทนร้อน

นอกจากเกณฑ์การจำแนกประเภทของตัวละครที่กล่าวไปในข้างต้น ภายในหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก็ยังมีลักษณะของเพศวิถีที่ปรากฏผ่านเนื้อเรื่องที่เป็นภาพประกอบในรูปแบบอื่นตามตัวอย่างดังนี้

1) สำนักพิมพ์เอมพันธ์

ภาพที่ 4.10 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำนักพิมพ์เอมพันธ์

ที่มา: กิตติ ปรมัตผล

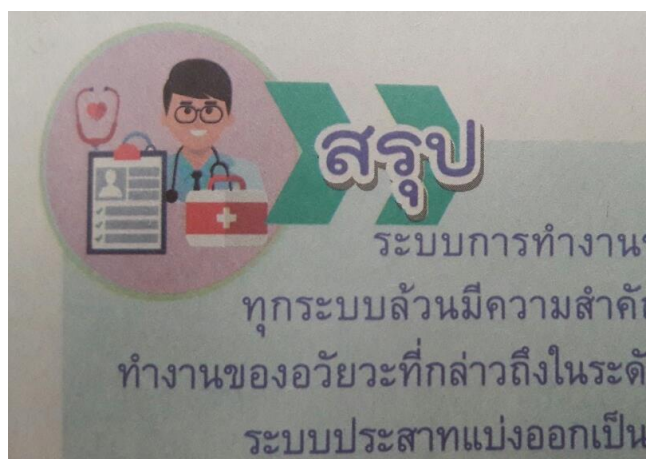
วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 4.11 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำนักพิมพ์เอมพันธ์

ที่มา: กิตติ ปรมัตผล

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 4.12 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำนักพิมพ์เอมพันธ์

ที่มา: กิตติ ปรมัตผล

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภายในหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของสำนักพิมพ์เอมพันธ์พบว่าหน่วยการเรียนรู้ทั่วไปมีการใช้ภาพประกอบที่มีตัวละครเป็นเพศชายจำนวนมากที่สุด โดยจะเห็นได้จากตัวอย่างข้างต้นว่าแม้ในหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับระบบอวัยวะในร่างกายก็เลือกใช้ตัวละครเพศชายเป็นต้นแบบ (ภาพ 4.10) หรือในการให้ความรู้ตอนเกริ่นนำและการสรุปตอนท้ายบทก็เลือกใช้ตัวละครเพศชายที่ประกอบอาชีพแพทย์เป็นผู้ให้ความรู้ (ภาพที่ 4.11 – 4.12)

ภาพที่ 4.13 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำนักพิมพ์เอมพันธ์

ที่มา: กิตติ ปรมัตผล

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 4.14 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำนักพิมพ์เอมพันธ์

ที่มา: กิตติ ปรมัตผล

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภายในหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของสำนักพิมพ์เอมพันธ์พบว่าหน่วยการเรียนรู้ทั่วไปมีการใช้ภาพประกอบที่มีตัวละครเป็นเพศหญิงจำนวนน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับภาพประกอบที่มีตัวละครเพศชาย ซึ่งภาพประกอบประเภทนี้ปรากฏทั่วไปในหน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับการสร้างเสริมสมรรถภาพ การปฐมพยาบาลด้วยการเคลื่อนย้ายโดยมีการเฉลี่ยแบ่งตัวละครเพศชายและหญิงในจำนวนเท่า ๆ กัน อย่างไรก็ตาม ภาพของตัวละครหญิงก็ยังปรากฏในรูปแบบของการเป็นแม่ เช่น ภาพการให้นมลูก อีกทั้งจะเห็นได้จากตัวอย่างข้างต้นว่าภาพประกอบที่ใช้ในการเรียนรู้เรื่องโภชนาการและสุขภาพมีการใช้ตัวละครเพศหญิงเป็นผู้ป่วยมากกว่าตัวละครที่เป็นเพศชายด้วย (ภาพที่ 4.13 – 4.14)

ภาพที่ 4.15 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำนักพิมพ์เอมพันธ์

ที่มา: กิตติ ปรมัตผล

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 4.16 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำนักพิมพ์เอมพันธ์

ที่มา: กิตติ ปรมัตผล

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภายในหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของสำนักพิมพ์เอมพันธ์พบว่าหน่วยการเรียนรู้ทั่วไปมีการใช้ภาพประกอบที่มีตัวละครทั้งที่เป็นเพศชายและหญิง โดยภาพประกอบที่มีทั้งสองเพศส่วนมากปรากฏอยู่ในหน่วยการเรียนรู้ทั่วไปในรูปแบบของครอบครัวที่ประกอบด้วยพ่อแม่ลูก และหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการป้องกันการล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งการใช้ภาพประกอบทั้งหมดที่ปรากฏในหน่วยการเรียนรู้จากภาพตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าการล่วงละเมิดทางเพศเกิดขึ้นในพื้นที่สาธารณะ โดยมีผู้กระทำคือตัวละครชาย ในขณะที่ผู้ถูกล่วงละเมิดคือตัวละครหญิง (ภาพที่ 4.15 – 4.16)

2) สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์

ภาพที่ 4.17 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์

ที่มา: พรสุข หุ่นรินทร์

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภายในหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของสำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์พบว่าหน่วยการเรียนรู้ทั่วไปมีการใช้ภาพประกอบที่มีตัวละครเป็นเพศชายจำนวนมากที่สุด โดยส่วนมากทำกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะ เช่น การออกกำลังกาย การเล่นเกม หรือการเสริมสร้างสมรรถภาพเพื่อสุขภาพ (ภาพที่ 4.17)

ภาพที่ 4.18 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์

ที่มา: พรสุข หุ่นรินทร์

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 4.19 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์

ที่มา: พรสุข หุ่นรินทร์

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

จากภาพตัวอย่างข้างต้นเป็นภาพประกอบในหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการป้องกันการล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งภายในหนังสือแบบเรียนมีทั้งการใช้ภาพการ์ตูนที่แสดงลักษณะของคนที่ไม่ระบุเพศ การใช้ตัวละครที่เป็นคนแสดงโดยเพศชายเป็นผู้กระทำ (ภาพที่ 4.18) และตัวละครเพศหญิงเป็นผู้ถูกล่วงละเมิด (ภาพที่ 4.19) ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีการใช้ภาพประกอบตามตัวอย่างข้างต้นในการสื่อถึงการล่วงละเมิดทางสายตาโดยใช้ตัวละครชาย และการสอนให้ไม่ออกไปเที่ยวนอกบ้านในยามวิกาล หรือสถานที่เปลี่ยว แต่ควรทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์อยู่บ้าน จึงจะปลอดภัยจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

ภาพที่ 4.20 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์
ที่มา: พรสุข หุ่นิรันดร์
วันที่ 25 ตุลาคม 2562

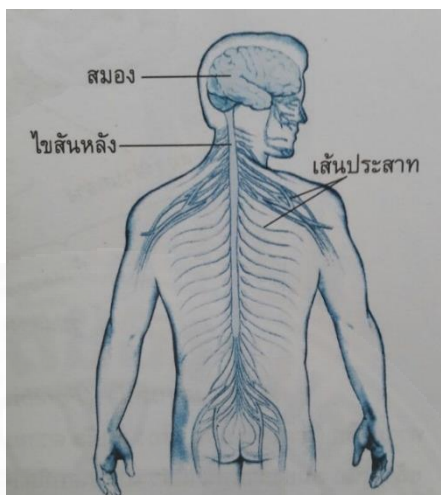

ภาพที่ 4.21 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์
ที่มา: พรสุข หุ่นิรันดร์
วันที่ 25 ตุลาคม 2562

จากภาพตัวอย่างข้างต้นเป็นภาพประกอบในหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการเจริญเติบโต และโภชนาการอาหารที่มีส่งผลต่อสุขภาพ จะเห็นได้ว่าการใช้ตัวละครเพศหญิงเป็นภาพ

ตัวแทนของผู้ที่มีการเจริญเติบโตที่ผิดปกติหรือผู้ที่มีภาวะโภชนาการที่ผิดปกติ (ภาพที่ 4.20 – 4.21)
 ในขณะที่ภาพประกอบของผู้ที่มีภาวะโภชนาการปกติหรือสุขภาพดีใช้ตัวละครเพศชาย

3) สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น

ภาพที่ 4.22 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น

ที่มา: สุจิตรา สุคนธ์ทรัพย์

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 4.23 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น

ที่มา: สุจิตรา สุคนธ์ทรัพย์

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภายในหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของสำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่นพบว่าหน่วยการเรียนรู้ทั่วไปมีการใช้ภาพประกอบที่มีตัวละครเป็นเพศชายจำนวนมากที่สุด โดยจะเห็นได้จากตัวอย่างข้างต้นว่าแม้ในหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับระบบอวัยวะในร่างกายก็เลือกใช้ตัวละครเพศชายเป็นต้นแบบ (ภาพที่ 4.22) อีกทั้ง ภาพประกอบที่มีตัวละครเป็นเพศชายส่วนมากปรากฏในลักษณะของการออกกำลังกาย การเล่นกีฬา และการเสริมสร้างสมรรถภาพร่างกายในพื้นที่สาธารณะ (ภาพที่ 4.23)

ภาพที่ 4.24 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น
ที่มา: สุจิตรา สุคนธ์ทรัพย์
วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 4.25 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น
ที่มา: สุจิตรา สุคนธ์ทรัพย์
วันที่ 25 ตุลาคม 2562

จากภาพตัวอย่างข้างต้นเป็นภาพประกอบในหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการป้องกันการล่วงละเมิดทางเพศ และการปฐมพยาบาลตามลำดับ ซึ่งมีการใช้ตัวละครเพศชายเป็นผู้ล่วง

ละเมิด และตัวละครเพศหญิงเป็นผู้ถูกล่วงละเมิด (ภาพที่ 4.24) หรือภาพประกอบเกี่ยวกับการปฐมนิเทศนักเรียนใช้ตัวละครชายเป็นผู้ดูแลตัวละครหญิง (ภาพที่ 4.25)

4.1.1.2 หนังสือแบบเรียน รายวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

การศึกษารูปแบบและลักษณะของเพศวิถีที่ปรากฏภายในหนังสือแบบเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผ่านเนื้อเรื่องที่มีภาพประกอบในหนังสือแบบเรียน ทำให้สามารถแบ่งประเภทตัวละครที่ปรากฏในภาพประกอบตามตารางดังนี้

ตาราง 15 ประเภทของตัวละครในเนื้อเรื่องที่มีภาพหนังสือเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

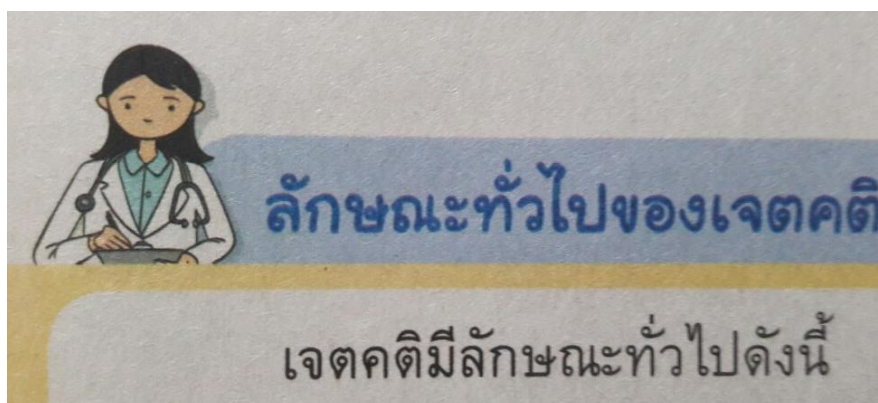
สนพ.	ตัวละครที่ปรากฏในเนื้อเรื่องที่มีภาพประกอบของหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2																													
	มนุษย์ (เพศ)																อาหาร				ร่างกาย	โรค			สารเสพติด	เครื่องใช้	อื่น	โทนสี		
	ชาย								หญิง								สด	แห้ง	เครื่องดื่ม	งานเดี่ยว		อาการ	การรักษา	ยา				ร้อน	เย็น	
	แต่งกาย		กิจกรรม						แต่งกาย		กิจกรรม																			
			บ้าน			สาธารณะ					บ้าน			สาธารณะ																
ดูยาว	ดูสั้น	เลี้ยงลูก	งานบ้าน	พักผ่อน	สังสรรค์	ออกกำลังกาย	เรียน	กางเกง	กระโปรง	เลี้ยงลูก	งานบ้าน	พักผ่อน	สังสรรค์	ออกกำลังกาย	เรียน															
อพ.	✓	✓	-	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	-	2	1	1	5	3	5	3	1	6	12	✓	-
อจท.	✓	✓	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	5	-	3	-	2	-	6	2	-	4	21	-	✓
แม่ค	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	✓
รวม	252								293								5	2	4	1	7	5	13	5	1	10	23	1	2	
																	12					23				3				

จากผลการศึกษาพบว่าเนื้อเรื่องที่มีภาพประกอบภายในหนังสือแบบเรียน วิชาสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สามารถจำแนกประเภทของตัวละครออกเป็น 7 ประเภทคือ ตัวละครที่เป็นมนุษย์แบ่งออกเป็นภาพที่มีตัวละครเพศชาย และภาพที่มีเพศหญิง ซึ่งผู้วิจัยจะใช้เกณฑ์เรื่องการแต่งกายและกิจกรรมในการศึกษารูปแบบลักษณะของเพศวิถีของภาพประกอบในประเภทดังกล่าวด้วย ประเภทที่สองคือ ภาพประกอบที่เป็นอาหารแบ่งออกเป็นอาหารสด อาหารแห้ง อาหารจานเดียว และเครื่องดื่ม ประเภทที่สามคือ ภาพประกอบที่เป็นอวัยวะร่างกาย ประเภทที่สี่คือ ภาพประกอบเกี่ยวกับโรค แบ่งออกเป็นลักษณะและอาการของโรค อุปกรณ์และวิธีการรักษาโรค และยารักษาโรค ประเภทที่ห้าคือ ภาพประกอบที่เป็นสารเสพติด ประเภทที่หกคือ ภาพประกอบที่เป็นเครื่องมือใช้ และประเภทที่เจ็ดคือ ภาพประกอบอื่น ๆ เช่น สัตว์ สถานที่ หรือสภาพแวดล้อม

จากตารางข้างต้นทำให้เห็นสัดส่วนจำนวนของตัวละครในแต่ละประเภทของหนังสือแบบเรียนจากสำนักพิมพ์กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด โดยตัวละครหญิงมีจำนวนมากที่สุดทั้งหมด 293 ภาพ ซึ่งมีทั้งการแต่งกายด้วยกางเกงและกระโปรง และมีทั้งการทำกิจกรรมในบ้านส่วนมากคือ เลี้ยงดูลูก และพักผ่อน และพื้นที่สาธารณะส่วนมากคือ การศึกษาและการออกกำลังกาย ลำดับถัดมาคือ ตัวละครชายจำนวน 252 ภาพ โดยตัวละครมีทั้งแต่งกายด้วยกางเกงขาสั้นและกางเกงขาสั้น มีทั้งกิจกรรมในบ้าน ซึ่งส่วนมากคือ การพักผ่อน และกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะคือ การออกกำลังกาย การศึกษา และการทำงาน ประเภทที่สามคือ ภาพประกอบที่เกี่ยวกับโรคจำนวนทั้งหมด 23 ภาพ ส่วนมากเป็นภาพที่เกี่ยวกับอุปกรณ์และวิธีการรักษาโรคจำนวน 13 ภาพ ภาพประกอบอื่น ๆ จำนวนทั้งหมด 23 ภาพ ประเภทต่อมาคือ ภาพประกอบที่เป็นอาหารจำนวนทั้งหมด 12 ภาพ ส่วนมากเป็นภาพที่เกี่ยวกับอาหารสดจำนวน 5 ภาพ นอกจากนี้เป็นภาพประกอบที่เป็นเครื่องมือใช้จำนวนทั้งหมด 10 ภาพ ภาพประกอบที่เป็นอวัยวะร่างกายจำนวนทั้งหมด 7 ภาพ ภาพประกอบที่เป็นสารเสพติดจำนวนทั้งหมด 1 ภาพตามลำดับ การใช้โทนสีของหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ส่วนมากใช้สีโทนเย็นคือ สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ และสำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น ส่วนสำนักพิมพ์เอมพันธ์ใช้สีโทนร้อน

นอกจากเกณฑ์การจำแนกประเภทของตัวละครที่กล่าวไปในข้างต้น ภายในหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก็ยังมีลักษณะของเพศวิถีที่ปรากฏผ่านเนื้อเรื่องที่เป็นภาพประกอบในรูปแบบอื่นตามตัวอย่างดังนี้

1) สำนักพิมพ์เอมพันธ์

ภาพที่ 4.26 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักพิมพ์เอมพันธ์

ที่มา: กิตติ ปรมัตผล

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภายในหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของสำนักพิมพ์เอมพันธ์พบว่าหน่วยการเรียนรู้ทั่วไปมีการใช้ภาพประกอบที่มีตัวละครเป็นเพศหญิงจำนวนมากที่สุด โดยจากภาพตัวอย่างข้างต้นเป็นการให้ความรู้แบบสรุปในระหว่างบทหรือตอนท้ายบท ซึ่งใช้ตัวละครเพศหญิงที่ประกอบอาชีพแพทย์เป็นผู้ให้ความรู้ (ภาพที่ 4.26)

ภาพที่ 4.27 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักพิมพ์เอมพันธ์

ที่มา: กิตติ ปรมัตผล

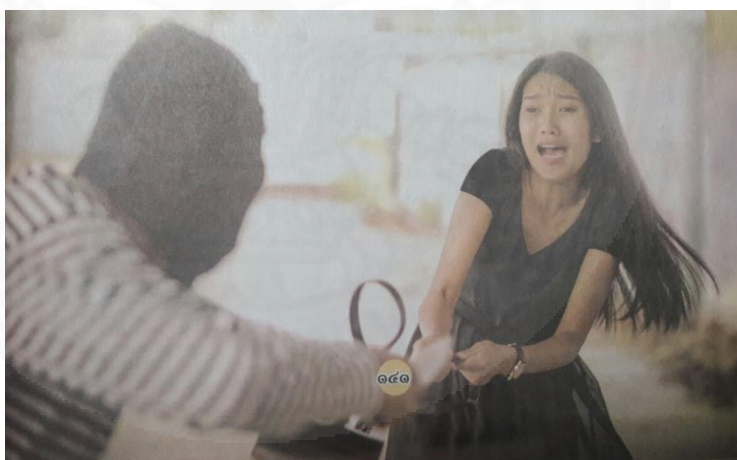
วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 4.28 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักพิมพ์เอมพันธ์

ที่มา: กิตติ ปรมัตผล

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 4.29 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักพิมพ์เอมพันธ์

ที่มา: กิตติ ปรมัตผล

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

อย่างไรก็ตาม ภาพประกอบอื่น ๆ ที่ตัวละครเป็นเพศหญิง ไม่ว่าจะเป็นหน่วย
การเรียนรู้เกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อที่ส่งผลต่อวัยรุ่น มีการใช้ภาพประกอบตัวละครเพศหญิง หรือหน่วยการ
เรียนรู้ที่เกี่ยวกับการป้องกันการล่วงละเมิดทางเพศที่เสนอภาพของตัวละครหญิงเป็นฝ่ายถูกล่วงละเมิด
(ภาพที่ 4.29) หรือตัวละครหญิงที่แต่งกายสุภาพมิดชิดเรียบร้อย เพื่อหลีกเลี่ยงการเปิดเผยเรือนร่างกาย

อันนำมาสู่การยั่วให้เกิดอารมณ์ทางเพศ (ภาพที่ 4.28) นอกจากนี้ ภาพประกอบที่ตัวละครเป็นเพศหญิงก็ มักจะถูกใช้ในหน่วยการเรียนรู้เรื่องเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน หรือการตั้งครุ่นไม่พึงประสงค์อีกด้วย

ภาพที่ 4.30 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักพิมพ์เอมพันธ์

ที่มา: กิตติ ปรมัตผล

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 4.31 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักพิมพ์เอมพันธ์

ที่มา: กิตติ ปรมัตผล

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

สำหรับภาพประกอบที่เป็นตัวละครเพศชาย ถึงแม้จะมีจำนวนน้อยกว่าเมื่อ เปรียบเทียบกับตัวละครหญิง แต่การนำเสนอภาพของตัวละครชายส่วนมากปรากฏในหน่วยการเรียนรู้ ทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นการบริหารร่างกายเพื่อเสริมสร้างสุขภาพ (ภาพที่ 4.31) การบริหารจัดการเพื่อลด ความเครียดกังวล (ภาพที่ 4.30) การปฐมพยาบาล หรือการหลีกเลี่ยงสารเสพติด

ภาพที่ 4.32 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักพิมพ์เอมพันธ์

ที่มา: กิตติ ปรมัตผล

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพประกอบที่มีทั้งเพศชายและหญิงอยู่ในหน่วยการเรียนรู้ทั่ว ๆ ไป เช่น หน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับการเจริญเติบโต (ภาพที่ 4.32) การปฐมพยาบาล การเสริมสร้างสมรรถภาพทางกาย หรือการสร้างสมดุลระหว่างร่างกายและจิตใจ

ภาพที่ 4.33 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักพิมพ์เอมพันธ์

ที่มา: กิตติ ปรมัตผล

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

นอกจากนี้ ภาพประกอบภายในหนังสือแบบเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของ สำนักพิมพ์เอมพันธ์ยังปรากฏภาพของตัวละครที่เป็นเพศทางเลือกอีกด้วย (ภาพที่ 4.33)

2) สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์

ภาพที่ 4.34 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์

ที่มา: พรสุข หุ่นนิรันดร์

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 4.35 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์

ที่มา: พรสุข หุ่นนิรันดร์

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 4.36 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์

ที่มา: พรสุข หุ่นิรันดร์

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพประกอบที่เป็นตัวละครเพศชายในหนังสือแบบเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ มีจำนวนน้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับตัวละครหญิง แต่การนำเสนอภาพของตัวละครชายส่วนมากปรากฏในหน่วยการเรียนรู้ทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นการบริหารร่างกายเพื่อเสริมสร้างสุขภาพ (ภาพที่ 4.35) การเล่นเกมันทนาการ (ภาพที่ 4.34) การบริหารจัดการเพื่อลดความเครียดกังวล การปฐมพยาบาล การหลีกเลี่ยงสารเสพติด หรือพัฒนาการของร่างกาย ซึ่งจากตัวอย่างภาพที่ 4.36 มีการใช้ภาพตัวละครชายในการนำเสนอการเจริญเติบโตของวัยรุ่นที่ใช้ความอยากรู้อยากเห็นให้เกิดประโยชน์โดยการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมา

ภาพที่ 4.37 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์

ที่มา: พรสุข หุ่นิรันดร์

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 4.38 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์

ที่มา: พรสุข หุ่นิรันดร์

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 4.39 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์

ที่มา: พรสุข หุ่นนิรันดร์

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

วัยรุ่นควรง่ายๆ ด้วยชุดที่สุภาพ เรียบร้อย ปกปิดมิดชิด ถูกต้องตามโอกาสและกาลเทศะ

ภาพที่ 4.40 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์

ที่มา: พรสุข หุ่นนิรันดร์

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพประกอบที่เป็นตัวละครเพศหญิงในหนังสือแบบเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ มีจำนวนมากที่สุด และปรากฏในหน่วยการเรียนรู้ทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นการบริหารร่างกายเพื่อเสริมสร้างสุขภาพ การบริหารจัดการเพื่อลดความเครียดกังวล การปฐมพยาบาล การป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศ หรือพัฒนาการของร่างกาย แต่จากตัวอย่างข้างต้นการใช้ภาพตัวละครหญิงในการนำเสนอการเจริญเติบโตของวัยรุ่นถูกนำเสนอออกมาในลักษณะของวัยรุ่นที่รักสวยรักงาม (ภาพที่ 4.37) หน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพก็ใช้ภาพตัวละครหญิงในฐานะที่เป็นผู้ช่วยทั้งทางกายและทางจิต (ภาพที่ 4.39) และนำเสนอการดูแลรักษาอารมณ์ของเพศหญิงด้วยหากิจกรรมที่ชอบคือ

การทำอาหาร (ภาพที่ 4.38) นอกจากนี้ ในหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการป้องกันการล่องละเมิดทางเพศก็ยังคงใช้ตัวละครหญิงในการสั่งสอนให้แต่งกายเรียบร้อยมิดชิดเพื่อหลีกเลี่ยงการเปิดเผยเนื้อตัวร่างกาย และเป็นการป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศด้วย (ภาพที่ 4.40)

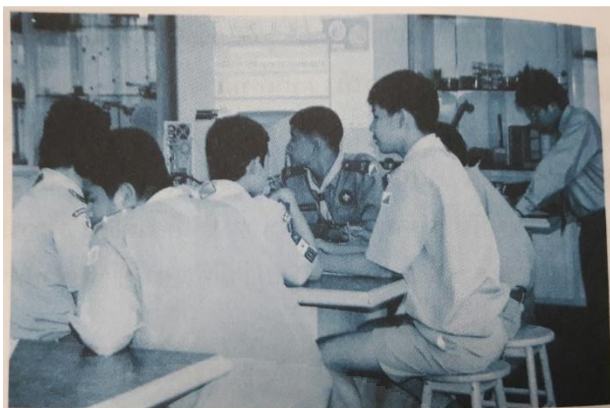
ภาพที่ 4.41 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์

ที่มา: พรสุข อนุรัตน์

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพประกอบตัวละครเพศชายและหญิงในหนังสือแบบเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ ปรากฏในหน่วยการเรียนรู้ทั่วไปในบริบทของการทำกิจกรรม งานอดิเรก หรือการศึกษาเล่าเรียนของวัยรุ่น (ภาพที่ 4.41) การปฐมพยาบาลเคลื่อนย้ายผู้ป่วย การรักษาทางการแพทย์ และบริบทของครอบครัวที่ประกอบด้วยพ่อแม่ลูก

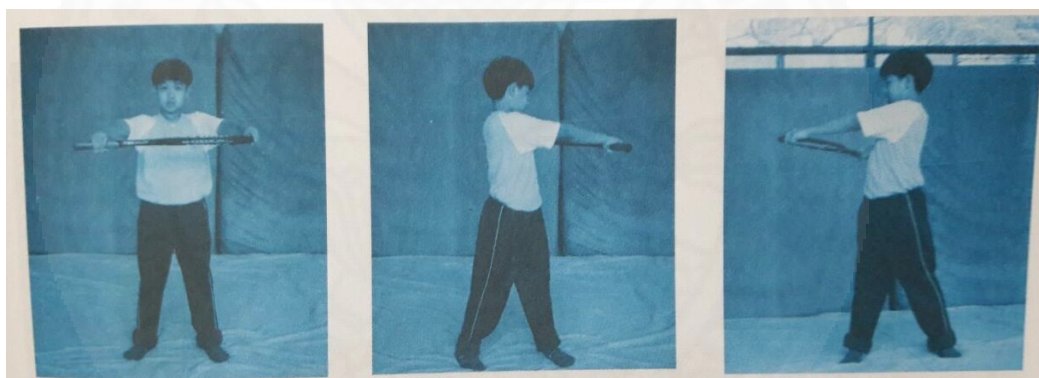
3) สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น

ภาพที่ 4.42 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น

ที่มา: สุจิตรา สุคนธทรัพย์

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 4.43 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น

ที่มา: สุจิตรา สุคนธทรัพย์

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภายในหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น มีจำนวนภาพประกอบที่ใช้คนแสดงเพศชายมากที่สุด อีกทั้ง ภาพประกอบส่วนมากเป็นภาพที่เกี่ยวกับการบริหารร่างกายเสริมสร้างสุขภาพ กิจกรรมนันทนาการ การเล่นเกม (ภาพที่ 4.43) รวมถึงพื้นที่การศึกษาในพื้นที่สาธารณะตามตัวอย่างภาพที่ 4.42 ในขณะที่ภาพประกอบเพศหญิงมีจำนวนน้อยกว่าอย่างเห็นได้ชัด อีกทั้งภาพตัวละครหญิงที่ถูกใช้ในกิจกรรมการออกกำลังกายเป็นภาพประกอบที่ใช้ภาพการ์ตูนแทนการใช้คนแสดงจริง

ภาพที่ 4.44 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น

ที่มา: สุจิตรา สุคนธทรัพย์

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

นอกจากนี้ ภาพประกอบที่ใช้คนแสดงเพศชายยังคงปรากฏในบริบทอื่น ๆ โดยจากตัวอย่างภาพที่ 4.44 ปรากฏอยู่ในบทเรียนหัวข้อการให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาสารเสพติดแก่คนในชุมชน ซึ่งจะเห็นได้จากในภาพว่าจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนมากเป็นเพศชาย

ภาพที่ 4.45 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น

ที่มา: สุจิตรา สุคนธทรัพย์

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

จากตัวอย่างภาพที่ 4.45 เป็นการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างเพศชายและเพศหญิงในพื้นที่สาธารณะ ทั้งนี้ เพศหญิงที่ปรากฏในหนังสือแบบเรียนส่วนมากอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม และอยู่ในบริบทของการศึกษาอบรมสั่งสอน

4.1.1.3 หนังสือแบบเรียน รายวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

การศึกษารูปแบบและลักษณะของเพศวิถีที่ปรากฏภายในหนังสือแบบเรียน
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผ่านเนื้อเรื่องที่มีภาพประกอบในหนังสือแบบเรียน ทำให้สามารถแบ่ง
ประเภทตัวละครที่ปรากฏในภาพประกอบตามตารางดังนี้

ตาราง 16 ประเภทของตัวละครในเนื้อเรื่องที่มีภาพหนังสือเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

สนพ.	ตัวละครที่ปรากฏในเนื้อเรื่องที่มีภาพประกอบของหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																					
	มนุษย์ (เพศ)																อาหาร				ร่างกาย	โรค			สารเสพติด	เครื่องมือใช้	ที่อยู่	โทนสี																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																										
	ชาย								หญิง													อาการ	การรักษา	ยา				ร้อน	เย็น																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																									
	แต่งกาย		กิจกรรม						แต่งกาย		กิจกรรม						สด	แห้ง	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																		
			บ้าน			สาธารณะ					บ้าน			สาธารณะ																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																								
เวลา	พื้นที่	บริเวณ	งาน	พักผ่อน	สังสรรค์	ออกกำลังกาย	ทำงาน	เรียน	เวลา	พื้นที่	บริเวณ	งาน	พักผ่อน	สังสรรค์	ออกกำลังกาย	ทำงาน														เรียน	รส	เนื้อ	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม	เครื่องดื่ม

จากผลการศึกษาพบว่าเนื้อเรื่องที่มีภาพประกอบภายในหนังสือแบบเรียน วิชาสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สามารถจำแนกประเภทของตัวละครออกเป็น 7 ประเภทคือ ตัวละครที่เป็นมนุษย์แบ่งออกเป็นภาพที่มีตัวละครเพศชาย และภาพที่มีเพศหญิง ซึ่งผู้วิจัยจะใช้เกณฑ์เรื่องการแต่งกายและกิจกรรมในการศึกษารูปแบบลักษณะของเพศวิถีของภาพประกอบในประเภทดังกล่าวด้วย ประเภทที่สองคือ ภาพประกอบที่เป็นอาหารแบ่งออกเป็นอาหารสด อาหารแห้ง อาหารจานเดียว และเครื่องดื่ม ประเภทที่สามคือ ภาพประกอบที่เป็นอวัยวะร่างกาย ประเภทที่สี่คือ ภาพประกอบเกี่ยวกับโรค แบ่งออกเป็นลักษณะและอาการของโรค อุปกรณ์และวิธีการรักษาโรค และยารักษาโรค ประเภทที่ห้าคือ ภาพประกอบที่เป็นสารเสพติด ประเภทที่หกคือ ภาพประกอบที่เป็นเครื่องใช้ และประเภทที่เจ็ดคือ ภาพประกอบอื่น ๆ เช่น สัตว์ สถานที่ หรือสภาพแวดล้อม

จากตารางข้างต้นทำให้เห็นสัดส่วนจำนวนของตัวละครในแต่ละประเภทของหนังสือแบบเรียนจากสำนักพิมพ์กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด โดยตัวละครหญิงมีจำนวนมากที่สุดทั้งหมด 293 ภาพ ซึ่งมีทั้งการแต่งกายด้วยกางเกงและกระโปรง และมีทั้งการทำกิจกรรมในบ้านส่วนมากคือ เลี้ยงดูลูก และพื้นที่สาธารณะส่วนมากคือ การออกกำลังกาย ลำดับถัดมาคือ ตัวละครชายจำนวน 279 ภาพ โดยตัวละครมีทั้งแต่งกายด้วยกางเกงขาสั้นและกางเกงขาสั้น มีทั้งกิจกรรมในบ้านซึ่งส่วนมากคือ การพักผ่อน และกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะคือ การสังสรรค์ การออกกำลังกาย และการศึกษา ประเภทที่สามคือ ภาพประกอบที่เกี่ยวกับโรคจำนวนทั้งหมด 43 ภาพ ส่วนมากเป็นภาพที่เกี่ยวกับอุปกรณ์และวิธีการรักษาโรคจำนวน 24 ภาพ ประเภทต่อมาคือ ภาพประกอบที่เป็นอาหารจำนวนทั้งหมด 37 ภาพ ส่วนมากเป็นภาพที่เกี่ยวกับอาหารจานเดียวจำนวน 20 ภาพ ภาพประกอบที่เป็นเครื่องใช้จำนวนทั้งหมด 33 ภาพ ภาพประกอบอื่น ๆ จำนวนทั้งหมด 26 ภาพ นอกจากนี้เป็น ภาพประกอบที่เป็นอวัยวะร่างกายจำนวนทั้งหมด 9 ภาพ และภาพประกอบที่เป็นสารเสพติดจำนวนทั้งหมด 9 ภาพตามลำดับ การใช้โทนสีของหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ส่วนมากใช้สีโทนร้อนคือ สำนักพิมพ์สำนักพิมพ์เอ็มพันธ์และสำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ ส่วนสำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่นใช้สีโทนร้อน

นอกจากเกณฑ์การจำแนกประเภทของตัวละครที่กล่าวไปในข้างต้น ภายในหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก็ยังมีลักษณะของเพศวิถีที่ปรากฏผ่านเนื้อเรื่องที่เป็นภาพประกอบในรูปแบบอื่นตามตัวอย่างดังนี้

1) สำนักพิมพ์เอ็มพันธ์

ภาพที่ 4.46 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักพิมพ์เอ็มพันธ์

ที่มา: กิตติ ปรมัตผล

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 4.47 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักพิมพ์เอ็มพันธ์

ที่มา: กิตติ ปรมัตผล

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพประกอบที่เป็นตัวละครเพศชายในหนังสือแบบเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักพิมพ์เอ็มพันธ์ มีการนำเสนอภาพของตัวละครชายส่วนมากปรากฏในหน่วยการเรียนรู้ทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นการบริหารร่างกายเพื่อเสริมสร้างสุขภาพ การเล่นกีฬาสันทนาการ การบริหารจัดการเพื่อลดความเครียดกังวล การปฐมพยาบาล การหลีกเลี่ยงสารเสพติด หรือพัฒนาการของร่างกาย ซึ่งจากตัวอย่าง

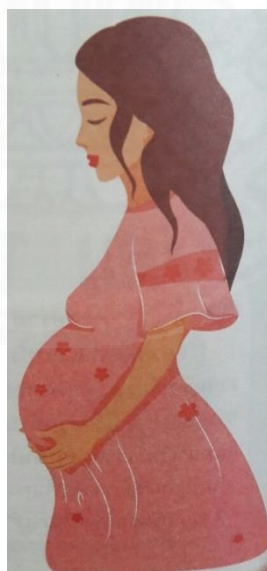
ภาพที่ 4.46 ใช้ภาพตัวละครขายในการนำเสนอผลกระทบจากการติดแอลกอฮอล์ และการเคลื่อนย้ายผู้ป่วยในสถานการณ์คับขัน (ภาพที่ 4.47)

ภาพที่ 4.48 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักพิมพ์เอมพันธ์

ที่มา: กิตติ ปรมัตผล

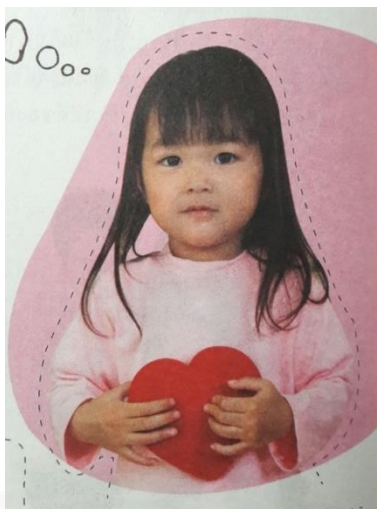
วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 4.49 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักพิมพ์เอมพันธ์

ที่มา: กิตติ ปรมัตผล

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

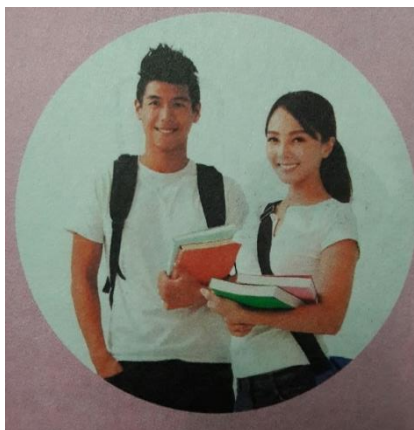

ภาพที่ 4.50 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักพิมพ์เอมพันธ์

ที่มา: กิตติ ประมัตผล

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพประกอบที่เป็นตัวละครเพศหญิงในหนังสือแบบเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักพิมพ์เอมพันธ์ ปรากฏในหน่วยการเรียนรู้ทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นการบริหารร่างกายเพื่อเสริมสร้างสุขภาพ การบริหารจัดการเพื่อลดความเครียดกังวล การออกกำลังกาย การปฐมพยาบาล หรือการเจริญเติบโต พัฒนาการของร่างกายตามวัย แต่จากตัวอย่างภาพที่ 4.48 มีการใช้ภาพตัวละครหญิงในการนำเสนออิทธิพลของสื่อโฆษณาต่อวัยรุ่น ซึ่งในภาพเป็นโฆษณาผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อความงาม โดยใช้ตัวละครหญิงในการนำเสนอภาพลักษณ์ความงาม หน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับอนามัยการเจริญพันธุ์ซึ่งนำเสนอภาพตัวละครหญิงที่กำลังตั้งครรภ์ (ภาพที่ 4.49) นอกจากนี้ จากภาพตัวอย่างตัวละครหญิงทั้งสามภาพ (ภาพที่ 4.48 – 4.50) แสดงให้เห็นความเป็นหญิงที่ต้องไฝ่ผอมยาว และสวมชุดกระโปรงสีชมพู

ภาพที่ 4.51 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักพิมพ์เอมพันธ์

ที่มา: กิตติ ปรมัตผล

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 4.52 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักพิมพ์เอมพันธ์

ที่มา: กิตติ ปรมัตผล

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพประกอบตัวละครเพศชายและหญิงในหนังสือแบบเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักพิมพ์เอมพันธ์ ปรากฏในหน่วยการเรียนรู้ทั่วไปในบริบทของการทำกิจกรรม งานอดิเรก หรือ การศึกษาเล่าเรียนของวัยรุ่น (ภาพที่ 4.51) การปฐมพยาบาลเคลื่อนย้ายผู้ป่วย การรักษาทางการแพทย์ การเลือกคู่ครอง และบริบทของครอบครัว (ภาพที่ 4.52)

2) สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์

ภาพที่ 4.53 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์

ที่มา: พรสุข หุ่นรินทร์

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 4.54 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์

ที่มา: พรสุข หุ่นรินทร์

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพประกอบที่เป็นตัวละครเพศหญิงในหนังสือแบบเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ ปรากฏในหน่วยการเรียนรู้ทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นการบริหารร่างกายเพื่อเสริมสร้างสุขภาพ การบริหารจัดการเพื่อลดความเครียดกังวล การออกกำลังกาย การปฐมพยาบาล หรือการเจริญเติบโตพัฒนาการของร่างกายตามวัย แต่จากตัวอย่างภาพที่ 4.53 มีการใช้ภาพตัวละครหญิงในการ

นำเสนอหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับอนามัยการเจริญพันธุ์ซึ่งนำเสนอภาพตัวละครหญิงที่กำลังตั้งครรภ์ และหน่วยการเรียนรู้เรื่องโรคและการป้องกัน โดยนำเสนอภาพของผู้หญิงในฐานะของผู้ที่มีปัญหาสุขภาพ (ภาพที่ 4.54)

ภาพที่ 4.55 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์
ที่มา: พรสุข หุ่นนิรันดร์
วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 4.56 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์
ที่มา: พรสุข หุ่นนิรันดร์
วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพประกอบที่เป็นตัวละครเพศชายในหนังสือแบบเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ มีจำนวนมากที่สุด การนำเสนอภาพของตัวละครชายส่วนมากปรากฏใน

หน่วยการเรียนรู้ทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นการบริหารร่างกายเพื่อเสริมสร้างสุขภาพ การเล่นกีฬานันทนาการ การบริหารจัดการเพื่อลดความเครียดกังวล การปฐมพยาบาล หรือพัฒนาการของร่างกาย ซึ่งจากตัวอย่างภาพที่ 4.56 ใช้ภาพตัวละครชายในหน่วยการเรียนรู้การเจริญเติบโตของช่วงวัย หรือภาพที่ 4.55 ใช้ภาพตัวละครชายในการเล่นกีฬาหรือการออกกำลังกาย

ภาพที่ 4.57 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์

ที่มา: พรสุข หุ่นรินด์ร์

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

การรู้จักปรับตัวเพื่อให้เข้ากันได้กับญาติของแต่ละฝ่าย เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ช่วยลดความขัดแย้งได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 4.58 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์

ที่มา: พรสุข หุ่นรินด์ร์

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพประกอบตัวละครเพศชายและหญิงในหนังสือแบบเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ ปรากฏในหน่วยการเรียนรู้ทั่วไปในบริบทของการทำกิจกรรม งานอดิเรก หรือการศึกษาเล่าเรียนของวัยรุ่น การปฐมพยาบาลเคลื่อนย้ายผู้ป่วย การรักษาทางการแพทย์ การเลือกคู่ครอง (ภาพที่ 4.58) และบริบทของครอบครัว (ภาพที่ 4.57)

3) สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น

ภาพที่ 4.59 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น

ที่มา: สุจิตรา สุคนธทรัพย์

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

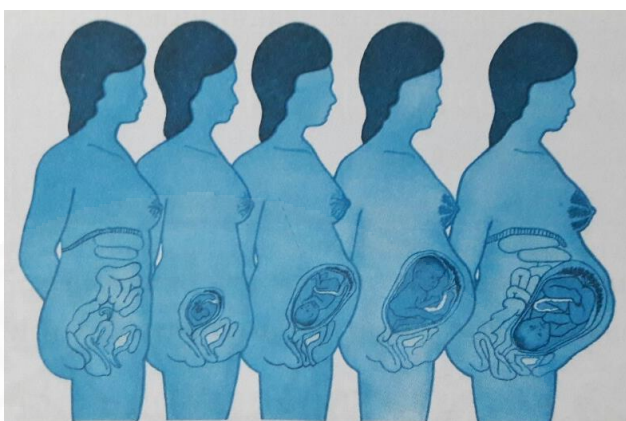
ภาพที่ 4.60 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น

ที่มา: สุจิตรา สุคนธทรัพย์

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพประกอบที่เป็นตัวละครเพศชายในหนังสือแบบเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น มีการนำเสนอภาพของตัวละครชายส่วนมากปรากฏในหน่วยการเรียนรู้

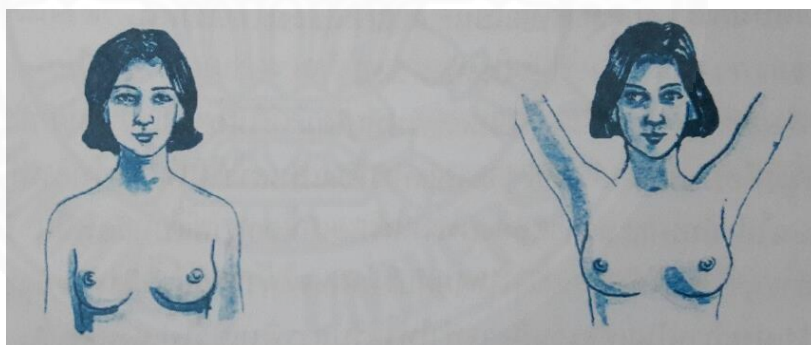
ทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นการบริหารร่างกายเพื่อเสริมสร้างสุขภาพ การเล่นกีฬาสมัครเล่น การบริหารจัดการเพื่อลดความเครียดกังวล การปฐมพยาบาล หรือพัฒนาการของร่างกาย ซึ่งจากตัวอย่างภาพที่ 4.59 มีการใช้ภาพตัวละครชายในหน่วยการเรียนรู้การเจริญเติบโตของช่วงวัย และภาพที่ 4.60 มีการใช้ภาพตัวละครในการเล่นกีฬาในพื้นที่สาธารณะ

ภาพที่ 4.61 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น

ที่มา: สุจิตรา สุคนธทรัพย์

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 4.62 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น

ที่มา: สุจิตรา สุคนธทรัพย์

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพประกอบที่เป็นตัวละครเพศหญิงในหนังสือแบบเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น ส่วนมากปรากฏในบริบทของการเป็นแม่ และการดูแลสุขภาพโรคตามภาพตัวอย่างที่ 4.61 มีการใช้ภาพตัวละครหญิงในการนำเสนอหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับอนามัยการเจริญพันธุ์ ซึ่งนำเสนอภาพตัวละครหญิงที่กำลังตั้งครรภ์ และภาพที่ 4.62 ในหน่วยการเรียนรู้เรื่องโรคและการป้องกัน โดยนำเสนอภาพของการตรวจเต้านมของผู้หญิงด้วยตนเอง

ภาพที่ 4.63 ภาพประกอบหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น

ที่มา: สุจิตรา สุคนธ์ทรัพย์

วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพประกอบตัวละครเพศชายและหญิงในหนังสือแบบเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่นส่วนมากปรากฏในบริบทของการทำกิจกรรม งานอดิเรกของวัยรุ่น การรักษาทางการแพทย์ การเลือกคู่ครอง (ภาพที่ 4.63) และบริบทของครอบครัว

ทั้งนี้ จากการศึกษารูปแบบและลักษณะของเพศวิถีที่ปรากฏในเนื้อเรื่องที่มีภาพประกอบของหนังสือแบบเรียนทั้งหมดตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 จากสำนักพิมพ์กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจึงสรุปภาพรวมทั้งหมดในรูปแบบของตารางดังต่อไปนี้

ตาราง 17 สรุปภาพรวมตัวละครในเนื้อเรื่องที่มีภาพของหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3

สนพ.	ตัวละครที่ปรากฏในเนื้อเรื่องที่มีภาพประกอบของหนังสือเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3																																												
	มนุษย์ (เพศ)																	อาหาร				ร่างกาย	โรค			สารเสพติด	เครื่องใช้	อื่น	โทนาลี																
	ชาย									หญิง													อาการ	ความรู้	ยา				ร้อน	เย็น															
	แต่งกาย		กิจกรรม							แต่งกาย		กิจกรรม							สด	แห้ง	เครื่องดื่ม										จานเดียว	การ	การรับรู้	ยา											
			บ้าน				สาธารณะ					บ้าน				สาธารณะ																													
	ดูยาว	ดูสั้น	เลี้ยงลูก	งานบ้าน	พักผ่อน	สังสรรค์	ออกกำลังกาย	เรียน	กางเกง	กระโปรง	เลี้ยงลูก	งานบ้าน	พักผ่อน	สังสรรค์	ออกกำลังกาย	เรียน	ดู	ดู																	ดู	ดู	ดู	ดู	ดู	ดู	ดู	ดู	ดู	ดู	ดู
อพ.	3	3	-	-	3	2	3	3	3	3	3	2	2	-	3	2	3	25																	5	6	16	15	8	41	9	19	33	27	2
อจท.	3	3	2	-	3	2	3	2	3	3	3	3	2	-	3	2	3	23				7	6	16	19	9	29	4	2	12					45	2	1								
แม่ค	3	3	2	-	2	3	3	1	3	3	3	2	-	2	-	2	2	3	-	1	3	8	12	14	1	-	5	7	-	3															
รวม	915									900								51	12	13	35	42	29	84	14	21	50	79	4	5															
																		111					127						9																

จากตารางข้างต้นจึงสามารถสรุปรูปแบบและลักษณะของเพศวิถีที่ปรากฏในเนื้อเรื่องที่มีภาพประกอบของหนังสือแบบเรียนทั้งหมดตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 จากสำนักพิมพ์กลุ่มตัวอย่างได้จากสัดส่วนในภาพรวมของเนื้อเรื่องที่มีภาพประกอบคือ การใช้ภาพประกอบที่เป็นตัวละครชายมากที่สุดจำนวนทั้งหมด 915 ภาพ มีการแต่งกายทั้งที่เป็นการเกงขายาวและขาสั้น ในพื้นที่บ้านตัวละครชายทำกิจกรรมโดยการพักผ่อนมากที่สุด ส่วนกิจกรรมที่ทำน้อยที่สุดคือ การเลี้ยงดูลูกในบ้าน และกิจกรรมที่ทำมากที่สุดในพื้นที่สาธารณะคือ การออกกำลังกาย ลำดับถัดมาคือ ภาพประกอบที่เป็นตัวละครหญิงจำนวนทั้งหมด 900 ภาพ มีการแต่งกายทั้งที่เป็นการเกงและกระโปรง กิจกรรมที่ทำมากที่สุดในบ้านคือ การเลี้ยงดูลูก และกิจกรรมที่ทำมากที่สุดในพื้นที่สาธารณะคือ การศึกษาและการออกกำลังกาย ส่วนกิจกรรมที่ทำน้อยที่สุดคือ การทำงาน ประเภทถัดมาคือ ภาพประกอบที่เกี่ยวกับโรคจำนวนทั้งหมด 127 ภาพ โดยส่วนมากเป็นภาพเกี่ยวกับอุปกรณ์และวิธีการรักษาโรคจำนวน 84 ภาพ ภาพประกอบที่เป็นอาหารจำนวนทั้งหมด 111 ภาพ โดยส่วนมากเป็นอาหารสดจำนวน 51 ภาพ นอกจากนั้นคือ ภาพประกอบอื่น ๆ จำนวนทั้งหมด 79 ภาพ ภาพประกอบที่เป็นเครื่องใช้จำนวนทั้งหมด 50 ภาพ ภาพประกอบที่เกี่ยวกับอวัยวะร่างกายจำนวนทั้งหมด 42 ภาพ และภาพประกอบที่เป็นสารเสพติดจำนวนทั้งหมด 21 ภาพ โทนสีของหน้าปกมีส่วนการใช้โทนสีที่ไม่แตกต่างกันมากคือ มีการสีโทนเย็นมากที่สุดจำนวน 5 เล่ม และสีโทนร้อนจำนวน 4 เล่ม

4.1.3 เนื้อเรื่องที่ไม่มีภาพประกอบ

เนื้อเรื่องถือเป็นใจความสำคัญที่สุดของหนังสือในการสื่อสารเนื้อหาที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอ ในส่วนของเนื้อเรื่องที่ไม่มีภาพประกอบเป็นเนื้อหาทั้งหมดที่เป็นตัวอักษรเท่านั้น ทั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์รูปแบบและลักษณะของเพศวิถีผ่านสารบัญของหนังสือแบบเรียนตามระดับชั้น การศึกษาดังนี้

4.1.3.1 หนังสือแบบเรียน รายวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

กระทรวงศึกษาธิการมีการกำหนดมาตรฐานให้แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อให้ขอบเขตเนื้อหาสอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตร ทั้งนี้ สาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาก็มีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ดังนี้

สาระที่ 1 การเจริญเติบโตของมนุษย์

สาระที่ 2 ชีวิตและครอบครัว

สาระที่ 3 การเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกม กีฬาไทย และ กีฬาสากล

สาระที่ 4 การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพ และการป้องกันโรค

สาระที่ 5 ความปลอดภัยในชีวิต

อย่างไรก็ตาม สำนักพิมพ์กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาจำกัด เฉพาะหนังสือแบบเรียน รายวิชาสุขศึกษา จึงทำให้มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับรายวิชาสุขศึกษาเฉพาะสาระ การเรียนรู้ที่ 1 2 4 และ 5 เท่านั้น ซึ่งมีขอบเขตเนื้อหาทั้งหมดตามตารางต่อไปนี้

ตาราง 18 ขอบเขตเนื้อหาการเรียนรู้ในหนังสือแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

หน่วย การ เรียนรู้	สำนักพิมพ์เอมพันธ์	สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์	สำนักพิมพ์แม็ค
1	ระบบอวัยวะของร่างกาย	ความสำคัญของ ระบบประสาท และระบบต่อมไร้ท่อต่อวัยรุ่น	ร่างกายของเรา
2	เติบโตตามเกณฑ์	วัยรุ่นกับการเจริญเติบโต ตามเกณฑ์มาตรฐาน	การเจริญเติบโตและ พัฒนาการของมนุษย์
3	อาหารและโภชนาการ ที่เหมาะสมกับวัย	วัยรุ่นและพัฒนาการทางเพศ	การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และ พัฒนาการทางเพศ
4	ภาวะโภชนาการกับ สุขภาพ	การป้องกันการ ล่วงละเมิดทางเพศ	อาหารกับสุขภาพ
5	น้ำหนักตัวกับสุขภาพ	วัยรุ่นกับโภชนาการ เพื่อสร้างเสริมสุขภาพ	สมรรถภาพทางกาย
6	พัฒนาการทางเพศ ในวัยรุ่น	สมรรถภาพทางกาย	การปฐมพยาบาล
7	ทักษะการป้องกัน ตนเองจากการ ล่วงละเมิดทางเพศ	การปฐมพยาบาลและ การเคลื่อนย้าย ผู้ป่วยอย่างปลอดภัย	สารเสพติด
8	อันตรายจากสารเสพติด	มหันตภัยจากสารเสพติด	-
9	ชักชวนทำดี หลีกเลี่ยงสารเสพติด	การป้องกันภัยจากสารเสพติด	-
10	การปฐมพยาบาล	-	-

จากตารางข้างต้นจึงสามารถจัดกลุ่มประเภทของหน่วยการเรียนรู้ในหนังสือแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ออกเป็น 6 ประเภทดังนี้

ประเภทที่ 1 ระบบในร่างกาย ประกอบด้วย

- 1) สำนักพิมพ์เอมพันธ์คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ระบบอวัยวะของร่างกาย
- 2) สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ความสำคัญของระบบประสาทและระบบต่อมไร้ท่อต่อวัยรุ่น

3) สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่นคือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ร่างกายของเรา

ประเภทที่ 2 เพศวิถี ประกอบด้วย

- 1) สำนักพิมพ์เอมพันธ์คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เติบโตตามเกณฑ์, หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 พัฒนาการทางเพศ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 7 ทักษะการป้องกันตนเองจากการล่วงละเมิดทางเพศ

2) สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 วัยรุ่นกับการเจริญเติบโตตามเกณฑ์มาตรฐาน, หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 วัยรุ่นและพัฒนากายทางเพศ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การป้องกันการล่วงละเมิดทางเพศ

3) สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่นคือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การเจริญเติบโตและพัฒนากายของมนุษย์ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และพัฒนากายทางเพศ

ประเภทที่ 3 อาหารและโภชนาการ ประกอบด้วย

1) สำนักพิมพ์เอมพันธ์คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 อาหารและโภชนาการที่เหมาะสมกับวัย, หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 ภาวะโภชนาการและสุขภาพ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 น้ำหนักตัวกับสุขภาพ

2) สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 วัยรุ่นกับโภชนาการเพื่อสร้างเสริมสุขภาพ

3) สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่นคือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 อาหารกับสุขภาพ

ประเภทที่ 4 สมรรถภาพร่างกายและสุขภาพ ประกอบด้วย

- 1) สำนักพิมพ์เอมพันธ์คือ ไม่ปรากฏหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง
- 2) สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 สมรรถภาพทางกาย

3) สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่นคือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 สมรรถภาพทางกาย

ประเภทที่ 5 สารเสพติด ประกอบด้วย

1) สำนักพิมพ์เอมพันธ์คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 8 อันตรายจากสารเสพติด และหน่วยการเรียนรู้ที่ 9 ชักชวนทำดี หลีกเลี่ยงสารเสพติด

2) สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 8 มหันตภัยจากสารเสพติด และหน่วยการเรียนรู้ที่ 9 การป้องกันภัยจากสารเสพติด

3) สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่นคือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 สารเสพติด

ประเภทที่ 6 การปฐมพยาบาล ประกอบด้วย

1) สำนักพิมพ์เอมพันธ์คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 10 การปฐมพยาบาล

2) สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 การปฐมพยาบาล และการเคลื่อนย้ายผู้ป่วยอย่างปลอดภัย

3) สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่นคือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 การปฐมพยาบาล

เมื่อวิเคราะห์รูปแบบและลักษณะของเพศวิถีที่ปรากฏภายในหนังสือแบบเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้ส่วนประกอบของหนังสือในลำดับสุดท้ายคือ เนื้อเรื่องที่ไม่มีความประกอบในหนังสือแบบเรียน มีผลการศึกษาตามตารางต่อไปนี้

ตาราง 19 ประเภทของหน่วยการเรียนรู้ในหนังสือแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

สำนักพิมพ์ กลุ่มตัวอย่าง	ประเภทของหน่วยการเรียนรู้ในหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1						
	ระบบในร่างกาย	เพศวิถี	อาหารและโภชนาการ	สมรรถภาพร่างกาย และสุขภาพ	สารเสพติด	การปฐมพยาบาล	จำนวนทั้งหมด (บท)
เอมพันธ์	1 (10%)	3 (30%)	3 (30%)	-	2 (20%)	1 (10%)	10 (100%)
อักษร เจริญทัศน์	1 (11.11%)	3 (33.33%)	1 (11.11%)	1 (11.11%)	2 (22.22%)	1 (11.11%)	9 (100%)
แม็ค ฯ	1 (14.29%)	2 (28.57%)	1 (14.29%)	1 (14.29%)	1 (14.29%)	1 (14.29%)	7 (100%)

จากการศึกษาเนื้อเรื่องที่ไม่มีภาพประกอบในหนังสือแบบเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยพิจารณาจากสารบัญของหนังสือแบบเรียนของแต่ละสำนักพิมพ์สามารถจัดแบ่งประเภทของหน่วยการเรียนรู้ออกเป็น 6 หัวข้อ สำนักพิมพ์เอมพันธ์มีเนื้อหาบทเรียนทั้งหมด 10 บท ประเภทแรกคือหน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบต่าง ๆ ในร่างกายมีจำนวน 1 บท คิดเป็นร้อยละ 10 หน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศหรือเพศวิถีจำนวน 3 บท คิดเป็นร้อยละ 30 หน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารและโภชนาการมีจำนวน 3 บท คิดเป็นร้อยละ 30 หน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับสารเสพติดมีจำนวน 2 บท คิดเป็นร้อยละ 20 หน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับการปฐมพยาบาลมีจำนวน 1 บท คิดเป็นร้อยละ 10 และไม่มีเนื้อหาที่เกี่ยวกับสมรรถภาพร่างกายและสุขภาพ

สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์มีเนื้อหาบทเรียนทั้งหมด 9 บท มีหน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบต่าง ๆ ในร่างกายจำนวน 1 บท คิดเป็นร้อยละ 11.11 หน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับเพศวิถีจำนวน 3 บท คิดเป็นร้อยละ 33.33 หน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารและโภชนาการมีจำนวน 1 บท คิดเป็นร้อยละ 11.11 หน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพร่างกายและสุขภาพจำนวน 1 บท คิดเป็นร้อยละ 11.11 หน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับสารเสพติดมีจำนวน 2 บท คิดเป็นร้อยละ 22.22 และหน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับการปฐมพยาบาลมีจำนวน 1 บท คิดเป็นร้อยละ 11.11

และสำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่นมีเนื้อหาบทเรียนทั้งหมด 7 บท มีหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบต่าง ๆ ในร่างกายจำนวน 1 บท คิดเป็นร้อยละ 14.29 หน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับเพศวิถีจำนวน 2 บท คิดเป็นร้อยละ 28.57 หน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารและโภชนาการมีจำนวน 1 บท คิดเป็นร้อยละ 14.29 หน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพร่างกายและสุขภาพจำนวน 1 บท คิดเป็นร้อยละ 14.29 หน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับสารเสพติดมีจำนวน 1 บท คิดเป็นร้อยละ 14.29 และหน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับการปฐมพยาบาลมีจำนวน 1 บท คิดเป็นร้อยละ 14.29

สรุปในภาพรวมสำนักพิมพ์เอมพันธ์มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีและโภชนาการอาหารมากที่สุดในจำนวนเท่ากัน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเน้นให้ความสำคัญในเรื่องเพศวิถีและโภชนาการอาหารมากที่สุดจากหน่วยการเรียนรู้ทั้งหมด โดยพบเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีในหน่วยการเรียนรู้เรื่องเติบโตตามเกณฑ์, พัฒนาการทางเพศในวัยรุ่น และทักษะการป้องกันตนเองจากการล่วงละเมิดทางเพศ ส่วนสำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีมากที่สุดจากหน่วยการเรียนรู้ทั้งหมด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเน้นให้ความสำคัญในเรื่องเพศวิถีมากที่สุด โดยพบเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีในหน่วยการเรียนรู้เรื่องวัยรุ่นกับการเจริญเติบโตตามเกณฑ์มาตรฐาน, วัยรุ่นและพัฒนากายทางเพศ และการป้องกันการล่วงละเมิดทางเพศ และสำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่นมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีมากที่สุดจากหน่วยการเรียนรู้ทั้งหมด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเน้นให้ความสำคัญในเรื่องเพศวิถีมากที่สุด โดยพบเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีในหน่วยการเรียนรู้เรื่องการเจริญเติบโตและพัฒนากายของมนุษย์ และการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และพัฒนากายทางเพศ

ทั้งนี้ ผู้วิจัยยกตัวอย่างเพศวิถีที่ปรากฏในเนื้อเรื่องที่ไม่มีภาพประกอบของหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ดังต่อไปนี้

1) สำนักพิมพ์เอมพันธ์

“...การยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม

ปกติวัยรุ่นจะเริ่มมีความสนใจเพศตรงข้ามและมีคู่รักซึ่งเกิดจากแรงขับทางเพศตามธรรมชาติ แต่วัยรุ่นไม่ควรมีความสัมพันธ์ในวัยเรียนเนื่องจากเป็นความประพฤติไม่เหมาะสมที่สังคมไม่ยอมรับและขัดกับวัฒนธรรมของไทย ดังนั้นวัยรุ่นจึงต้องรู้จักยับยั้งชั่งใจ ควบคุมอารมณ์ตนเอง และประพฤติตนให้เหมาะสม...” (กิตติ ปรมัตผล, 2562, น.68)

“...การจัดการอารมณ์ทางเพศอย่างเหมาะสม

การมีอารมณ์ทางเพศเกิดจากแรงขับทางเพศที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ไม่ใช่สิ่งผิดปกติ การสำเร็จความใคร่ด้วยตนเองเป็นสิ่งที่กระทำได้ ไม่ใช่สิ่งผิดปกติ และไม่ผิดขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของไทย แต่ไม่ควรหมกมุ่นมากเกินไป การจัดการอารมณ์ทางเพศอาจใช้วิธีการเบี่ยงเบนความสนใจไปทำกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การเล่นกีฬา การเล่นดนตรี การดูภาพยนตร์ การทำงานอดิเรก เป็นต้น...” (กิตติ ปรมัตผล, 2562, น.68)

“...การล่วงละเมิดทางเพศอาจเกิดขึ้นได้ในทุกเวลาและทุกสถานที่ ดังนั้น นักเรียนจึงควรรู้จักป้องกันตนเอง และพยายามหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่มีโอกาสเสี่ยงต่อการล่วงละเมิดทางเพศ ดังนี้ ๑. บอกให้พ่อ แม่ หรือผู้ปกครองรับรู้เสมอว่าจะไปที่ไหน กับใคร และไปอย่างไร ไม่เปลี่ยนสถานที่ที่จะไป หากมีการเปลี่ยนสถานที่ควรบอกให้รู้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันเสมอ

๒. แต่งกายให้เหมาะสมตามกาลเทศะ และเคารพสิทธิในเนื้อตัวร่างกายของตนเองและผู้อื่น เช่น ไม่ว่าผู้ใดจะแต่งกายแบบใดเราก็ไม่ควรไปละเมิดสิทธิทางร่างกายของผู้คน

๓. ไม่ใช้คำพูดที่มีลักษณะเชยชวน ทำท่าย หรือยั่วอารมณ์ทางเพศ

๔. วางตัวให้เหมาะสม เช่น ควรให้เกียรติผู้อื่น ไม่กระทำการใด ๆ ให้ผู้อื่นเสื่อมเสีย

๕. ควรระมัดระวังเมื่อต้องอยู่ตามลำพังในที่ลับตาคน เช่น ห้องน้ำโรงเรียน ห้องน้ำสาธารณะ

๖. การไปโรงเรียนในวันหยุด หรืออยู่ทำกิจกรรมตอนเย็นในโรงเรียน ไม่ควรอยู่คนเดียวหรือกลับบ้านค่ำเพราะเสี่ยงต่อการรับผลกระทบจากการล่วงละเมิดทางเพศ

๗. ในโอกาสพิเศษที่มีคนจำนวนมากเข้าออกในโรงเรียน เช่น งานโรงเรียน หรือกิจกรรมพิเศษในโรงเรียน ควรสังเกตคนแปลกหน้าที่เข้ามาในโรงเรียนด้วย

๘. เมื่ออยู่บ้านคนเดียวควรปิดประตูบ้าน และไม่เปิดประตูรับคนที่ไม่รู้จัก เช่น คนที่อ้างว่าเป็นช่างซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า ซ่อมบ้าน หรือเพื่อนบ้านที่มีพฤติกรรมไม่น่าไว้วางใจ

๙. หากนักเรียนตกอยู่ในสถานการณ์เสี่ยงต่อการได้รับผลกระทบจากการล่วงละเมิดทางเพศควรบอกผู้ปกครองที่นักเรียนไว้วางใจ เพื่อที่จะได้รับคำแนะนำ หรือช่วยเหลือนักเรียนได้ นอกจากนี้ควรฝึกทักษะต่าง ๆ เช่น การปฏิเสธ การต่อรอง การตัดสินใจ และการขอความช่วยเหลือเพื่อป้องกันตนเองจากสถานการณ์เสี่ยง

๑๐. เรียนศิลปะป้องกันตนเองอย่างถูกต้องกับสถาบันที่ได้มาตรฐานและฝึกทักษะการป้องกันตนเอง เช่น การใช้วิทยะเป็นอาวุธ

๑๑. ฝึกสังเกตสิ่งรอบตัวด้วยความระมัดระวัง ไม่ควรเล่นโทรศัพท์มือถือ หากมีคนแปลกหน้าติดตามอย่างมีพิรุธจะได้หาทางเอาตัวรอด หรือหาทางออกที่ปลอดภัย เช่น หาทางหนีและตะโกนด้วยเสียงดังเพื่อให้ผู้อื่นได้ยิน...” (กิตติ ปรมัตผล, 2562, น.78 – 79)

“...แนวทางการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลายทางเพศ

การแสดงออกต่อผู้ที่มีความแตกต่างทางเพศที่ไม่เหมือนกับตนเอง มีแนวทางปฏิบัติดังนี้

๑. การยอมรับสิทธิทางเพศว่าเป็นสิทธิของแต่ละบุคคล จึงต้องปฏิบัติตามหลักการที่เป็น การเคารพต่อกัน ไม่ด่าทอหรือตัดสินผู้ที่แตกต่างจากเราว่าเป็นผู้ที่มีความผิดปกติทางเพศ

๒. การไม่ใช้ความรุนแรงทางเพศต่อกัน เช่น การใช้คำพูดล้อเลียน การกระทำหรือแสดง กิริยาอื่น ๆ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง หรือการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ทำให้ผู้อื่นได้รับผลกระทบ ทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม...” (กิตติ ปรมัตผล, 2562, น.70)

2) สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์

“...ข้อปฏิบัติในการยอมรับและปรับตัวต่อการพัฒนาการทางเพศ

๑. ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศ เพื่อทำความเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และพัฒนาการทางเพศ ให้สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม เช่น การทำงานของ ระบบอวัยวะสืบพันธุ์ การมีความรู้ทางเพศ ผันแปร การมีประจำเดือน การมีอารมณ์อ่อนไหว หรือการมีอารมณ์รุนแรง ความเป็นอิสระทางด้านของความคิด การเป็นตัวของตัวเอง การมีสังคม ของวัยรุ่น เป็นต้น ปัจจุบันได้มีการสอนเพศวิถีศึกษาในโรงเรียนอย่างกว้างขวางมากขึ้น พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู หรือบุคลากรทางด้านสาธารณสุขก็สามารถให้คำแนะนำที่ถูกต้องเหมาะสมได้เช่นกัน โดยในที่นี้จะให้นักเรียนได้รู้จักความหมายของคำว่า เพศวิถี ซึ่งหมายถึงความชอบและ การแสดงออกทางเพศที่ตรงกับเพศโดยกำเนิด หรือไม่ต้องตรงกับบทบาทความเป็นชายหรือความ

เป็นหญิงที่เคยเห็นโดยทั่วไป เพศวิถีเป็นลักษณะที่เกี่ยวข้องกับจิตใจ พฤติกรรม และสังคมด้านเพศของบุคคล ซึ่งมีองค์ประกอบ ๕ ด้านดังนี้

๑. ต้องการเป็นเพศใด เช่น ผู้ชายบางคนต้องการเป็นผู้ชาย ผู้หญิงบางคนต้องการเป็นผู้หญิง ผู้ชายบางคนต้องการเป็นผู้หญิง ผู้หญิงบางคนต้องการเป็นผู้ชาย
๒. ชอบมีความสัมพันธ์ทางเพศกับเพศใด เช่น รักเพศเดียวกัน รักต่างเพศ รักสองเพศ
๓. มีความพึงพอใจทางเพศและพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์แบบใด เช่น ชอบคนที่อายุรุ่นเดียว ชอบคนที่อายุน้อยกว่า ชอบคนที่อายุมากกว่า
๔. แสดงออกต่อสาธารณะเกี่ยวกับเพศของตนเองอย่างไร เช่น ผู้ชายแสดงออกถึงความเป็นชาย ผู้ชายแสดงออกถึงความเป็นหญิง ผู้หญิงที่แสดงออกถึงความเป็นชายในที่สาธารณะอย่างเปิดเผย
๕. มีลักษณะทางกายภาพของร่างกายอย่างไร ซึ่งอาจเหมือนหรือต่างจากเพศโดยกำเนิดก็ได้ เช่น ผู้ชายหรือผู้หญิงที่ผ่านการผ่าตัดแปลงเพศ
๖. ยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และพัฒนาการทางเพศของตนเอง และควรภูมิใจ เห็นคุณค่าในเพศของตนเอง โดยที่ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพศโดยกำเนิด หรือบทบาทความเป็นชาย ความเป็นหญิง
๗. รู้จักปฏิบัติตัวให้เหมาะสมต่อตนเองและผู้อื่น เช่น การรักษาสุขภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ มีกิริยามารยาทที่เหมาะสม
๘. รู้จักทักษะในการแก้ปัญหาทางเพศ เช่น ทักษะการปฏิเสธ ทักษะการตัดสินใจ
๙. หากิจกรรมหรืองานอดิเรกทำ เพื่อเป็นการเบี่ยงเบนความสนใจและอารมณ์ทางเพศไม่ให้หมกมุ่นในเรื่องเพศมากเกินไป
๑๐. ดูแลสุขอนามัยของตนเองให้ถูกต้อง โดยการปฏิบัติดังนี้ อาบน้ำให้สะอาด และสวมเสื้อผ้าที่ซักเสร็จแล้ว เพื่อให้มีกลิ่นตัวสะอาด ไม่อับชื้น ล้างหน้าให้สะอาดเพื่อป้องกันการเกิดสิว เปลี่ยนผ้าอนามัยบ่อยครั้งในขณะที่มีประจำเดือน เพื่อไม่ให้เกิดการหมักหมม และเมื่อเกิดความผิดปกติทางเพศควรรีบปรึกษาแพทย์ทันที
๑๑. เมื่อมีปัญหาเรื่องเพศ ควรปรึกษาพ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือผู้ใหญ่ที่ไว้ใจได้ เพื่อท่านจะได้ช่วยอธิบายชี้แนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาไปในทางที่ถูกที่ควร
๑๒. การปกป้องสิทธิทางเพศของตนเอง และเคารพสิทธิในเนื้อตัวร่างกายของผู้อื่น
๑๓. การปลดปล่อยอารมณ์ทางเพศอย่างเหมาะสม
๑๔. การมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยและรับผิดชอบ

๑๑. การมีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับเพศ โดยการแสดงออกที่เหมาะสมกับเพศของตนเอง ความเป็นสุภาพชน และเหมาะสมกับกาลเทศะ ไม่ว่าตนเองเป็นเพศชาย เพศหญิง หรือผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ...” (พรสุข หุ่นนิรันดร์, 2562, น.56 – 57)

“...ปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศที่มักพบบ่อย ๆ ตามที่เป็นข่าว มักเป็นเรื่องของการใช้อำนาจในเรื่องเพศ เช่น ผู้ชายกระทำกับเพศหญิง ผู้ใหญ่กระทำกับเด็ก หัวหน้ากระทำกับลูกน้อง เป็นต้น ซึ่งปัญหาดังกล่าวอาจมีสาเหตุดังต่อไปนี้

๔. การขาดระมัดระวังและมีความประมาท โดยการแต่งกายไม่มิดชิด การแสดงท่าที กิริยา บุคลิกที่ไม่ระมัดระวัง อาจทำให้ล่อถึงการยั่วเย้าโดยไม่ตั้งใจ เช่น การก้ม การนั่ง การยืน การเดิน การพูดจา เป็นต้น” (พรสุข หุ่นนิรันดร์, 2562, น.68)

3) สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น

“...ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ของวัยรุ่นชายจะมีความรู้สึกห้าวหาญ มุทะลุ แสดงออกทางอารมณ์อย่างเปิดเผย เริ่มมีความสนใจเพศตรงข้าม สำหรับวัยรุ่นหญิงจะมีจิตใจและอารมณ์อ่อนหวาน อ่อนไหวง่าย รักสวยรักงาม มีความสนใจเพศตรงข้าม มีความเขินอาย...” (สุจิตรา สุนทรทรัพย์, 2557, น.32)

“...การเบี่ยงเบนทางเพศ (Sexual Deviation) หมายถึง การมีพฤติกรรมทางเพศที่แตกต่างไปจากคนทั่วไป ซึ่งในสังคมไทยเกิดขึ้นได้ทั้งในวัยรุ่นหญิงและวัยรุ่นชาย การเบี่ยงเบนทางเพศเป็นความผิดปกติที่เกิดขึ้นในคนที่มีความรู้สึกทางเพศ ทศนคติ ตลอดจนพฤติกรรมทางเพศที่แสดงออกแตกต่างจากคนส่วนใหญ่ของสังคมที่พึงปฏิบัติ มักมีสาเหตุจากสภาพจิตใจ ไม่ได้หมายความว่าโรคจิตหรือวิกลจริต เป็นเพียงความผิดปกติทางจิตเวชที่มีบุคลิกภาพผิดปกติเท่านั้น ...” (สุจิตรา สุนทรทรัพย์, 2557, น.36)

“...สาเหตุของการเบี่ยงเบนทางเพศในวัยรุ่น พอสรุปได้ดังนี้

1. การเรียนรู้และประสบการณ์ครั้งแรกในเรื่องเพศของวัยรุ่นที่ไม่เหมาะสม เช่น การได้เห็นพ่อแม่มีเพศสัมพันธ์กันเนื่องจากนอนร่วมห้องกับพ่อแม่จนโต การถูกล่วงโทษอย่างรุนแรงเมื่อทำกิจกรรมทางเพศตามวัยของเด็ก การได้รับความเชื่อหรือความรู้ที่ผิด ๆ จากผู้ใหญ่และสื่อต่าง ๆ เป็นต้น

2. สภาพแวดล้อมในครอบครัว เช่น การเลี้ยงดูโดยผิดจากสภาพความเป็นจริง ตัวอย่างเช่น พ่อแม่มีความชื่นชมยินดีกับการแต่งกายที่ผิดเพศของลูก ซึ่งต่อมากลายเป็นพฤติกรรมที่ลูกชื่นชอบ การถูกพ่อแม่ทอดทิ้ง เป็นต้น...” (สุจิตรา สุนทรทรัพย์, 2557, น.36)

“...ผลกระทบของการเบี่ยงเบนทางเพศที่มีต่อบุคคลและสังคม พอสรุปได้ดังนี้

1. เสี่ยงต่อการติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์ เช่น โรคเอดส์ เป็นต้น
2. เสี่ยงต่อการหวาดระแวงต่อกันในด้านความสัมพันธ์ของกลุ่มคนรักเพศเดียวกัน (Homosexual) ซึ่งเมื่ออีกฝ่ายจะแยกตัวไปอาจเกิดความโกรธหรือความเศร้าใจอย่างมากได้
3. เป็นที่ครหานินทาของสังคม โดยเฉพาะในสังคมที่ยังไม่ยอมรับบุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ
4. เสี่ยงบุคลิกภาพอันเกิดจากความทุกข์ทรมานใจและความเครียด ถ้าผู้ใหญ่ ผู้ปกครอง หรือพ่อแม่ไม่ยอมรับ ทำให้เกิดการหาทางออกที่ผิด อาจมีการมั่วสุมใช้สารเสพติดเพื่อดับทุกข์
5. ปัญหาที่เกิดกับหญิงที่แต่งงานกับชายที่มีความสัมพันธ์ทางเพศได้กับคนทั้งสองเพศ (Bisexual) ถ้าฝ่ายภรรยายอมรับความจริงไม่ได้จะนำไปสู่ปัญหาการหย่าร้าง และผลของการหย่าร้างมิได้กระทบเฉพาะตัวสามีภรรยาเท่านั้น ผลกระทบย่อมมีทั้งครอบครัวโดยเฉพาะถ้ามีบุตรด้วยกัน

พฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศซึ่งส่งผลกระทบต่อบุคคลและสังคมดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น การป้องกันปัญหาเหล่านี้จะต้องเริ่มจากการเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่ถูกต้องและเหมาะสม...” (สุจิตรา สุนทรทรัพย์, 2557, น.37)

“...การป้องกันปัญหาการเบี่ยงเบนทางเพศของวัยรุ่นสามารถทำได้ดังนี้

1. วัยรุ่นควรศึกษาเรื่องเพศในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา เพื่อที่จะได้ทราบและเรียนรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงของตนเอง วัยรุ่นจะได้ปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้
2. วัยรุ่นควรศึกษาคำแนะนำและวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากผู้ที่มีประสบการณ์
3. วัยรุ่นควรศึกษาและดูต้นแบบที่ดีและปฏิบัติตาม
4. ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง เช่น เด็กผู้ชายอย่านั่งกระโปรงหรือเล่นของเล่นแบบผู้หญิง ส่วนเด็กผู้หญิงก็ฝึกปฏิบัติความเป็นหญิง เช่น ทำงานบ้านช่วยแม่
5. ฝึกทักษะในด้านต่าง ๆ ที่หลากหลาย เช่น เล่นดนตรี เล่นกีฬา และทำกิจกรรมเพื่อฝึกให้รู้จักช่วยเหลือตัวเอง ไม่เน้นการเรียนเพียงอย่างเดียว...” (สุจิตรา สุนทรทรัพย์, 2557, น.37 – 38)

4.1.3.2 หนังสือแบบเรียน รายวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

หนังสือแบบเรียน รายวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากสำนักพิมพ์ กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาจำกัดเฉพาะหนังสือแบบเรียน รายวิชาสุขศึกษา จึงทำให้มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับรายวิชาสุขศึกษาเฉพาะสาระการเรียนรู้ที่ 1 2 4 และ 5 เท่านั้น โดยมีขอบเขตเนื้อหาตามตารางต่อไปนี้

ตาราง 20 ขอบเขตเนื้อหาการเรียนรู้ในหนังสือแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

หน่วย การ เรียนรู้	สำนักพิมพ์เอมพันธ์	สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์	สำนักพิมพ์แม็ค
1	วัยรุ่น วัยรุ่น	การเจริญเติบโตและ พัฒนาการในวัยรุ่น	พัฒนาการของวัยรุ่น
2	การเจริญเติบโตและ พัฒนาการในวัยรุ่น	เพศกับวัยรุ่น	พัฒนาการทางเพศ
3	เจตคติในเรื่องเพศ	ความเท่าเทียมระหว่างเพศ	ความเสมอภาคทางเพศ
4	ความเท่าเทียมระหว่างเพศ	การพัฒนา สมรรถภาพทางกาย	บริการทางสุขภาพ
5	เพศสัมพันธ์ในวัยเรียน	สุขภาพกายและสุขภาพจิต	อารมณ์กับสุขภาพ
6	การบริการทางสุขภาพ	อารมณ์และความเครียด	สมรรถภาพทางกาย
7	สุขภาพกับการใช้เทคโนโลยี ในชีวิตประจำวัน	การเลือกใช้บริการสุขภาพ ในชีวิตประจำวัน	สารเสพติด
8	สมดุลกายจิต ชีวิตมีสุข	เทคโนโลยีทางสุขภาพและ ความเจริญก้าวหน้า ทางการแพทย์	ทักษะชีวิต
9	จิตดี ชีวิตเป็นสุข	การช่วยเหลือฟื้นฟู ผู้ติดยาเสพติด	-
10	อย่าริ อย่าลอง อย่าเสพ	การหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยง และสถานการณ์ เสี่ยงต่ออันตราย	-
11	ลดความเสี่ยง	-	-
12	ทักษะชีวิต	-	-
13	แนวทางในการพัฒนา สมรรถภาพทางกาย	-	-

จากตารางข้างต้นจึงสามารถจัดกลุ่มประเภทของหน่วยการเรียนรู้ในหนังสือแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ออกเป็น 6 ประเภทดังนี้

ประเภทที่ 1 ระบบในร่างกาย ไม่ปรากฏหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องจากหนังสือแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ทั้งสามสำนักพิมพ์

ประเภทที่ 2 เพศวิถี ประกอบด้วย

1) สำนักพิมพ์เอมพันธ์คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 วัยรุ่น วัยรุ่น, หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การเจริญเติบโตและการพัฒนาการในวัยรุ่น, หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เจตคติในเรื่องเพศ, หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 ความเท่าเทียมระหว่างเพศ, หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น, หน่วยการเรียนรู้ที่ 11 ลดความเสี่ยง และหน่วยการเรียนรู้ที่ 12 ทักษะชีวิต

2) สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 การเจริญเติบโตและการพัฒนาการในวัยรุ่น, หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เพศกับวัยรุ่น, หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ความเท่าเทียมระหว่างเพศ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 10 การหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงและสถานการณ์เสี่ยงต่ออันตราย

3) สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่นคือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พัฒนาการของวัยรุ่น, หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 พัฒนาการทางเพศ, หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ความเสมอภาคทางเพศ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 8 ทักษะชีวิต

ประเภทที่ 3 อาหารและโภชนาการ ไม่ปรากฏหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องจากหนังสือแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ทั้งสามสำนักพิมพ์

ประเภทที่ 4 สมรรถภาพร่างกายและสุขภาพ ประกอบด้วย

1) สำนักพิมพ์เอมพันธ์คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 การบริการทางสุขภาพ, หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 สุขภาพกับการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน, หน่วยการเรียนรู้ที่ 8 สมดุลกายจิตชีวิตมีสุข, หน่วยการเรียนรู้ที่ 9 จิตดีชีวีเป็นสุข และหน่วยการเรียนรู้ที่ 13 แนวทางในการพัฒนาสมรรถภาพร่างกาย

2) สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การพัฒนาสมรรถภาพทางกาย, หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 สุขภาพกายและสุขภาพจิต, หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 อารมณ์และความเครียด, หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 การเลือกใช้บริการสุขภาพในชีวิตประจำวัน และหน่วยการเรียนรู้ที่ 8 เทคโนโลยีทางสุขภาพและความเจริญก้าวหน้าทางการแพทย์

3) สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่นคือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 บริการทางสุขภาพ, หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 อารมณ์กับสุขภาพ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 6 สมรรถภาพทางกาย

ประเภทที่ 5 สารเสพติด ประกอบด้วย

1) สำนักพิมพ์เอมพันธ์คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 10 ยาเสพติด ยาเสพติด

2) สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 9 การช่วยเหลือฟื้นฟู

ผู้ติดสารเสพติด

3) สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่นคือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 สารเสพติด
ประเภทที่ 6 การปฐมพยาบาล ไม่ปรากฏหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องจาก
หนังสือแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ทั้งสามสำนักพิมพ์

ในการวิเคราะห์รูปแบบและลักษณะของเพศวิถีที่ปรากฏภายในหนังสือ
แบบเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้ส่วนประกอบของหนังสือในลำดับสุดท้ายคือ เนื้อเรื่องที่
ไม่มีภาพประกอบในหนังสือแบบเรียน มีผลการศึกษาตามตารางต่อไปนี้

ตาราง 21 ประเภทของหน่วยการเรียนรู้ในหนังสือแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

สำนักพิมพ์ กลุ่มตัวอย่าง	ประเภทของหน่วยการเรียนรู้ในหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2						
	ระบบในร่างกาย	เพศวิถี	อาหารและโภชนาการ	สมรรถภาพร่างกาย และสุขภาพ	สารเสพติด	การปฐมพยาบาล	จำนวนทั้งหมด (บท)
เอมพันธ์	-	7 (53.85%)	-	5 (38.46%)	1 (7.69%)	-	13 (100%)
อักษร เจริญทัศน์	-	4 (40%)	-	5 (50%)	1 (10%)	-	10 (100%)
แม็ค ฯ	-	4 (50%)	-	3 (37.5%)	1 (12.5%)	-	8 (100%)

จากการศึกษาเนื้อเรื่องที่ไม่มีภาพประกอบในหนังสือแบบเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยพิจารณาจากสารบัญของหนังสือแบบเรียนของแต่ละสำนักพิมพ์สามารถจัดแบ่งประเภทของหน่วยการเรียนรู้ออกเป็น 6 หัวข้อ สำนักพิมพ์เอมพันธ์มีเนื้อหาบทเรียนทั้งหมด 13 บท ประเภทแรกคือหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีจำนวน 7 บท คิดเป็นร้อยละ 53.85 หน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพร่างกายและสุขภาพมีจำนวน 5 บท คิดเป็นร้อยละ 38.46 หน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติดมีจำนวน 1 บท คิดเป็นร้อยละ 7.69 และไม่ปรากฏหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบต่าง ๆ ภายในร่างกาย, อาหารและโภชนาการ และการปฐมพยาบาล

สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์มีเนื้อหาบทเรียนทั้งหมด 10 บท มีหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีจำนวน 4 บท คิดเป็นร้อยละ 40 หน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพร่างกายและสุขภาพมีจำนวน 5 บท คิดเป็นร้อยละ 50 หน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติดมีจำนวน 1 บท คิดเป็นร้อยละ 10 และไม่ปรากฏหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบต่าง ๆ ภายในร่างกาย, อาหารและโภชนาการ และการปฐมพยาบาล

และสำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่นมีเนื้อหาบทเรียนทั้งหมด 8 บท มีขอบเขตเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีจำนวน 4 บท คิดเป็นร้อยละ 50 หน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพร่างกายและสุขภาพมีจำนวน 3 บท คิดเป็นร้อยละ 37.5 หน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติดมีจำนวน 1 บท คิดเป็นร้อยละ 12.5 และไม่ปรากฏหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบต่าง ๆ ภายในร่างกาย, อาหารและโภชนาการ และการปฐมพยาบาล

สรุปในภาพรวมสำนักพิมพ์เอมพันธ์มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเพศวิธียากที่สุดจากหน่วยการเรียนรู้ทั้งหมด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเน้นให้ความสำคัญในเรื่องเพศวิธียากที่สุด โดยพบเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีในหน่วยการเรียนรู้เรื่องวัยรุ่น วัยรุ่น, การเจริญเติบโตและการพัฒนาการในวัยรุ่น, เจตคติในเรื่องเพศ, ความเท่าเทียมระหว่างเพศ, เพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น, ลดความเสี่ยง และทักษะชีวิต ส่วนสำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสมรรถภาพร่างกายและสุขภาพมากที่สุด จึงแสดงให้เห็นถึงการเน้นให้ความสำคัญในเรื่องสมรรถภาพร่างกายและสุขภาพมากที่สุดจากหน่วยการเรียนรู้ทั้งหมด และหน่วยการเรียนรู้เรื่องเพศวิถีเป็นเนื้อหาที่ปรากฏรองลงมา ทั้งนี้ พบเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีในหน่วยการเรียนรู้เรื่องการเจริญเติบโตและการพัฒนาการของวัยรุ่น, เพศกับวัยรุ่น, ความเท่าเทียมระหว่างเพศ และการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงและสถานการณ์เสี่ยงต่ออันตราย และสำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่นมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเพศวิธียากที่สุด โดยจะเห็นได้จากสัดส่วนตัวเลขว่าหน่วยการเรียนรู้เรื่องเพศวิถีมีจำนวนครึ่งหนึ่งของเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ทั้งหมด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเน้นให้ความสำคัญในเรื่องเพศวิธียากที่สุด โดยพบเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีในหน่วยการเรียนรู้เรื่องพัฒนาการของวัยรุ่น, พัฒนาการทางเพศ, ความเสมอภาคทางเพศ และทักษะชีวิต

ทั้งนี้ ผู้วิจัยยกตัวอย่างพฤติกรรมที่ปรากฏในเนื้อเรื่องที่ไม่มีภาพประกอบของหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ดังต่อไปนี้

1) สำนักพิมพ์เอมพันธ์

“...ตัวอย่างค่านิยมเกี่ยวกับเรื่องเพศ เช่น

การรักนวลสงวนตัว รู้จักคุณค่าของตนเอง ดูแลตนเอง แสดงกิริยาที่เหมาะสม แต่งกายให้สุภาพ ไม่เปิดเผยเนื้อตัวร่างกาย ไม่ปล่อยเนื้อตัวให้ใครมาสัมผัสได้ง่าย และไม่ถือสิทธิเหนือเนื้อตัวร่างกายผู้อื่น

อย่าชิงสุกก่อนห่าม ไม่ควรมีเพศสัมพันธ์เมื่อยังไม่พร้อม

อดเปรี้ยวไว้กินหวาน อดทน รอคอย ไม่ควรมีเพศสัมพันธ์จนกว่าจะถึงเวลาที่เหมาะสม เพื่อนาคตที่ดี...” (กิตติ ปรมัตผล, 2562, น.24)

“...การวางตัวต่อผู้อื่นควรปฏิบัติดังนี้

๑. ควรแต่งกายสุภาพสะอาดเรียบร้อยเหมาะสมกับกาลเทศะ

๒. ใช้วาจาสุภาพ ไม่แสดงกิริยาก้าวร้าว หรือใช้วาจาที่หยาบคาย

๓. ให้เกียรติผู้อื่น ไม่ควรพูดหรือแสดงกิริยาล่วงเกินผู้อื่น

๔. แสดงกิริยาอาการต่าง ๆ ทั้งการนั่ง ยืน เดิน อย่างสุภาพเรียบร้อย แสดงถึงบุคลิกภาพ

ที่ดี

๕. ช่วยเหลือผู้อื่นตามความสามารถของตนเอง

๖. ให้ความสนิทสนมในขอบเขตไม่คลุกคลีมากเกินไป ไม่ฉวยโอกาสชวนลาม บังคับข่มขู่ คุกเนื้อต้องตัว ควรระลึกละอายอยู่เสมอว่าต้องให้เกียรติผู้อื่นทุกโอกาส แม้ว่าจะสนิทสนมกันมากเพียงใด

๗. แสดงความห่วงใยในเรื่องต่าง ๆ ตามสมควร

๘. รู้จักมารยาทสังคม การเดิน การนั่ง การยืน ต้องดูเรียบร้อยสง่างาม เหมาะสมกับกาลเทศะ

๙. ไม่ควรเที่ยวกันตามลำพัง หากต้องทำกิจกรรมร่วมกันควรไปเป็นกลุ่ม โดยมีเพื่อนสนิทของตนไปด้วย หลีกเลี่ยงการไปพักค้างแรม แม้ว่าจะไปเป็นกลุ่มก็ไม่ควรกระทำ นอกจากจะมีผู้ปกครองหรือครูไปด้วย

๑๐. ไม่ควรปล่อยให้ผู้อื่นออกเงินค่าใช้จ่ายแก่ตนฝ่ายเดียว หรือไม่ควรรับของกำนัลจากผู้อื่นบ่อย ๆ โดยไม่มีเหตุผลหรือโอกาสอันสมควร

๑๑. มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักแสดงความขอบคุณอย่างจริงใจ เมื่อได้รับความช่วยเหลือ

๑๒. การยอมรับและเข้าใจความแตกต่างต่อบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

๑๓. การเคารพต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ โดยเน้นในเรื่องของการให้คุณค่าในความสามารถของบุคคล...” (กิตติ ปรมัตผล, 2562, น.33 – 34)

“...ความหลากหลายทางเพศ หมายถึง ความมีตัวตน ความชอบ และการแสดงออกทางเพศของบุคคล ซึ่งไม่ตรงกับเพศโดยกำเนิด เช่น เพศหญิงที่ชอบเพศหญิงด้วยกัน (เลสเบี้ยน) เพศชายที่ชอบเพศชายด้วยกัน (เกย์) คนที่ชอบทั้งผู้ชายและผู้หญิง (ไบเซ็กชวล) เพศหญิงที่มีจิตใจเป็นผู้ชาย (ผู้ชายข้ามเพศ) และเพศชายที่มีจิตใจเป็นผู้หญิง (ผู้หญิงข้ามเพศ หรือกะเทย)

๑. กลุ่มที่มีความหลากหลายด้านอัตลักษณ์ทางเพศ คนที่มีเพศที่ปรากฏทางร่างกายกับจิตใจไม่ตรงกัน เช่น ร่างกายเกิดมาเป็นผู้ชาย แต่จิตใจรู้สึกว่าเป็นผู้หญิง

๒. กลุ่มที่มีความหลากหลายด้านรสนิยมทางเพศ คนแต่ละคนจะสามารถมีความรู้สึก รัก รู้สึกดึงดูด หรือมีอารมณ์ทางเพศต่อกันในลักษณะที่หลากหลายได้ มีทั้งรักเพศตรงข้าม รักเพศเดียวกัน รักทั้งสองเพศ หรือไม่มีความรู้สึกทางเพศต่อเพศใดเลยก็ได้

๓. กลุ่มที่มีความหลากหลายด้านการแสดงออกทางเพศ เป็นการแสดงออกภายนอกของแต่ละบุคคล ซึ่งอาจถูกตีความตามบริบทของสังคมนั้น ๆ ว่าเป็นเพศใด เช่น คนที่ไว้ผมยาว สวมกระโปรง ต้องเป็นผู้หญิง เป็นต้น...” (กิตติ ปรมัตผล, 2562, น.28)

2) สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์

“...ตัวอย่างการใช้ทักษะปฏิเสธ

สถานการณ์: พงษ์โทรศัพทมาหาหนูว่าจะมาทำรายงานที่บ้านของหนู ซึ่งวันนั้นหนูอยู่บ้านคนเดียว หนูควรใช้ทักษะปฏิเสธอย่างไร

พงษ์: วันนี้เราไปทำรายงานที่บ้านหนูนะ

หนู: เราไม่สะดวกพงษ์ พอวันนี้ต้องไปทำธุระกับแม่ กว่าจะกลับก็ค่ำ ๆ เลย

สถานการณ์: เอกชวนแก้วไปงานเลี้ยงที่บ้านในวันหยุด ซึ่งงานเลี้ยงจะจัดขึ้นในตอนเย็น ไปจนถึงมืดค่ำ แก้วควรใช้ทักษะปฏิเสธอย่างไร

เอก: วันเสาร์นี้ที่บ้านเราจัดงานเลี้ยง แก้วมางานเลี้ยงที่บ้านเรานะ มีแต่เพื่อน ๆ ที่สนิทมาทั้งนั้นเลย

แก้ว: ขอโทษด้วยนะ วันหยุดนี้เรานัดรับประทานข้าวนอกบ้านกับคุณพ่อ คุณแม่ไว้แล้ว...” (พรสุข พุณนิรันดร์, 2562, น.34)

“...แนวทางปฏิบัติเพื่อความเท่าเทียมระหว่างเพศ โดยไม่กีดกันทางเพศว่าเป็นเพศใดนั้น มีแนวทาง ดังนี้

๑. การแต่งกาย หน่วยงานและสถาบันการศึกษา ควรให้สิทธิบุคลากรและนักศึกษา แต่งกายตามอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ หรือเพศภาวะของบุคคลนั้น ตามข้อบังคับของหน่วยงาน หรือสถาบันการศึกษา และไม่ควรออกประกาศระเบียบ กำหนดแนวปฏิบัติใด ๆ เกี่ยวกับการแต่งกายของบุคลากร นักศึกษา อันเป็นการเลือกปฏิบัติไม่เป็นธรรมต่อบุคคลที่อัตลักษณ์เพศสภาพไม่ตรงกับเพศโดยกำเนิด”

๒. การจัดพื้นที่ที่เหมาะสม หน่วยงานควรจัดให้มีพื้นที่ที่เหมาะสมกับจำนวนของบุคคล อัตลักษณ์ทางเพศสภาพ หรือเพศภาวะของบุคคล และข้อจำกัดของบุคคล โดยการจัดให้มีพื้นที่ที่เหมาะสม คือ จัดให้มีห้องน้ำอย่างน้อย 1 ห้อง สำหรับให้คนทุกเพศสภาพ หรือเพศภาวะ รวมถึงผู้สูงอายุ หรือผู้พิการ หน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ เฉพาะด้าน เช่น โรงพยาบาล สถานีตำรวจ ด้านตรวจคนเข้าเมือง เรือนจำ ควรจัดให้มีพื้นที่เฉพาะและมีการปฏิบัติที่เหมาะสม โดยคำนึงอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ

๓. ประกาศรับสมัครงาน คุณสมบัติผู้สมัครงาน เพื่อให้เป็นไปตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ.2558 การประกาศรับสมัครงานของหน่วยงานรัฐ และภาคเอกชน สามารถระบุคุณสมบัติเฉพาะด้านวุฒิการศึกษา หรือความสามารถเฉพาะที่สอดคล้องกับงานได้ แต่ต้องไม่นำลักษณะเฉพาะทางเพศ ไม่ว่าจะเป็นเพศโดยกำเนิด หรือเพศสภาพมากำหนดเป็นคุณสมบัติเฉพาะสำหรับการประกาศรับสมัครงาน หรือมากำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครงาน ยกเว้นโดยลักษณะมีความเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของเพศ หรือมีความจำเป็นต้องใช้เพศใดเพศหนึ่ง

๔. การใช้ถ้อยคำ ภาษา กิริยาท่าทาง และเอกสารต่าง ๆ การใช้วาจาที่เชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ หรือเพศภาวะของบุคคล หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ควรให้ความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากรเกี่ยวกับคำศัพท์ที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมในการใช้เรียกอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ หรือเพศภาวะของบุคคล โดยให้ละเว้นการใช้คำศัพท์ที่ไม่เหมาะสม การแสดงลักษณะกิริยาท่าทางของบุคคลที่เป็นการแสดงออกถึงการล้อเลียน ดูหมิ่นเหยียดหยามในความเป็นผู้หญิง ความเป็นผู้ชาย หรือเพศสภาพอื่นเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ...” (พรสุช พุณนิรัตน์, 2562, น. 53)

3) สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น

“...เจตคติในเรื่องเพศ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อในเรื่องเพศของแต่ละบุคคล ซึ่งมีความแตกต่างกัน

- เพศหญิงต้องรักษาวลสงวนตัว รักษาพรหมจรรย์ ไม่ชิงสุกก่อนห่าม
- เพศหญิงควรแต่งกายมิดชิด ไม่เปิดเผยร่างกายมากเกินไป
- เพศหญิงไม่ควรแสดงออกเรื่องเพศอย่างเปิดเผย
- เพศชายควรบวชเรียนก่อนแต่งงาน
- เพศหญิงและเพศชายควรแต่งงานกันอย่างถูกต้องตามประเพณีและกฎหมาย เจตคติที่ไม่ดีในเรื่องเพศ เช่น
- การรู้สึกพอใจในเพศของตนเอง
- การยอมรับในการแสดงออกทางเพศอย่างเสรี เห็นว่าการมีเพศสัมพันธ์เป็นเรื่องปกติ
- การไม่สวมถุงยางอนามัยขณะมีเพศสัมพันธ์...” (สุจิตรา สุคนธ์ทรัพย์, 2557, น. 14)

ตารางที่ 22 การปฏิบัติตนของเพศชายและเพศหญิง

การปฏิบัติตนของเพศชาย	การปฏิบัติตนของเพศหญิง
แสดงความห่วงใยในเรื่องต่าง ๆ เช่น ความปลอดภัย	-
ใช้วาจาสุภาพตามมารยาททางสังคม	ใช้วาจาที่สุภาพเหมาะสมให้สมกับเป็นกุลสตรี ไม่พูดเสียงดัง ไม่พูดหยาบคาย แม้จะมีความสนิทสนมกับฝ่ายชายมากก็ตาม
แต่งกายสุภาพ สะอาด เรียบร้อย	แต่งกายสุภาพ สะอาด เรียบร้อย รัดกุม ไม่แต่งตัวล่อแหลมหรือนุ่งห่มน้อยชิ้น หากพบฝ่ายใดบังเอิญในขณะที่แต่งกายไม่เรียบร้อยก็ไม่ควรหยุดพูดด้วย ต้องขอตัวไปเปลี่ยนเสื้อผ้าให้เรียบร้อยก่อนจึงมาพูดคุยด้วยภายหลัง
แสดงกิริยาอาการต่าง ๆ อย่างสุภาพเรียบร้อย มีความองอาจสมความเป็นชาย ให้เกียรติผู้หญิง ทำตัวเป็นสุภาพบุรุษ ช่วยเหลือผู้หญิงตามสมควร	แสดงกิริยาที่เหมาะสม สุภาพ ไม่สูบบุหรี่ ดื่มสุรา หรือเสพสิ่งเสพติด ต้องสำรวมตนให้ดูเรียบร้อย เป็นกุลสตรี รู้จักมารยาททางสังคม มีความเรียบร้อยสง่างาม ประพฤติตนให้เหมาะสมกับกาลเทศะ
ไม่แสดงกิริยาสนิทสนมกับฝ่ายหญิงจนเกินขอบเขต ไม่คลุกคลีหรือใกล้ชิดมากเกินไป ควรระลึกเสมอว่าต้องให้เกียรติฝ่ายหญิงทุกโอกาส แม้ว่าจะสนิทสนมกันมากเพียงใด	ไม่แสดงกิริยาสนิทสนมกับฝ่ายชายจนเกินขอบเขต และไม่ควรอยู่กับฝ่ายชายสองต่อสองในที่ลับตาคน

(สุจิตรา สุคนธทรัพย์ และคณะ, 2558, น.28)

4.1.3.3 หนังสือแบบเรียน รายวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

หนังสือแบบเรียน รายวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากสำนักพิมพ์กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาจำกัดเฉพาะหนังสือแบบเรียน รายวิชาสุขศึกษา จึงทำให้มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับรายวิชาสุขศึกษาเฉพาะสาระการเรียนรู้ที่ 1 2 4 และ 5 เท่านั้น โดยมีขอบเขตเนื้อหาตามตารางต่อไปนี้

ตาราง 23 ขอบเขตเนื้อหาการเรียนรู้ในหนังสือแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

หน่วย การ เรียนรู้	สำนักพิมพ์เอมพันธ์	สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์	สำนักพิมพ์แม็ค
1	ช่วงวัยชีวิต	วัยและการเปลี่ยนแปลง	พัฒนาการตามวัย
2	ความคาดหวัง ของสังคมต่อวัยรุ่น	อิทธิพลและความคาดหวัง ของสังคมต่อพัฒนาการวัยรุ่น	ชีวิตและครอบครัว
3	อิทธิพลของสื่อ โฆษณาต่อวัยรุ่น	อนามัยการเจริญพันธุ์ และการตั้งครรภ์	อนามัยแม่และเด็ก
4	อนามัยการเจริญพันธุ์	การสร้างสัมพันธภาพ ในครอบครัว	อาหารกับสุขภาพ
5	ปัญหาความขัดแย้ง ในครอบครัว	อาหารที่เหมาะสมกับวัย	โรคที่เป็นปัญหาสาธารณสุข
6	อาหารตามวัย	โรคและการป้องกัน	การออกกำลังกาย การ พักผ่อน และการสร้างเสริม สมรรถภาพทางกาย
7	โรคติดต่อและโรคไม่ติดต่อ	การสร้างเสริมสุขภาพในชุมชน	สุขภาพกับความปลอดภัย
8	ปัญหาสุขภาพในชุมชน	การพัฒนาสมรรถภาพ ทางกายเพื่อสุขภาพ	ปัญหาความรุนแรง
9	พฤติกรรมเสี่ยง ที่มีผลต่อสุขภาพ	พฤติกรรมเสี่ยงต่อ สุขภาพและความรุนแรง	แอลกอฮอล์กับสุขภาพ และอุบัติเหตุ
10	การแก้ไขปัญหาการใช้ ความรุนแรงของเยาวชน	การช่วยฟื้นคืนชีพ	หลักและวิธีการ ช่วยฟื้นคืนชีพ
11	การดื่มแอลกอฮอล์กับ การเกิดอุบัติเหตุ	-	-
12	หลักการช่วยฟื้นคืนชีพ	-	-
13	การวางแผน การสร้างเสริมสุขภาพ	-	-
14	การพัฒนา สมรรถภาพทางกาย	-	-

จากตารางข้างต้นจึงสามารถจัดกลุ่มประเภทของหน่วยการเรียนรู้ในหนังสือแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ออกเป็น 6 ประเภทดังนี้

ประเภทที่ 1 ระบบในร่างกาย ไม่ปรากฏหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องจากหนังสือแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้งสามสำนักพิมพ์

ประเภทที่ 2 เพศวิถี ประกอบด้วย

1) สำนักพิมพ์เอมพันธ์คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ช่วงวัยชีวิต, หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ความคาดหวังของสังคมต่อวัยรุ่น, หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 อิทธิพลของสื่อโฆษณาต่อวัยรุ่น, หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 อนามัยการเจริญพันธุ์, หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว และหน่วยการเรียนรู้ที่ 10 การแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงของเยาวชน

2) สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 วัยและการเปลี่ยนแปลง, หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 อิทธิพลและความคาดหวังของสังคมต่อการพัฒนาการของวัยรุ่น, หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 อนามัยการเจริญพันธุ์และการตั้งครรภ์ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การสร้างสัมพันธภาพในครอบครัว

3) สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่นคือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พัฒนาการตามวัย, หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ชีวิตและครอบครัว, หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 อนามัยแม่และเด็ก และหน่วยการเรียนรู้ที่ 8 ปัญหาความรุนแรง

ประเภทที่ 3 อาหารและโภชนาการ ประกอบด้วย

1) สำนักพิมพ์เอมพันธ์คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 อาหารตามวัย

2) สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 อาหารที่เหมาะสมกับวัย

3) สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่นคือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 อาหารกับสุขภาพ

ประเภทที่ 4 สมรรถภาพร่างกายและสุขภาพ ประกอบด้วย

1) สำนักพิมพ์เอมพันธ์คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 โรคติดต่อและโรคไม่ติดต่อ, หน่วยการเรียนรู้ที่ 8 ปัญหาสุขภาพในชุมชน, หน่วยการเรียนรู้ที่ 9 พฤติกรรมเสี่ยงที่มีผลต่อสุขภาพ, หน่วยการเรียนรู้ที่ 13 การวางแผนสร้างเสริมสุขภาพ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 14 การพัฒนาสมรรถภาพร่างกาย

2) สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 โรคและการป้องกัน, หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 การสร้างเสริมสุขภาพภายในชุมชน, หน่วยการเรียนรู้ที่ 8 การพัฒนาสมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 9 พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพและความรุนแรง

3) สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่นคือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 บริการทางสุขภาพ, หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 อารมณ์กับสุขภาพ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 6 สมรรถภาพทางกาย

ประเภทที่ 5 สารเสพติด ประกอบด้วย

การเกิดอุบัติเหตุ

- 1) สำนักพิมพ์เอมพันธ์คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 11 การดื่มแอลกอฮอล์กับ
- 2) สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ ไม่ปรากฏหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง
- 3) สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่นคือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 9 แอลกอฮอล์กับ

สุขภาพและอุบัติเหตุ

ประเภทที่ 6 การปฐมพยาบาล ประกอบด้วย

ชีพ

- 1) สำนักพิมพ์เอมพันธ์คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 12 หลักการช่วยฟื้นคืนชีพ
- 2) สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 10 การช่วยฟื้นคืน
- 3) สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่นคือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 10 หลักและวิธีการ

ช่วยฟื้นคืนชีพ

ในการวิเคราะห์รูปแบบและลักษณะของเพศวิถีที่ปรากฏภายในหนังสือแบบเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้ส่วนประกอบของหนังสือในลำดับสุดท้ายคือ เนื้อเรื่องที่ไม่มีภาพประกอบในหนังสือแบบเรียน มีผลการศึกษาตามตารางต่อไปนี้

ตาราง 24 ประเภทของหน่วยการเรียนรู้ในหนังสือแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

สำนักพิมพ์ กลุ่มตัวอย่าง	ประเภทของหน่วยการเรียนรู้ในหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3						
	ระบบในร่างกาย	เพศวิถี	อาหารและโภชนาการ	สมรรถภาพร่างกาย และสุขภาพ	สารเสพติด	การปฐมพยาบาล	จำนวนทั้งหมด (บท)
เอมพันธ์	-	6 (42.86%)	1 (7.14%)	5 (35.71%)	1 (7.14%)	1 (7.14%)	14 (100%)
อักษร เจริญทัศน์	-	4 (40%)	1 (10%)	4 (40%)	-	1 (10%)	10 (100%)
แม็ค ฯ	-	4 (40%)	1 (10%)	3 (30%)	1 (10%)	1 (10%)	10 (100%)

จากการศึกษาเนื้อเรื่องที่ไม่มีภาพประกอบในหนังสือแบบเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยพิจารณาจากสารบัญของหนังสือแบบเรียนของแต่ละสำนักพิมพ์สามารถจัดแบ่งประเภทของหน่วยการเรียนรู้ออกเป็น 6 หัวข้อ สำนักพิมพ์เอมพันธ์มีเนื้อหาบทเรียนทั้งหมด 14 บท ประเภทแรกคือหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีจำนวน 6 บท คิดเป็นร้อยละ 42.86 หน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพร่างกายและสุขภาพมีจำนวน 5 บท คิดเป็นร้อยละ 35.71 และหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับอาหารและโภชนาการ, สารเสพติด และการปฐมพยาบาลมีจำนวนหน่วยละ 1 บทเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 7.14 และไม่ปรากฏหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบต่าง ๆ ภายในร่างกาย

สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์มีเนื้อหาบทเรียนทั้งหมด 10 บท มีหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีและสมรรถภาพร่างกายและสุขภาพจำนวน 4 บทเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 40 หน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับอาหารและโภชนาการ และการปฐมพยาบาลมีจำนวนหน่วยละ 1 บทเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 10 และไม่ปรากฏหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบต่าง ๆ ภายในร่างกายและสารเสพติด

และสำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่นมีเนื้อหาบทเรียนทั้งหมด 10 บท มีหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีจำนวน 4 บท คิดเป็นร้อยละ 40 หน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพร่างกายและสุขภาพมีจำนวน 3 บท คิดเป็นร้อยละ 30 และหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับอาหารและโภชนาการ, สารเสพติด และการปฐมพยาบาลมีจำนวนหน่วยละ 1 บทเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 10 และไม่ปรากฏหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบต่าง ๆ ภายในร่างกาย

สรุปในภาพรวมได้ว่าสำนักพิมพ์เอมพันธ์มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเพศวิธียากที่สุดจากหน่วยการเรียนรู้ทั้งหมด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเน้นให้ความสำคัญในเรื่องเพศวิธียากที่สุด โดยพบเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีในหน่วยการเรียนรู้เรื่องช่วงวัยชีวิต, ความคาดหวังของสังคมต่อวัยรุ่น, อิทธิพลของสื่อโฆษณาต่อวัยรุ่น, อนามัยการเจริญพันธุ์, ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว และการแก้ปัญหาการใช้ความรุนแรงของเยาวชน ส่วนสำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสมรรถภาพร่างกายและสุขภาพและเพศวิธียากที่สุดในจำนวนเท่ากันจากหน่วยการเรียนรู้ทั้งหมด จึงแสดงให้เห็นถึงการเน้นให้ความสำคัญในเรื่องสมรรถภาพร่างกายและสุขภาพและเพศวิธียากที่สุด ทั้งนี้ พบเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีในหน่วยการเรียนรู้เรื่องวัยและการเปลี่ยนแปลง, อิทธิพลและความคาดหวังของสังคมต่อพัฒนาการของวัยรุ่น, อนามัยการเจริญพันธุ์และการตั้งครรภ์ และการสร้างสัมพันธภาพในครอบครัว และสำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่นมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเพศวิธียากที่สุดจากเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ทั้งหมด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเน้นให้ความสำคัญในเรื่องเพศวิธียากที่สุด โดยพบเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีในหน่วยการเรียนรู้เรื่องพัฒนาการตามวัย, ชีวิตและครอบครัว, อนามัยแม่และเด็ก และปัญหาความรุนแรง

ทั้งนี้ ผู้วิจัยยกตัวอย่างเพศวิถีที่ปรากฏในเนื้อเรื่องที่ไม่มีภาพประกอบของหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดังต่อไปนี้

1) สำนักพิมพ์เอมพันธ์

“...องค์ประกอบของการวางแผนครอบครัว

การเลือกคู่ครอง

เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของชีวิตสมรส ผลจากการตัดสินใจในการเลือกคู่ครอง หมายถึง ความสุขความสมหวังหรือความล้มเหลวในชีวิตคู่ ดังนั้น การเลือกคู่ครองจึงเป็นกระบวนการอย่างหนึ่งที่ใช้เหตุผลมากกว่าที่จะใช้อารมณ์ โดยพิจารณาคุณสมบัติพื้นฐานของผู้ที่จะได้รับเลือก โดยมีเกณฑ์ในการประกอบการตัดสินใจที่จะแต่งงานกับใครสักคน เพื่ออนาคตตนเองและครอบครัว โดยพิจารณาคุณสมบัติดังต่อไปนี้

๑. ระดับการศึกษา ควรเลือกคนที่มีระดับการศึกษาใกล้เคียงกัน เพราะระดับการศึกษาจะบ่งบอกถึงระดับสติปัญญา ระดับความคิดของคนได้พอสมควร

๒. มีคุณธรรมเป็นคุณสมบัติขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น มีความซื่อสัตย์และมีความรับผิดชอบ

๓. วุฒิภาวะทางอารมณ์ เป็นคนที่สามารถควบคุมความคิด อารมณ์ ความรู้สึก และสามารถแสดงออกได้อย่างเหมาะสม โดยสังเกตจากคำพูด ความคิด การกระทำ การควบคุมอารมณ์

๔. มีความเป็นผู้นำและกล้าตัดสินใจ มีจุดยืนที่มั่นคง

๕. ฐานะความเป็นอยู่ การเลือกคู่ครองที่มีฐานะความเป็นอยู่ สภาพสังคม เศรษฐกิจ ใกล้เคียงกันจะมีรูปแบบการใช้ชีวิต วิธีคิด และการตัดสินใจไม่แตกต่างกัน ลดปัญหาการปรับตัวเมื่อต้องใช้ชีวิตอยู่ด้วยกัน

๖. มีการทำงานที่สุจริตมั่นคง เช่น ควรมีหน้าที่การงานที่ดี มีรายได้เพียงพอเลี้ยงดูครอบครัว ได้อย่างมีคุณภาพ

๗. ค่านิยมและทัศนคติในการดำเนินชีวิต เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก ดังนั้นจึงควรมีค่านิยมและทัศนคติที่ตรงกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการศึกษา การแต่งกาย ความซื่อสัตย์ การยกย่องให้เกียรติซึ่งกันและกัน และอื่น ๆ ...” (กิตติ ปรมัตถผล, 2562, น.47)

2) สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์

“...วิธีการคุมกำเนิดแบบต่าง ๆ

การคุมกำเนิดเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่ช่วยป้องกันและแก้ปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น ซึ่งการคุมกำเนิดที่ใช้กันในปัจจุบัน เช่น

๑. ยาคุมกำเนิด เป็นยาสำหรับรับประทาน แบ่งเป็นยาเม็ดคุมกำเนิดชนิด ๒๑ เม็ด โดยแผงแรกให้เริ่มรับประทานภายใน ๕ วัน นับจากวันแรกที่มีประจำเดือน รับประทานยาเรียงไปตามลูกศรวันละ ๑ เม็ด ทุกวันหลังอาหารเย็น หรือก่อนนอนจนหมดแผง เมื่อหมดแผงแล้วให้เว้นระยะการรับประทานยาไป ๗ วัน (ช่วงนี้ประจำเดือนจะมา และเมื่อมีประจำเดือนภายใน ๕ วันให้เริ่มแผงใหม่) ยาเม็ดคุมกำเนิดชนิด ๒๘ เม็ด โดยแผงแรกให้เริ่มรับประทานยาเหมือนยาเม็ดคุมกำเนิดชนิด ๒๑ เม็ด แต่เมื่อรับประทานครบ ๒๘ เม็ด ให้รับประทานยาแผงใหม่ต่อไปได้เลย

๒. ยาฉีดคุมกำเนิด สามารถคุมกำเนิดได้นานถึง ๓ เดือน โดยฉีดครั้งแรกภายใน ๕ วันแรกของการมีประจำเดือน และฉีดเข็มต่อไปตามกำหนดนัดทุก ๑๒ สัปดาห์

๓. ยาคุมกำเนิดชนิดแผ่นแปะ เป็นแผ่นยาบาง ๆ ผิวเรียบ ๑ กล่อง มี ๓ แผ่น โดยเริ่มแปะในวันแรกที่มีประจำเดือน แปะต่อเนื่อง ๑ สัปดาห์ และใช้ต่อเนื่องกัน ๓ แผ่น

๔. ห่วงอนามัย เป็นวิธีคุมกำเนิดแบบกึ่งถาวร สามารถป้องกันการตั้งครรภ์ได้ ๓ - ๕ ปี ...” (พรสุข พุณนิรัตน์, 2562, น.32)

3) สำนักพิมพ์แม็ค เอ็ดดูเคชั่น

“...วิธีการคุมกำเนิดที่ถูกต้อง

หญิงและชายมีวิธีการคุมกำเนิดที่แตกต่างกัน ดังนั้นคู่สมรสควรต้องศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการคุมกำเนิดที่ถูกต้อง เพื่อจะได้ไม่พลาดพลั้งและเกิดการตั้งครรภ์โดยไม่ตั้งใจ ดังนี้

๑. วิธีการคุมกำเนิดของเพศหญิง

๑.๑ การทำหมัน เป็นการคุมกำเนิดถาวร โดยการผูกหรือตัดปีกมดลูกทั้งสองข้าง เพื่อป้องกันไข่และอสุจิไม่ให้เกิดการปฏิสนธิ การทำหมันหญิงสามารถทำได้หลังคลอด เรียกว่า ‘ทำหมันเปียก’ และในช่วงที่ไม่มีการตั้งครรภ์ เรียกว่า ‘ทำหมันแห้ง’

๑.๒ การรับประทานยาเม็ดคุมกำเนิดชนิดฮอร์โมนรวม โดยเริ่มรับประทานยาเม็ดแรกในวันแรกที่มีประจำเดือน และรับประทานวันละ ๑ เม็ด เรียงตามลำดับลูกศร (ที่แสดงไว้บนแผงยา) หลังอาหารเย็นหรือก่อนนอนทุกวัน และรับประทานติดต่อกันไปเมื่อหมดแผงก็ให้เริ่มแผงต่อไป

๑.๓ การนับวันปลอดภัย ช่วงเวลาที่ปลอดภัยในการมีเพศสัมพันธ์ คือ ช่วง 7 วันก่อนและ 7 วันหลังมีประจำเดือน วิธีนี้จะได้ผลไม่แน่นอนเพราะรอบเดือนอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ในแต่ละเดือน เช่น มาเร็วหรือมาช้ากว่าปกติ เป็นต้น ที่สำคัญหากมีอาการเจ็บป่วยหรือเกิดความเครียดก็สามารถทำให้รอบเดือนคลาดเคลื่อนได้

๑.๔ การฝังยาคุมกำเนิดที่ท้องแขน นิยมฝังไว้ในชั้นไขมันใต้ผิวหนัง ฝังครั้งละ 6 หลอด ยาจะค่อยๆ ถูกปล่อยออกมาสู่ร่างกายทีละน้อย หลังฝังแล้วจะสามารถคุมกำเนิดได้ 5 ปี จึงเปลี่ยนชุดใหม่ อาการข้างเคียงอาจพบว่ามีเลือดออกกะปริดกะปรอยในบางราย แต่ต่อมาอาการเหล่านี้จะหายไป

๑.๕ การใส่ห่วง แพทย์จะเป็นผู้ใส่ให้โดยการสอดห่วงที่มีลักษณะรูปตัวที่เข้าไปในโพรงมดลูก ใส่ครั้งเดียวอยู่ได้หลายปี แต่ต้องหมั่นตรวจดูว่าห่วงยังอยู่หรือไม่ และควรตรวจภายในปีละครั้ง อาการข้างเคียงอาจพบหลังใส่ห่วงคือมีเลือดออกกะปริดกะปรอย ปวดถ่วงบริเวณท้องน้อย มีประจำเดือนมาก มีตกขาว อาการเหล่านี้จะหายไปภายใน 2-3 เดือน

๑.๖ การฉีดยา ยาฉีดคุมกำเนิดฉีดเข็มเดียวคุมกำเนิดได้ 3 เดือน อาจมีอาการประจำเดือนไม่มาหรือมาเล็กน้อย

๒. วิธีการคุมกำเนิดของเพศชาย

๒.๑ การทำหมัน เป็นการคุมกำเนิดถาวร โดยวิธีการตัดและผูกท่อทางเดินของเชื้ออสุจิที่มาจากลูกอัณฑะทั้งสองข้าง เพื่อไม่ให้อสุจิหลังออกมาภายนอกได้

๒.๒ การสวมถุงยางอนามัย ควรสวม ถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์เพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ และยังเป็นการป้องกันกามโรคและโรคเอดส์ได้อีกด้วย...”

(สุจิตรา สุคนธ์ทรัพย์ และคณะ, 2558, น.28 – 30)

ทั้งนี้ จากการศึกษารูปแบบและลักษณะของเพศวิถีที่ปรากฏในเนื้อเรื่องที่ไม่มีการประกอบของหนังสือแบบเรียนทั้งหมดตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 จากสำนักพิมพ์กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจึงสรุปภาพรวมทั้งหมดในรูปแบบของตารางดังต่อไปนี้

ตาราง 25 สรุปภาพรวมเนื้อเรื่องที่ไม่มีภาพของหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3

ระดับชั้น	สำนักพิมพ์กลุ่มตัวอย่าง	ประเภทของหน่วยการเรียนรู้
ม.1	เอมพันธ์	หน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับเพศวิถี, อาหารและโภชนาการ
	อักษรเจริญทัศน์	หน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับเพศวิถี
	แม็ค ฯ	หน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับเพศวิถี
ม.2	เอมพันธ์	หน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับเพศวิถี
	อักษรเจริญทัศน์	หน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพร่างกายและสุขภาพ
	แม็ค ฯ	หน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับเพศวิถี
ม.3	เอมพันธ์	หน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับเพศวิถี
	อักษรเจริญทัศน์	หน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับเพศวิถีและสมรรถภาพร่างกายและสุขภาพ
	แม็ค ฯ	หน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับเพศวิถี

จากตารางข้างต้นภาพรวมของเนื้อเรื่องที่ไม่มีภาพประกอบของหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 โดยพิจารณาจากหน่วยการเรียนรู้ที่ปรากฏในส่วนของคำนำและสารบัญของหนังสือแบบเรียนแต่ละเล่มจะเห็นได้ว่าการเน้นให้ความรู้เรื่องเพศวิถีผ่านหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับเพศวิถีเป็นจำนวนมากที่สุด ลำดับถัดมาจึงเป็นหน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพร่างกายและสุขภาพ ซึ่งปรากฏอยู่ในหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 - 3 ของสำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ และหน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารและโภชนาการ ซึ่งปรากฏอยู่ในหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของสำนักพิมพ์เอมพันธ์

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาลักษณะของเพศวินที่ปรากฏในหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นพบว่าภายในหนังสือแบบเรียนประกอบด้วยเนื้อหาที่เป็นลักษณะตัวอักษรและลักษณะรูปภาพประกอบตามองค์ประกอบของหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวนทั้งหมด 9 เล่ม สามารถสรุปได้ตามตารางต่อไปนี้

ตาราง 26 สรุปภาพรวมรูปแบบและลักษณะของเพศวิถีตามองค์ประกอบภายในหนังสือเรียนวิชาสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3

ระดับชั้น	สำนักพิมพ์	รูปแบบและลักษณะของเพศวิถีตามองค์ประกอบภายในหนังสือแบบเรียน		
		หน้าปก	เนื้อเรื่องที่มีภาพประกอบ	เนื้อเรื่องที่ไม่มีภาพประกอบ
ม.1	เอมพันธ์	ผู้หญิงทำอาหาร	ผู้ชายแต่งกายด้วยกางเกงขาสั้นและเสื้อกล้าม กิจกรรมในพื้นที่บ้านคือพักผ่อน กิจกรรมในพื้นที่สาธารณะคือการสังสรรค์, การออกกำลังกาย, การทำงานและการเรียน	หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เติบโตตามเกณฑ์, หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 พัฒนาการทางเพศ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 7 ทักษะการป้องกันตนเองจากการล่วงละเมิดทางเพศ
	อักษร	อาหารสด	ผู้ชายแต่งกายด้วยกางเกงขาสั้นและเสื้อกล้าม กิจกรรมในพื้นที่บ้านคือพักผ่อนและเลี้ยงดูลูก กิจกรรมในพื้นที่สาธารณะคือการออกกำลังกายและการเรียน	หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 วัยรุ่นกับการเจริญเติบโตตามเกณฑ์มาตรฐาน, หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 วัยรุ่นและพัฒนากายทางเพศ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การป้องกันการล่วงละเมิดทางเพศ
	แม่ค	เครื่องดื่ม	ผู้ชายแต่งกายด้วยกางเกงขาสั้นและเสื้อกล้าม กิจกรรมในพื้นที่สาธารณะคือการสังสรรค์, การออกกำลังกาย และการเรียนไม่ปรากฏกิจกรรมในพื้นที่บ้าน	หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การเจริญเติบโตและพัฒนากายของมนุษย์ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และพัฒนากายทางเพศ

ตาราง 26 สรุปภาพรวมรูปแบบและลักษณะของเพศวิถีตามองค์ประกอบภายในหนังสือเรียนวิชาสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 (ต่อ)

ระดับชั้น	สำนักพิมพ์	รูปแบบและลักษณะของเพศวิถีตามองค์ประกอบภายในหนังสือแบบเรียน		
		หน้าปก	เนื้อเรื่องที่มีภาพประกอบ	เนื้อเรื่องที่ไม่มีภาพประกอบ
ม.2	एमПНШ	ชายเล่นดนตรี หญิงปรบมือ	ผู้หญิงแต่งกายด้วยกางเกงและกระโปรง กิจกรรมในพื้นที่บ้านคือการเลี้ยงดูลูก, การทำงานบ้านและการพักผ่อน กิจกรรมในพื้นที่สาธารณะคือการออกกำลัง, การทำงานและการเรียน	หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 วัยรุ่น วัยรุ่น, หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การเจริญเติบโตและพัฒนาการในวัยรุ่น, หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เจตคติในเรื่องเพศ, หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 ความเท่าเทียมระหว่างเพศ, หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เพศสัมพันธ์ในวัยเรียน, หน่วยการเรียนรู้ที่ 11 ลดความเสี่ยง และหน่วยการเรียนรู้ที่ 12 ทักษะชีวิต
	อักษร	อาหารสด	ผู้หญิงแต่งกายด้วยกางเกงและกระโปรง กิจกรรมในพื้นที่บ้านคือการเลี้ยงดูลูก, การทำงานบ้านและการพักผ่อน กิจกรรมในพื้นที่สาธารณะคือการออกกำลัง, การทำงานและการเรียน	หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 การเจริญเติบโตและพัฒนาการในวัยรุ่น, หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เพศกับวัยรุ่น, หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ความเท่าเทียมระหว่างเพศ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 10 การหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงและสถานการณ์เสี่ยงต่ออันตราย
	แม็ค	อาหารสด, แห้ง, เครื่องดื่ม	ผู้หญิงแต่งกายด้วยกางเกงและกระโปรง กิจกรรมในพื้นที่บ้านคือการเลี้ยงดูลูกและการพักผ่อน กิจกรรมในพื้นที่สาธารณะคือการออกกำลังและการเรียน	หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พัฒนาการของวัยรุ่น, หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 พัฒนาการทางเพศ, หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ความเสมอภาคทางเพศ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 8 ทักษะชีวิต

ตาราง 26 สรุปภาพรวมรูปแบบและลักษณะของเพศวิถีตามองค์ประกอบภายในหนังสือเรียนวิชาสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 (ต่อ)

ระดับชั้น	สำนักพิมพ์	รูปแบบและลักษณะของเพศวิถีตามองค์ประกอบภายในหนังสือแบบเรียน		
		หน้าปก	เนื้อเรื่องที่มีภาพประกอบ	เนื้อเรื่องที่ไม่มีภาพประกอบ
ม.3	एमПНШ	ชายหญิงออกกำลัง	ผู้หญิงแต่งกายด้วยกางเกงและกระโปรง กิจกรรมในพื้นที่บ้านคือการเลี้ยงดูลูก, การทำงานบ้านและการพักผ่อน กิจกรรมในพื้นที่สาธารณะคือการออกกำลังกายและการเรียน	หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ช่วงวัยชีวิต, หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ความคาดหวังของสังคมต่อวัยรุ่น, หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 อิทธิพลของสื่อโฆษณาต่อวัยรุ่น, หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 อนามัยการเจริญพันธุ์, หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว และหน่วยการเรียนรู้ที่ 10 การแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงของเยาวชน
	อักษร	อาหารสด	ผู้หญิงแต่งกายด้วยกางเกงและกระโปรง กิจกรรมในพื้นที่บ้านคือการเลี้ยงดูลูกและการทำงานบ้าน กิจกรรมในพื้นที่สาธารณะคือการออกกำลังกาย, การทำงานและการเรียน	หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 วัยและการเปลี่ยนแปลง, หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 อิทธิพลและความคาดหวังของสังคมต่อพัฒนาการของวัยรุ่น, หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 อนามัยการเจริญพันธุ์และการตั้งครรภ์ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การสร้างสัมพันธภาพในครอบครัว
	แม็ค	อาหารสด, แห้ง, เครื่องดื่ม, จานเดียว	ผู้หญิงแต่งกายด้วยกางเกงและกระโปรง กิจกรรมในพื้นที่บ้านคือการเลี้ยงดูลูกและการพักผ่อน กิจกรรมในพื้นที่สาธารณะคือการออกกำลังกาย	หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พัฒนาการตามวัย, หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ชีวิตและครอบครัว, หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 อนามัยแม่และเด็ก และหน่วยการเรียนรู้ที่ 8 ปัญหาความรุนแรง

ตาราง 26 สรุปภาพรวมรูปแบบและลักษณะของเพศวิถีตามองค์ประกอบภายในหนังสือเรียนวิชาสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 (ต่อ)

สรุปภาพรวมรูปแบบ และลักษณะของเพศวิถี	รูปแบบและลักษณะของเพศวิถีตามองค์ประกอบภายในหนังสือแบบเรียน		
	หน้าปก	เนื้อเรื่องที่มีภาพประกอบ	เนื้อเรื่องที่ไม่มีภาพประกอบ
	อาหารสด	ชายกับกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะคือการออกกำลังกายและการเรียน กิจกรรมในพื้นที่บ้านคือการพักผ่อน หญิงกับกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะคือการออกกำลังกายและการเรียน กิจกรรมในพื้นที่บ้านคือการเลี้ยงลูก	การเจริญเติบโตและการพัฒนาการทางร่างกายตามวัย, การป้องกันการล่วงละเมิดทางเพศ, ความเท่าเทียมระหว่างเพศ, เพศสัมพันธ์, อนามัยการเจริญพันธุ์และการตั้งครรภ์, การสร้างสัมพันธภาพในครอบครัว

จากตาราง 26 องค์ประกอบแรกคือ ภาพรวมของหน้าปกบนหนังสือแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 จึงสามารถสรุปได้ว่าภายในหน้าปกของหนังสือแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นไม่ปรากฏการนำเสนอเพศวิถี เนื่องจากเมื่อพิจารณาสัดส่วนจำนวนตัวละครที่ปรากฏบนหน้าปกของหนังสือแบบเรียนก็จะเห็นได้ว่าภาพที่ถูกนำมาใช้สื่อสารความหมายหรือขอบเขตของวิชาสุขศึกษาออกมาในรูปแบบของเรื่องอาหารการกินเพื่อสุขภาพมากกว่า โดยเฉพาะภาพอาหารสดเป็นจำนวนมากที่สุด อย่างไรก็ตาม ข้อสังเกตหนึ่งที่ผู้วิจัยพบคือ ตัวละครที่ปรากฏเป็นลำดับถัดมาคือ ตัวละครมนุษย์ทั้งเพศชายและหญิงมีการแสดงลักษณะของเพศวิถีผ่านการกระทำ เช่น การแต่งกาย ตัวละครทั้งเพศชายและหญิงมีการแต่งกายด้วยกางเกงขาสั้น กิจกรรมที่ทำเหมือนกันทั้งเพศชายและหญิงคือ การออกกำลังกาย ส่วนกิจกรรมอื่น เช่น การเล่นดนตรีเป็นกิจกรรมของเพศชาย โดยมีเพศหญิงประปรายประกอบจังหวะ และกิจกรรมการทำอาหารเป็นกิจกรรมของเพศหญิง ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ กระทำในพื้นที่สาธารณะ เป็นต้น

องค์ประกอบต่อมาคือ ภาพรวมตัวละครในเรื่องที่มีภาพประกอบของหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 สามารถสรุปได้ว่าเนื้อเรื่องที่มีภาพประกอบของหนังสือแบบเรียนมีการแสดงลักษณะของเพศวิถีทั้งแบบค่านิยมความเชื่อและการแสดงออกผ่านพฤติกรรม เช่น การแต่งกายที่เพศชายสามารถแต่งกายที่หลากหลายทั้งที่เป็นกางเกงขาสั้นและขาสั้น ในขณะที่เพศหญิงแต่งกายด้วยกระโปรงและกางเกงขาสั้นเท่านั้น หรือกิจกรรมในพื้นที่บ้านของตัวละครชายส่วนมากคือการพักผ่อน ตรงข้ามกับการเลี้ยงดูลูกในบ้าน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทำน้อยที่สุด และกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะคือ การออกกำลังกายในทางกลับกัน ภาพประกอบที่เป็นตัวละครหญิงมีกิจกรรมที่ทำมากที่สุดในพื้นที่บ้านคือ การเลี้ยงดูลูกและกิจกรรมที่ทำมากที่สุดในพื้นที่สาธารณะคือ การศึกษาและการออกกำลังกาย ส่วนกิจกรรมที่ทำน้อยที่สุดคือ การทำงาน นอกจากนี้ ภาพปรากฏของตัวละครชายในรูปแบบอื่นยังนำเสนอตัวละครชายในการเป็นตัวอย่งการศึกษาอวัยวะภายในร่างกาย การล่องละเมียดทางเพศที่มีเพศชายเป็นผู้กระทำ การเล่นเกมก็นับว่าการส่วนมากใช้ตัวละครชายเป็นหลัก แต่ภาพของตัวละครหญิงถูกนำเสนอในภาพของผู้ป่วย ผู้ถูกล่วงละเมิดทางเพศ รวมถึงการใช้ตัวละครหญิงในการสอนเรื่องป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เช่น การแต่งกายสุภาพเรียบร้อย การทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ในบ้าน เพื่อหลีกเลี่ยงการออกไปเที่ยวนอกบ้านยามวิกาล ข้อสังเกตอีกประการของการใช้ตัวละครหญิงในหนังสือแบบเรียนมักผูกโยงผู้หญิงไว้กับความสวยงาม ไม่ว่าจะเป็นการสอนเรื่องพัฒนาการของวัยรุ่น เนื่องจากลักษณะนิสัยตามวัยของวัยรุ่นมีความสนใจในรูปลักษณ์ของตนเองอยู่เสมอ หนังสือแบบเรียนก็ใช้ตัวละครหญิงในการนำเสนอประเด็นดังกล่าว หรือเรื่องอิทธิพลของสื่อโฆษณา เช่น โฆษณาผลิตภัณฑ์อาหารเสริมความงามที่ใช้ตัวละครหญิงในการนำเสนอภาพลักษณ์ความงาม อีกทั้งอิทธิพลของสื่อที่ส่งผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมทางเพศก็ใช้ภาพประกอบเป็นตัวละครหญิงด้วยเช่นกัน

องค์ประกอบสุดท้ายคือ ภาพรวมเนื้อเรื่องที่ไม่มีภาพของหนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 สามารถสรุปได้ว่าเนื้อหาที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรในหนังสือแบบเรียน มีการเน้นให้ความรู้เรื่องเพศวิถีผ่านหน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับเพศวิถีเป็นจำนวนมากที่สุด ลำดับถัดมาจึงเป็นหน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพร่างกายและสุขภาพ ซึ่งปรากฏอยู่ในหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 – 3 ของสำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ และหน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารและโภชนาการ ซึ่งปรากฏอยู่ในหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของสำนักพิมพ์เอมพันธ์ ซึ่งเพศวิถีที่ปรากฏในเนื้อเรื่องที่ไม่มีภาพประกอบจัดเป็นเพศวิถีแบบค่านิยม ความเชื่อ ไม่ว่าจะเป็นการรับมือกับพัฒนาการทางร่างกายของตนเอง การปฏิบัติตนต่อเพศตรงข้าม การปฏิบัติตนเมื่อตกอยู่ในสถานการณ์ล่อลวงละเมิดทางเพศ ค่านิยมเรื่องเพศในสังคมไทย ตลอดจนค่านิยมในการเลือกคู่ครอง วิธีการคุมกำเนิด การปฏิบัติตนเมื่อตั้งครรภ์ เป็นต้น

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาจึงทำให้ผู้วิจัยอภิปรายผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 คือ เพื่อวิเคราะห์และอภิปรายการผลิตซ้ำของมายาคติเพศวิถีในหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 โดยมายาคติเพศวิถีที่ปรากฏในหนังสือแบบเรียนคือ เพศวิถีแบบคู่ต่างเพศ (Heterosexual) หมายถึง แนวคิดที่เชื่อว่าเพศสภาพต้องอิงกับเพศกำเนิด ทำให้เพศมีลักษณะแบ่งเป็นสองฝั่งตรงข้ามกันคือ เพศชายและเพศหญิงเท่านั้น แนวคิดดังกล่าวจึงนำมาสู่มายาคติเพศวิถีอีกหลายประการตามที่ปรากฏในหนังสือแบบเรียนดังต่อไปนี้

5.2.1 บทบาททางเพศสภาพ (Gender roles)

สืบเนื่องจากแนวคิดเพศวิถีแบบคู่ต่างเพศที่เชื่อว่าระบบเพศมีเพียงแค่เพศชายและเพศหญิง จึงนำมาสู่การกำหนดบทบาท พฤติกรรม การปฏิบัติตัว หรือการแสดงออกทั้งต่อตนเองและเพศตรงข้าม จะเห็นได้จากภายในเนื้อเรื่องที่มีภาพประกอบของหนังสือแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 มีการแสดงลักษณะของเพศวิถีทั้งแบบค่านิยมความเชื่อและการแสดงออกผ่านพฤติกรรม เช่น เรื่องการแต่งกาย ซึ่งจะสังเกตเห็นได้ว่าภาพประกอบตัวละครเพศชายสามารถแต่งกายด้วยชุดที่หลากหลายมากกว่าทั้งที่เป็นกางเกงขาสั้นและขาสั้นตามความเหมาะสมต่อการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในขณะที่เพศหญิงแต่งกายด้วยกระโปรงและกางเกงขาสั้นเท่านั้น แสดงให้เห็นถึงค่านิยมความเป็นหญิงคือ การรักนวลสงวนตัว อันนำมาสู่การกำหนดให้เพศหญิงต้องวางตัวอย่างเหมาะสม และแต่งกายสุภาพเรียบร้อย ไม่เปิดเผยเนื้อหนังร่างกาย สำหรับกิจกรรมของตัวละครเพศชายและเพศหญิงจากสัดส่วนตามตารางสรุปก็แสดงให้เห็นว่าเพศชายมีการใช้พื้นที่สาธารณะมากกว่า โดยมีกิจกรรมที่ทำมากที่สุดคือ การออกกำลังกาย ในขณะที่พื้นที่

ภายในบ้านของตัวละครชายมีจำนวนน้อยกว่าอย่างเห็นได้ชัด กิจกรรมที่ทำมากที่สุดในบ้านคือการพักผ่อน ตรงข้ามกับการเลี้ยงดูลูกในบ้าน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทำน้อยที่สุด

ทั้งนี้ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าภาพประกอบที่เกี่ยวกับการเลี้ยงดูลูกของตัวละครชายไม่สามารถกระทำโดยเพศชายเพศเดียวได้ แต่ภาพประกอบเกี่ยวกับการเลี้ยงดูลูกทั้งหมดอยู่ในบริบทของครอบครัว กล่าวคือ ภายในภาพมีทั้งพ่อ(เพศชาย) แม่(เพศหญิง) และลูก ในทางกลับกัน ภาพประกอบที่เป็นตัวละครหญิงมีกิจกรรมที่ทำมากที่สุดในพื้นที่บ้านคือ การเลี้ยงดูลูก ซึ่งตัวละครหญิงสามารถกระทำคนเดียวได้ จึงยังเป็นการตอกย้ำเพศวิถีดั้งเดิมที่จำกัดบทบาทหน้าที่ของเพศหญิงแค่การเป็นแม่และเมียที่ดีเท่านั้น อีกทั้ง กิจกรรมในพื้นที่สาธารณะของตัวละครหญิงยังเป็นหลักฐานในการสนับสนุนเพศวิถีแบบดั้งเดิมได้เป็นอย่างดี เนื่องจากกิจกรรมที่ไม่ปรากฏในภาพเลยคือ การพบปะสังสรรค์ แสดงให้เห็นการยึดโยงผู้หญิงกับพื้นที่ภายในบ้านผ่านการสอนผู้หญิงให้ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์อยู่บ้าน ไม่ออกไปเที่ยวนอกบ้านในยามวิกาล หรือสถานที่เปลี่ยว จึงจะปลอดภัยจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งแฝงค่านิยมการรักษาวลสงวนตัวไปด้วย อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่ากิจกรรมที่ทำมากที่สุดในพื้นที่สาธารณะของตัวละครหญิงคือ การศึกษาและการออกกำลังกาย ซึ่งนับเป็นเพศวิถีแบบใหม่ที่แสดงให้เห็นว่าเพศหญิงสามารถมีบทบาทในพื้นที่สาธารณะได้เนื่องจากยุคสมัยและสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยต้องอยู่ในกรอบกฎเกณฑ์บางอย่าง เช่น การแต่งกายมิดชิด ไม่เปิดเผยเรือนร่าง การปฏิบัติตัวด้วยกิริยาสำรวม สุภาพเรียบร้อย

5.2.2 ภาพเหมารวมทางเพศสภาพ (Gender stereotypes)

ภายในหนังสือแบบเรียนมีการผลิตซ้ำภาพเหมารวมทางเพศสภาพโดยจากตัวอย่างภาพประกอบที่เป็นตัวละครเพศชายในหนังสือแบบเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏของตัวละครชายในรูปแบบอื่นยังนำเสนอตัวละครชายในการเล่นกีฬานันทนาการ การเคลื่อนย้ายผู้ป่วยเพื่อปฐมพยาบาล หรือการให้ความรู้ตอนต้นและท้ายบทเรียนก็ใช้ตัวละครชายอาชีพแพทย์เป็นผู้ให้ความรู้ ในการนำเสนอภาพของตัวละครชายในบริบทต่าง ๆ เหล่านี้ปรากฏในหน่วยการเรียนรู้ทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นการบริหารร่างกายเพื่อเสริมสร้างสุขภาพ การเล่นกีฬานันทนาการ การบริหารจัดการเพื่อลดความเครียดกังวล การปฐมพยาบาล การหลีกเลี่ยงสารเสพติด หรือพัฒนาการของร่างกาย และการเคลื่อนย้ายผู้ป่วยในสถานการณ์คับขัน

การนำเสนอภาพของตัวละครชายในการเล่นกีฬานันทนาการ หรือการเคลื่อนย้ายผู้ป่วยเพื่อปฐมพยาบาลล้วนเป็นการผลิตซ้ำความเป็นชายที่ต้องมีความแข็งแรงอีกด้วย แต่ภาพของตัวละครหญิงภายในหนังสือแบบเรียน กลับถูกนำเสนอแตกต่างออกไปอย่างเห็นได้ชัดว่าภาพของตัวละครหญิงถูกนำเสนอออกมาในฐานะผู้ป่วย และมักผูกโยงผู้หญิงไว้กับความสวยงาม ไม่ว่าจะเป็นการสอนเรื่องพัฒนาการของวัยรุ่น หรือเรื่องอิทธิพลของสื่อโฆษณา เช่น โฆษณาผลิตภัณฑ์อาหารเสริมความงามที่ใช้ตัวละครหญิงในการนำเสนอภาพลักษณ์ความงาม อีกทั้งอิทธิพลของสื่อที่ส่งผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมทาง

เพศก็ใช้ภาพประกอบเป็นตัวละครหญิงด้วยเช่นกัน จึงเป็นการผลิตซ้ำภาพความเป็นหญิงตามแบบของเพศวิถีดั้งเดิมที่ผู้หญิงเป็นเพศที่อ่อนแอ อ่อนด้อย รักสวยรักงาม ใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล ทั้งนี้ จากภาพตัวอย่างก็จะเห็นได้ว่าตัวละครหญิงแสดงให้เห็นความเป็นหญิงที่ต้องไฝ่ผอมยาว และสวมชุดกระโปรงสีชมพู ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงความอ่อนโยน อ่อนหวาน

นอกจากนี้ ภาพของตัวละครหญิงก็ยังคงถูกยึดโยงกับบริบทความเป็นเมียและแม่ที่ดีเช่นกัน โดยภายในหนังสือแบบเรียนทุกเล่มล้วนมีภาพประกอบของตัวละครหญิงตั้งครุฑ หญิงแม่ลูกอ่อน หรือผู้หญิงกับเด็ก ภาพประกอบที่มีทั้งชายและหญิงส่วนมากถูกนำเสนอในบริบทครอบครัว เช่น คู่สามีภรรยา หรือพ่อแม่และลูก และบริบทของการเรียนรู้เกี่ยวกับการป้องกันการล่วงละเมิดทางเพศ จากภาพตัวอย่างข้างต้น ภายในหนังสือแบบเรียนส่วนมากใช้ตัวละครที่เป็นคนแสดงโดยเพศชายเป็นผู้กระทำ และตัวละครเพศหญิงเป็นผู้ถูกล่วงละเมิด

ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีการใช้ภาพประกอบตามตัวอย่างข้างต้นในการสื่อถึงการล่วงละเมิดทางสายตาโดยใช้ตัวละครชาย และการสอนให้ไม่ออกไปเที่ยวนอกบ้านในยามวิกาล หรือสถานที่เปลี่ยว แต่ควรทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์อยู่บ้าน จึงจะปลอดภัยจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ในขณะที่ผู้ถูกล่วงละเมิดทางเพศใช้ตัวละครหญิงในการสอนเรื่องการป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เช่น การแต่งกายสุภาพเรียบร้อย การทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ในบ้าน เพื่อหลีกเลี่ยงการออกไปเที่ยวนอกบ้านยามวิกาล แสดงให้เห็นถึงเพศวิถีแบบดั้งเดิมที่ผู้ชายเป็นฝ่ายรุก และเพศหญิงควรเป็นฝ่ายรับ

เป็นที่น่าสังเกตว่ามีการนำตัวละครชายเป็นตัวอย่างในการศึกษาอวัยวะภายในร่างกาย แสดงให้เห็นถึงเพศวิถีดั้งเดิมที่เป็นสังคมปิตาธิปไตย กล่าวคือให้ความสำคัญกับเพศชายเป็นใหญ่ ซึ่งเป็นที่น่าสนใจว่าแม้แต่การเรียนรู้เรื่องอวัยวะในร่างกายไม่มีการนำร่างกายของเพศหญิงมาเป็นต้นแบบในการศึกษาเลย ร่างกายของเพศหญิงจะถูกนำมาใช้ในกรณีที่ต้องการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างร่างกายของทั้งสองเพศเท่านั้น นอกจากนี้ การนำเสนอภาพของเพศชายในบทบาทการเป็นแพทย์ เพศหญิงเป็นผู้ป่วย หรือเพศชายสามารถประกอบอาชีพ พบปะสังสรรค์กับเพื่อนภายนอกบ้านได้ แต่เพศหญิงกลับถูกยึดโยงกับหน้าที่แม่บ้านและการเลี้ยงดูลูกก็ยังเป็นการสนับสนุนแนวคิดปิตาธิปไตยโดยเชิดชูเพศชาย และลดทอนคุณค่าของเพศหญิง

เนื้อหาภายในหนังสือแบบเรียนวิชาสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีลักษณะของเพศวิถีที่แสดงให้เห็นว่ารัฐพยายามสร้างกรอบค่านิยมผ่านเนื้อหาที่เป็นลักษณะตัวอักษร และลักษณะรูปภาพประกอบ โดยแบ่งออกเป็นค่านิยมรูปแบบเก่าคือ เพศวิถีแบบคู่ต่างเพศ (Heterosexual) แฝงบทบาทความเป็นเพศหญิงและชายในแบบคู่ตรงข้ามและการให้คุณค่าที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้ชายยังคงถูกยึดโยงกับพื้นที่สาธารณะ ภายใต้กิจกรรมการพบปะสังสรรค์หรือการออกกำลังกาย และหน้าที่ในบ้าน มิได้ถูกจัดวางไว้สำหรับผู้ชาย หน้าที่ของผู้ชายในบ้าน จึงมีเพียงการพักผ่อน ซึ่งแฝงนัยเรื่องของพื้นที่และเวลา ที่แสดงให้เห็นว่า เวลาของผู้ชาย คือ เวลาทำงานที่อยู่นอกบ้าน เมื่อถึงบ้าน ผู้ชายจึงต้องรับผิดชอบใด ๆ

เพราะเวลาของผู้ชายมีการจัดสรรและแบ่งไว้อย่างชัดเจน ซึ่งแตกต่างจากผู้หญิงที่ยังคงยึดโยงอยู่กับบ้าน และหน้าที่ในบ้าน พื้นที่สาธารณะมิได้เป็นพื้นที่ของผู้หญิง แต่ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมอนุญาตให้ผู้หญิงอยู่ในพื้นที่สาธารณะเพื่อการศึกษาหรือออกกำลังกายได้ แต่ต้องอยู่ในกฎเกณฑ์ของสังคมผ่านการแต่งกายที่มีมิติ จึงมีลักษณะคล้ายกับหนังสือเรียนวิชาภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นดังที่ จีราพัชร ใจเที่ยงธรรม (๒๕๕๖) ได้กล่าวถึงลักษณะของเพศวิถีไว้ว่า

“...วาทกรรมทางเพศที่ปรากฏในหนังสือเรียนวิชาภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ก็มีการสอดแทรกลักษณะของเพศวิถีไว้ เช่น ภาพเหมารวมทางเพศสภาพ (Gender Stereotypes) ของเพศหญิงและเพศชายที่มีลักษณะเป็นขั้วตรงข้าม โดยส่วนมากเพศหญิงมีภาพเหมารวมในเชิงลบ และเพศชายมีภาพเหมารวมในเชิงบวก เช่น ผู้หญิงใช้อารมณ์มากกว่า ส่วนผู้ชายใช้เหตุผลมากกว่า ซึ่งเกิดจากแนวคิดปิตาธิปไตยที่ทำให้เพศชายมีอำนาจในการควบคุมและจำกัดกรอบเพศหญิง ซึ่งนำมาสู่การควบคุมเพศหญิงจากในสังคม เช่น วาทกรรมการรักษาวนสวนตัว ซึ่งแสดงออกทั้งในเรื่องการแต่งกาย มารยาทการพูด และพฤติกรรมการแสดงออก ซึ่งหลอมรวมกลายเป็นวัฒนธรรมอันดีงามของไทยและกลายเป็นภาพหญิงชายในอุดมคติ, บทบาททางเพศสภาพ (Gender Roles) อันมีรากฐานจากแนวคิดปิตาธิปไตยที่เพศชายใช้เพศสรีระที่แข็งแรง กับความอ่อนแอและความเป็นแม่ของเพศหญิงในการกำหนดบทบาทหน้าที่การทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้เป็นหน้าที่ของเพศชาย และการทำงานบ้านและการเลี้ยงดูลูกให้ฝ่ายหญิง ซึ่งยังส่งผลถึงเรื่องพื้นที่ (Sphere) ในการจำกัดให้พื้นที่ในบ้านกลายเป็นของผู้หญิงและพื้นที่นอกบ้านเป็นของผู้ชายอีกด้วย ยิ่งไปกว่านั้นการสร้างวาทกรรมพื้นที่ภายนอกบ้านเป็นอันตรายต่อผู้หญิงก็ยิ่งเป็นการสนับสนุนวาทกรรมพื้นที่นอกบ้านของเพศชายมากยิ่งขึ้น และเพศวิถี (Sexuality) ที่ถูกนำเสนอมีเพียงแค่ความสัมพันธ์ระหว่างเพศหญิงและเพศชายเท่านั้น แต่กลับไม่กล่าวถึงเพศวิถีของเพศทางเลือก ส่วนในแง่ของการแสดงออกด้านความต้องการทางเพศ (Sexual Desire) ถูกนำเสนอว่าต้องอยู่ภายใต้การควบคุมเพื่อป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร...”

อย่างไรก็ตาม สำหรับค่านิยมรูปแบบใหม่ภายในหนังสือแบบเรียนได้แสดงให้เห็นความพยายามในการรื้อสร้างเพศวิถีแบบเดิม เช่น การปลูกฝังความเท่าเทียมระหว่างเพศ การยอมรับในความสามารถและสติปัญญาของเพศหญิง แต่ประเด็นดังกล่าวเป็นเพียงความพยายามที่ยังไม่สามารถเปลี่ยนแปลงชนบทเพศวิถีแบบเดิมได้ เนื่องจากจำนวนเนื้อหาที่มีจำนวนน้อยเกินไป นอกจากนี้ถึงแม้ในหนังสือแบบเรียนจะให้ความสำคัญกับความเสมอภาคระหว่างเพศ แต่การแบ่งแยกความเป็นเพศ ยังคงยึดโยงอยู่กับหลักฐานทางชีวภาพ ที่มาพร้อมบทบาทและหน้าที่ตามเพศภาวะ (กฤตยา อาชวนิจกุล, ๒๕๕๔)

นอกจากนี้ ภายในหนังสือแบบเรียนก็ยังมีการสอนเรื่องความหลากหลายทางเพศด้วยเช่นกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าแต่ละสำนักพิมพ์กลับมีการสอนเรื่องความหลากหลายทางเพศแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง โดยมีทั้งการสอนให้ผู้เรียนทำความเข้าใจกับเพศของตนเองก่อน แล้วจึงนำมาสู่วิถีปฏิบัติตามลักษณะเฉพาะของแต่ละเพศ รวมถึงยังเป็นการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่บุคคลทั่วไปที่พึงปฏิบัติต่อเพศทางเลือกด้วย ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการปรับปรุงเรื่องเพศวิถีในหนังสือแบบเรียนรูปแบบใหม่ที่ทันต่อยุคสมัยมากขึ้น อย่างไรก็ตาม เพศวิถีแบบดั้งเดิมก็ยังคงปรากฏอยู่ในหนังสือแบบเรียนจากสำนักพิมพ์บางแห่ง เช่น เพศทางเลือกเป็นโรคทางจิตประเภทหนึ่ง อันเกิดจากการเรียนรู้เรื่องเพศที่ไม่เหมาะสมหรือสภาพแวดล้อมในครอบครัว การเป็นเพศทางเลือกยังส่งผลเสียอีกมากมาย ไม่ว่าจะเป็นความเสี่ยงต่อการติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์ ความเสี่ยงต่อการหาตระเวนต่อกันในความสัมพันธ์ และยังเป็นที่ครหานินทาของสังคม ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อตนเองหากคนรอบตัวยังคงไม่ยอมรับเพศที่สาม ซึ่งสะท้อนให้เห็นค่านิยมเพศวิถีแบบดั้งเดิมที่เป็นลักษณะคู่ตรงข้าม (Binary opposition) คือ การมีเพศสภาพที่ตายตัว เนื่องจากเชื่อว่ามีเพียงแค่สองเพศคือ เพศชายและหญิงเท่านั้น เพศอื่น ๆ จึงถูกกีดกันและเป็นการสร้างภาพเหมารวมกลุ่มคนเพศทางเลือกว่าเป็นพวกผิดเพศ เป็นเพศที่มีอารมณ์อ่อนไหวรุนแรง สำส่อนทางเพศ ดังนั้น บุคคลที่เป็นเพศทางเลือกจึงควรหาทางแก้ไขโดยการศึกษาต้นแบบที่ถูกต้อง และปฏิบัติตามแนวทางตามเพศสภาพของตน ตลอดจนปรึกษาและเข้ารับการรักษาจากผู้เชี่ยวชาญ

หนังสือแบบเรียนสุขศึกษาจึงแสดงให้เห็นว่า เพศวิถีที่ปรากฏยังคงส่งเสริมความสัมพันธ์แบบหญิงชาย (Heterosexual) ที่แฝงฝังบทบาททางเพศตามความคาดหวังของสังคม ตลอดจนถูกผลิตซ้ำและเป็นไปตามภาพเหมารวม (Stereotype) ได้อย่างแนบเนียนผ่านสัญลักษณ์ต่าง ๆ ตามแนวคิดของ Roland Barthes กล่าวว่า การถอดความหมายมี 2 ประเภท คือ ความหมายโดยตรง (Denotation) คือ ความหมายที่เข้าใจตามตัวอักษร ซึ่งเป็นความหมายที่เข้าใจตรงกันเป็นส่วนมาก หรือความหมายตามพจนานุกรม สามารถเข้าใจได้จากรูปร่าง, เส้น, สี, และข้อความ เป็นความหมายที่ชัดเจนตามความเป็นจริง ในที่นี้คือ เนื้อเรื่องที่ไม่มีภาพประกอบที่ถ่ายทอดและนำเสนอในรูปแบบของลายลักษณ์อักษร และความหมายโดยนัย (Connotation) คือ ความหมายทางอ้อมที่เกิดจากข้อตกลง ความเข้าใจเฉพาะกลุ่มหรือประสบการณ์เฉพาะของแต่ละบุคคล มีความซับซ้อนจากความหมายของรูปสัญลักษณ์ความหมายทางวัฒนธรรม และสัญลักษณ์ ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการการไตร่ตรองความคิด, ความรู้สึก, และการมีส่วนร่วม ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละคน (Barnard, M., 2001, P. 149) ในที่นี้คือ หน้าปกและเนื้อเรื่องที่มีภาพประกอบที่ถ่ายทอดและนำเสนอในรูปแบบของภาพและสี ด้วยเหตุนี้หนังสือแบบเรียนสุขศึกษาจึงไม่ต่างจากสื่อประเภทอื่น ที่มีส่วนในการส่งเสริมและผลิตซ้ำความเป็นเพศ โดยเฉพาะความหมายแฝงของการไม่ปรากฏความสัมพันธ์แบบคนรักเพศเดียวกันที่นำมาสู่ความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศต่าง ๆ ในสังคม

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยในหัวข้อ “เพศวิถีในหนังสือแบบเรียน กรณีศึกษาหนังสือเรียนวิชาสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

5.3.1 การกำหนดมาตรฐานของหนังสือแบบเรียนให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

เช่น การจัดอบรมสัมมนาระหว่างสำนักพิมพ์ผู้ผลิตหนังสือแบบเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กระทรวงศึกษาธิการ และครูอาจารย์ที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษาเพื่อทำความเข้าใจร่วมกันเรื่องมายาคติเพศวิถีในหนังสือแบบเรียน และหาแนวทางร่วมกันในการจัดการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

5.3.2 การศึกษารูปแบบการเรียนการสอนเพศศึกษาในต่างประเทศ

ไม่ว่าจะเป็น สหรัฐอเมริกา ที่เน้นให้เข้าใจความแตกต่างทางเพศ เพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย และการป้องกันการถูกคุกคาม ประเทศจีนมีการอธิบายการกำเนิดของมนุษย์และเพศสัมพันธ์อย่างตรงไปตรงมาพร้อมภาพประกอบชัดเจน และยังสอนเด็กให้เคารพความหลากหลายทางเพศ และประเทศญี่ปุ่นส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการสอนเพศศึกษาแก่เด็กและเยาวชนมากยิ่งขึ้น จากกรณีตัวอย่างการจัดการเรียนการสอนเรื่องเพศศึกษาในต่างประเทศทำให้เห็นความแตกต่างกับการศึกษาเรื่องเพศในไทยอย่างเห็นได้ชัด ด้วยเหตุนี้ การจัดการเรียนการสอนเรื่องเพศศึกษาในต่างประเทศจึงอาจเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาหนังสือแบบเรียนของไทยเพื่อปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้อาชีวศึกษาภายในประเทศเพื่อให้ทันต่อยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นการสอนเรื่องการมีเพศสัมพันธ์อย่างถูกต้อง อนามัยเจริญพันธุ์ หรือโรคที่เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์อย่างตรงไปตรงมา รวมถึงความหลากหลายทางเพศ การเคารพสิทธิในร่างกายของตนเองและผู้อื่น

รายการอ้างอิง

หนังสือและบทความในหนังสือ

กระทรวงศึกษาธิการ. (2530). *การจัดการศึกษาไทยตามแผนการศึกษาแห่งชาติ: อดีต - ปัจจุบัน*.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2517). *รายงานการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2517*.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2526). *200 ปี การศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2525). *90 ปี กระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2533). *98 ปี กระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑*. กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2557). *แผนภูมิโครงสร้าง*

การบริหารกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ.

กองประเมินผลการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2520). *การติดตามผล*

การดำเนินงานตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520. กรุงเทพฯ.

กาญจนา แก้วเทพ. (2542). *การวิเคราะห์สื่อ : แนวคิดและเทคนิค*. กรุงเทพฯ: เอดิชั่น เพรส โปรดักส์

กฤตยา อาชวนิจกุล และ พริศรา แซ่ก้วย. (2551). *การควบคุมเรื่องเช็กกับ 'เพศวิถี' ที่เปลี่ยนไป*.

นครปฐม: สำนักพิมพ์ประชากรและสังคม.

ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์. (2551). *ประวัติศาสตร์ของเพศวิถี: ประวัติศาสตร์เรื่องเพศ/เรื่องเพศใน*

ประวัติศาสตร์ไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2555). *ลัทธิวิทยา โครงสร้างนิยม หลังโครงสร้างนิยม กับการศึกษารัฐศาสตร์*.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา

บรรจง ชูสกุลชาติ. (2533). *จดป้ายจันทร์เกษม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

- ถวัลย์ มาจรัส. (2554). *คู่มือการเขียนตำราและหนังสือเรียน เพื่อพัฒนาผลงานทางวิชาการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ธารอักษร.
- รัชชนก สวนสีดา. (2547). *การออกแบบและการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์*. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏเทพสตรี
- ระพีพรรณ ลาวันยจรัสโยธิน. (2556). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ.2545 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 พ.ศ.2553*. กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์เดอะบุคส์ จำกัด
- ระวีวรรณ แสงฉาย. (2538). *การให้ความรู้เรื่องเพศศึกษา: แนวคิดสำหรับพ่อแม่ ครูผู้สอนในโรงเรียน บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข*. กรุงเทพฯ: ทีพีพีรีนทร์
- วันิดา ปิยศิลป์ และพนม เกตุมาน. (2542). *ตำราจิตเวชเด็กและวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ : ชมรมจิตแพทย์
- วราภรณ์ แซ่มสนิท. (2551). *วิธีคิดเรื่องเพศวิถีของชาวไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- วิลาสินี พิพิธกุล และ กิตติ กันภัย. (2546). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ “โครงการเพศและการสื่อสารในสังคมไทย”*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สมศักดิ์ ชูโต และคณะ. (2526). *ประเทศไทยในทศวรรษ 1980: กลยุทธ์และมาตรการในการพัฒนา, สถาบันและมูลนิธิฟรีดริช - เอแบร์ท*.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และสำนักงานปลัด, กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงศึกษาธิการ. (2535). *รายงานการวิจัยประสิทธิภาพโรงเรียนประถมศึกษา: ความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษาตอนต้น*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *นิยามคำศัพท์หลักสูตร หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *รายงานผลการศึกษา การพัฒนามาตรฐาน การศึกษาของต่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- Barnard, M. (2001). *Approaches to Understanding Visual Culture*. New York: Palgrave.
- Barthes, R. (2554). *มายาคติ* (วรรณพิมล อังคศิริสรพ). กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คปไฟ. (ต้นฉบับพิมพ์ปี 1957)

De Beauvoir, S. (2001). *The Second Sex*. New York: Vintage Books.

De Saussure, F. (2006). *Writings in General Linguistics*. Oxford: Oxford University Press.

Waters, C. (2006). Sexology. In Cocks, H. G. & Houlbrook, M. (eds.) *Palgrave Advances in the Modern History of Sexuality*. London: Palgrave Macmillan.

บทความวารสาร

กาญจนา วิชาญปกรณ์. (พฤษภาคม - สิงหาคม 2554). มิติหญิงชายในวรรณกรรมสอนสตรี.

วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 8(3), น. 1 – 19.

กฤตยา อาชวนิจกุล. (2554). เพศวิถีที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปในสังคมไทย.

วารสารประชากรและสังคม, 15(1), น. 44 – 63.

ณภัค เสรีรักษ์. (มกราคม - มิถุนายน 2559). สิ่งพิมพ์เรื่องเพศในเชิงการแพทย์กับประวัติศาสตร์

เพศวิถีไทย: ข้อสังเกตจากงานเขียนแนวเพศศึกษาในทศวรรษ 1960 – 70.

วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 12(1), น. 60 – 71.

ปาริสุทธิ์ เลิศคชาธาร. (มกราคม - มิถุนายน 2558). มวลมิตรอาเขียนในจิตรกรรมฝาผนัง: กรณีศึกษา

ภาพกากในจิตรกรรมฝาผนังในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. *วารสารมนุษยศาสตร์และ*

สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต, 10(18), น. 11 – 15.

วิชัย ต้นศิริ. (สิงหาคม - กันยายน 2535). ผลสำเร็จและปัญหาของระบบการศึกษาไทย:สู่การจัดระบบ

การศึกษาตลอดชีวิต. *วารสารการศึกษาแห่งชาติ*, 26(6), น. 57 – 58.

วรินทร์ ววงค์ และภรณ์ เอนกจินดารัตน์. (มิถุนายน 2560). เพศสัมพันธ์เพศศึกษาในวัยรุ่นญี่ปุ่น.

วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา, 7(1), น. 107 – 108.

สุชาดา ทวีสิทธิ์. (มกราคม - มิถุนายน 2550). ผู้หญิง ผู้ชาย และเพศวิถี: เพศภาวะศึกษาในงาน

มานุษยวิทยา. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 19(1), น. 316 – 319.

วิทยานิพนธ์

จอมญาติ ชื่นประจักษ์กุล. (2548). การถ่ายทอดอุดมการณ์ความเป็นหญิงผ่านระบบการศึกษาในโรงเรียนสตรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร, สาขาวิชาสตรีศึกษา.

จิราพัชร ใจเที่ยงธรรม. (2556). การวิเคราะห์วาทกรรมเรื่องเพศสภาพและเพศวิถีในหนังสือเรียนวิชาภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรปริญญาโทบริหารบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, วิทยาลัยสหวิทยาการ, สาขาวิชาสตรีศึกษา.

จุไรรัตน์ แสงบุญนำ. (2538). ปัจจัยภายนอกด้านความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีผลต่อนโยบายการจัดการศึกษาไทย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะรัฐศาสตร์, สาขาบริหารรัฐกิจ.

ณวิวรรณ์ ประริเทสโน. (2549). การวิเคราะห์เพศศึกษาที่จัดพิมพ์ระหว่างพ.ศ. 2520 – 2547. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะอักษรศาสตร์, สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์

ชัชวราณ จุงกลาง. (2559). ผลการใช้กิจกรรม "ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้" เรื่องเพศศึกษา โดยใช้แนวคิดการพัฒนาด้านจิตพิสัยที่มีต่อค่านิยมทางเพศที่เหมาะสมกับสังคมไทย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์.

บังอร เทพเทียน. (2552). เพศวิถีภายใต้นโยบาย และมาตรการป้องกันโรคเอดส์: การศึกษาเชิงวาทกรรม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์, สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์.

พลากร เจริญธีระนาถ. (2554). วาทกรรมชายเป็นใหญ่ในภาพยนตร์ไทยที่ให้ความสำคัญแก่สตรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะนิเทศศาสตร์, สาขาวิชาการภาพยนตร์.

รุจส์วัสดิ์ ครอบภูมิทร์. (2558). มายาคติในบทเพลงของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน, สาขาวิชาสื่อสารมวลชน

รุจิเรข ชครัตน์. (2542). ภาพและกระบวนการสร้างภาพชายรักร่วมเพศในละครโทรทัศน์ไทย กับการรับรู้ภาพแบบฉบับของผู้ชม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะนิเทศศาสตร์, สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน.

รัชนิกร แสงวัง. (2549). *ผู้หญิงไทยอะไร ๆ ก็แอโรบิก*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต).

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร, สาขาวิชาสตรีศึกษา.

วิชา สันทนาประสิทธิ์. (2561). *บทบาททางเพศที่สะท้อนผ่านละครโทรทัศน์เรื่องสะใภ้จ้าว*.

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, คณะวิทยาการจัดการ.

วรัญญา หุ่นเจริญ. (2545). *โรงเรียนในสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 (พ.ศ. 2411 - 2468)*.

(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร,

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์, สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม

วราภรณ์ วิชญรัฐ. (2549). *เชิงสังวาสของเพศเดียวกันในจิตรกรรมฝาผนังแบบแผนประเพณีไทย*

สมัยรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 1-5). (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร,

คณะโบราณคดี, สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ.

ศุภวิช กิจสนาโยธิน. (2559). *พัฒนาการและการปรับเปลี่ยนโครงสร้างและกลไกการจัดการ*

ศึกษาขั้นพื้นฐานในกระทรวงศึกษาธิการ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต).

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะรัฐศาสตร์, สาขาบริหารรัฐกิจ.

สาทิธ แทนบุญ. (2558). *วรรณกรรมคำสอนของสุนทรภู่ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมไทย*.

(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,

สาขาวิชาไทยศึกษา.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

กระทรวงศึกษาธิการ. (ม.ป.ป.). *การศึกษาไทยในอดีต*. สืบค้นจาก

<http://www.moe.go.th/moe/th/profile/index.php?Key=eduthai>

ชลิตาภรณ์ ส่งสัมพันธ์. (2550). *เพศวิถี: นิยามความหมาย และกรอบแนวคิด*. เอกสารประกอบการ

สัมมนาเรื่องเพศวิถีและการปรับใช้ในงานส่งเสริมสุขภาพทางเพศ. สืบค้นจาก

<http://www.teenpath.net/data/event/40002/SexCourse01/content-001.html>

ประชาชาติธุรกิจ ออนไลน์. (2561). *ยุคใหม่ “อักษรเจริญทัศน์” สมรภูมิท้าทาย... ธุรกิจดำรารีเรียน*.

สืบค้นจาก <https://www.prachachat.net/marketing/news-120517>

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 38. (2464). *พระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2464*. สืบค้นจาก

<http://dl.parliament.go.th/handle/lirt/16416>

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 83. (2509). พระราชบัญญัติโอนโรงเรียนประถมศึกษาบางประเภท
ไปสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2509. สืบค้นจาก
<http://dl.parliament.go.th/handle/lirt/14354>

ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 97. (2523). พระราชบัญญัติโอนกิจการบริหารโรงเรียนประชาบาลขององค์การ
บริหารส่วนจังหวัดและโรงเรียนประถมศึกษาของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการไปเป็น
ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2523.
สืบค้นจาก <http://dl.parliament.go.th/handle/lirt/15093>

โพสต์ทูเดย์. (2561). ตะวัน เทวอักษร “ผมอยากยกระดับการศึกษาไทย”. สืบค้นจาก
<https://www.posttoday.com/ent/celeb/544459>

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวง, กระทรวงศึกษาธิการ. (2557).
แนะนำกระทรวง. สืบค้นจาก <http://www.moe.go.th/moe/Profile/index.Php>

สำนักพิมพ์เอมพันธ์. (ม.ป.ป.). เกี่ยวกับสำนักพิมพ์. สืบค้นจาก
<http://aimphan.co.th/about>

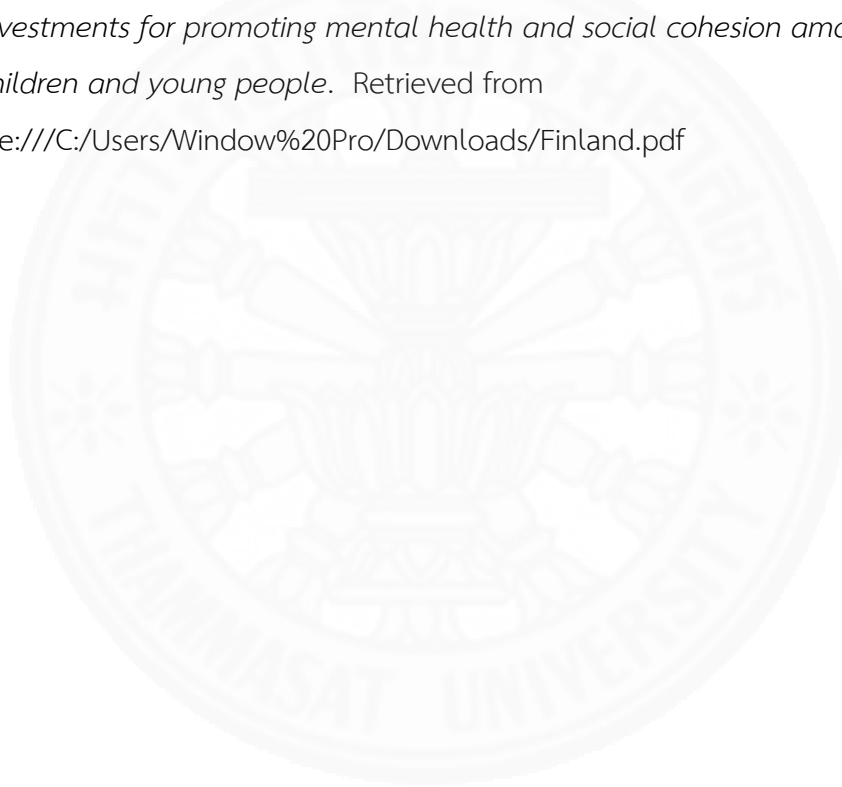
Thai Franchise Center. (2562). บริษัท แม็คเอ็ดดูเคชั่น จำกัด. สืบค้นจาก
<http://www.thaifranchisecenter.com/links/show.php?id=2741>

The Asian Parent Thailand. (ม.ป.ป.). ปฏิรูปการสอนเรื่องเพศในอเมริกา. สืบค้นจาก
<https://th.theasianparent.com/ปฏิรูปการสอนเรื่องเพศในอเมริกา>

Campus star. (2560). สุดเจ๋ง! 5 ประเทศที่เปิดหลักสูตรเพศศึกษาอย่างจริงจัง. สืบค้นจาก
<https://campus.campus-star.com/education/24719.html>

Voice online. (2560). แบบเรียนเพศศึกษาจีนก้าวหน้า มาพร้อมภาพ. สืบค้นจาก
<https://www.voicetv.co.th/read/46802>

- Christodoulou Josie. (2005). *Glossary of Gender-related Terms*. Retrieved from
file:///C:/Users/Window%20Pro/Downloads/genderglossary_migs_aug2005.pdf
- Curtin Brian. (2006). *Semiotics and Visual Representation*. Retrieved from
<http://www.arch.chula.ac.th/journal/files/article/UjpgMx2iiSun103202.pdf>
- Gayle Rubin. (1975). *The Traffic in Women: Notes on the "Political Economy" of Sex*.
Retrieved from <https://genderstudiesgroupdu.files.wordpress.com/2014/08/the-traffic-in-women.pdf>
- Kannas Lasse. (n.d.). *Finland: innovative health education curriculum and other investments for promoting mental health and social cohesion among children and young people*. Retrieved from
file:///C:/Users/Window%20Pro/Downloads/Finland.pdf

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ

นางสาวภัทริยา แรมวัลย์

วันเดือนปีเกิด

16 กุมภาพันธ์ 2540

วุฒิการศึกษา

ปีการศึกษา 2561: ศิลปศาสตรบัณฑิต

(การจัดการมรดกวัฒนธรรมและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์)

(เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง)

วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

